

Jules Verne

A Franklin kifut a tengerre

REGÉNY

FORDÍTOTTA KOVÁTS MIKLÓS

TARTALOM

ELSŐ RÉSZ

- I. *A FRANKLIN*
- II. CSALÁDI KÖRÜLMÉNYEK
- III. A SZÉPKILÁTÓ HÁZ
- IV. A *BOUNDARY* FEDÉLZETÉN
- V. HÁROM HÓNAP ALATT
- VI. A SZERENCSÉTLÉN ESZTENDŐ VÉGÉN
- VII. KÜLÖNBÖZŐ ESHETŐSÉGEK
- VIII. NEHÉZ HELYZET
- IX. A FELISMERÉS
- X. ELŐKÉSZÜLETEK
- XI. AZ ELSŐ MALÁJFÖLDI KUTATÓÚT
- XII. ISMÉT EGY ÉV
- XIII. KUTATÓÚT A TIMOR-TENGEREN
- XIV. A BROWSE-SZIGET
- XV. AZ ÉLŐ HAJÓMARADVÁNY
- XVI. HARRY FELTON
- XVII. IGENNEL ÉS NEMMEL

MÁSODIK RÉSZ

- I. A HAJÓÚT
- II. GODFREY
- III. EGY NEVEZETES KALAP
- IV. AZ ADELAIDE-I VONAT
- V. DÉL-AUSZTRÁLIA TARTOMÁNYBAN
- VI. VÁRATLAN TALÁLKOZÁS
- VII. TOVÁBB ÉSZAK FELÉ
- VIII. TÚL ALICE SPRINGS ÁLLOMÁSON
- IX. MRS. BRANICAN NAPLÓJA
- X. MÉG NÉHÁNY NAPLÓRÉSZLET
- XI. ELŐJELEK ÉS VÁRATLAN ESEMÉNYEK
- XII. A VÉGSŐ ERŐFESZÍTÉS
- XIII. AZ INDÁK KÖZÖTT
- XIV. LEN BURKER JÁTSZMÁJA
- XV. AZ UTOLSÓ PIHENŐHELY
- XVI. A TÖRTÉNET VÉGE

ELSŐ RÉSZ

I. A FRANKLIN

Két okból is megtörténhet, hogy sohasem látjuk viszont barátainkat, kiktől egy hosszú út előtt búcsút veszünk: vagy az otthon maradókat nem találjuk már életben, vagy mi magunk nem térünk többé vissza. De azok a tengerészek, akik 1875. március 15-e reggelén a *Franklin* fedélzetén a kihajózás előkészületeivel foglalatostkodtak, nem nagyon gondoltak erre a lehetőségre.

A *Franklin* - kapitánya John Branican - e napon készült elhagyni a kaliforniai San Diego kikötőjét, hogy végighajózzon a Csendes-óceán északi vizein.

Csinos kis kilencszáz tonnás vitorlás volt ez a *Franklin*, háromárbocos goélette, bőséges vitorlázattal felszerelve, trapéz alakú farvitorlával, orrvitorlával, felső sudárvitorlával, az első árbocon is derékvitorlával és fősudárvitorlával.

Hátsó hídja magasra emelkedik, a hajótest csak könnyedén merül, orra rendkívül hegyes szögben hasítja a vizet, kissé döntött árbocai hajszálnyira párhuzamosak, kötélzetében a foncsorozott szálak oly szilárdak, mintha fémből volnának - legkorszerűbb típusa az elegáns klippereknek, melyeket az amerikaiak oly előnyösen alkalmaznak a világkereskedelemben, és melyek sebessége vetekszik a kereskedelmi flotta legjobb gőzösével.

A *Franklint* oly tökéletesre építették, és oly rettenthetetlen volt a parancsnoka, hogy legénységéből senki nem szegődött volna át másik hajóra, még magasabb bérért sem. A hosszú út előtt mindnyájuk szívét kétszeres bizalommal töltötte el a nagyszerű hajó és a nagyszerű kapitány.

A *Franklin* első hosszú járatú hajójására készült a San Diegó-i William H. Andrew cég szolgálatában. Amerikában gyártott árucikkeket kellett Calcuttába szállítania Singapore-on keresztül, visszafelé pedig egy indiai rakományt a kaliforniai partsáv egyik kikötőjébe.

A huszonkilenc éves John Branican kapitány vonzó, mégis határozott arca kivételes akaratot sugárzott; a legmagasabb fokon volt meg e fiatalemberben a fizikai erőnél annival magasabb rendű lelkiere, ez a „hajnali kettőkor” bátorság, ahogy Napóleon nevezte, amely a legváratlanabb eseménnyel is farkasszemet tud nézni, és minden helyzetben feltalálja magát. Inkább jellegzetes, mint szép arc, rakoncátlan haj; élénk és nyílt tekintete dárdaként lövellt fekete szembogarából. Alig lehetne ilyen korú férfiban robusztusabb alkatot és arányosabb testi felépítést elképzelni. Mindez már kézzel is érezhető, mely egyaránt árulkodott heves vérmérsékletéről és izmai erejéről. De mindenképpen azt kell hangsúlyozni, hogy ebben az acélos testben egy nemes szívű és jóságos ember lelke rejtőzött, aki embertársaiért az életét is kész feláldozni. John Branican azokra a hősi lelkekre ütött, akik higgadtan és tétovázás nélkül képesek önfeláldozó tettet végrehajtani. Erről már igen korán tanúságot is tett. Egyszer az öböl zajló jegéből, egy más alkalommal egy felfordult csónakból még gyermekfővel mentett ki gyermekeket. Felnőve sem tagadta meg sohasem az ifjúkorát jellemző áldozatos hajlamokat.

Apját és anyját már néhány éve elvesztette John Branican, mikor feleségül vette a szintén elárvult Dolly Startert, egy előkelő San Diegó-i család tagját. A lány igencsak szerény hozománya arányban állt az ifjú tengerész nem kevésbé szerény anyagi helyzetével, aki egyszerű hadnagy volt egy kereskedelmi hajón. De joggal számíthattak arra, hogy Dolly egyszer majd megörökli dúsgazdag nagybátyját, Edward Startert, aki Tennessee állam egyik félvad és igen nehezen megközelíthető vidékén gazdálkodott. De addig is meg kellett élniök kettőjüknek, sőt hármójuknak, minthogy a házasság első évében megszületett a kis Walter,

becenevén Wat. Ezért John Branican nem gondolhatott arra - és ezt felesége is belátta -, hogy otthagyja tengerészfoglalkozását. Később majd eldönti, hogy mitévő legyen, ha nagy vagyont örökölnék, vagy ha sok pénzt keresett már az Andrew cég szolgálatában.

Egyébként a fiatalember máris szép pályát futott be. Mint látni fogjuk, gyorsan haladt előre, bár mindig egyenes úton járt. Hosszújárátú kapitány lett abban az életkorban, mikor társainak többsége a kereskedelmi hajókon még csak másodtiszti vagy hadnagyi fokozatig vitte. Ha képességei igazolták is a gyors előmenetelt, ez bizonyos más körülményeknek is köszönhető volt, melyek teljes joggal terelték rá a figyelmet.

John Branican valóban közmegebecsülésnek örvendett San Diegóban és a kaliforniai partvidék minden más kikötőjében. Önfeláldozó tetteivel egy csapásra magára vonta a tengerészek, sőt az üzletemberek és hajótulajdonosok érdeklődését.

Midőn néhány évvel azelőtt egy perui goélette, a *Sonora* megfeneklett a sekély part menti vizeken Coronado Beach előtt, a legénység ott pusztult volna, ha nem sikerül a hajó és a part között összeköttetést teremteni. De a sziklazátványokon a horgonyzókötelet keresztülhúzni százszoros halálveszéllyel járt. John Branican mégsem habozott. Belevetette magát a háborgó hullámokba, melyek egy sziklapadra sodorták, innét viszont egy iszonyú hullámtaréj visszadobta a partra.

Életét kockáztatva ismét szembeszállt a vésszel, hiába kísérelték meg visszatartani. Nem engedett, a goélette felé indult, el is érte, és így az ő segítségével a *Sonora* legénysége megmenekült.

Egy évvel később, egy vihar alkalmából, mely a Csendes-óceán nyugati térségében, ötszáz mérföldnyire a parttól, a nyílt tengeren tört ki, John Branican ismét bebizonyította, hogy lehet rá számítani. Hadnagyként szolgált a *Washington* fedélzetén, melyről egy hatalmas hullámcsapás lesodorta a kapitányt és a fele legénységet. Tizenkét, részben sérült matróz maradt a tehetetlenül hanykolódó, kormányozhatatlan hajón. Ő átvette a *Washington* parancsnokságát, sikerült rendet teremtenie, szükségárbocokat állíttatott, és bevezette a hajót San Diego kikötőjébe. Ez a szinte kormányozhatatlan hajótest, mely több mint ötszázezer dollárt érő rakományt rejtett, éppen az Andrew cég tulajdonát képezte.

Micsoda ujjongás fogadta a fiatal tengerészt, mikor a hajó lehorgonyzóit San Diego kikötőjében! Minthogy a tengeren zajló események már kapitánnyá avatták, a lakosság is egyhangú szavazással ítélte meg neki ezt a rangot.

Az Andrew cég ekkor ajánlotta fel neki az éppen épülő *Franklin* parancsnokságát. A hadnagy igent mondott, mert képesnek érezte magát a parancsnokság ellátására. Olyan nagy volt iránta a bizalom, hogy a személyzet összeállításakor csak válogatnia kellett a témérdek jelentkezőből. Nos hát, ilyen előzmények után indulhatott első útjára a *Franklin* John Branican irányításával.

Az indulás az egész város számára nagy eseményt jelentett. Az Andrew cég teljes joggal számíthatta magát San Diegóban a legtekintélyesebbek közé. Közismert volt megbízható üzleti kapcsolatairól és szilárd hitelképességéről ez a cég, melyet személyesen Mister William Andrew irányított nagy hozzáértéssel. A vérbeli hajózási vállalkozót nemcsak becsülték, hanem szerették is. John Branican irányában tanúsított magatartása egyhangú méltánylást váltott ki.

Így hát nem csoda, hogy ezen a március 15-i reggelen népes nézőközönség szorongott a csendes-óceáni Partmenti Gőzhajótársaság rakpartjain - nevezhetnénk őket az ifjú kapitány ismerős és ismeretlen barátainak is -, hogy induláskor egy utolsó hurrával köszöntsék őt.

A *Franklin* legénysége tizenkét főből állt, a fedélzetmestert is beleszámítva. A San Diego kikötőjében lajstromozott kitűnő, kipróbált hajósok mind örömmel léptek John Branican szolgálatába. A hajó másodkapitánya Harry Felton, egy kiváló hajóstiszt volt. Bár öt-hat évvel idősebb volt a kapitánynál, nem berzenkedett az ellen, hogy parancsnoksága alatt szolgáljon. Ő is úgy vélte, John Branican kiérdemelte az előmenetelt. Már hajóztak együtt azelőtt is, és kölcsönösen becsülték egymást. Egyébként is, bárhogy intézkedett William Andrew, az úgy volt helyénvaló. Harry Felton és a matrózok szívvel-lélekkel bíztak benne. A legtöbb közülük már dolgozott is valamelyik hajóján. Tisztek és matrózok itt szinte egy családot alkottak, a vezetőségnek kedves, népes családot, mely felölelte a teljes hajózállományt, és amely egyre szaporodott, a cég felvirágzásával párhuzamosan.

Így hát a *Franklin* személyzete minden szorongás nélkül, sőt mondhatjuk, teljes buzgalommal készülődött a nagy útra. Apák, anyák, rokonok mind eljöttek búcsúzni tőlük, de csak ahogy a rövidesen visszatérőktől szoktak elbúcsúzni: „Isten veletek, a közeli viszontlátásig!” Valójában hathónapos útról volt szó, egyszerű óceáni átkelésről Kalifornia és India között, San Diegótól Calcuttáig és vissza, nem valamiféle kereskedelmi vagy felfedező expedícióról, amely hosszú évekre magával ragadhat egy hajót a két félteke veszélyes vizeire. Ez a legénység már jóval nehezebb feladatokra is vállalkozott, családjuk már sokkal keservesebb búcsúzásokat is átélt.

Ezenközben az indulási előkészületek lassan véget értek. A *Franklin* már a kikötő közepén horgonyzott, miután kivált a többi hajó sorából - ezek nagy száma egyébként tanúskodhat San Diego tengerészeti jelentőségéről. Itt, ahol most állt, a háromárbcosnak nem is lesz már szüksége a révhajóra, hogy kijusson a kikötőből. Ha felszedi a horgonyt, csak vitorlát kell bontania, és a friss szél gyorsan kiröpíti az öbölből, anélkül hogy akár egyet is kelljen fordítania a csücsökköteleken. John Branican kapitány nem is kívánhatott volna kedvezőbb szelet, könnyebben befogható szelet itta tengeren, melyen messziről, a Coronado-szigetek felől meg-megvillantak a napsugarak.

Ekkor - vagyis délelőtt tízkor - a teljes személyzet a fedélzeten volt. A matrózok már nem léphettek partra; úgy mondhatnók, számukra már megkezdődött az utazás. A jobb oldali létra aljához akasztva egy pár kikötői csónak várakozott arra a néhány személyre, aki még egy utolsó csókot váltott a rokonokkal és barátokkal. Ezek a csónakok viszik őket vissza a rakpartra, mihelyt a *Franklin* kibontja orrvitorláját. Bár az árapály nem erős a Csendes-óceán medencéjében, mégis jobb kievezni a kezdődő apálllyal, amelynek nemsokára jelentkeznie kellett.

A látogatók közül különösképpen a kereskedelmi cég fejét illik megemlítenünk, William Andrew urat, továbbá Branicanné úrhölgyet a dajkával, aki a kicsi Watot tartotta karjában. Velük volt Len Burker és felesége, Jane Burker, Dolly unokatestvére. Harry Feltonnak, a másodkapitánynak nem volt még családja, nem is jött öt senki búcsúztatni. Természetesen neki is kijutott Mister William Andrew jókívánságaiból, és ő nem is áhítozott többre, legfeljebb még hogy John kapitány hitvese tőle is vegyen búcsút, amire egyébként jó lélekkel számíthatott is.

Harry Felton eközben az orrfedélzeten állt, ahol egy fél tucat matróz nekilátott feltekerni a horgonyláncot a dobra. Jól lehetett hallani a kallantyúk fémes zakatolását. A *Franklin* már megrándult a horgony vontára; a lánc csikorogva kúszott be a láncrezen. A kis zászló az Andrew cég monogramjával ott libegett már a főárbc csúcsán, míg az amerikai lobogót a hátsó árbc csonka rúdján reptette a szellő, kiterítve a sávozott szövetet és a szövetségi államok csillagainak mintázatát. A nagy vitorlák kibontva készen álltak a felvonásra, amint a hajótest felgyorsul az orrvitorlák és a kicsiny latinvitorlák erejével.

Míg az előkészületek minden részletét szemmel tartotta, John Branican a parancsnoki hídon William Andrew utolsó tanácsait hallgatta, melyek a *Franklin* rakományát képező áruk jellegét összefoglaló szállítólevélre, más szóval a vámnyilatkozatra vonatkoztak. Mikor ezt a hajótulajdonos átadta a fiatal kapitánynak, hozzátette:

- Ha a körülmények, John, az útvonal megváltoztatására kényszerítenek, érdekeink szem előtt tartásával cselekedjék, és küldjön hírt a legelső kikötőből, ahol partot ér. Talán a Fülöp-szigetek egyikén is kiköt a *Franklin*, mert gondolom, eszébe sem jut a Torres-szoroson keresztül venni útját.

- Nem bizony, Mister Andrew felelt John kapitány -, távolról sem gondolok arra, hogy a *Franklint* az észak- ausztráliai veszélyes vizeken kockáztassam. Az útirány csak Hawaii és a Mariana-szigetek lehet, majd Mindanao a Fülöp-szigeteken, Celebesz, a Makasari-szoros a Jáva-tengeren, egész Singapore-ig. Onnét már adott az útvonal egész Calcuttáig. Nem hiszem tehát, hogy a Csendes-óceán nyugati vizein olyan szelekre találjak, melyek letéríthetnek erről az útvonalról. Ha mégis valami fontos utasítást akar nekem táviratozni, küldje Mindanaóra, ahol esetleg kikötünk, vagy Singapore-ba, ahol biztosan állomásozni fogok.

- Rendben van, John. Ön is értesítsen engem a lehető leghamarabb a calcuttai kereskedelmi árfolyamokról. Lehetséges, hogy a pillanatnyi árfolyamok miatt változtatnom kell elképzeléseimen, már ami a *Franklin* visszaútbeli rakományát illeti.

- Nem fogom elmulasztani, Mister Andrew - válaszolta John Branican.

E pillanatban odajött Harry Felton, és így szólt:

- Minden kész, kapitány.

- És az apály?

- Most kezd jelentkezni.

- Készüljenek!

És William Andrew-hoz fordulva John kapitány hálatelt szívvel újra csak azt mondta:

- Még egyszer nagyon köszönöm önnek, hogy rám bízta a *Franklin* vezényletét. Remélem, hogy igazolni tudom majd irántam való bizalmát...

- Ebben egy percre sem kételkedem, John - válaszolta William Andrew -, hiszen jobb kezekbe nem is tehetném le a cég érdekeit.

A hajótulajdonos melegen kezet rázott a kapitánnyal, és elindult a hídon lefelé.

Mistress Branican a dajkával és a kisfiúval a férjéhez lépett, mögötte a Burker házaspár. Itt volt hát a válás pillanata. John Branican kapitánynak már csak feleségétől és családjától kellett búcsúznia.

Mint tudjuk már, Dolly még csak második éves asszony volt, kislánya alig kilenchnapos. Bár a válás szörnyen fájt neki, nem akarta ezt ki is mutatni; igyekezett visszafogni még a szívverését is. Jane, az unokahúg, ez a kis erőtlenség nem tudta eltitkolni felindultságát. Nagyon szerette Dollyt, akinél gyakran talált vigasztalást, ha parancsolgató természetű és erőszakos férje megbántotta. De ha Dolly el is nyomta most aggodalmait, Jane jól tudta, micsoda háborgás dúl a lelkében. Az igaz, hogy John kapitány hat hónapon belül visszatér, de hát ez most mégiscsak elszakadás - először az esküvő óta -, így ha Dollynak volt ereje, hogy visszafojtsa könnyeit, Jane sírt helyette is. Len Burker pedig - akinek szemében sohasem csillant meg egy gyengédebb érzés visszfénye -, ez az ember száraz szemmel, zsebre tett kézzel,

gondolataival ki tudja, merre kalandozva sétált fel-alá a hídon. Látni való volt, hogy semmi lelki közösséget nem érez a többi búcsúzóval, akiket a szeretet hozott ide az induló hajóra.

John kapitány megragadta az asszony mindkét kezét, magához vonta, és elfúló hangon így szólt hozzá:

- Drága Dollym, hát útnak indulok. Nem leszek sokáig távol. Néhány hónap, és újra látjuk egymást. Így tartalak majd ismét a karomban. Csak ne félj! Ezzel a hajóval, ezekkel a matrózokkal milyen veszélytől kellene félnünk a tengeren? Légy erős, ahogy egy tengerész-feleséghez illik. Mire visszajövök, a kicsi Wat már tizenöt hónapos lesz. Kész fiatalember. Már beszélni is fog, és az első szava, melyet hazaérve majd hallok...

- A te neved lesz az, John - kiáltott fel Dolly. - A te neved lesz az első szó, amit megtanítok neki. Mi ketten csak rólad fogunk beszélni szüntelenül. Kedves John, írd nekem, amikor csak lehet. Ó, mily türelmetlenül fogom várni a leveleidet! Mindent mondjál majd el, amit csak tettel, mindent, amire készülsz. Hadd érezzem, hogy ott vagyok minden gondolatodban...

- Ó, drága Dollym, persze hogy írok neked. Az utazás minden részletéről beszámolok. Olyan lesz minden levelem, mint a fedélzeti napló, megtévezve szerelmes gondolataimmal.

- John, drága, féltékeny vagyok a tengerre, mely ily messzire ragad tőlem! Mennyire irigylem azokat a szerető szíveket, akiket semmi sem választhat el soha az életben. De nem szabad... Nem szabad ilyenekre gondolnom...

- Drága kis feleségem, kérlek, gondold inkább arra, hogy a gyermek érdekében utazom messze, teértem is... hogy mindkettőtöknek jólétet teremthessek és boldog életet. Ha a jóléttel kapcsolatos reményeink egyszer csak beteljesülnek, soha többé nem kell egymástól elszakadnunk.

Ekkor odajött Len Burker és Jane. John kapitány feléjük fordult.

- Kedves Len, önökre bízom a feleségemet, önökre bízom a fiamat is. Önökre bízom, mint egyetlen rokonaikra San Diegóban.

- Számíthat ránk, John - felelte Len Burker, és megpróbálta némileg enyhíteni hangja érdességét. - Jane is, én magam is mellettük leszünk. Dolly érezni fogja, hogy törődünk vele.

- És vigasztalunk is - tette hozzá Jane. - Tudod, mennyire szeretlek, édes Dollym. Gyakran meg foglak látogatni. Mindennap veled töltök néhány órát. És Johnról fogunk beszélgetni.

Úgy van, Jane - tört fel Branicanéból -, szüntelenül rá fogok gondolni.

Harry Felton újra feltűnt, és megzavarta a beszélgetést.

- Kapitány - szólt -, itt volna az idő...

- Helyes, Harry - felelte John Branican. - Húzassa fel a nagy orrvitorlát és a farvitorlát is.

A másodtiszt elment, hogy hozzáállásának a parancs végrehajtásához, és mindez a rögtöni indulást jelezte.

- Mister Andrew - fordult a fiatal kapitány a hajótulajdonoshoz -, a csónak visszaviszi önt a rakpartra feleségemmel és rokonaimmal együtt. Mikor óhajtja?

- Most rögtön, John - mondta William Andrew -, és még egyszer jó utat!

- Jó utat - ismételte valamennyi látogató, akik sorra elindultak lefelé, a hajó jobb oldalánál várakozó csónakokra.

- Isten veled, Len, isten veled, Jane - búcsúzott John, és mindkettőjük kezét megszorította.

- Isten vele... - felelte Burkerné.

- Neked is menned kell, drága Dollym, muszáj - folytatta John. - A *Franklin* mindjárt szelet fog.

És valóban, a far- és az orrvitorla máris megbillentette egy pillanatra a hajót, miközben a matrózok azt énekelték:

Íme az Egy,
Csinos kis Egy!
Ez elmegy, csak menjen,
Jön a Kettő, ez már igen!
Íme, hát Kettő!
Szép ez a Kettő!
Kettő is megy, menjen,
három jön, nohát igen...

- és így énekeltek tovább.

Eközben John kapitány a mellvéd nyílásához kísérte feleségét, és abban a pillanatban, mikor lábával a létra felső fokára akart lépni, úgy érezte, hogy képtelen egy szót is szólni hozzá, ugyanúgy, ahogy az asszony is képtelen lett volna válaszolni, így hát csak szoroson karjába zárta.

Ebben a pillanatban a kisbaba, akit Dolly átvett a dajka karjáról, kitérte karjait apja felé, nevetett, és repesett kezecskéivel, és érthető hangok szöktek fel ajkáról:

- Pa... pa...! Pa... pa...!

- Ó, drága John - kiáltott fel Dolly -, máris meghallottad első szavát, még mielőtt elváltunk volna egymástól!

Bármilyen férfias is volt az ifjú kapitány, nem tudta visszafogni szeméből a könnycseppet, mely a pici Wat arcára hullott.

- Dolly - krákgota -, isten veled, ó, isten veled! - És szinte ugyanakkor erős hangon kiáltott, hogy valahogy végét vesse a szívszorító jelenetnek: - Horgonyt felszedni!

Néhány pillanat múlva az utolsó csónak is eltávolodott a hajótól a rakpart irányába, és utasai nemsokára ki is szálltak.

John kapitány most már mindenestül az indulási manővereknek szentelte magát. A horgony elindult felfelé, a lánrcs felé. Megszabadulva az utolsó béklyótól, a *Franklin* felfogta már a gyenge szelet a vitorlázaton, melynek dudorai csattogva repdestek. A nagy orrvitorlát most már teljesen felhúzták, és a hátsó trapézvitorla könnyedén szélbe fordította a hajót, amint meghúzták a vitorlafával. Ez a manőver lehetővé tette, hogy a *Franklin* egy kis félkörrel kikerülje az öböl bejárata közelében horgonyzó hajókat.

Branican kapitány újabb parancsára a középső nagy vitorlát és az előárboc fővitorláját egyetlen ütemre húzták fel, s ez a legénység izmos karjának ugyancsak becsületére vált. Ekkor a *Franklin*, negyed fordulattal balra térve, háromnegyed hátszéllel suhant, úgyhogy az öböl elhagyásához egyetlen csücsökkötélen sem kellett már igazítani.

A rakparton tolongók bámulattal nézték e manővereket. Van-e kecsesebb látvány, mint mikor a szél szeszélyes lökései engedelmességre készítetik ezt a karsú vitorlást? Fordulás közben egy fél kötélhossznál is közelebb került ahhoz a mólóhoz, ahol William Andrew, Dolly, Len és Jane Burker tartózkodott.

Így történt, hogy míg arrafelé kormányozta hajóját, az ifjú kapitány még egyszer láthatta feleségét, rokonait, barátait, és még egyszer búcsút inthetett nekik.

Mindnyájan válaszoltak jól érthető szavaira, és viszonzták búcsúintegetését.

- Isten veletek! Isten veletek! - kiáltotta.

- Hurrá! - szállt a nézőseregből; a zsebkendők szákszámra lobogtak.

Hiszen mindenki annyira kedvelte John Branican kapitányt. Egyike volt a város büszkeségeinek. Igenis, mindnyájan itt lesznek újra a hazatérésükkor, mikor a hajó feltűnik az öböl szájában a nyílt tenger felől.

A *Franklin*, már egészen az öböl torkánál kénytelen volt ismét szélnek fordulni, hogy elkerülje a hosszú postahajót, melyet útban talált. A két hajó üdvözölte egymást az Amerikai Egyesült Államok csillagos-sávós lobogójával.

Kinn a mólón Mistress Branican mozdulatlanul nézte, mint enyészik el lassanként a *Franklin* az élénkülő északkeleti szélben. Szerette volna tekintetével követni, amíg csak az árbocok csúcsa odalátszik az Island-fokon túlról.

De a *Franklin* nem vesztegette az időt, hogy megkerülje a Coronado-szigeteket az öböllel szemben. A sziklafal egy szakadékán keresztül még egy pillanatra feltűnt a nagy árboc csúcsán libegő jelzőzászló... És már nyoma se volt...

- Ó, John, isten veled, az ég veled!... - suttogta Dolly.

Miféle megmagyarázhatatlan előérzet gátolta, hogy hozzá tegye: „a viszontlátásra”?

II. CSALÁDI KÖRÜLMÉNYEK

Úgy illik, hogy kissé tüzetesebben mutassuk be Mistress Branicant, aki ennek a történetnek a fordulatai révén a figyelem központjába fog kerülni.

Dolly (ez a Dorothea becézése) ekkoriban huszonegy éves volt. Amerikai családban született. De nem kellett volna a családfán túl messzire visszamenni, hogy rábukkanjunk azokra a nagyszülőkre, akik révén a spanyol, illetve inkább a mexikói embertípusra ütött - aminthogy e vidék legelőkelőbb családjai mind e népből származtak. Anyja is San Diegóban született; és San Diegót abban az időben alapították, amikor Dél-Kalifornia még Mexikóhoz tartozott. A hatalmas öblöt több mint három és fél évszázaddal ezelőtt Juan Rodriguez Cabrillo spanyol hajós fedezte fel. Először San Miguelnek nevezték, és csak 1602-ben kapta mostani nevét. Az egész tartomány 1846-ban cserélte fel a háromszínű lobogót a szövetségi sávokra és csillagokra, és azóta végérvényesen egyike az Amerikai Egyesült Államoknak.

Középmagas termet, mély tüzű fekete szemekkel csillogó arc, barnáspiros arcszín, sötétbarna, dús haj, kissé nagy láb és kéz, ahogy a spanyoloknál általában tapasztalható, határozott, mégis kecses léptek, akaraterőt, egyben jóságot sugárzó tekintet - ilyen volt Mistress Branican. Azok közé a nők közé tartozott, akikre senki sem tud közönyös tekintettel nézni; házassága előtt teljes joggal számították a legfigyelemreméltóbb lányok közé San Diegóban, ahol pedig igazán nem ritka a szép lány. Áradt belőle a komolyság, a meggondoltság, az érzelmi mélység és az okosság - ezeket a jellemvonásokat házassága minden bizonnyal csak erősítette.

Úgy bizony, Dolly, most már Branicanné bármily körülmények között, még a legsúlyosabb helyzetben is tudni fogja kötelességét. Becsületesen szembenézett az élet tényeivel, nem holmi csalóka üveglencsén át; tiszta szíve volt, és erős akarata. Férje iránt érzett szerelme csak még elszántabbá tette kötelességei teljesítésében. Szükség esetén feláldozná életét Johnért - és Mistress Branicannél ez nemcsak elcsépelet szólam - mint ahogy John is feláldozná magát érte, és ahogy mindketten feláldozták magukat gyermekükért. Imádták ezt a csöppséget, aki éppen akkor gügyögte először a papa szót, amikor a fiatal hajóskapitánynak el kell hagynia feleségét és gyermekét. A kis Wat máris meglepően hasonlított édesapjára, legalábbis arcvonásaiban, mert egyébként Dolly barnás arcszínét örökölte. Erős kis testalkata miatt nem kellett félni a gyermekbetegségektől. Egyébként is, mennyi gondoskodás veszi körül! Ó, az apai és anyai álmodozás mennyi ábrándot szőtt már e kicsi lény jövőjéről, pedig alighogy csírázni kezdett benne az élet.

Bizonyára Mistress Branican lett volna a legboldogabb asszony, ha helyzetük megengedi, hogy John otthagyja tengerészpályáját, melyben még csak nem is az volt a legkellemetlenebb, hogy időről időre el kellett válniok egymástól. De hát hogyan is gondolhatott volna Dolly egy pillanatig is arra, hogy otthon tartsa férjét, amikor rábízták a *Franklin* vezényletét? Gondolni kellett továbbá a ház fenntartására, a család szükségleteinek fedezésére is, hiszen talán nemcsak ebből az egyetlen kicsiből fog állni a család. Dolly hozománya csak a háztartás legszűkebb igényeit elégíthette ki. John Branican természetesen számíthatott arra a vagyonra, melyet felesége fog a nagybácsitól örökölni, és a legvalószínűtlenebb körülmények összejátszása kellett volna ahhoz, hogy ez a vagyon másra szálljon, tekintve, hogy Edward Starter közel járt a hatvanhoz, és Dolly volt egyetlen örököse. Minthogy Jane Burker, az unokatestvér Dolly családjának anyai ágához tartozott, semmiféle rokonságban nem állt Dolly apai nagybátyjával. Dolly így majd gazdag lesz - de tíz, sőt húsz évbe is telhet, míg hozzájuthat ehhez az örökséghez. Ezért volt kötelessége John Branicannek, hogy a jelenre való tekintettel

dolgozzon, még ha a jövő miatt nem is kellett nyugtalanodnia. Ezért szánta el magát, hogy tovább hajózik az Andrew cég alkalmazottjaként, annál is inkább, mert a *Franklin* révén tervezett különleges üzleti műveletekből haszonrészesevé is ajánlott fel neki a cég. Minthogy így személyében a tengerészhez az üzleti életben jártas kereskedő is párosult, minden arra utalt, hogy munkájával bizonyos vagyona tud szert tenni addig is, amíg rájuk száll Edward Starter bácsi öröksége.

Egy szót erről az amerikaiáról, akinek „amerikaisága” teljesen eredeti volt.

Dolly apjának volt az öccse; következésképpen édes nagybátyja a lánynak, akiből Mistress Branican lett. Minthogy a két fiú korán árvaságra jutott, úgyszólván az öt-hat évvel idősebb báty vette át az apa szerepét. Ezért az ifjabbik Starter mindörökre nagy hálával toldotta meg bátyja iránti szeretetét. Kihasznlva a kedvező körülményeket, a vagyonszerzés útjára lépett, míg bátyja olyan mellékösvényeken tévelygett, melyek ritkán vezetnek célhoz. Bár messzi földre kellett távoznia annak a kecsegtető vállalkozásnak érdekében, melyet a Tennessee államban vásárolt óriási földbirtok megművelése kívánt, Edward fenntartotta kapcsolatát bátyjával, akit munkája New York államhoz kötött. Mikor ez utóbbi megözvegyült, San Diegóban, felesége szülővárosában telepedett le, és itt is halt meg. Dolly esküvője ekkor már ki volt tűzve John Branicannel; a házasságot csak a gyászidő leteltével kötötték meg, és az ifjú házaspár összes vagyona abból a szerény örökségből állott, melyet az idősebbik Starter hagyott rájuk.

Nemsokára levél érkezett San Diegóba, melyet Edward Starter címzett Dolly Branicannek. Ez volt az első levél, melyet unokahúgának írt; feltehetőleg az utolsó is.

Ez a levél, tömören és gyakorlatias módon, az alábbiakat tartalmazta:

Bár az ifjabbik Starter messze távol él, és bár Dolly sohasem láthatta őt, nem felejtette el, hogy van egy unokahúga, bátyjának édeslánya. Ha Dolly sosem látta, ez annak köszönhető, hogy az idősebbik Starter és az ifjabbik Starter nem is találkozott egymással, mióta az előbbi megnősült, és mióta az utóbbi Nashville környékén lakik, Tennessee állam legeldugottabb csücskében. És hát túl sok száz mérföld választja el Tennesseeet Kaliforniától, hogy az ifjabbik Starternek kedve legyen ekkorát ugrani. Ha pedig az ifjabbik Starter túl fárasztónak találja, hogy elutazzék unokahúgához látogatóba, legalább annyira fárasztaná őt, ha unokahúga érkezne az ő meglátogatására; kéri is szépen, hogy ez eszébe ne jusson. Hiszen saját becses személyében egy valóságos medve lakozik. Nem afféle szürke bundájú és hatalmas karmú amerikai grizzlymedve, hanem afféle embermedve, aki ragaszkodik hozzá, hogy minden emberi kapcsolatot kirekesszen az életéből.

De ez ne nyugtalanítsa Dollyt. Unokahúga egy medvének, ez igaz, de e medvében egy igazi nagybácsi szíve lakozik, aki nem feledkezik el soha arról, mit köszönhet bátyjának, és ezért fivére lánya lesz vagyonának kizárólagos örököse.

Itt Starter bácsi megjegyezte, hogy e vagyont máris érdemes komolyan venni. Már most is ötszázezer dollárra rúg, és egyre növekszik, minthogy a szűzföldek megművelése virágzó üzlet Tennesseeben. Mivel a vagyont főként a földbirtok és a marhaállomány teszi ki, könnyű lesz értékesíteni; nagyon előnyös árat lehet elérni, és lesznek sokan, akik meg akarják vásárolni.

Ha unokahúga mindezt túl tárgyilagossnak, sőt kissé nyersnek érzi - pedig ez jellemző éppen a vérbeli amerikaiakra -, ő akkor is csak fentieket mondhatja. Vagyona Mistress Branicanre fog szállni, vagy gyermekeire, ha nevezett hölgy utódokról is gondoskodik, akik tovább éltetik a Starter nemzetséget. Ha Branicanné közvetlen utódok vagy rokonok nélkül halna el, az egész vagyon az államra száll, aki boldogan bekebelezi majd Edward Starter javait.

Továbbá:

1. Edward Starter agglégény. Nőtlen is marad. Azt az ostobaságot, amit húsz és harminc között túl sokan is elkövetnek, nem fogja épp ő hatvanévesen elkövetni - ez szó szerint így állt a levélben. Semmi sem térítheti tehát el a vagyont arról a pályavonalról, melyet kifejezett akaratával ő kijelölt; ez olyan bizonyosan el fog jutni a Branican családhoz, mint amilyen kétségbevonhatatlanul a Mexikói-öbölbe ömlik a Mississippi.

2. Edward Starter minden erővel azon lesz - akár emberfölötti erőfeszítéssel is -, hogy unokahúga csak minél később jusson a vagyon birtokába. Igyekezni fog legalább száz évet kihúzni haláláig, és nem szabad rá neheztelni, hogy ilyen megátalkodottan igyekszik nyújtani életét az emberi kor legvégső határáig.

Végül Starter bácsi arra kérte Mistress Branican, sőt ráparancsolt, hogy ne akarjon válaszolni. Egyébként is alig van összeköttetése a városokkal annak az őserdei tájnak, melyet ő birtokol Tennessee mélyén. Ő maga sem fog több levelet írni, legfeljebb hogy halálhírét bejelentse, de már ez a levél nem saját kezétől fog származni.

Ilyen furcsa levelet kapott Mistress Branican. Hogy örökölni fog, hogy ő Starter bácsi általános örököse, az e pillanattól nem volt kétséges előtte. Egy napon övé lesz a félmillió dolláros vagyon, mely minden valószínűség szerint addig még jócskán megnövekszik az ügyes erdőirtó buzgalmából. De mivel Starter bácsi nagyon világosan kifejezte, hogy meg akarja érní a százéves kort - és tudvalévő, hogy ezek az észak-amerikaiak igen makacsok -, John Branican sok józan észről tett tanúságot, amikor nem hagyta ott a tengerészpályát. Ésszel, bátorsággal, erős akarattal semmi kétség, hogy elfogadható jólétet tud majd teremteni felesége és gyermeke számára még jóval azelőtt, hogy Starter bácsi végül is beletörődne a változtathatatlanba, és átköltözne a túlvilágra.

Ilyenképpen állt az ifjú házaspár helyzete e pillanatban, mikor a *Franklin* vitorlát bontott, és elindult a Csendes-óceán nyugati tájaira. És miután mindezt a történetünk során bekövetkező események jobb megértése érdekében felvázoltuk, fordítsuk figyelmünket Dolly Branican San Diegóban található egyedüli rokonaira, a Burker házaspárra.

Az amerikai származású Len Burker, aki ez időben harmincegy éves volt, csak néhány éve telepedett le Dél-Kalifornia legfontosabb városában. Ennek az Új-Angliából jött jenkinek hideg volt az arca, vonásai kemények, karjai erősek. Nagyon mozgékony, határozott, sőt elszánt ember volt, s emellett semmit sem árult el gondolataiból, nem beszélt cselekedeteiről. Természetében egy légmentesen lezárt épülethez hasonlított, amelynek ajtaja nem nyílik meg senkinek. Mindazonáltal San Diegóban nem keringett semmiféle gyanús hír erről a túlságosan is zárkózott emberről, aki Jane-nel való házassága révén John Branican sógora lett. Semmi okunk sincs tehát csodálni, hogy ez utóbbi, más rokonai nem lévén, az ő gondjaiba ajánlotta Dollyt és gyermekét. A teljes igazság szerint inkább csak Jane gondjaiba, minthogy jól tudta, milyen mélyen szereti egymást a két unokanővér.

Mindez egészen másképp történt volna, ha John kapitány sejti, milyen ember is valójában ez a Len Burker, ha tudja, milyen csalárdságot rejt áthatolhatatlan tekintete, és milyen gátlástalanul hágja át az illendőség, az önbecsülés és mások jogai tiszteletben tartásának korlátait. Jane-t is becsapta előnyös külseje, hatott rá a szinte bűvös erejű fensőbbiség, mikor öt évvel ezelőtt hozzáment Bostonban, ahol addig anyjával élt. A jó asszony nem sokkal a házasságkötés után meg is halt, mielőtt még a kínos kellemetlenségek bekövetkeztek volna. Jane hozománya és édesanyja hagyatéka fedezték volna az ifjú házások szükségleteit, ha Len Burker tisztességes utakon jár, nem afféle csavaros utakon. De nem így történt. Miután felesége vagyonának nagy részét elköltötte, és hitele Bostonban eléggé megrendült, úgy döntött, hogy elköltözik a

városból. Itt, Amerika másik végén, ahová kétes hírének nem hozta magával, ezek a nemrég benépesült államok olyan új lehetőségekkel kecsegtették, melyeket Új-Angliában már nem remélhetett.

Jane, aki ezalatt már kiismerte férjét, habozás nélkül ráállt az átköltözésre. Örült, hogy otthagyhathák Bostont, ahol Len Burker ügyletei már kínos visszhangokat kezdtek kiváltani, és örült annak is, hogy egyetlen megmaradt rokona közelében élhet. A házaspár tehát San Diegóban telepedett le, ahol Dolly és Jane viszontláthatta egymást. Egyébként a három év alatt, mióta ideköltözött, Len Burker magatartása még nem váltott ki semmiféle gyanakvást, oly ügyesen tudta kétes ügyleteit leplezni.

Ilyen körülmények vezettek odáig, hogy a két unokatestvér összehatalálkozhatott. Dolly akkor még nem volt Mistress Branican.

A fiatalasszony és a fiatal lány szívbeli barátok lettek. Bár a látszat szerint Jane-nek kellett volna befolyásolnia Dollyt, ennek épp ellenkezője történt. Dolly erős jellem volt, Jane gyenge akaratú, így nemsokára éppen a fiatalasszony támaszkodott az ifjú lányra. Mikor Dolly és John esküvőjét kitűzték, Jane nagyon örült ennek a házasságnak, hiszen ez a házasság semmiben sem fog az övéhez hasonlítani! És mennyi vigaszt találhatott volna mellettük, ha rászánta volna magát, hogy titkos gyötrelmeit bevallja nekik.

Mert eközben Len Burker helyzete egyre romlott. Kezdett rosszul állni a szénája. Az a kevés is elolvadt, ami felesége vagyonából még megvolt, mikor eljöttek Bostonból. Ez az ember megszállott játékos vagy inkább spekuláns volt, aki mindent rábízott a vakszerencsére. A józan ész semmibe vette, ami csakis siralmas eredményre vezethetett, és arra is vezetett.

Amint San Diegóba érkezett, Len Burker a Fleet Streeten irodát nyitott, egy olyanféle irodát, melynek légköre inkább játékbárlangra emlékeztet, ahol jó-rossz tervekből üzletet próbálnak kicsiholni. Burker remekül értett ahhoz, hogy egy terv esélyeit felcsillantsa, az eszközökben nem válogatott, a vitában körmönfontan tudott érvelni, eközben könnyedén sajátjaként kezelte mások pénzét, és így rövid idő alatt nyakig volt húszféle ügyletben is, melyek egymás után mondtak csődöt, és saját pénzét is megcsappantották. Történetünk kezdetén Len Burker már minden forrást kimerített, és a szükség fenyegette háztartásukat. Minthogy azonban eddig titkolni tudta efféle ügködését, még volt némi hitele, és ezt arra használta fel, hogy újabb balekokat találjon újabb üzelveihez.

De ennek a helyzetnek végül is katasztrófába kellett torkollnia. Nem volt már messze az az idő, hogy komoly követelésekkel kelljen szembenéznie. Talán egy napon nem marad majd más kiútja ennek a kalandor jenkinek, mint itthagyni San Diegót, ahogy Bostont is ott kellett hagynia.

Pedig itt, ebben a felvilágosult szellemű városban, ahol pezseg az üzleti élet, és évről évre nő a gazdagság, itt egy értelmes és becsületes ember százféléképpen is érvényesülhetett volna. De ahhoz az kellett volna, ami hiányzott Len Burkerből: őszinte érzelmek, egyenes gondolkodás, becsületes jellem.

Nyomatékosan meg kell mondani, hogy sem John Branican, sem Mister William Andrew, se senki más nem gyanította Len Burker üzelveit. Az ipar és kereskedelem berkeiben nem sejtették, hogy ez a kalandor - és bárcsak ne érdemelne ki ennél is rosszabb nevet - a közeli összeomlás felé rohan. És ha a katasztrófa bekövetkezne, talán akkor is csak egy szerencsétől elhagyott embert látnának benne, és nem azt a gátlástalan alakot, akinek minden eszköz jó, csak pénzhez jusson.

Így aztán, bár különösebb barátságot nem érzett iránta, John Branican egy pillanatig sem táplált iránta gyanakvást. És teljes nyugalommal számított arra, hogy távollétében Burkerék majd Dolly segítségére lesznek; ha Dolly rájuk szorul, házuk nyitva lesz előtte, és ott azt a fogadtatást remélheti, ami kijár nemcsak mint barátnőnek, hanem mint rokonnak is.

E tekintetben nem is volna helyes Jane Burker érzelmeit gyanúval illetni. Unokahúgát feltétlenül és minden önző szándék nélkül szerette. Len Burkernek sem jutott eszébe, hogy kifogásolja a két fiatalasszony őszinte és szoros baráti kapcsolatát, sőt inkább tőle telhetőleg támogatta, kétségen kívül valami zavaros reményt táplálva a jövőről és mindazon előnyökről, melyek e barátságból rájuk várnak. Biztos volt abban, hogy Jane egy szót sem fog beszélni arról, amiről nem szabad beszélnie, hogy elővigyázatosan hallgatni fog férje kárhuzatos ügyeiről, ha már kénytelen tudomásul venni őket, és arról, hogy otthonuk milyen küszködések, nélkülözések közt vergődik. Jane minderről hallgatni fog; egy szó szemrehányás sem fog kicsúszni az ajkán. Újra meg kell mondanunk, hogy a tökéletesen kiszolgáltatott Jane mindenben engedelmeskedett férjének, holott látta, milyen lelkiismeretlen ember, mennyire hiányzik belőle az erkölcsi érzék, és hogy képes a leggaládabb dolgokra is. Annyi keserves csalódás után megőrizhette-e a tisztelet érzését férje iránt? Nem, csak félt tőle, nem győzzük e lényeges vonást elégszer ismételni, csak engedelmes gyermek volt a kezében, aki a legkisebb intésre követi még akkor is, ha személyes érdeke éppen azt kívánná, hogy meneküljön el tőle. És végül önérzete sem engedte, hogy bárki is megtudja fojtogató nélkülözéseiket, még Dolly sem, az unokanővér, pedig ő talán sejtett felőle valamit, csak hát Jane erről őszintén sohasem beszélhetett.

Mindezzel elég részletesen bemutatottuk egyrészt John és Dolly Branican, másrészt Len és Jane Burker körülményeit, hogy a most következő események eléggé érthetőek legyenek. De hogy e körülményeket mennyire felborítják egyes váratlan fordulatok, melyek hirtelen, rövid idő alatt következnek be, azt senki sem sejtette előre.

III. A SZÉPKILÁTÓ HÁZ

Harminc éve Dél-Kaliforniának - ami Kalifornia állam mintegy harmadát teszi ki - nem volt több lakosa harmincötezenél. És ma már százötvenezerre lehet tenni a lakosok számát. Abban az időben ennek a Nyugat-Amerika peremén húzódó államnak a földjeit senki se művelte, mert csak állatok legeltetésére tűnt alkalmasnak. Ki sejtette volna e távoli vidék virágzását akkor, amikor az összes szárazföldi útvonal még csupán néhány szekérnyomból állott, a tengeren pedig egyetlen hajójárat volt, mely a part menti kikötőket kötötte össze.

De már ekkor is, 1769 óta létezett egy városmag néhány mérföldre a parttól, a San Diego-öböltől északra. Ezért igényelheti magának a jelenlegi város azt a dicsőséget az ország történelmében, hogy a kaliforniai táj legrégebb települése.

Az amerikai kontinenst az öreg Európához közönséges gyarmati kötelékek fűzték, és a brit birodalom igyekezett e kötelékeket makacsul szorosán tartani. Amikor a kontinens végül is megrázta magát, a bilincsek egyszerre széttörték. Az észak-amerikai államok szövetsége a függetlenség lobogója alatt született. Anglia ezután csak a foszlányokat birtokolta, Brit-Columbiát és a kanadai domíniumot, melyek rövid időn belül bizonyára szintén az állam-szövetséghez fognak csatlakozni. A függetlenségi mozgalom egyébként a Közép államaiban született, ahol csak egyetlen gondolat töltötte el a polgárokat: megszabadulni mindenféle béklyótól.

Kalifornia akkoriban nem angol uralom alatt állt. Mexikóhoz tartozott, egészen 1846-ig. Ez évben szakadt el tőle, és belépett az államok konföderációjába. San Diego városa, mely tizenegy éve viselte ezt a rangot, szintén amerikai lett, ahogy az kezdettől fogva illett volna is.

San Diego tengeröble nagyszerű. Hasonlíthatjuk a nápolyi öbölhöz, de helyesebb volna a vigói vagy a Rio de Janeiro-i öbölhöz hasonlítani. Tizenkét mérföld hosszú, két mérföld széles; van elegendő hely egy teljes kereskedelmi flotta bejárásához, sőt egy hadihajóraj mozdulataihoz is, hiszen katonai kikötőként is szolgál. Tojásdad alakú, nyugat felé nyílik a keskeny öböltorok az Island-fok és a Loma- vagy Coronado-fok szorosában; így mindenfelől védett. A nyílt tenger viharai nem érik el, a Csendes-óceán hullámverése alig borzolja az öböl felszínét; a hajók könnyen kijuthatnak belőle, és legkevesebb huszonhárom láb mély vízben köthetnek ki egymás mellett. San Franciscótól délre, San Quintintől északra, az egész nyugati parton ez az egyetlen biztos és jól használható kikötő, mely hosszabb tartózkodásra is alkalmas.

Ennyi természetes előny birtokában nyilvánvaló, hogy ez a régi város hamarosan szűknek találta eredeti kiterjedését. Mihamar kaszárnyát is kellett építeni egy lovas különítmény elhelyezésére a közeli bozótos helyeken. M. Horton kezdeményezésére, aki szerencsés kézzel intézte az ügyeket, megépítették a kiegészítő épületeket is. A mai város ezekből fejlődött ki, és elfoglalta az öböl északi partján a dombhátaikat is. A városbővítés az amerikaiaknál szokásos igen gyors ütemben történt. Egymillió dollárt fektettek be a telekrendezésbe, és egymás után emelkedtek a magánházak, a középületek, irodák és villák. 1885-ig San Diegónak már tizenötezer lakója volt - ma harmincötezer. Az első vasutat 1881-ben kapta. Ma pedig a Pacific Express Társaság, a Dél-Kalifornia Vasúttársaság és a Déli Vasúttársaság vonalai biztosítják a más államokkal való összeköttetést, aminthogy a Csendes-óceáni Parti Gőzhajó-társaság rendszeres összeköttetést teremt San Franciscóval.

A város csinos és kényelmes. Friss szellők járják, lakóhelynek nagyon egészséges, közismer-
ten kitűnő az éghajlata. A környékbeli földek rendkívül termékenyek. A szőlő, az olajfa,
narancsfa, citromfa együtt zöldell az északi táj fáival, gyümölcseivel, zöldségféléivel. Mintha
együtt volna Normandia és a Provence.

Ami pedig San Diego városát illeti, egészében kecses festőiséggel épült, szabad elrendezés-
ben, bő egyéni képzelettel, minthogy nem kellett szorongania holmi szűkös kis parcellákon, és
ez egészségügyileg is nagyon kedvező. Vannak terei, parkosított terei, széles utcái, és
mindenütt árnyékadó fák, vagyis jó egészség a légköbméterek számával egyenes arányban,
melyből oly bőven jutott ennek a boldog népnek.

És hol kereshetnénk a minden tekintetben fejlett életmódot, ha nem egy modern városban,
kiváltképp ha nem egy amerikai városban? Gáz, telefon, távíró - a lakosoknak csak egy
mozdulatba kerül, hogy kigyúljon a fény, hogy feladjanak egy táviratot, vagy közvetlenül
átszóljanak egyik kerületből a másikba. Látni százötven láb magas oszlopokat, melyek
villanyfényt árasztanak az utcákra. Ha ott még nem is tartanak jelenleg, hogy az Általános
Tejcsarnok Vállalat vezetőkei kapják a tejet, és ha még nem működnek is San Diegóban
mozgójárdák, melyek óránként négy mérföldes sebességgel képesek haladni, bizonyára ez sem
fog sokáig várni magára.

És e sok nagyszerűséghez még számítsuk hozzá a legkülönbözőbb intézményeket, melyekben
egy város lüktető élete kibontakozik: vámhivatal, melynek napról napra növekszik jelentősége
a kereskedelemben, két bankház, kereskedelmi kamara, bevándorlási hivatal, jelentős irodák,
számos ügynökség, melyek óriási liszt- és faüzleteket bonyolítanak le, minden felekezetnek
külön templom, három piac, színház, sportpálya, három nagy iskola a szegényebb gyerekek
részére, végül egy sor intézet, ahol a tanulmányokat egész az egyetemi diploma elnyeréséig
lehet folytatni - és megítélhetjük, milyen lesz a jövője ennek a még ifjú városnak, mely
annyira kényes szellemi és anyagi érdekeire, és melynek falai közt a virágzás annyi feltétele
halmozódott fel. Talán hiányzik az újság? Dehogyan; három napilapja van, köztük a Herald,
mindegyikük kibocsát heti mellékletet is. Az utasoknak talán félniük kell, hogy nem találnak
elegendő kényelmes szállást? De hiszen ha nem is számítjuk a közepes szállókat, ott áll a
három ragyogó épület, a Horton-ház, a Florence-szálloda és a Gérard Hotel száz-száz
szobával; az öböl túlsó partján pedig, a Coronado-fok homokpartján uralkodva ott áll
csodálatos környezetben, bájos villák között az új hotel, mely több mint ötmillió dollárba
került.

Akár az öreg kontinensről, akár az Újvilág bármely pontjáról érkeznek is az utasok, hogy
megtekintsék Dél-Kalifornia ifjú és eleven székhelyét, kedves vendégei lesznek a nemes szívű
városiaknak, és nem fogják megbánni, hogy ideutaztak, legfeljebb azt, hogy az idő túl gyorsan
elszaladt.

San Diego igazán mozgalmas város, tele élénk emberekkel, de az ügyletek forgatagában is
rendet tud tartani, mint általában az amerikai városok. Ha az élet főképpen a mozgásban
nyilvánul meg, akkor elmondhatjuk, hogy itt a szó legteljesebb értelmében folyik az élet. Alig
futja az idő az üzletek lebonyolítására. De ha ez áll mindazokra, akik természetüknél vagy
szokásaiknál fogva belevetik magukat a zajló életbe, annál kevésbé áll ez azokra, akiknek
élete véghetetlen tétlenségben telik. Ha megszűnik a mozgalmasság, az órák csak vánszo-
rognak.

Így érezte ezt Mistress Branican is a *Franklin* eltávozása óta. Mióta férjhez ment, mindig részt
vehetett férje tevékenységében. Ha épp nem a tengeren járt, az Andrew céggel való kapcsolata
bő elfoglaltságot biztosított John kapitánynak. Túl azokon a kereskedelmi ügyleteken,

melyekben ő is részesedett, szemmel kellett tartania a háromárbocos építkezését, mely az ő parancsnoksága alá kerül majd. Mekkora buzgalommal, mondhatnánk szenvedéllyel figyelt a legkisebb apróságra is! Annak a gazdának a szüntelen gondoskodásával, aki házat épít, hogy egész életét abban élje le. Sőt még inkább, hiszen a hajó nemcsak hajlék, nemcsak az üzleti tevékenység eszköze, erre a nagy csomó vasra és fára van bízva egy sereg ember élete. Másrészt pedig mintha a hazai föld egy darabja volna, mely időről időre elszakad és visszatér, és melynek sajnos néha másképpen alakul a sorsa, és nem a hazai kikötőben fejezi be tengeri pályafutását!

Dolly gyakran elkísérte John kapitányt a hajóépítő műhelybe. Az ívelt hajógerincre ágazódó ácsolat, a hatalmas tengeri emlős csontvázára emlékeztető hajlított gerendák, a lassan helyükre illeszkedő borítódeszkák, az egész sokrétű hajótest, a fedélzet, melyen széles ajtókat nyitottak a teheráruk be- és kirakásához, az árbocrudak, amint ott nyújtózkodtak a földön, míg helyükre nem kerülnek, a belső szerelések és berendezés, a szolgálati állások, a hátsó híd és a kabinok - Dollyt minden érdekelte. Hiszen férje és a személyzet életét kell a *Franklinnek* oltalmaznia a Csendes-óceán hullámhegyei ellenében. Nem volt egyetlen deszka sem, melyet Dolly magában fel ne ruházott volna valami jótékony erővel, a műhely zajában nem volt egy kalapácsütés sem, mely visszhangot ne vert volna szívében. John beavatta a munka minden részletébe, elmagyarázta minden fa- és fémalkatrész rendeltetését, bevezette az építkezés terveibe és menetébe. Annyira megszerette ezt a hajót, melynek az ő ura lesz a szíve, Isten után egyetlen gazdája! Gyakran feltette magában a kérdést, miért ne utazhatna el ő is a kapitánnyal, illetve az miért ne vihetné magával, miért ne vállalhatná az utazás veszélyeit, hogy majd velük együtt térjen haza San Diego kikötőjébe. Igen, azt szerette volna, ha nem kell férjétől elválnia. Az, hogy egy tengerész házaspár hosszú éveken át együtt hajózzék, már régóta kialakult szokás az északi félteke népei közt, az öreg kontinensen éppen úgy, mint az Újvilágban.

De itt volt a kis Wat, akit Dolly nem hagyhatott a dajkára, megfosztva őt az anyai becézgetéstől. Nem és nem! Még kevésbé vihetné magával a tengerre; még gondolatban sem tette volna ki őt a hajóút viszontagságainak. Itt marad tehát a gyermek mellett, hogy gondját viselhesse, ha egyszer életet adott neki; nem fogja egy percre sem magára hagyni, gyengéd szeretettel veszi körül, hogy virágzó egészségben mosolyogjon majd hazatérő apjára! Végül is John kapitány útja hat hónap alatt véget ér. Amint újra megrakodik Calcuttában, visszatér a hazai kikötőbe. Úgy is illik, hogy egy tengerészfeleség hozzászokjon az elkerülhetetlen elválásokhoz, még ha szíve sohasem tud is ebbe beletörődni.

Bele kellett most is nyugodni, és Dolly bele is nyugodott. De férje elutazása óta, mihelyt az életét kitöltő élenkség megszűnt körülötte, mily üresnek, egyhangúnak és vigasztalannak tündek volna a mindennapok, ha nem merülhetett volna el kisgyermekében, nem áraszthatta volna rá szerető gondoskodását.

John Branican háza azoknak a domboknak egyik legfelső teraszán állt, melyek északról fogják körül az öblöt. Nyaralóra emlékeztetett, és egy narancs- és olajfákkal beültetett kis kert közepén állott, melyet egyszerű léckerítés övezett. A földszinten oszlopos tornác, erre nyílt a nappali szoba és az ebédlő ajtaja és ablaka, az emeleten teljes szélességben húzódó balkon, efölött már a ház orma, melyet a tetőperemek finom vonala ékesített - ilyen volt ez az egyszerű, de vonzó külsejű ház. A földszinti nappali és ebédlő bútorzata szerény volt. Az emeleten volt Mistress Branican és a gyermek szobája. A hátsó kis toldaléképület a konyhával és a személyzeti szobával tartozott még a ház belső elrendezéséhez. Minthogy a Szépkilátó ház délre nézett, a szem innét átfogta az egész várost, az öblön túl pedig a Loma-fok települését. Kétségkívül kissé távol esett az üzleti negyedtől; de ezt a csekély hátrányt bőven kárpótolta a ház remek fekvése, az üde levegő, a Csendes-óceán sós illataival terhes, simogató déli szellő.

E házban fognak lassan folydogálni Dolly számára az egyedüllet órái. A kisgyermek dajkája és egy szobalány látták el a ház körüli szolgálatot. Szinte egyetlen látogató a Burker házaspár volt; Len ritkán, Jane gyakran eljött. William Andrew is többször felkereste, ígéretéhez híven, a fiatalasszonyt, és sietve közölte vele a *Franklin*ről kapott valamennyi hírt, akár közvetlenül, akár közvetett úton érkeztek. Mielőtt ugyanis a levelek a címzetthez jutnának, a tengerészeti közlönyök beszámolnak a hajótalálkozásokról, a kikötői tartózkodásról és minden olyan eseményről a tengeren, mely a hajótulajdonosokat érdekelheti. Dollyhoz tehát ily módon is eljuthatnak a hírek. Hozzászokva a ház magányosságához, Dolly nem törekedett a társasági életre vagy akár a szomszédi kapcsolatok ápolására. Egyetlen érzelm töltötte be életét, és ha özönével jöttek volna is látogatók, számára akkor is üres lett volna a ház, minthogy John messze járt, és hazaérkezéséig mindig is üres marad.

Az első napok különösen keservesen teltek. Dolly el sem hagyta a Szépkilátót, ahol Jane mindennap megjelent látogatóban. Mind a ketten a kis Wattal foglalatostkodtak, és John kapitányról beszélgettek. Ha egyedül volt, Dolly leggyakrabban egész idejét az erkélyen töltötte. Tekintete messzire bolyongott, túl az öblön, túl az Island-fokon, még a Coronado-szigeteken is túl... Átlépte a szemhatáron kirajzolódó keskeny csíkot a tengeren; a *Franklin* messze túl járt azon is. De gondolatban utolérte, fellépett a fedélzetre, és ott állt férje mellett. Ha bármilyen hajót látott a nyílt tengerről befutni és a kikötéshez készülődni, arra gondolt, hogy ugyanígy fog egy napon a *Franklin* is feltűnni és fokozatosan nagyobbodni, ahogy a partot megközelíti, és John ott fog állni a hídon...

A kis Wat egészsége azonban megsínylette volna, ha állandóan bezárkózva élnek a ház belsejében. Az indulás utáni második héten igen kellemesre fordult az idő, friss tengeri szél enyhítette az egyre forróbb napokat. Mistress Branican meggyőzte magát, hogy néha ki kell mozdulniuk a házból. A dajka társaságában ment el, aki karján vitte a csecsemőt. Ha a séta csak a környékre korlátozódott, az Óváros házsoraiig, akkor gyalog indultak el. A gyerekek mindez hasznára vált, üde és rózsás lett az arca, és ha a dajka megállt vele, tapsikolt, és anyjára nevetett. Egy-két alkalommal hosszabb kirándulásra indultak a szomszédban bérelt csinos kis kocsival, mely mindhármukkal békésen poroszkált, sőt négyükkel, mert olykor Jane Burker is velük tartott. Egy alkalommal a kis villákkal teleszórt Knob Hill nevű dombig mentek, melynek oldalában áll a Florence Hotel, és ahonnét messze nyugatra kilátás nyílik, túl a szigeteken. Máskor a Coronado-öböl fővenypartjára vezetett útjuk, melyen a dühöngő hullámverés a mennydörgés robajával oszlik szét. Aztán meglátogatták a „kagylók ágyát”, ahol a dagály árhulláma párázó vízfüggönnyel vonja be a part menti kevély sziklaszirteket. Dolly bemártotta egyik lábát az óceán vizébe, és mintha távoli térségek visszhangoztak volna benne, a messzeségek, ahol most John vitorlázik; ennek az óceánnak a tarajos hullámai ostromolják talán éppen most a *Franklint* sok ezer mérföldnyire innen, künn a nyílt vízen. Dolly mozdulatlanul állt ott, száguldó képzeletében megjelent az ifjú kapitány hajója, és ő John nevét mormolta magában.

Március 30-án reggel tíz óra felé Mistress Branican kint ült az erkélyen, mikor észrevette, hogy Jane a Szépkilátó felé tart. Jane szaporázta a lépteit, vidáman integetett feléje, tehát bizonyára nem kellemetlen híreket hozott magával. Dolly késedelem nélkül elébe ment, és éppen leért az ajtóhoz, mikor Jane belépett.

- Mi történt, Jane? - kérdezte.

- Drága Dollym - válaszolta Mrs. Burker -, olyasmiről fogsz most értesülni, ami biztosan kedvedre lesz. William Andrew üzeni neked, hogy a *Boundary*, amely ma reggel kötött ki San Diegóban, találkozott útközben a *Franklin*nel.

- Találkozott a *Franklin*nel?

- Igen, igen. William Andrew is csak éppen azelőtt kapta a hírt, hogy összefutott velem a Fleet Streeten; ide a villába csak délután tud kijönni, azért rohantam ide, hogy addig is értesítsek téged.

- És Johnról is van hír?

- Igen, Dolly.

- Mi van vele? Beszélj hát, kérlek!

- Egy héttel ezelőtt keresztezte egymást a *Franklin* és a *Boundary* útja, és a két hajóról üzenetet váltottak.

- Nem volt semmi baj a fedélzeten?

- Semmi, édes Dollym. A két kapitány elég közel volt egymáshoz, hogy jól megértsék egymást; az utolsó szó, amit a *Boundary* fedélzetén még hallottak, a te neved volt.

- Ó, én szegény Johnom! - kiáltott fel Mrs. Branican, és a meghatottságtól könny csordult szeméből.

- Oly boldog vagyok, Dolly - fűzte hozzá Jane -, hogy én hozhattam elsőnek a hírt.

- És én oly hálás vagyok érte - felelte Mrs. Branican. - Ha tudnád, milyen boldoggá tettél. Ó, ha mindennap jönne hír! Ó, John, ó, John!... A *Boundary* kapitánya tehát látta őt! Beszélt Johnnal... Mintha újabb búcsúüdvözlést küldött volna.

- Így igaz, drága Dolly, és újra mondom, hogy minden a legnagyobb rendben volt a *Franklin* fedélzetén.

- Jane - szólalt meg Mrs. Branican -, el kell mennem a *Boundary* kapitányához. Mindent el kell részletesen mondania. Hol történt a találkozás?

- Azt nem tudom - felelt Jane. - De a fedélzeti naplóból majd megtudjuk, és a *Boundary* kapitánya mindent el fog mesélni teljes részletességgel.

- Úgy hát, Jane, csak átöltözöm, és máris indulhatunk mind a ketten.

- Nem, nem, Dolly, ma még nem - hűtötte le Jane. - Most nem mehetünk fel a *Boundary*re.

- Miért nem?

- Mert csak ma reggel érkezett, és még egészségügyi zárlat alatt áll.

- Meddig?

- Ó, legfeljebb huszonnégy óra hosszat. Ez inkább csak formáság, de addig senkivel nem érintkezhetnek.

- És akkor Mister William Andrew hogyan szerezhetett tudomást a találkozásról?

- A vámosok útján; ők adták át neki a kapitány üzenetét. Drága Dolly, csillapodjál. Mindez kétségen felül áll, majd holnap személyesen is meggyőződhetsz róla. Csak egy napig légy türelemmel, kérlek.

- Úgy hát csak holnap - adta meg magát Mrs. Branican. - Holnap reggel kilenckor már ott leszek nálatok. Ugye velem jössz a *Boundary* fedélzetére?

- Ezer örömmel, Dolly, kedvesem. Várlak holnap. Amint feloldják a zárlatot, máris meglátogathatjuk a kapitányt.

- Ugye, Ellis, ez a kapitány John barátja? - rebegette Mrs. Branican.
  - Személyesen, Dolly, hiszen a *Boundary* is az Andrew cég hajói közé tartozik.
  - Akkor mindenben megállapodtunk, Jane. A megbeszélte időre ott leszek. De milyen hosszú lesz még számomra ez a mai nap! Itt tudsz maradni ebédre?
  - Ha akarod, édes Dollym. Mister Burker késő estig nem jön ma haza; az egész délutánt neked tudom szentelni.
  - Ó, köszönöm, drága kis Jane. Majd Johnról beszélgetünk, róla és mindig csak őrá!
  - És a kis Wat? Ő hogy van, a mi kis csöppségünk? - tette fel a kérdést Jane.
  - Remekül válaszolt az anya. - Vidám, mint egy kismadár! Milyen boldog lesz az apja, ha viszontlátja! Jane, oly nagy kedvem volna holnap őt is a dajkával együtt magunkkal vinni. Tudod, még néhány órára sem szeretek tőle elválni. Rögtön nyugtalan vagyok, ha nincs mellettem, ha nem látom.
  - Igazad van, Dolly - mondta Mrs. Burker. - Kitűnő ötlet, hogy Wat is élvezheti ezt a kis sétát. Az idő szép, az öböl csendes. Ez lesz az ő első tengeri útja. Akkor hát minden rendben?
  - A legnagyobb mértékben - mondta Mrs. Branican.
- Jane ott maradt a Szépkilátó házban délután öt óráig. Végül, mikor elbúcsúzott unokanővérétől, újra csak elmondta, másnap reggel kilencre várja, hogy felkereshessék a *Boundary*-t.

IV. A *BOUNDARY* FEDÉLZETÉN

Másnap mindenki korán kelt a Szép kilátó házban. Remekszép idő volt. A reggeli szél a szárazföld felől fúj, és messze a tengerbe űzte az éjszaka meglepedett ködöt. A dajka felöltöztette a kis Watot, míg Mrs. Branican is végzett toalettjével. A megbeszélés szerint a Burker családnál fognak ebédelni, ezért csak könnyű reggelit fogyasztott, amivel délig biztosan kitarthat, hiszen az Ellis kapitánynál tervezett látogatás valószínűleg két teljes órát is igénybe fog venni. Milyen érdekes is lesz minden, amit a derék kapitány fog mesélni!

Mrs. Branican és a dajka, karján a gyermekkel, éppen akkor hagyták el a villát, mikor San Diego órái elütötték a nyolc és felet. Gyors léptekkel haladtak lefelé a felsőváros szigorúan elkerített, kertekkel és villákkal szegélyezett széles utcáin, és Dolly már nemsokára benn járt a szorosabb házsorok és keskeny utcák sűrűjében, a város kereskedelmi negyedében.

Len Burker a Fleet Streeten lakott, nem messze a Csendes-óceáni Parti Gőzhajótársaság kikötőmólójától. Mindent egybevéve jókora út volt ez, mert végig kellett menni az egész belvároson, és kilenc óra lett, mire Jane ajtót nyithatott Mrs. Branicannek.

A lakás egyszerű volt, sőt az általában csukva tartott zsalugáterek miatt kissé gyászos hangulatú. Len Burkerhez csak néhány ügyfele járt ide, a szomszédsággal nem tartott kapcsolatot. Még itt, a Fleet Streeten is kevés ismerőse volt; elfoglaltsága arra kötelezte, hogy gyakran késő estig távol legyen. Sokat utazott is, leginkább San Franciscóba, de ottani ügyeiről egy szót sem beszélt feleségével. Most reggel sem volt itthon az irodájában, mikor Mrs. Branican megérkezett. Jane Burker kimentette férjét, hogy nem kísérheti el kettőjüket a *Boundary* fedélzetére, de megjegyezte, hogy mire visszajönnek, ő is itt lesz az ebédnél.

- Én indulásra készen állok, kedves Dolly - folytatta, miután megcsókolta a kisgyermeket. - De nem akarsz egy kicsit lepihenni?

- Nem vagyok fáradt - válaszolta Mrs. Branican.

- Nincs szükséged valamire?

- Nem, Jane, már alig várom, hogy ott legyünk Ellis kapitánynál. Induljunk azonnal, nagyon kérlek.

Mrs. Burker egyetlen házi alkalmazottja egy öregasszony volt, egy mulatt nő, akit férje New Yorkból hozott magával, mikor San Diegóba költöztek. Ez a No nevű mulatt asszony valamikor Len Burker dajkája volt. Minthogy mindig a család szolgálatában állott, teljes odaadással viseltetett Len Burker iránt, még ugyanúgy tegezte, mint valamikor gyerekkorában. Ez a nyers és erőszakos nő volt talán az egyetlen lény, aki némi hatással tudott lenni Len Burkerre, aki viszont a házat teljes mértékben rábízta. Mennyit kellett túrnia Jane-nek e nő hatalmaskodása alatt, ami gyakran a teljes tiszteletlenségbe torkollt. Mégis eltűrte a mulatt asszony zsarnokságát, ahogy férje uralmát is eltűrte. Teljes belenyugvással, mely valójában gyengeség volt, mindent ráhagyott, és No ki se kérte véleményét a ház ügyeinek intézésében.

Amint Jane éppen indulni akart, a mulatt nő nyomatékosan felszólította, hogy délig legyen otthon, mert Len Burker egy percet sem fog késni, és őt nem lehet megvárakoztatni. Különben is a férfi meg akar beszélni egy fontos ügyet Mrs. Branicannel.

- Miről lehet szó? - kérdezte Dolly az unokanővérétől.

- Honnét tudnám azt én? - kesergett Mrs. Burker. - Gyere, drága Dolly, menjünk!

Nem vesztegethették az időt. Dolly és Jane, közöttük a dajka a gyerekekkel, elindultak a rakpart felé, és tíz percen belül már ott is voltak.

A *Boundary*, melynek egészségügyi zárlatát az imént oldották fel, még nem állhatott be kirakodóhelyére, az Andrew cég által bérelt rakpartszakaszra. Az öböl bejárata közelében volt lehorgonyozva, egy kötélhosszra a Loma-foktól. Így át kellett szelniük az öblöt, ha fel akartak menni a hajóra, melyet csak később fognak átvontatni. Mintegy kétföldes utat jelentett ez, melyet az erre a célra szolgáló átkelő hajók - afféle gőzbárkák - óránként kétszer is megjártak.

Dolly és Jane elfoglalta helyét a kishajón, egy tucatnyi más utas társaságában. Legtöbbjük a *Boundary* matrózainak rokona vagy barátja volt, akik már az első percet is ki akarták használni, amint a hajóval való érintkezés újra lehetővé vált. A bárka kötélét eloldották, kifordult a mólótól, és sűrűn pöfékelve a gőzgép járásának ütemében, rézsútosan nekiindult az öblön keresztül.

A ragyogóan tiszta időben teljes szélességében tárult föl az öböl, San Diego házsorainak körpanorámájával, a város fölé magasodó dombokkal, az Island-fok és a Loma-fok között nyíló öböltorokkal, a palotaszerű, hatalmas Coronado Hotellel és a világítótoronnyal, mely napnyugta után a tengeren messzire szórja villanó fényeit.

Itt is, ott is különböző hajók horgonyoztak; a kis átkelő gőzös ügyesen kerülgette őket, akárcsak a szembejövő egyéb hajókat meg halászbárkákat, melyek szinte szél mentébe feküdtek, hogy minél kevesebbet kelljen a kormányval manőverezniük.

Mrs. Branican Jane mellett ült egy padon, a hajó hátsó részén. A közelben ülő dajka tartotta karjában a kisfiút. A baba nem aludt, szeme megtelt valami szép fénnel, melyet mintha a tengeri szél szított volna fel leheletével. Mikor egy sirálpár röppent el éles rikoltással a hajó felett, tapsikolt. Sugárzott az egészség üde arcáról és pirosló ajkáról, melyen még ott gyöngyözött néhány csepp tej, hiszen a Burker-lakásból való indulás előtt még a dada keblét szívta. Anyja elérzékenyedve nézte, néha odahajolt és megcsókolta, a kisfiú pedig visszanevetett rá.

Dolly figyelmét azonban csakhamar a *Boundary* vonta magára. A zászlók csattogtak a napsütésben fürdő égbolton, ahogy a háromárbcos hajó kibontakozott a többi közül, és alakja tisztán kirajzolódott az öböl végén. A hullámok két oldalán futottak el, ahogy a horgonyláncon kifeszítve a hajó orra nyugatnak fordult, és szétfröcskölte a tengerár ideérkező utolsó habjait is.

Dolly lelke ott tükröződött szemében. Johnra gondolt, akit egy ugyanilyen hajó ragadott el messzire, hiszen ezt akár a *Franklin* ikerpárjának is lehetne nevezni. S mindkét hajó az Andrew céghez tartozik. Hát nem ugyanabban a kikötőben honosak? Nem ugyanabban a műhelyben készültek?

Dolly, akit elragadott a csalóka bűvölet, az emlékekkel táplált képzelet játéka, beleélte magát, hogy John ott áll a fedélzeten, várja őt, már észre is vette, ideint, és ő rövidesen a karjai közé repülhet. John neve tolult az ajkára, szölongatta, s mintha viszont szólították volna.

De a gyermek kis sikolya visszatérítette a valósághoz. A *Boundary* felé haladnak, nem a *Franklin* felé, melyet sok ezer mérföld választ el az amerikai partoktól.

- Egy szép napon az a hajó fog itt állni - suttogta, Jane-re pillantva.

- Bizony ám, édes Dolly - felelt Jane -, és akkor John fog várni ránk a fedélzeten.

Megérezte, hogy a fiatalasszony szívét szorongó nyugtalanság tölti el, amint a jövőt faggatja.

Eközben az átkelő hajó negyedóra alatt megtette a kétmérföldes távolságot a San Diego-part és a Loma-fok között. Az utasok a fővenypartra léptek a kikötőhídon át, Mrs. Branican is partra szállt Jane, a dajka és a gyermek társaságában. Innét kellett feljutni a *Boundary*-re, mely mintegy kötélhossznyira állt onnan.

Ott állt éppen a híd lábánál két matróz felügyelete alatt egy csónak, hogy a háromárbcoshoz szállítsa az embereket. Mrs. Branican megmondta a nevét, és az emberek készséggel felajánlották, hogy a hajóhoz viszik, miután biztosították arról is, hogy Ellis kapitány ott van a fedélzeten.

Csupán néhány evezőcsapásra volt szükség, és Ellis kapitány, felismerve Mrs. Branican, máris ott állt a palánk ajtajában, míg az asszony Jane-nel a nyomában felfelé lépkedett a létrafokokon. A dajkát előzőleg megkérte, hogy jó erősen fogja a kisgyereket. A kapitány a hátsó fedélzet hídjára vezette őket, miközben a másodkapitány folytatta az előkészületet a San Diegó-i rakparthoz való indulásra.

- Ellis kapitány úr - szólalt meg Mrs. Branican -, úgy hallottam, hogy találkoztak a *Franklin*-nel.

Úgy van, asszonyom - válaszolt a kapitány -, és tanúsíthatom, hogy tökéletesen rendben volt, ahogy már meg is üzentem Mr. William Andrew-nak.

- Látta Johnt is?

A *Franklin* és a *Boundary* nagyon közel haladt el egymáshoz, így néhány szót is váltottam Branican kapitánnyal.

- Ó, hát látta őt! - rebegette Mrs. Branican, inkább magában, mintha a *Franklin* képének visszfényét kutatná a kapitány szemében.

Ekkor Jane tett fel több kérdést, és bár Dolly odafigyelt, szemei a távoli szemhatáron jártak, túl az öblön, a tengeren.

- Aznap igen kedvező volt az idő - magyarázta Ellis kapitány -, a *Franklin* teljes vitorlázattal haladt, erős félhátszéllel. John kapitány a hátsó bástyán állt, kezében a látcsóvel. Egy negyedfordulatot tett, hogy közelebb jusson a *Boundary*-hez; én nem módosíthattam az útvonalat, mert annyira szél mentén álltak a vitorlák, hogy szinte már csak lobogtak.

Mrs. Branican bizonyára nem értette az Ellis kapitány által használt szakszerű kifejezések pontos jelentését. Ő annyit fogott fel ebből, hogy akivel most beszél, látta Johnt, és néhány szót is váltott vele.

- Amikor éppen szembe értünk egymással - folytatta a kapitány -, kedves férje barátságosan integetett, Mrs. Branican, és átkiáltott: „Minden rendben van, Ellis. Ahogy megérkezik San Diegóba, adjon hírt rólam a feleségemnek... az én drága Dollymnak!” Aztán a két hajó már távolodott egymástól, és rövidesen elvesztettük egymást szem elől.

- És hányadikán találkoztak a *Franklin*-nel? - kérdezte Mrs. Branican.

- Március 23-án - hangzott Ellis kapitány válasza - délelőtt tizenegy óra huszonöt perckor.

Még további apró részletek is szóba kerültek, és a kapitánynak meg kellett mutatnia a térképen pontosan azt a helyet, ahol a találkozás megtörtént. A 148-ik hosszúsági és a 20-ik szélességi fokon találkoztak, tehát ezerhétszáz mérföldnyire San Diegótól, kinn az óceánon. Ha az idő továbbra is kedvező marad - amire minden remény megvolt a tavasz és nyár beálltával -, John kapitány simán és gyorsan végighajózhat a Csendes-óceán északi vizein. Különben is, minthogy Calcuttában gyorsan berakodhat, kevés időt kell India fő kikötőjében

töltenie, és hamarosan visszafelé indulhat Amerikába. Így a *Franklin* távolléte csupán néhány hónapra fog korlátozódni, ahogy az Andrew cégnél előre kiszámították.

Míg Ellis kapitány hol Mrs. Burker, hol Mrs. Branican kérdéseire felelgetett, ez utóbbi mármár úgy érezte, képzeletétől ismét elragadtatva, hogy a *Franklin* fedélzetén áll, vele szemben nem Ellis kapitány, hanem John, és ő számol be a történekről. Mintha az ő hangját hallaná...

Ekkor a másodkapitány feljött a tetőre, és jelentette a kapitánynak, hogy az indulási előkészületek rövidesen befejeződnek. Az orrfedélzeten álló matrózok már csak a parancsot várják, és felszedik a horgonyt.

Erre Ellis kapitány felajánlotta vendégeinek, hogy partra viteti őket, ha nem akarnak a fedélzeten maradni. Ez esetben a *Boundary*vel együtt kelnének át újra az öblön, és ha a kikötés megtörtént a rakparton, kiszállhatnak. Ez legfeljebb két óra hosszát fog tartani.

Mrs. Branican szívesen elfogadta volna a kapitány javaslatát. De délben ebédre várták őket. Tudta, hogy Jane nagyon nyugtalankodna, ha - a mulatt nő bejelentései után - nem érkeznének haza akkorra, mint a férje. Így arra kérte Ellis kapitányt, hogy vitesse vissza őket a kis hajóállomáshoz, hogy le ne maradjanak a legközelebbi kishajó indulásáról.

Ennek megfelelően kapta a legénység a parancsokat. Mrs. Branican és Mrs. Burker elbúcsúzott a kapitánytól, aki jobbról-balról megcsókolta a kis Wat pufók arcocskáját. Aztán mindketten beszálltak a fedélzeti csónakba, mögöttük a dajka, és visszaveztek a kikötőhídhöz.

Míg az átkelőhajó érkezésére vártak, mely éppen most indult San Diego felől, Mrs. Branican élénk érdeklődéssel figyelte a *Boundary* manőverezését. A fedélzetmester hangos vezényszavaira a matrózok felhúzták a horgonyt, a háromárbcos megindult a lánc nyomán, miközben a másodkapitány felvonatta a háromszögű orrvitorlát, az előkötélvitorlát és a hátsó trapézvitorlát. Ezzel a vitorlázattal a hullám mentében könnyen átjutnak a kijelölt rakodóhelyre.

A kis gőzhajó hamar odaért. Néhányat füttyentett, jelzett az utasoknak, és néhány későn jövő futni kezdett a Coronado Hotel előtt fel a kikötőhöz.

Az átkelőhajó csak öt percet időzött a kikötőben. Mrs. Branican, Jane Burker és a dada helyet kerestek, és leültek a jobb oldali padon, míg a többi utas - mintegy húszan - jött-ment, sétált előre-hátra, oda-vissza a fedélzeten. Az utolsó fütty is elhangzott, a propeller forogni kezdett, és a hajó távolodott a parttól.

Csak fél tizenkettő volt, így idejében visszaérhetnek a Fleet Streetre, hiszen az átkelés az öblön csak negyedórát vesz igénybe. Bár egyre távolodtak, Dolly szüntelenül a *Boundary*t figyelte. A horgony már kint volt a vízből, a vitorlák szélbe fordítva, a hajó lassan megindult. Ha majd a San Diego-rakpartnál újra horgonyt vet, Dolly annyiszor mehet föl látogatóba, ahányszor csak kedve tartja.

A kishajó meglehetősen gyorsan haladt. A város épületei egyre nagyobbodtak az amfiteátrum-szerű háttéren, melynek más-más lépcsősorát foglalták el. Már legfeljebb negyed mérföld volt a kikötőhelyig.

- Vigyázat! - kiáltotta ebben a pillanatban egy matróz, aki a hajó elején állt.

És hátrafordulva integetett a kormányosnak, aki egy kis pallón állt a kémény előtt.

A kiáltás hallatára Mrs. Branican a kikötő felé pillantott, ahol egy olyan manőverezés történt, mely a többi utas figyelmét is magára vonta. Legtöbbjük a hajó elejére tódult.

Egy nagy kétárbocos brigg éppen most szabadította ki magát a rakpart hosszában felsorakozott többi hajó közül, és az öböl elhagyására készült, orrával az Island-fok felé fordulva. Egy kis vontatóhajó volt segítségére, melynek egész az öblön túl kell vontatnia. Már is elég jó iramban haladtak.

Ez a kétárbocos brigg állta el útját a kis gőzhajónak, túl közel is értek hozzá, úgyhogy sürgősen ki kellett kerülni, méghozzá a far felé kitérve. Ezért kiáltott hátra a matróz a kormányosnak.

Az utasokat nyugtalanság fogta el, és e nyugtalanság annál indokoltabb volt, mert a kikötő teli volt itt is, ott is lehorgonyzott hajókkal. Most ösztönösen mindnyájan hátrafutottak.

Adott volt a kellő manőver: meg kell állni, helyet adni a vontatónak és a briggnak, csak aztán folytatni az utat, ha már szabaddá vált. A halászbárkák, melyek már kifutottak a széllel, szintén elzárták az utat, mert keresztben vitorláztak San Diego rakpartja előtt.

- Vigyázat! - kiáltott újra az elől álló matróz.

- Jó, jó - válaszolt a kormányos. - Semmi ok a félelemre! Van elég szabad helyem!

De ekkor a vontatót megzavarta egy mögötte felbukkanó nagy gőzös, és hirtelen a mi gőzösünk számára váratlan manőverrel élesen balra fordult.

Mindnyájan felkiáltottak, de ugyanígy a brigg legénysége is, mely igyekezett saját kormányzásával követni és segíteni a vontató manővereit.

A vontató most legfeljebb hatlábnyira volt a kis átkelőgőzöstől.

Jane halálra rémülve felugrott. Mrs. Branican ösztönös mozdulattal kiragadta a kis Watot a dajka karjaiból, és magához szorította.

- Jobbra! Jobbra! - kiáltott gyorsan a vontató kapitánya a kishajó kormányosának, karjaival is jelezve a helyes irányt.

Ez az ember nem veszítette el hidegvérét, hirtelen áticsapta a kormányrudat, hogy kitérjen a vontató útjából, mert az nem tudott volna megállni, annál is inkább, mert a vitorlás brigg kissé félrecsúszott, és azzal veszélyeztette, hogy oldalról belészalad.

Az erőteljesen végrehajtott kormányrúdmozdulat miatt az átkelőhajó hirtelen jobbra dőlt, és az egyensúlyukat veszített utasok is erre az oldalra zuhantak.

Újabb kiáltás tört ki, telve iszonyattal, hiszen azt hitték, hogy a túlsúly miatt felborul a hajó.

És ekkor Mrs. Branican, aki a korlát mellett állott, egyensúlyát veszítve a gyermekkel együtt lezuhant a hajóról.

A brigg szinte súrolta a kishajót, de nem lökte meg, és elmúlt az összeütközés veszélye.

- Dolly, Dolly! - sikoltott Jane, és már majdnem összeesett, mikor egy utas felfogta.

A kishajó egyik matróza ekkor habozás nélkül átvette magát a korláton, hogy kimentse Mrs. Branicant és a kisdedit.

Dollyt egy ideig a felszínen tartotta szétterülő ruhája, a gyermeket most is szorosan fogta két kezével, de már kezdett alámerülni, mire a matróz odaért.

Mint hogy a hajó rögtön megállt, az erőteljes és jól úszó matróznak nem okozott volna nehézséget, hogy Mrs. Branicant kimentse és visszaússzon. De balszerencsére, amikor éppen megragadta az asszony derekát, szegény Dolly karjai szétnyíltak, mert a fulladással küszködve csapkodni kezdett, és a kisfiú eltűnt a habokban.

Mire Dollyt kihúzták, és lefektették a fedélzeten, teljesen elvesztette eszméletét.

A bátor matróz - egy Zach Fren nevű harmincéves férfi - újra beugrott a tengerbe, többször is lemerült, átkutatta a vizet a hajó körül, de mindez hiábavaló volt. A gyereket nem találta meg; egy felszín alatti áram magával sodorhatta.

Ezenközben az utasok minden szükséges gondoskodást megtettek, amit Mrs. Branican állapota megkövetelt. Jane szinte önkívületben és a fejét vesztett dajka is élesztgették. A kishajó mozdulatlanul vesztegelt, Zach Frenre várt, míg az végleg feladta a reményt, hogy a kisfiút megtalálja.

Végül Dolly kezdett magához térni. A kis Wat nevét mormolta, lassan felnyitotta szemét, és felkiáltott:

- Ó, gyermekem!

Meglátta Zach Frent, amint éppen utoljára felmászott a hajóra. Wat nem volt a karjában.

- Kisfiam! - kiáltott megint.

Felállt, félretolta a körülötte álló embereket, és hátraszaladt.

És ha meg nem akadályozzák, átveti magát a korláton.

Úgy kellett őt szorosan lefogni, míg az átkelőhajó újra elindult a San Diegó-i rakpart felé.

Mrs. Branican feldúlt arccal, görcsbe rándult kezekkel összerogyott, és ott feküdt mozdulatlanul a fedélzeten.

Néhány perc alatt a hajó a kikötőhídhöz ért. Dollyt átszállították Jane lakásába. Len Burker éppen akkor ért haza. Utasítására a mulatt nő orvosért szaladt.

Az orvos hamarosan megérkezett, de csak hosszadalmas kezeléssel sikerült föléeszteni Mrs. Branicant.

Dolly merev tekintettel nézett rá, és így szólt:

- Mi az? Mi történt? Ah, már tudom!

Aztán felkacagott.

- Az én Johnom, már jön is, már itt jön! - kiáltotta. - És itt találja feleségét és gyermekét! John, már itt is vagy!

Mrs. Branican elméje megháborodott.

V. HÁROM HÓNAP ALATT

Hogyan is lehetne leírni, milyen hatást váltott ki San Diegóban ez a kettős szerencsétlenség, a gyermek halála és az anya megtébolyodása! Tudjuk, az egész lakosság milyen szeretettel övezte a Branican családot, milyen figyelem kísérte a *Franklin* ifjú kapitányának minden lépését. Alig két hete indult útnak, és már többé nem apa! Szerencsétlen neje elméje elborult! Ha visszatér, üres lesz a ház, nem fogadja a kis Wat mosolygós arca, sem Dolly gyengéd csókja, hiszen talán meg sem fogja ismerni! Ha egy napon majd visszaérkezik a *Franklin*, már nem fogadja őt az egész város lelkes éljenzése.

De nem lehetett megvárni a hazajövetelt, hogy John Branicant értesítsék az őt ért szörnyű csapásról. Mr. William Andrew nem hagyhatta az ifjú kapitányt teljes tudatlanságban mindarról, ami történt, valamely véletlen körülményre bízva, hogy megtudja a rettenetes szerencsétlenséget. Sürgősen el kell küldeni egy sürgőnyt a singapore-i megbízottnak. Így John kapitány értesülhet a borzalmas tényekről még Indiába való megérkezése előtt.

Mr. William Andrew mégsem akart rögtön sürgönyözni. Talán Dolly elméje mégsem gyógyíthatatlanul borult el. Nem lehetett még tudni, hogy a gondos ápolás révén nem nyeri-e vissza öntudatát. Miért kellene Johnt egyszerre két csapással porig sújtani - és a gyermek halála mellett az anya megtébolyodását is közölni vele, ha az asszony hamarosan meggyógyulhat?

Miután mindezt megbeszélte Jane-nel és Len Burkerrel is, William Andrew úgy döntött, hogy várni fog mindaddig, míg az orvosok véglegest tudnak közölni Dolly elméleti állapotáról. Hiszen a hirtelen elmezavarodottságból sokkal inkább megvan a gyógyulás reménye, mint az olyan elborulásból, mely az értelmi tevékenység lassú megszűnése révén következik be. Igenis várni kell néhány napot, sőt néhány hetet is.

Eközben a városban teljes döbbenet uralkodott. Szüntelenül áradt a nép a Fleet Streetre, hogy friss híreket halljanak Mrs. Branicanról. Ugyanakkor a legaprólékosabb kutatásokat is megtették, hogy a kisfiú holttestét megtalálják, de ez sem hozott eredményt. Az ár minden bizonnal messzire sodorta, majd elragadta az árapály. A szegény kicsikének még egy sírja sem lesz, hogy anyja meglátogathassa, ha visszanyerné öntudatát.

Az orvosok azt hamarosan meg tudták állapítani, hogy Dolly háborodottsága a csendes kedélybetegség jeleit mutatja. Nincsenek idegrohamai, esztelen dühkitörései, melyek miatt el kell zárni az elmebetegeket, sokszor mozdulatlanságra is kárhóztatva őket. Nem volt tehát szükség arra, hogy olyan kitörések ellen biztosítsák, melyek gyakran elragadják az elmebetegeket, rájuk és környezetükre is veszélyt hozva. Dolly olyan volt, mint egy test, melyből elszállt a lélek, emlékezetében nyoma sem maradt az átélt szörnyűségeknek. Szeme könnytelen volt, tekintete szinte kihunyt. Mintha nem hallott volna, mintha nem is látta. Mintha egy más világban járna. Csak testi folyamatai maradtak meg.

Ilyesféle volt Mrs. Branican állapota egy hónappal a szerencsétlenség után. Tanácskoztak abban a kérdésben, hogy nem kellene-e kórházban elhelyezni, ahol különleges ápolásban részesülhetne. William Andrew ezt az álláspontot képviselte, és így is jártak volna el, ha Len Burker javaslata nem jön közbe.

Len Burker felkereste William Andrew-t az irodájában, és azt mondta:

- Most már bizonyosak vagyunk afelől, hogy Dolly elmebetegsége nem olyan természetű, hogy el kellene zárni, és minthogy rajtunk kívül nincsenek rokonai, mi szeretnénk őt felügyelet alatt tartani. Dolly nagyon szerette feleségemet, és ki tudja, Jane ápolása nem lesz-e sokkal hatékonyabb, mint idegeneké? Ha később mégis súlyosbodna állapota, lesz rá mód megfontolni, hogy milyen újabb intézkedés volna helyénvaló. Mi a véleménye minderről, Mister Andrew?

A tiszteletre méltó vállalkozó némi habozás után tudott csak felelni, mert nem sok rokonszenvet táplált Len Burker iránt, bár nem tudott kétes ügyeiről, és nem volt oka, hogy kétségbe vonja becsületességét. Végül is Dolly és Jane egymás iránti barátsága igen mély volt, és minthogy Jane az egyetlen rokon, nyilvánvalóan helyes Dollyt az ő gondozására bízni. Az a fontos, hogy a szerencsétlen asszonyt állandóan körülvegyék azzal a szerető gondoskodással, amit állapota megkíván.

- Minthogy önök magukra óhajtják vállalni ezt a feladatot - mondta végül is Mr. William Andrew -, nem látom semmi akadályát annak, hogy Dollyt unokanővére bízuk, akinek odaadása kétségbevonhatatlan.

- És ennek az odaadásnak nem is fog vége szakadni - jegyezte meg sietve Len Burker.

De ezt is azon a hideg, tárgyilagos, ellenszenves hangon mondta, melytől soha nem tudott szabadulni.

- Az ön eljárása igen tiszteletreméltó - kezdte újra Mr. William Andrew. - Csupán egyetlen megjegyzést mégis. Nem tudom, hogy az önök házában, a Fleet Streeten, a zajos üzleti negyed kellős közepén a szegény Dolly olyan körülmények közt fog-e élni, melyek elősegítik gyógyulását. Neki nyugalomra, friss levegőre van szüksége.

- Éppen ezért - válaszolta Len Burker - az a szándékunk, hogy hazavisszük a Szépkilátó házba, és ott lakunk vele együtt. Megszokta a villát, és a megszokott tárgyak és környezet látványa is jótékony hatást gyakorolhat elméjére. Ott minden alkalmatlankodástól meg lehet védeni. A rét meg szinte odanyúlik a kapuig. Jane elviheti sétálni az ismerős környékre, ahol azelőtt a kisgyermekkel sétálgattak. John vajon nem helyeselné mindezt, ha itt volna? És vajon mit gondol majd, mikor újra itthon lesz, ha feleségét egy kórházban leli, fizetett alkalmazottak gondjaira bízva? Mr. Andrew, nem szabad semmit elmulasztanunk, ami szegény rokonunk elméjére jó hatással lehet!

Amit mondott, azt szemlátomást jó érzések sugallták. Akkor miért tűnt mégis úgy, hogy ennek az embernek a szavai nem tudnak bizalmat kelteni? Bárhogy is állt a dolog, jelen körülmények között ajánlatát el kellett fogadni, és Mr. William Andrew nem tehetett mást, mint hogy köszönettel elfogadja, és hozzáfűzte, hogy John kapitány is hálás lesz érte.

Április 27-én Mrs. Branican át vitték a Szépkilátó házba. Jane és Len Burker aznap este szintén beköltözött. Ez a megoldás az egész városban helyeslést váltott ki.

Sejthető, milyen rugók mozgatták Len Burkert. A szerencsétlenség napján, emlékszünk rá, Dollyval bizonyos ügyet akart megtárgyalni. Ez az ügy éppen abban állt, hogy pénzt szeretett volna kölcsönkérni. Azóta megváltozott a helyzet. Valószínű volt, hogy Len Burkert hatalmazzák fel sógornője pénzügyeinek intézésével, esetleg gyámi minőségben, és ebbéli tevékenységében bizonyos összegekhez maga is hozzányúlhat - kétségkívül törvénytelenül, mégis ily módon időt nyerhet. Ettől tartott egyébként Jane, és amennyire boldog volt, hogy minden idejét Dollynak szentelheti, annyira félt férje tervezgetésétől, amit az emberiség leplében akart valóra váltani.

Ilyen új feltételek közt alakult újjá az élet a Szépkilátó házban. Dollyt abban a szobában helyezték el, melyből legutóbb a félelmetes szerencsétlenség elébe menve távozott. Aki visszatért ide, már nem anya többé, már csak egy szerencsétlen, eszét vesztett lény. Az annyira kedvelt villa, a nappali szoba, ahol néhány fénykép is a messze utazóra emlékeztetett, a kert, ahol kettesben oly boldog napokat értek meg, semmi sem tudta elmúlt életére emlékeztetni. Jane a Mrs. Branican melletti szobát foglalta el, míg Len Burker a földszinten rendezkedett be egy kis szobában, melyet John kapitány dolgozószobának használt.

E naptól fogva Len Burker ismét hozzálátott szokásos foglalatosságaihoz. Minden reggel lement San Diegóba, a Fleet Streeten fekvő irodájába, ahol ügyei a szokott menetben folytak tovább. De meg lehetett figyelni, hogy minden este gondosan visszatért a Szépkilátó házba, nemsokára pedig már csak rövid időkre távozott a városból.

Természetesen a mulatt nő követte urát az új lakásba is, és odaadására Len Burker feltétlenül számíthatott. A kis Wat dajkáját elbocsátották, bár felajánlotta, hogy ott marad Mrs. Branican szolgálatára. A szobalányt egyelőre megtartották a házbeli munkákra, melyeket No egyedül nemigen tudott volna ellátni.

Egyébként senki sem érte volna fel Jane-t a szerető és kitartó gondoskodásban, melyre Dollynak ilyen állapotban nagy szüksége volt. Szeretete, ha ez lehetséges, csak növekedett a kisgyermek halála óta, mellyel magát vádolta, mint első számú felelőst. Ha ugyanis nem rohan Dollyhoz a Szépkilátó házba, ha nem ösztönzi, hogy látogassa meg a *Boundary* kapitányát, a gyermek ma is ott lehetne anyja mellett, és vigaszt nyújtana az egyedüllét hosszú hónapjai alatt. És Dolly esze sem zavarodott volna meg!

Len Burker terveibe kétségtelenül beleillett, hogy Jane gondoskodását mindazok kielégítőnek találják, akiknek közül van Mrs. Branican sorsához. Maga Mr. William Andrew készséggel elismerte, hogy a szegény asszony nem is lehetne jobb kezekben. Minden látogatásakor főként azt kutatta, hogy Dolly állapotában mutatkozik-e némi javulás. Még mindig abban reménykedett, hogy a John kapitánynak küldendő első sürgönyben, akár Singapore-ba, akár Indiába is kell címeznie, már nem a kettős tragédiát kell jelentenie, a gyermek halálát és felesége... Ez nem ugyanaz, mintha ő is meghalt volna? Hát nem! Nem tudta elhinni, hogy ifjúsága virágjában a kitűnő eszű, tetterős Dollynak elméje gyógyíthatatlanul elborult volna. Ez most csak olyan, mint a hamu alatt izzó parázs, egyszer egy szikra újra lánggra lobbanthatja.

Sajnos azonban öt hét is eltelt már, és a tiszta értelem egyetlen sugara sem törte át az árnyak sötétjét. Ezzel a csendes, tartózkodó, bágyadt eszelősséggel szemben, melyet sohasem tört meg semmiféle lázas izgalom, az orvosok is feladtak lassan minden reményt, és nemsokára be is szüntették a viziteket. Hamarosan maga William Andrew is kezdett lemondani a gyógyulásról, és egyre ritkábban jött a villába, olyannyira kínban érezte magát a szerencsétlen asszony közönye és öntudatlansága láttán.

Ha Len Burkernek bármilyen okból egész napját házon kívül kellett töltenie, szigorúan megparancsolta a mulatt nőnek, hogy szemét tartsa Mrs. Branicanen. No vigyázott, hogy Jane-t ne zavarja az ápolás munkájában, de szinte sohasem hagyta őket magukra, és híven beszámolt gazdájának, vett-e észre valamit a beteg viselkedésében. Nagyfokú leleményességgel távolította el azt a néhány embert, aki nagy ritkán érdeklődni jött a villába: „Az orvosok nem ajánlják... tökéletes pihenésre van szüksége... a látogatás rohamot válthat ki.” Egyébként maga Jane is helyeselte, hogy No elküldi az alkalmatlan látogatókat, s így ő is hozzájárult, hogy Mrs. Branican teljesen elszigetelődjék.

„Ó, szegény Dolly - gondolta Jane -, ha elmezavara dühöngéssé válna, ha kitörései volnának, akkor elvinnék innét, bezárnák egy gyógyintézetbe. Én is elveszteném őt! Ó, nem, az Isten tartsa őt meg nekem! Én mindenkinél odaadóbban fogom ápolni!”

Május harmadik hetében Jane a villa környékén egy kis sétával akart próbálkozni, úgy gondolván, hogy ez jót tesz unokanővérének. Len Burker nem ellenezte, de kikötötte, hogy No kísérje el őket. Ez az óvatosság egyébként indokolt volt. A séta, a szabad levegő újabb zavarodottságot válthatott ki Dollyból, esetleg a menekülés vágyát kelthette benne, és Jane-nek nem volna elég ereje visszafogni. Egy elmebetegnél mindenben óvatosnak kell lenni, hiszen hirtelen felindulásában saját magát is elpusztíthatja. Nem teheték ki magukat egy újabb katasztrófának.

Egy szép napon tehát Mrs. Branican Jane-be karolva sétálni indult. Akaratlan bábként hagyta, hogy vezessék akárhová, ügyet sem vetett semmire.

Az első sétákon semmi említésre méltó dolog nem történt. Mindazonáltal a mulatt nő hamarosan azt az észrevételt tette, hogy Dolly viselkedése mintha kissé megváltozna. Megszokott ernyedtségét néha szemmel látható izgatottság váltotta fel, és ez sajnálatos következményekre vezethetett. Több ízben is, amint ránézett a kisgyermekekre, akikkel útközben találkoztak, zavart és ideges lett. Arra emlékeztették vajon, akit ő vesztett el? Wat képe jelent-e meg lelkében? Bárhogy is volt, még ha fel is lehetett tételezni, hogy ezek kedvező jelek, mégis, a létrejött agyi tevékenység révén inkább súlyosbodhatott a betegség.

Az egyik napon Mrs. Burker és a mulatt asszony a Knob Hill magaslataira sétáltak fel a beteggel. Dolly leült, a végtelenbe vesző tenger felé fordult, és úgy tűnt, fejében nincs gondolat, ahogy szemei is üres tekintettel meredtek maga elé.

Egyszerre megélnékült az arca, testét remegés járta át, szeme különös fényben csillogott, és reszkető kezével a nyílt óceánon egy csillogó pontra mutatott.

- Ott! Ott! - kiáltotta.

Az ég alján egy vitorla rajzolódott ki tisztán, a ráeső napsugarat vakító fehéren verte vissza.

- Ott, ott! - szólt újra Dolly.

Hangja annyira elváltozott, mintha nem is emberi lényből fakadt volna.

Jane rémülten nézte, a mulatt asszony meg rosszállóan csóválta a fejét. Sietve megragadta Dolly karját, és rászólt:

- Jöjjön, jöjjön csak!

Dolly meg sem hallotta.

- Gyere, drága Dollym, ó, gyere már - rebegte Jane. És igyekezett arrébb húzni, elfordítani tekintetét a szemhatáron lassan mozgó vitorlástól.

Dolly ellenkezett.

- Nem, nem! - kiáltott fel.

És olyan erővel taszította félre a mulatt nőt, amit fel se tételeztek volna róla.

Mrs. Burker és No nagyon izgatott lett. Attól féltek, hogy Dolly elszalad, a John emlékét felidéző izgató látványt követve leszalad a Knob Hill meredek lejtőjén, és a tengerbe veti magát.

De az erős felindulásnak ugyanolyan hirtelen vége szakadt. A nap egy felhő mögé bújt, és a vitorlát már nem lehetett látni az óceán tükrén.

Dolly ereje elszállt, karja lehullott, tekintetében kihunytt a fény, nem tudta, hol van. Abbahagyta a zokogást, mely nemrég még keblét rázta, mintha elszállt volna belőle az élet. Jane kézen fogta. Ellenkezés nélkül hagyta magát elvezetni, és teljes nyugalommal tért vissza a Szépkiadó házába.

E naptól fogva Len Burker döntése szerint Dolly csak a ház kertjében sétálhatott. Jane is alávetette magát a rendelkezésnek.

Mr. William Andrew akkoriban határozta el, hogy a történeletről értesíti John kapitányt, minthogy Mrs. Branican betegségének javulására nem maradt semmi remény. Már nem Singapore-ba küldte a kimerítő táviratot, mert a *Franklin*nek a pihenőt befejezve onnét már el kellett indulnia, hanem Calcuttába, ahol John rögtön kézhez kapja, amint Indiába érkezik.

És bár ekkorra már Mr. William Andrew semmilyen reményt nem táplált, az orvosok szerint mégis elképzelhető volt Dolly elméleti állapotának megváltozása, ha hirtelen megrázkódtatás érné, például ha egy napon férje jelenne meg előtte. Valóban ez az egyetlen esély maradt már csak, és bármily kicsiny volt is, Mr. William Andrew nem akarta elhallgatni a John Branican-nek küldött táviratban. Éppen ezért felszólította a kapitányt - miután kérve kérte, hogy ne engedje át magát a kétségbeesésnek -, hogy adja át a *Franklin* parancsnokságát a másodtisztnek, Harry Feltonnak, és a lehető legrövidebb úton és a leggyorsabban térjen haza San Diegóba. Ez a nagyszerű ember saját legfontosabb üzleti érdekeit is feláldozta, hogy ezzel az utolsó kísérlettel megpróbálkozzanak Dolly érdekében. Arra kérte az ifjú kapitányt, hogy válaszoljon táviratilag, mit óhajt tenni.

Midőn Len Burker tudomást szerzett a sürgönyről, ugyanis Mr. William Andrew illőnek tartotta őt is tájékoztatni, helyeselte, de abbeli félelmének adott kifejezést, hogy John megjelenése talán nem idéz elő olyan nagy lelki megrázkódtatást, amitől gyógyulást lehetne remélni. De Jane nagyon is beleélte magát abba a reménybe, hogy John megpillantása visszahozhatja Dolly eszméletét, és így Len Burker is megígérte, hogy ebben az értelemben fog ő is írni a kapitánynak, vagyis hogy minél hamarabb induljon San Diegóba. Ezt az ígérését egyébként nem tartotta meg.

A következő hetekben sem állt be semmiféle változás Mrs. Branican állapotában. Bár az alapvető életfolyamatok zavartalanul működtek nála, és bár egészségi állapota egyébként nem hagyott kívánnivalót, arcának megváltozott kifejezése nagyon is érzékelhető volt. A fiatalasszonynak, aki még be sem töltötte huszonegyedik évét, vonásai megkeményedtek, napsütötte arca megsápadt, mintha a lélek tüze kialudt volna benne. Egyébként mostanában nemigen lehetett látni őt, legfeljebb a villa kertjében; egy padon ült, vagy Jane-nel sétálgatott, aki valóban fáradhatatlan odaadással törődött vele.

Június elején már két és fél hónapja múlt, hogy a *Franklin* kifutott San Diego kikötőjéből. A *Boundary*vel történt találkozás óta nem érkezett róla újabb hír. Ekkorra már, túl a Singapore-ban töltött pihenőn, közvetlenül Calcutta előtt kellett járnia, nem számítva arra a valószínűtlen esetre, hogy valami baj érte. Sem a Csendes-óceán északi térségéről, sem az Indiai-óceánról nem jeleztek olyan rendkívüli időjárást, mely egy ilyen gyors járatú hajót késleltetett volna.

Mr. William Andrew azért némileg meglepőnek találta, hogy semmi hír nem érkezik. Érthetetlen volt, miért nem jelezték ügynökei a *Franklin* kikötését Singapore-ból. Fel sem lehetett tételezni, hogy a *Franklin* elkerülné a kikötőt, hiszen John kapitánynak erre kifejezett utasítása volt. De hát minderről biztosabbat lehet tudni néhány nap múlva, ha a *Franklin* megérkezik Calcuttába.

Újabb hét telt el. Június 15-én sincs semmi hír. Ekkor táviratot küldtek az Andrew cég megbízottjának, azonnali választ kérve a *Franklin*ről és John Branicanról.

Két nap múlva ott volt a válasz.

Calcuttában nem tudnak semmit a *Franklin*ről. Az amerikai háromárbcocossal az elmúlt napokban nem találkozott senki a Bengáli-öböl vizein.

Mr. Andrew csodálkozása nyugtalanságba váltott át. Minthogy lehetetlen a táviratozást teljes titokban intézni, San Diegóban gyorsan elterjedt a hír, hogy a *Franklin* nem érkezett meg Calcuttába, de már Singapore-ba sem.

Így hát újabb csapás sújtotta a Branican családot? Bár ez a csapás mindazokat a családokat is éri San Diegóban, akikből a hajó személyzete összeállt.

Len Burkerre sem maradtak hatás nélkül ezek a nyugtalanító hírek. Igaz, hogy John kapitány iránti érzelmei nem voltak soha tüntetőek, és különben sem volt az az ember, akit nagyon levernek a más bajai, még ha saját rokonairól van is szó. Akárhogy is, de attól a naptól kezdve, hogy komoly ok volt a *Franklin* sorsáért aggódni, komorabb lett, gondterheltebb, zárkózottabb mindenkivel szemben - még üzleti ügyeiben is. Nagyon ritkán lehetett a városban látni, a Fleet Streeten, mintha be akart volna zárkózni a Szépkilátó ház falai közé.

Ami Jane-t illeti, sápadt arca, vörösre sírt szeme, mélységesen csüggedt tekintete eléggé elárulták, milyen újabb megpróbáltatásokon ment keresztül.

Ez idő tájt történt, hogy a villa személyzetében újabb változás állott be. Len Burker látható ok nélkül felmondott a szobalánynak, akit mindeddig megtartottak, és akinek munkája ellen soha nem merült fel kifogás.

Ettől kezdve egyedül a mulatt nőre hárult a háztartás gondja. Jane-en és rajta kívül senki sem lehetett Mrs. Branican közelében: Mr. William Andrew, akinek az egészsége nagyon meg-sínylette a balsors csapásait, kénytelen volt beszüntetni látogatásait a Szépkilátó házban. Mit mondhatott volna, mit tehetett volna még most, hogy szinte bizonyossá lett a *Franklin* pusztulása? Arról tudott egyébként, hogy mióta véget vetettek a külső sétáknak, Dolly visszanyerte nyugalma, és az idegzavarok elmúltak. Abban az öntudatlansági állapotban élt, vagy inkább tengődött, mely tébolyának fő jellemzője volt; betegsége nem igényelt különleges kezelést.

William Andrew június végén újabb sürgönyt kapott Calcuttából. A hajózási ügynökségek a *Franklint* annak az útnak egyetlen pontján sem tudták jelezni, melyet követnie kellett volna a Fülöp-szigetek, Celebesz, a Jáva-tenger és az Indiai-óceán környékén és vizein. Így hát, mivel a hajó több mint három hónapja indult el San Diegóból, nem maradt más feltételezés, mint hogy mindenestül elpusztult egy összeütközés vagy hajótörés következtében, még mielőtt Singapore-ba érkezett volna.

VI. A SZERENCSETLEN ESZTENDŐ VÉGÉN

A tragédiáknak az a sorozata, mely a Branican családot sújtotta, Len Burkert olyan helyzetbe hozta, aminek érdemes egy kis figyelmet szentelni.

Még nem felejtettük el, hogy bár Mrs. Branican anyagi helyzete eléggé szerény volt, ő volt egyetlen örököse gazdag nagybátyjának, Edward Starternek. Ez a különö férfit erdő borította hatalmas birtokára visszavonulva, Tennessee állam úgyszólván legmegközelíthetlenebb sarkában elbújva élt, és megfogadta, hogy sohasem ad hírt magáról. Minthogy csak hatvanéves múlt, az örökségre sokáig kellett még várni.

Talán változtatott volna fenti elhatározásán, ha értesül arról, hogy Mrs. Branican, egyetlen élő rokonát örület sújtotta gyermekének halála miatt. De nem tudott erről a kettős szerencsétlenségről; nem is nagyon tudhatta meg, hiszen állandóan azért hadakozott, hogy neki se írjanak, neki se kelljen levelet írnia. Az igaz, hogy Len Burker megtörhette volna ezt a tilalmat a Dolly állapotában bekövetkezett változásokra hivatkozva, és Jane nem is hallgatta el abbéli nézetét, hogy kötelességük volna Edward Startert mindenről értesíteni. De Len Burker hallgatást parancsolt, és őrizkedett attól, hogy Jane tanácsát kövesse.

Saját érdekei azt sugallták, hogy ne csináljon semmit ebben az ügyben; soha egy pillanatig sem habozott, ha a kötelesség és az érdek között kellett választani. Ügyei napról napra rosszabbul álltak; nem akarta elszalasztani a szerencsének talán utolsó esélyét.

A helyzet nagyon is egyszerű volt. Ha Mrs. Branican gyermek nélkül hal meg, unokahúga, Jane az egyetlen rokon, aki őutána örökölhet, így őrá szállna az örökség. Tehát a kis Wat halálával Len Burker joggal érezhette úgy, hogy feleségének megnövekedtek a jogai Edward Starter vagyonának öröklésére - vagyis az ő saját jogai.

És valóban, mintha az események éppen úgy alakultak volna, hogy neki juttassák a hatalmas vagyont. Nemcsak hogy a gyermek meghalt, nemcsak hogy Dolly megőrült, de orvosi vélemény szerint legfeljebb John kapitány hazaérkezésétől lehetne várni a gyógyulást.

És éppen a *Franklin* sorsa keltette a városban a legnagyobb nyugtalanságot. Ha továbbra sem jön hír a következő hetekben, ha John Branican senki sem látta útközben, ha az Andrew cég kénytelen lesz tudomásul venni, hogy a hajó egyetlen kikötőben sem fordult meg, mindez nem jelenthetett mást, mint hogy se a *Franklin*, se a legénység sohasem tér már vissza San Diegóba. És akkor már csak a megháborodott Dolly áll a ráváró vagyon és Len Burker között. Reménytelen helyzetében vergődve mit meg nem tenne ez a gátlástalan ember, ha egyszer Edward Starter meghalna, és vagyona Dolly birtokába jutna?

De hogy Mrs. Branican örökölhessen, túl kell élnie a nagybácsit. Len Burker érdeke azt diktálta, hogy a szerencsétlen asszony élete eltartson addig a napig, míg a Starter-örökség rászáll. Len Burkert csak két csapás érheti: Dolly idő előtti halála vagy John kapitány hazaérte, abban az esetben, ha a hajótörésből, egy lakatlan szigetről sikerülne mégis hazatérnie. Ez utóbbi azonban a legkevésbé sem volt valószínű, a *Franklin* teljes pusztulását már mindenütt bizonyosnak tekintették.

Ilyen volt Len Burker helyzete, így látta jövő eshetőségeit most, amikor anyagilag már a végső romlás felé közeledett. Igazság szerint ha az ügyészség kivizsgálná ügyeit, csalárd visszaélés vétkében kellene elmarasztalnia. Azoknak az összegeknek nagy része, amelyeket óvatlan emberek bíztak rá, vagy pedig ő szedett fel másoktól tisztátalan spekulációkkal, már hiányzott

a kasszából. Végül majd jönnek a reklamációk, még ha eddig meg is próbálta egyes ügyfelek pénzével a többiek követelését kielégíteni. A dolgoknak jelenlegi állapota már nem sokáig tarthatott. Közeledett a csőd és a csődnél is rosszabb becsstelenség, és ami az ilyen embert még inkább érint: a letartóztatás és a súlyos vádakkal való szembesítés.

Mrs. Burker minden bizonnyal sejtette, hogy férje helyzete igen kényessé vált, de arra nem is gondolhatott, hogy a törvényszékkal is meggyűlhet a baja. Különbösen sem volt még érzékelhető a szükség a Szépkilátó házban.

Még hozzá az alábbiak miatt:

Mint ahogy Dolly elmezavarban szenvedett, férje távollétében szükséges volt számára egy gyámot kijelölni. Ki is jelölték Len Burkert erre a feladatra, minthogy rokonságban állt Mrs. Branicanal, és így ténylegesen ő kezelhette vagyonát is. Így hozzáfért ahhoz a pénzhez is, melyet John kapitány hagyott itt a háztartás kiadásaira, és saját céljaira használta fel.

Ez végeredményben nem sokat tett ki, mert a *Franklin* utazását legfeljebb öt-hat hónapra tervezték, de ott volt Dolly atyai öröksége, melyet hozományként vitt a házasságba, és bár csak néhány ezer dollárra rúgott, Len Burker mégis megáhitotta, mert a legfenyegetőbb követeléseket le tudta volna vele szerelni, ha csak időlegesen is - és számára most ez volt a legfontosabb.

Így aztán nem is soká habozott ez a becsstelen ember, és visszaélt gyámi megbízatásával. Elsikkasztotta az értékpapírokat, melyekben Mrs. Branican minden vagyona feküdt, Mrs. Branicané, aki rokona és gyámoltja is volt. Az orvul szerzett pénz segítségével némi haladékhöz jutott, és rögtön újabb kétes ügyletekbe vetette magát. Ha egyszer rálépett a bűn útjára, Len Burker végig is járja, ha kell.

Egyébként John kapitány hazatérésétől egyre kevésbé kellett tartania. Egymás után teltek a hetek, és az Andrew cég nem kapott semmiféle hírt a *Franklin*ről, melynek felbukkanását sehol se észrevételezték már hat hónap óta. Eltelt az augusztus és a szeptember is. Az ügynökségek se Singapore-ban, se Calcuttában nem bukkantak rá a legkisebb adatra sem, melyből kiderült volna, mi lett az amerikai háromárbcos sorsa. Most már teljes joggal eltűntként tartották számon, és San Diego városában általánosan meggyászolták. Vajon miként pusztult el? E kérdésben nemigen került sor véleményeltérésre, noha csak feltételezésekre hagyatkozhattak. Az volt a helyzet, hogy a *Franklin* indulása óta azonos rendeltetéssel már több kereskedelmi hajó is útra kelt ugyanazon az útvonalon. Minthogy ezek semmi nyomot nem találtak, csak egy igazán valószínű feltételezést lehetett elfogadni, nevezetesen azt, hogy a *Franklin* belekerült egy rettenetes orkánba, azoknak a szörnyű erejű tornádóknak egyikébe, melyek gyakran tombolnak a Celebesz körüli vizeken meg a Jáva-tengeren, és mindenestül elpusztult; ezért nem bukkannak rá egyetlen emberre sem, aki túlélte volna a katasztrófát. 1875. október 15-én éppen hét hónapja volt, hogy a *Franklin* San Diegóból útra kelt, és minden arra mutatott, hogy már sohasem tér vissza.

Ekkorra a városban mindenki erre a meggyőződésre jutott. Gyűjtést is indítottak a katasztrófa által kegyetlenül sújtott családok javára. A *Franklin* teljes legénysége idevaló volt San Diegoba, tiszték és matrózok egyaránt, utánuk éhségtől fenyegetett asszonyok, gyerekek, szülők maradtak árván, segíteni kellett rajtuk.

A gyűjtést az Andrew cég kezdeményezte, mely maga jelentékeny összeggel iratkozott fel. Érdektől és óvatosságtól vezetve Len Burker is hozzájárult ehhez a jótékony akcióhoz. A példát a város többi kereskedelmi cége, a vállalkozók, a kiskereskedők is követték. Végeredményként az így eltűnt legénység hozzátartozóit jelentékeny mértékben támogathatták, és ez némiképpen enyhítette a hajó katasztrófájának nyomasztó hatását.

Gondolhatjuk, hogy Mr. William Andrew azt is feladatának tekintette, hogy az értelmében megfogyatkozott Mrs. Branicannek legalább az anyagi létét biztosítsa. Tudott arról, hogy indulás előtt a kapitány hagyott otthon eleget a háztartás szükségleteire, legalábbis a hat-hét hónapra tervezett távollét idejére. Úgy vélte, ez a tartalék már kiapadóban lehet, és minthogy azt nem szerette volna, hogy Dolly anyagilag rokonaira szoruljon, meg akarta ezt tárgyalni Len Burkerrel.

Október 17-én, bár egészsége még nem állt teljesen helyre, a hajótulajdonos elindult a Szépkilátó házba, és miután megmászta a felsőváros utcáit, hamarosan ott állt a villa előtt.

A ház külseje nem változott, hacsak annyiban nem, hogy a földszinten és az emeleten az összes zsalugáter szorosan be volt csukva. Szinte lakatlannak tűnt a ház, csenddel és titokzossággal körülvéve.

William Andrew meghúzta a csengőt, mely a kerítéslécre volt szerelve. Senki sem mutatkozott. Semmi jele sem volt, hogy meghallották vagy észrevették volna a látogatót.

Talán senki sem tartózkodott bent a házban?

A második csöngetésre ajtózörgés hallatszott, és egy oldalsó ajtó kinyílt.

A mulatt nő tűnt elő, és amint felismerte Mr. William Andrew-t, akaratlanul is bosszús mozdulatot tett, amit szerencsére a vendég nem vett észre.

Mikor a mulatt nő közeledett, William Andrew meg se várta, hogy kaput nyisson, és már a kerítésen át odaszólt:

- Mrs. Branican talán nincs idehaza?

- Elment hazulról, Mister Andrew - felelt No, furcsa tétovázással, melybe láthatóan félelem is vegyült.

- De hát hová? - kérdezett tovább William Andrew, aki szeretett volna már beljebb kerülni.

- Mrs. Burkerrel sétálnak.

- Én úgy tudtam, hogy abbahagyták ezeket a sétákat, mert idegesítően hatottak rá, és rosszul-létet okoztak.

- Igen, így is volt - mondta No. - De néhány napja mégis újrakezdtük a kirándulásokat. Most mintha jót tennének Mrs. Branicannek.

- Sajnálom, hogy engem erről nem értesítettek - válaszolta Mr. William Andrew. - Mister Burker itt van a villában?

- Azt nem tudom...

- Nézze csak meg, és ha itt van, mondja meg, hogy beszélni akarok vele.

Mielőtt a mulatt nő újra megszólalhatott volna - és talán elég nagy kínban lett volna, hogy mit feleljen -, a földszinten megnyílt az ajtó. Len Burker lépett ki a tornácra, átjött a kerten, és így szólt:

- Fáradjon be, Mister Andrew. Jane távollétében, aki elment Dollyval, szíves engedelmével én fogadom.

Mindezt most nem azon a tőle megszokott unott, hideg hangon mondta, hanem enyhe zavarral.

Minthogy végül is éppen azért jött ide a Szépkilátó házba, hogy Len Burkerrel beszéljen, William Andrew belépett a kertkapun. De nem engedett az udvarias kínálásnak, hogy menjenek a földszinti fogadószobába, és kint ült le egy kerti padon.

Erre Len Burker ismét megszólalt, és megerősítette a mulatt nő közléseit. Mrs. Branican néhány napja újra eljár sétálni a villa környékére, és ez nagyon jót tesz az egészségi állapotának.

- És nem is jön meg hamarosan? - kérdezte az öreg úr.

- Nem hiszem, hogy Jane vacsora előtt visszaérkezne vele - felelte Len Burker.

William Andrew nem tudta, mitévő legyen, mert a posta érkezésekor feltétlenül az irodában kellett lennie. Len Burker egyébként sem marasztalta, hogy ott várja meg Mrs. Branicant.

- És észrevett ön valami lényeges javulást Dolly állapotában? - kérdezte most William Andrew.

- Sajnos nem, Mister Andrew, és attól félek, hogy ez olyan elmezavar, melyet sem az idő, sem az ápolás nem tud eloszlatni.

- Ki tudhatja, Mister Burker? Ami az embereknek lehetetlennek tűnik, az sokszor nem lehetetlen a természetnek.

Len Burker tagadólag ingatta a fejét, mint az olyan ember, aki nem hisz titokzatos természeti erők közbelépésében ezen a világon.

- Különösen fájdalmas - szolt Mr. Andrew -, hogy többé már nem számíthatunk John kapitány hazatérésére. Le kell tehát mondanunk arról a kedvező változásról is, melyet Dolly elme-állapotában a hazatérés okozhatott volna. Nem titok ön előtt, ugyebár, Mister Burker, hogy a *Franklin* viszontlátására mi már minden reményt feladtunk?

- Tudok mindent, Mister Andrew, és ez újabb és még nagyobb csapás a többi után. Mégis, anélkül hogy a gondviselésnek kellene beavatkoznia - fűzte hozzá a helyzethez nem illő iróniával -, szerintem semmi rendkívüli nem volna abban, ha John kapitány hazatérne.

- Azok után, hogy hét hónapja nincs hír a *Franklin*ről - jegyezte meg Mr. William Andrew -, és azután, hogy az általam szervezett kutatások nem vezettek eredményre?

- De nincs rá bizonyíték, hogy a *Franklin* a tenger mélyébe vészett volna - mondta Len Burker. - Nem szenvedhetett-e hajótörést a számtalan sziklazátony egyikén, az útba eső tengereken? Ki tudja, hátha John kapitány a matrózaival egy lakatlan szigetre került! Ha pedig így történt, ezek az erős és elszánt emberek tudják majd, mit csináljanak, hogy visszajöhessenek! Mért ne építhetnének egy csónakot a hajó roncsaiból? Vagy miért ne vehetné észre a sziget közelében elhaladó hajó a jelzéseiket? Természetesen szükség van egy bizonyos időre, míg ezek a feltételezett eshetőségek bekövetkeznek. Nem, én nem mondtam le John visszatértéről. Talán néhány hónap, talán csak néhány hét. Van elég példa arra, hogy elveszettnek hitt hajótöröttek visszajöttek a honi kikötőbe.

Len Burker ezúttal sokkal nagyobb lendülettel beszélt, mint szokása volt. Szenvtelen arca megélenkült. Azt hihette volna az ember, hogy mikor így beszél, mikor a hajótöröttek ügyében többé-kevésbé helyes érveit kifejti, nem is Mr. William Andrew-nak replikázik, sokkal inkább önnön magának, saját kétségeinek, annak a kiirthatatlan rettegésnek, hogy egyszer csak feltűnik a tengeren San Diego magasságában, ha nem is a *Franklin*, de egy másik hajó, fedélzetén John kapitánnyal és a legénységgel. Ez annak a tervnek teljes csődje volna, melyre megpróbálta jövőjét felépíteni.

- Hát igen - szólt most Mr. William Andrew -, én is tudom, hogy vannak ilyen szerencsés fordulatok, szinte a csodával határos módon. Mindazt, amit most ön elmondott, én is elképzeltem magamban. Mégis képtelennek érzem a legkisebb reményt is. De bárhogya is álljon az ügy, és tulajdonképpen ezt megbeszélni jöttem önhöz, azt szeretném, hogy Dolly ne önöket terhelje.

- Ó, Mister Andrew...

- De igen, Mister Burker, bele kell egyeznie, hogy John kapitány illetményét felesége kapja meg rendszeresen, egész életében.

- Köszönöm az ő nevében - válaszolta Len Burker. - Ez a nagylelkűség...

- Úgy hiszem, csak kötelességemet teljesítem - hárította el Mr. William Andrew. - És mivel úgy vélem, hogy az az összeg, melyet John kapitány indulás előtt itthon hagyott, már nagyrészt elfogyott...

Valóban, Mister Andrew - vágott közbe Len Burker. - De Dolly nem maradt itt teljesen rokon nélkül; számunkra is kötelesség, hogy támogassuk, már csak szeretetből is...

Igen, azt tudom, hogy Mrs. Burker odaadására számíthatunk. Mégis engedje meg, hogy John kapitány feleségének, illetve özvegyének érdekében valamit én is tehessek, és biztosíthassam azt a gondtalanságot és gondoskodást, melynek az önök részéről sincs híja, ebben bizonyos vagyok.

- Legyen úgy, ahogy ön akarja, Mister Andrew.

- Magammal hoztam azt az összeget, melyet a *Franklin* elindulásától számítva Branican kapitány jogos követelésének tartok, és ön, mint gyám, minden hónapban felveheti pénztáramnál a további járandóságot.

- Ha ön így kívánja - mondta Len Burker.

- Ha volna kedves nyugtát adni a most átadott összegről...

- Készséggel, Mister Andrew.

Len Burker máris bement a szobájába, és kiállította a kért nyugtát.

Mikor visszajött a kertbe, Mr. William Andrew, akinek nagyon fájt, hogy Dollyt nem látta, és nem is tudja bevárni, köszönetet mondott azért az önfeláldozásért, melyet feleségével együtt tanúsít a szegény megzavarodott nő iránt. Megállapodtak, hogy Len Burker értesíteni fogja Mr. William Andrew-t, ha az asszony állapotában a legcsekélyebb változás is bekövetkezik. Ezután elbúcsúztak, Burker kikísérte a kapuig Mr. Andrew-t, aki még egyszer körülnézett, nem pillantja-e meg Dollyt, ahogy Jane-nel hazafelé közelednek. Végül is elindult lefelé a városba.

Amint alakja eltűnt, Len Burker a mulatt nőt odahívta, és azt kérdezte:

- Jane tudja, hogy Mr. Andrew itt járt a villában?

- Valószínűleg, Len. Látta, amikor jött, és látta, hogy elment.

- Ha megint jönne, bár erre egy jó ideig nem kell számítani, nem szabad Jane-nel találkoznia, még kevésbé Dollyval! Megértetted, No?

- Nyitva lesz a szemem!

- És ha Jane megpróbálná...

- Ó, ha egyszer te azt mondtad, hogy nem akarod, nem épp Jane fog szembeszállni a parancsoddal.

- Rendben, de óvakodni kell a meglepetésektől. Véletlenül is létrejöhet egy találkozás, és ebben az esetben minden veszendőbe mehet.

- Majd én itt leszek - erősködött a mulatt asszony -, nincs mitől tartanod, Len. Senki se fogja betenni a lábát a Szépkilátó házba, míg... míg az nekünk terhünkre lenne.

És valóban, a következő két hónapban a ház jobban be volt zárkózva, mint valaha. Jane és Dolly többé nem mutatkoztak, még a kertben sem. A verandán sem lehetett látni őket, az első emeleti ablakokban sem, melyek egyébként változatlanul be voltak zsaluzva. A mulatt nő csak bevásárláskor hagyta el a házat, akkor is csak rövid percekre, de ha Len Burker nem volt otthon, még ennyit sem tett, tehát Dolly egy percre sem maradt Jane-nel őrizetlenül a házban. Az is megfigyelhető volt, hogy az év utolsó hónapjaiban Len Burker nagyon ritkán ment a Fleet Streeten fekvő irodába. Voltak hetek, hogy egyszer sem jelent meg ott, mintha arra törekednék, hogy az üzleti ügyei elsorvadjanak, és ő új életet kezdessen.

Ilyen körülmények között zárult az 1875. év, mely annyi gyászt hozott a Branican családra. John tengerbe veszett, Dolly elméje megháborodott, gyermekük San Diego tengeröblének mély vizébe fulladt.

VII. KÜLÖNBÖZŐ ESHETŐSÉGEK

1876 első hónapjaiban sincs hír a *Franklin*ről. Nincs nyoma, hogy áthajózott volna a Fülöp-szigetek, Celebesz vagy Jáva térségein vagy akár az Észak-Ausztrália körüli vizeken. Egyébként fel sem lehetett tételezni, hogy John kapitány kockázatosan a Torres-szoroson akart volna átmenni. Egy ízben egy amerikai goélette a Szunda-szigetektől északra, Batáviától harminc mérföldnyire kihalászott egy darab orrtökegerendát, magával vitte San Diegóba, és megvizsgáltatta, nem a *Franklin*ről származik-e. De a tüzetes vizsgálat kimutatta, hogy a roncsdarab sokkal régebbi fából van, mint a *Franklin* építésekor használt faanyagok.

Ezenfelül ilyen roncs csak úgy keletkezhetett, hogy egy hajó sziklazátonyra futott, vagy esetleg egy másik hajóval ütközött. Ebben az utóbbi esetben viszont az ütközés nem maradt volna annyira titokban, hogy ki ne szivárgott volna a híre - csak ha mind a két hajó nyomban elsüllyed az ütközés után. Minthogy azonban tíz hónappal azelőtt senki nem jelentette, hogy egy másik hajó is eltűnt volna, az összeütközés gondolatát nyugodtan el lehetett vetni, akárcsak egy part menti hajótörés feltételezését, és így megint csak a legelső magyarázat maradt meg, vagyis hogy a *Franklin* egy orkán tombolásának esett áldozatul, hiszen a maláj szigetek környékén gyakran vannak forgószelek, és egyetlen hajó sem dacolhat velük.

Miután egy teljes év is eltelt a *Franklin* elindulása óta, véglegesen az eltűnt, illetve eltűntnek nyilvánított hajók listájára vették; a tengerészeti katasztrófák évkönyveiben túlon túl sok ilyen hajó szerepel.

1875-76 tele még itt, Alsó-Kalifornia boldog vidékein is igen szigorú volt, ahol pedig általában enyhe az éghajlat. A szokatlan hidegben, mely egészen február végéig tartott, senki sem csodálkozhatott azon, hogy Mrs. Branican nem hagyja el a házat, akár egy kis kerti séta kedvéért sem.

A bezárkózottság folytatása viszont végül is felkelthette volna a villa szomszédságában lakó polgárok gyanúját. Igaz, hogy inkább azon tanakodtak volna, nem súlyosbodott-e Mrs. Branican állapota, mintsem feltételezzék, hogy Len Burkernek van valami oka a beteg elrejtésére. Ki sem ejtették azt a szót, hogy „elzárás”. Mr. William Andrew egészségi állapota miatt a tél nagy részében ki sem mozdulhatott a szobából, de égve a türelmetlenségtől, hogy személyesen győződhessen meg, milyen Dolly állapota, elhatározta, hogy amint tud, rögtön felmegy a Szépkilátó házhoz.

És íme, március első hetében Mrs. Branican Jane és a mulatt nő kíséretében újra megkezdte hosszú sétáit a Szépkilátó ház környékén.

A villában tett látogatás alkalmával hamarosan Mr. William Andrew is megállapíthatta, hogy az ifjú asszony egészségi állapota semmi okot nem ad az aggodalomra. Testi állapota a lehető legjobb volt. Elmebelileg, az igaz, javulást nem lehetett észlelni. Elmezavarának állandó jellemzői most is megvoltak: az öntudatlanság, az emlékezetvesztés és a logikus gondolkodás hiánya. Még a séták alkalmával sem, melyek emlékeit feléleszthették volna, még az útközben szembejövő gyermekek révén sem, sőt még a vitorlával népes, messzeségbe vesző tenger látványától sem rendült meg, nem ismétlődött meg a múltkori mély megrázkódtatás. Nem próbált menekülni, akár egyedül Jane őrizetére is rá lehetett hagyni. A legcsekélyebb ellenállási ösztön, a legkisebb tettvágy sem villant fel benne. Tökéletes szenvtelenséget, sőt közömbösséget mutatott. Amikor Mr. William Andrew újra láthatta Dollyt, kénytelen volt magának bevallani, hogy ez a téboly gyógyíthatatlan.

Len Burker helyzete ekkorra már fokozatosan megromlott. Mrs. Branican vagyonából, melyet hűtlenül kezelt, nem futotta annyira, hogy az alatta tátongó szakadékot betömhesse. A maradék pénz fogytával vége felé közeledett az oly nyakasan vívott küzdelem. Még néhány hónap, talán csak néhány hét, és megindul a törvényszéki eljárás, melynek következményeit csak úgy kerülheti el, ha elmenekül magából a városból.

Egyetlen körülmény menthette volna meg, de ennek bekövetkezésére semmi reménye se volt, legalábbis belátható időn belül nem. Mert ha Mrs. Branican még élt, nagybátyja, Edward Starter is javában élt még, méghozzá pompás egészségben. Len Burkernek ugyanis, bár végtelen óvatossággal, hogy az érdekelt fülébe ne jusson, de sikerült hírt kapnia a Tennessee mélyén élő jenkiről.

Edward Starter eleven volt és robusztus, hatvanas éveiben és fizikai és szellemi erejének teljében. Élete szinte a szabad ég alatt zajlott, a hatalmas birtokon, erdők mélyén és a végtelen prérin; főként vadászattal foglalkozott a vadban gazdag területen, vagy halászzal a szerteszt suhanó folyókon, állandóan lovon járt vagy gyalog, és egyedül, de kizárólagosan egyedül igazgatta az óriási gazdaságot. Kétségkívül ő is azok közé az őszerejű amerikai farmerek közé tartozott, akik csak százéves korukban hálnak meg, és akkor sem lehet pontosan tudni, miért szánták él magukat a halálra.

Az örökségre tehát nem lehetett rövid idő lejártával számítani, és a valószínűség inkább arra mutatott, hogy a nagybácsi fogja túlélni unokahúgát. Len Burker e tárgyban táplált reményei nyilvánvalóan el kellett hogy párologjanak, és ott várt rá a kikerülhetetlen katasztrófa.

Újabb két hónap telt el, és e két hónap alatt helyzete tovább romlott. San Diegóban és környékén nyugtalanító hírek keltek róla szárnyra. Egyre gyakrabban fenyegették meg azok, akiket már semmiképpen nem tudott kielégíteni. Most első ízben értesült Mr. William Andrew is a tényekről, és minthogy rendkívül izgatta Mrs. Branican helyzete, elhatározta, hogy elszámoltatja a gyámgondnokot. És ha szükséges, Dolly gondnokának egy megbízhatóbb embert választat, még ha az unokanővérét teljes áldozatkészséggel ápoló Jane Burkert nem is érheti szemrehányás.

Ez időben pedig Mrs. Branican örökségének kétharmada már elúszott, a vagyonból Len Burker kezei között csak alig másfél ezer dollár maradt.

A mindenfelől szorongató követelésekkel szemben ez a másfél ezer dollár csak annyi volt, mint egy csepp víz San Diego tengeröblében. De ha kevés volt kötelezettségei kiegyenlítésére, arra még elég volt, hogy elmeneküljön és elrejtőzzön, ha futni akar. Legfőbb ideje volt.

És valóban, rövidesen vádat emeltek Len Burker ellen csalás és visszaélés címén. Nemsokára letartóztatási parancsot adtak ki ellene. Mikor a rendőrök érte mentek irodájába, a Fleet Streetre, kiderült, hogy már egy napja nem járt ott.

A rendőrök azonnal felsiettek a Szépkilátó házba. De Len Burker még az éjszaka elhagyta a házat. Saját akaratából vagy kényszerből a felesége is vele távozott. Csak No maradt ott Mrs. Branican mellett.

Azonnal körözést rendeltek el San Diegóban, majd San Franciscóban és Kalifornia állam számos városában, hogy Len Burker nyomára bukkanjanak, de nem mutatkozott eredmény.

Amint a városban elterjedt szökésének a híre, dühödt felháborodás fogta el az embereket a becstelen üzletember ellen, aki - mint nemsokára kiderült - jelentékeny összegekkel maradt adós.

Ezen a napon, május 17-én, Mr. William Andrew korán reggel elment a Szépkilátó házba, és megállapíthatta, hogy semmi nem maradt Mrs. Branican értékpapírjaiból. Dollynak nem maradt egy fillérje sem. A hitszegő gyámgondnok még annyit se hagyott neki, hogy elemi szükségleteit kielégíthessék.

Mr. William Andrew azonnal az egyetlen lehetséges megoldásra határozta el magát, azaz Dollyt elhelyeztette egy kórházban, hogy gondoskodjanak róla, Nót pedig elbocsátotta, aki egyébként sem keltett sok bizalmat benne.

Ha tehát Len Burker úgy számított, hogy a mulatt nő Dolly közelében marad, és így hírt adhat, ha később változás állna be akár egészségi állapotában, akár vagyoni helyzetében, e tekintetben csalódnia kellett.

No aznap elment, amint felszólították, hogy távozzék a Szépkilátó házból. Abból az elgondolásból, hogy bizonyára kapcsolatba lép a Burker házaspárral, a rendőrség egy ideig megfigyelés alatt tartotta. De a gyanakvó és rendkívül ravasz asszonynak sikerült félrevezetnie a nyomozókat, és eltűnt, teljesen nyoma veszett.

A Szépkilátó ház most ott állt elhagyatva, az a villa, ahol oly boldogan élt Dolly és John, ahol annyit ábrándoztak gyermekük jövőjéről.

Mr. William Andrew annak a Brumley doktornak a kórházába vitette be Mrs. Branicant, aki már előzőleg is kezelte őt. Vajon meg fogja-e érezni elmeállapota a körülményeiben hirtelen bekövetkezett változást? Hiába bíztak ebben. Ugyanolyan közönyös maradt itt is, mint amilyen a Szépkilátó házban volt. Egyetlen apró jelenséget érdemes megemlíteni: valamilyen természetes ösztön tűnt elő időnként a széttöredezett értelem helyett. Megtörtént, hogy gyermekdalt gügyögött, mintha karján egy kisgyermeket ringatna álomba. De a kis Wat neve soha nem bukkant elő az ajkán.

1876 folyamán változatlanul nincs hír John Branicanról. Azok a kevesek, akik eddig úgy gondolták, hogy ha a *Franklin* nem is kerül elő, a kapitány és a matrózok mégiscsak hazakerülnek, ezek is kénytelenek voltak feladni reményeiket. A remény nem állhat ellent a végtelenségig az idő romboló hatásának. Így aztán az a napról napra halványodó esély, hogy a hajótöröttek nyomára bukkanhatnak, végleg semmivé lett 1877 végére, hisz két és fél éve egyetlen értesülés sem bukkant fel az eltűnt hajóról.

Ugyanez állt a Burker házaspárra is. A nyomozás nem hozott eredményt, senki se tudta, milyen országba menekültek; teljesen ismeretlen volt az a hely, ahol álnév alatt élnek.

Valójában pedig Len Burker ekkor joggal panaszkodhatott volna balszerencséjére, hogy a Fleet Streeten, irodájában nem tudta magát tovább tartani. Mert két évvel eltűnése után megtörtént az a véletlen, melyre összes terveit felépítette, és így el lehet mondani, hogy hajója közvetlenül a kikötő előtt süllyedt el.

1878. június közepén Mr. William Andrew egy Dolly Branicannek címzett levelet vett kézhez. A levél Edward Starter váratlan halálát közölte. A Jenki baleset következtében hunyt el. Egyik vadásztársa fegyveréből egy visszapattanó golyó a szívébe fúródott, és azonnal végzett vele.

A végrendelet felnyitásakor megállapították, hogy minden vagyonát unokahúgára, Dolly Starterre hagyta, Branican kapitány feleségére. Örökösének állapota nem befolyásolhatta végrendeletét, hiszen nem tudta, hogy Dolly megháborodott, aminthogy azt sem, hogy John kapitány elveszett. Egyetlen hír sem jutott el Tennessee állam mélyére, a vad és szinte járhatatlan tartományba, Edward Starter nem tűrhette a leveleket és újságokat.

A hagyatkozó vagyonát, amely farmokból, erdőkből, állatállományból, különböző ipari létesítményekből állt, kétmillió dollárra értékelték föl.

Edward Starter véletlenszerű halála ilyen óriási vagyont juttatott unokahúgának. Micsoda ujjongással ünnepelték volna San Diegóban a Branican család gazdagodását, ha Dolly még anya és hitves, értelmének zavartalan birtokában, és ha John is itt van, hogy együtt élvezzék a gazdagságot. Mi mindenre tudta volna a nemes lelkű asszony felhasználni! Hány szerencsétlenül segíthetett volna! De nem! A letétbe helyezett vagyon kamatai gyűlni fognak, senki hasznára. Hogy Len Burker hallott-e Edward Starter haláláról és az örökül hagyott óriási vagyonról búvóhelyén, ahová menekült, lehetetlen volna kitalálni.

Mr. William Andrew, mint Dolly vagyonának gondnoka, úgy döntött, hogy eladja az egész Tennesseeben lévő birtokot, farmokat, erdőket és legelőket, mert ilyen távolságból eléggé nehezen lehetett volna a gazdaságot irányítani. Sok vevő jelentkezett, és nagyon előnyös feltételekkel lehetett az eladást megejteni. A befolyt összeget, miután elsőrendű értékpapírokba fektették, és egybevonták az Edward Starter-örökség nagy részét kitevő készpénzzel, a San Diego-i Egyesült Nemzeti Bank számláin helyezték el. Mrs. Branican ellátási költsége Brumley doktor intézetében csak egy kis részét vette igénybe annak a kamatnak, melyet évente a vagyon után jóváírtak, és a kamatok felhalmozódása révén végül is Dollyé lesz az egyik legtekintélyesebb vagyon Alsó-Kaliforniában.

A helyzetében végbement változás ellenére sem merült fel, hogy Mrs. Branicant kivegyék Brumley doktor intézetéből. Mr. William Andrew ezt nem tartotta szükségesnek. Az intézet biztosította a teljes kényelmet és mindazt a gondos ápolást, melyet a jó barátok csak megköveteltek. Ott élt tehát Dolly továbbra is, és minden bizonnyal ott is fogja bevégezni nyomorúságos és hiábavaló életét, melyet pedig egykor annyi boldogsággal kecsegtetett a jövendő.

Bár az idő haladt, a Branican családot sújtó megpróbáltatások éppen olyan elevenen éltek San Diego emlékezetében, a Dolly iránti együttérzés éppen oly mély volt és őszinte, mint a legelső napokban.

Megkezdődött 1879 esztendeje, és akik úgy vélték, hogy ez az év is a legcsekélyebb változás nélkül fog eltelni, mint az előző, alaposan csalatkoztak.

És csakugyan: már az év első hónapjaiban Brumley doktort és az intézetben alkalmazott orvosokat rendkívül meglepte, hogy mennyi változás tapasztalható Mrs. Branican szellemi állapotában. Az a kétségbeejtő szenvtelenség, az a közönyös nyugalom, melyet az élet minden megnyilvánulása iránt tanúsított, fokozatosan egy jellegzetes élenkségnek adta át helyét. Nem rohamokról volt szó, melyeket olyan levertség követ, hogy az értelem csak még inkább szétroncsolódik. Egyáltalán nem! Azt lehetett hinni, hogy Dolly kezdi újra szükségét érezni a gondolkodásnak, mintha lelkéről le akarná rázni a bilincset, mely bezárja előtte a világot. A közelében felbukkanó gyerekekre hosszan rápillantott, szinte rájuk mosolygott. Nem felejtették még el, hogy annak idején a Szépkilátó házban, betegségének első időszakában voltak olyan ösztönös kitörései, melyek az ideglázzal együtt elmúltak. Most éppen ellenkezőleg: az új benyomások mintha állandósulnának. Mintha Dolly kezdené önmagát vizsgálgatni, mintha emlékezetében távoli emlékek után keresgélne.

Tehát Mrs. Branican végül is visszanyeri értelmét? Az újjáéledés folyamata indult el benne? Szelleme újra ép lesz? Sajnos azonban ebben a helyzetben, mikor se férje, se gyermeke nem volt már, nem is volt nagyon kívánatos e valóságos csodaszámba menő gyógyulás, hisz utána lesz csak igazán boldogtalan.

Kívánatos volt-e vagy sem, az orvosok lehetőséget láttak az eredményes gyógyulásra. Mindenfelét megpróbálták, hogy Mrs. Branican elméjét és érzelmeit minél tartósabb és hatásosabb megrázkódtatásoknak tegyék ki. Most azt is időszerűnek látták, hogy kiengedjék Brumley doktor intézetéből, és visszaköltöztessék a Szépkilátó házba, vissza a saját hajdani szobájába. Mikor ez megtörtént, kétségkívül tudomásul vette az életkörülményeiben bekövetkezett változást, és láthatóan foglalkoztatta a tény, hogy megváltozott körülötte valami.

A tavasz első napjaiban - éppen április elején jártak - újra kezdték a környékbeli sétákat. Mrs. Branicant többször is levitték az Island-fok fővenyes partjaira. A messzi nyílt vízen lebegő hajókat jól megnézte, karját kinyújtotta a távoli szemhatár felé. De nem próbált odaszaladni, mint annak idején, vagy a kíséretében levő Brumley doktortól elmenekülni. Nem rémüldözött a tornyosodó hullámok robajától, melyek az egész partot porzó vízfüggönybe burkolták. Vajon nem lehetett joggal azt hinni, hogy lelke most a *Franklin* nyomában jár, a San Diegó-i kikötőből való elindulástól egészen addig a pillanatig, míg a vitorlák csúcsa eltűnik a partfal sziklái mögött? Igen, talán ez történt. Az egyik alkalommal ajkain, világosan kivehetően, John neve gyöngyözött elő.

Teljesen nyilvánvaló volt, hogy Mrs. Branican betegsége most olyan szakaszba érkezett, hogy minden mozzanatot gondosan tanulmányozni kellett. Amint újra megszokta, hogy a villában lakik, apránként felismerte a számára fontos tárgyakat. Emlékezete újra kezdett működni ebben a környezetben, mely oly régóta az otthona volt. A John kapitányt ábrázoló arckép, mely a szoba falán függött, egyre gyakrabban lekötötte a tekintetét. Napról napra állhatatosabban nézegette; néha öntudatlanul egy könnycsepp gördült le az arcán.

Bizony, ha a *Franklin* pusztulása nem lett volna bizonyos, ha John visszatérhetett volna, és ha hirtelen megjelent volna, talán Dolly visszanyerte volna öntudatát. John visszatérésére azonban nem lehetett számítani!

Brumley doktor ezért arra szánta el magát, hogy egy éppenséggel nem veszélytelen, nagy megrázkódtatásnak teszi ki a szerencsétlen asszonyt. Gyorsan akart cselekedni, mielőtt az újonnan megfigyelt javulás szétfoszlik, mielőtt a beteg visszazuhanna abba a tompultságba, mely négy év óta leginkább jellemezte. Minthogy úgy látszott, fel-feltűnő emlékei még meg tudják lelkét rezzenteni, erős megrendülést akartak előidézni, még ha bele is roppanna. Igen, mindent inkább, mint hogy Dollyt vissza engedjék süllyedni a halálos ürbe!

Mr. William Andrew is osztotta ezt a véleményt, és a próba megtételére buzdította Brumley doktort.

Május huszonhetedikének napján mindketten eljöttek Mrs. Branicanért a Szépkilátó házba. A ház előtt kocsis várta őket. Végighajtottak San Diego utcáin, egészen le a rakpartra, és ott álltak meg a kis kikötőhídnál, ahol az átkelőgőzös felszedte az utasokat, hogy a Loma-fokra átvigye őket.

Brumley doktornak nem az volt a szándéka, hogy pontosan rekonstruálja a szerencsétlenség körülményeit, csupán az, hogy Mrs. Branican kerüljön megint abba a környezetbe, melyben elméje egyik pillanatról a másikra elborult.

Itt már rendkívüli fényben égtek Dolly szemei. Különös izgalom lett úrrá rajta. Mintha minden porcikája megmozdult volna.

Brumley doktor és William Andrew elindultak vele a kis gőzös felé, és amint a hídra léptek, viselkedése újra élénk meglepetéssel szolgált. Ösztönösen megkereste és elfoglalta azt a helyet a jobb oldali padon, ahol még gyermekét tartotta a karjában. Tekintete az öböl végére szállt, a Loma-fokra, mintha a lehorgonyzott *Boundaryt* keresné.

A kishajó többi utasa felismerte Mrs. Branicant. Mr. William Andrew elmagyarázta nekik, milyen kísérlettel próbálkoznak, és mindenki mélyen meg volt illetődve. Tanúi lehetnek-e vajon egy feltámadási jelenetnek? Nem egy halott test, hanem egy lélek feltámadásának?

Magától értetődik, hogy minden óvatossági rendszabályt foganatosítottak, hogy Dolly az örület egy rohamában át ne vethesse magát a korláton.

Egy fél mérföldet már megtettek, de Dolly tekintete nem ereszkedett le az öböl vizére. Állandóan a Loma-fok felé irányult, és csak akkor pillantott másfelé, mikor egy kereskedelmi hajó közeledtét vette észre, mely teljes vitorlával jött be az öböl száján, hogy a vesztegzárra kijelölt helyét elfoglalja.

Dolly arca hirtelen megváltozott. Nézte a hajót, és felugrott a helyéről.

Nem a *Franklin* közeledett, és ő ezt megértette. Fejét csóválta, és azt mondta:

- John, ó, drága John! Te is visszajössz hamarosan, te is, és én itt foglak várni!

Szemét hirtelen az öböl vizére süllyesztette, minthogy most ez is felébresztette emlékeit. Szívszaggatóan felkiáltott, aztán Mr. William Andrew felé fordult.

- Ön... Mister Andrew! És ő pedig... ó, szegény kis Wat... ó, én szegény kis gyermekem! Itt... itt történt... emlékszem... Mindenre emlékszem!

Térdre esett a hajó padlóján, és szeme könnyárban úszott.

VIII. NEHÉZ HELYZET

Hogy Mrs. Branican visszanyerte öntudatát, olyan volt, mintha egy halott kelt volna életre. És ha ezúttal képes volt elviselni a gyötrő emlékeket, az egész jelenet újra átélését, ha emlékezetének megvilágosodása nem sújtotta a porba, vajon remélhető-e, hogy a visszatérés végérvényesen megtörtént? Értelme nem fog-e újra elborulni, ha megtudja, hogy a *Franklin*ről négy év óta nem tudnak semmit, hogy mindenestül elveszettnek kell tekinteni, hogy soha többé nem láthatja viszont John kapitányt?

Dollyt, akit nagyon megtört a szörnyű élmény, rögtön visszakísérték a Szépkilátó házba. Mr. William Andrew és Brumley doktor nem mozdult mellőle, a mellé beosztott ápolónők pedig minden szükséges gondoskodást megtettek.

De oly erős volt a megrázkódtatás, hogy heves láz tört ki rajta. Volt néhány olyan napja, hogy félrebeszél, ami igencsak nyugtalanította az orvosokat, még ha Dolly nyilvánvalóan vissza is nyerte teljes értelmi képességét. Ha eljön majd az a pillanat, mikor balsorsát teljes egészében fel kell előtte tárni, rendkívüli óvatossággal kell majd eljárni!

Így hát, mikor Dolly első ízben kérdezősködött, hogy mennyi ideig volt az elméje megzavarodva, Brumley doktor, aki felkészült erre a kérdésre, azt mondta, hogy két hónapig.

- Két hónapig... mindössze... - suttogta az asszony. Hiszen úgy tűnt neki, mintha már egy évszázad suhant volna el felette.

- Tehát két hónapig - folytatta. - Akkor John még nem tarthat hazafelé, hiszen alig két hónapja indult útnak. És ő tudja vajon, hogy szegény kisgyermekünk...?

- Mr. Andrew megírta - felelte tétovázás nélkül Brumley doktor.

- És mi hír a *Franklin*ről?

Erre a doktor közölte, hogy John kapitánynak Singapore-ból kellett írnia, de levele még nem érkezett meg. A tengerészeti tudósítások szerint azonban joggal feltételezik, hogy a *Franklin* nemsokára Indiába érkezik. Rövid időn belül meg kell érkeznie a táviratnak.

Mikor pedig Dolly megkérdezte, mért nincs mellette Jane Burker, a doktor azt mondta, hogy a Burker házaspár elutazott, és senki sem tudja biztosan, mikor jönnek vissza.

Mr. William Andrew-ra hárult az a nehéz feladat, hogy felvilágosítsa Mrs. Branicant a *Franklin* katasztrófájáról. De ő a doktorral megállapodott, hogy erre csak akkor kerül sor, ha Dolly elméje eléggé megerősödik, hogy ezt az újabb csapást is képes legyen elviselni. Arra is gondot akartak fordítani, hogy csak fokozatosan tárják elé az egyes részleteket, melyekből ki lehet következtetni, hogy senki nem élte túl a hajótörést.

Az Edward Starter halála következtében reá szállt örökség ügyét szintén eltitkolták. Mrs. Branican még mindig túl korán fogja megtudni, hogy óriási vagyona van, ha egyszer nem oszthatja meg férjével!

A következő két hétben Mrs. Branican nem került kapcsolatba a külvilággal. Egyedül William Andrew és Brumley doktor látogathatták. A kezdetben magas láz csökkenni kezdett, és az előjelek szerint hamarosan meg kellett szünnie. A doktor a gyógyulás érdekében, de azért is, hogy neki ne kelljen a kényes, firtató kérdésekre válaszolnia, teljes csendet írt elő a betegnek. Főként pedig óvakodtak előtte bármilyen utalást tenni az elmúlt évekre, amiből rájöhettek

volna, hogy már négy év telt el a gyermek halála és John kapitány távozása óta. Fontosnak tartották, hogy az 1879. év neki egyelőre csak 1875 maradjon.

Dollynak egyébként csak az az egy kívánsága volt, az a nagyon is érthető türelmetlen vágya, hogy kezében tarthassa már John első levelét. Úgy számolt, hogyha a *Franklin* rövidesen Calcuttába ér, vagy már ott is van, erről rögtön táviratilag értesítést kap az Andrew cég. A tengeren túli posta sem késlekedhet már sokat. És akkor ő is ír Johnnak, ha lesz hozzá ereje. Szörnyűség, mikről kell írnia - ez lesz házasságuk első levele, hiszen a *Franklin* útja miatt váltak szét első ízben. Ó, micsoda szomorú levél lesz!

Ahogy így elgondolkodott az elmúlt eseményeken, Dolly önmagát vádolta a gyerek haláláért. Felidézte a gyászos emlékezetű március 31-e részleteit. Ha Watot otthon hagyja a Szépkilátó házban, ma is élne! Mért kellett magával vinnie a *Boundary* meglátogatására? Mért utasította el Ellis kapitány ajánlatát, hogy maradjanak a fedélzeten, míg a hajó kiköt San Diego rakpartján? Nem következett volna be a borzasztó szerencsétlenség! És miért ragadta ki, hirtelenül és meggondolatlanul a gyermeket a dajka karjai közül, amikor a kishajó azt a hirtelen kanyart tette, hogy elkerülje az ütközést? És mikor a vízbe zuhantak, a kis Wat kicsúszott a kezéből! Az anyja kezéből, és benne nem mozdult meg az ösztön, hogy görcsösen magához szorítsa! Így amikor a matróz őt kimentette, a kis Wat már nem volt vele! Szegény gyermek, akinek még sírja sincs, hogy anyja könnyeivel öntözhesse.

A lelkében torlódó emlékek kilendítették Dollyt a számára annyira fontos nyugalomból. A felszökő láz és nyomában az ismétlődő heves lázalmok ugyancsak gondot okoztak Brumley doktornak. Szerencsére a krízisen túljutottak, a lázas önkívület végleg megszűnt. Nem kellett már féltetni Mrs. Branican elmeállapotát. Közeledett a perc, hogy William Andrew mindent feltárjon előtte.

Mikor Dolly végérvényesen a lábadozás szakaszába lépett, megengedték, hogy felkeljen szobájában. Egy kanapén helyezkedett el, az ablak előtt, ahonnét a teljes San Diegó-i öblöt átfoghatta a tekintete, sőt azon túl is kalandozhatott, a Loma-fókig, a tenger végső szemhatáráig. Ott ült mozdulatlanul órák hosszat.

Aztán elhatározta, hogy ír Johnnak. Szükségét érezte, hogy mindent elmondjon a kisgyermekről, akit sohase láthat viszont. Minden fájdalmát elzokogta ebben a levélben, mely sohasem érkezhet meg Johnhoz.

William Andrew átvette a levelet, és megígérte, hogy csatolja saját indiai postájához. Ezek után Mrs. Branican megkönnyebbült, és betöltötte az a remény, hogy közvetlenül vagy közvetve ő is hírt kaphat, a *Franklin*ről.

Ezt az állapotot azonban nem lehetett már sokáig fenntartani. Nyilvánvalóan Dolly előbb-utóbb meg fogja tudni, mit titkolnak előle, talán túlzott óvatossággal. Minél jobban beleéli magát abba a hitbe, hogy hamarosan itt lesz John levele, sőt hogy minden eltelt nappal közelít John hazatérése, annál kegyetlenebb lesz a csapás!

Mindez még bizonyosabbnak tűnt az után a beszélgetés után, amely június 19-én zajlott le Mrs. Branican és Mr. William Andrew között.

Dolly első ízben ment le a Szépkilátó ház kertjébe. Mr. William Andrew ott találta egy padon üldögélve a ház tornáca előtt. Odaült mellé, mindkét kezét megragadta, és gyengéden megszorította.

A lábadozás utóbbi szakaszában Dolly már jó erőben érezte magát. Arcára visszatért a régi pír, csak szeme telt meg minduntalan könnyel.

- Látom, a gyógyulás gyors iramban halad előre, drága Dollym - mondta Mr. William Andrew.
- Remek színben van!

- Valóban, Mister Andrew - válaszolt Dolly -, de nekem úgy tűnik, hogy a két hónap alatt igencsak sokat öregedtem. Szegény John egész másnak lát majd viszont. Arról nem is szólva, hogy már csak egyedül várom. Csak én magam...

- Bátorság, drága Dolly, bátorság! Megtiltom, hogy az orrát lógassa! Most én vagyok az apja, igen, az ön apja. És engedelmeskednie kell!

- Ó, drága Mister Andrew!

- Így már rendben vagyunk.

A Johnnak írt levelem, ugye, már elment? - kérdezte Dolly.

- Hát persze. De a választ türelemmel ki kell várni. Néha sokat késik az indiai posta. Tessék, már megint sírdogál! Könyörgök, ne sírjon!

- Ne sírjak, Mister Andrew, ha arra gondolok... És éppen én vagyok az oka...

- Nem, nem, ó, szegény édesanya! Az ég kegyetlenül lesújtott önre, de minden fájdalomnak egyszer véget kell érni.

- Ó, az ég... - rebegte Mrs. Branican -, az ég fogja hozzám visszavezetni Johnt is!

- Kedves Dolly, volt már itt ma látogatáson a doktor? - kérdezte Mr. William Andrew.

- Igen, és szerinte tovább javultam. Erőm visszatért, hamarosan kijárhatok.

- De addig nem, míg ő meg nem engedi!

- Nem hát, Mister Andrew, megígérem, hogy semmi meggondolatlanságot nem csinálok.

- Számítok is az ígéretére.

- Még mindig nem kapott hírt a *Franklin*ről, Mister Andrew?

- Nem, de nem is nagyon csodálkozom. Néha ugyancsak sok időbe telik, míg egy hajó eléri Indiát!

- Nem írhatott volna John Singapore-ból? Vagy ki sem kötöttek ott?

- Valahogy így lehet, Dolly. Különbösen is, ha csak néhány órával lekéstek a postajáratról, az már elég, hogy a levél két hetet késsen.

- Ön tehát nincs is nagyon meglepve, hogy Johntól eddig nem érkezett levél?

- Egyáltalán nem - mondta Mr. William Andrew, és úgy érezte, hogy a beszélgetés számára egyre kínosabbá válik.

- A hajózási lapok sem közölték, merre haladt át? - folytatta Dolly a kérdezősködést.

- Azóta, hogy a *Boundary*vel találkozott, nem, azaz körülbelül...

- Igen, körülbelül két hónapja. Miért is kellett annak a találkozásnak megtörténnie! Nem mentem volna a *Boundary*re, s a kisfiam...

Mrs. Branican arca elsötétült, szemét megint csak könnyek öntötték el.

- Dolly, drága Dolly - vigasztalta Mr. Andrew -, ne sírjon, nagyon kérem, ne sírjon!

- Ó, Mister Andrew, nem is tudom, néha olyan furcsa sejtelem száll meg. Érthetetlen, de úgy érzem, hogy egy újabb csapás... Aggódok Johnért!

- Nem szabad félnie, Dolly! Semmi oka sincs a nyugtalanságra!
  - Kedves Mister Andrew - kérlelte Mrs. Branican -, nem tudna néhányat ideküldeni azokból a lapokból, melyekben van hajózási rovat? Úgy szeretném olvasni.
  - Dehogynem, édes Dolly, majd intézkedem. Egyébként ha volna bármi hír a *Franklinre* vonatkozóan, akár az, hogy másik hajóval találkozott, akár hogy Indiába való közeli érkezését jelezték volna, én tudnám azt legelőször, én pedig azonnal...
- De más fordulatot kellett keresni a beszélgetésnek. Mrs. Branican végül is észre fogja venni, milyen tétován válaszolgat Mr. William Andrew, miközben tekintetét félrefordítja, valahányszor tényszerű kérdésre kellett válaszolnia. Éppen ezért a derék hajótulajdonos most első ízben szóba akarta hozni Edward Starter elhunytát és az unokahúgára örökségül jutó nagy vagyont, mikor Dolly tett fel újabb kérdést:
- Úgy mondták, hogy Jane a férjével elutazott. Régen hagyták el San Diegót?
  - Nem... két-három hete.
  - És nem kell hamarosan visszajönniök?
  - Nem tudom - habozott Mr. William Andrew. - Nincs hír róluk.
  - Azt sem lehet tudni, hová utaztak?
  - Nem tudja senki, drága Dolly. Len Burker rendkívül kétes ügyekbe bonyolódott. Nagyon messzire hívhatták... nagyon messze.
  - És Jane?
  - Mrs. Burker kénytelen volt férjét elkísérni. Fogalmam sincs, hogyan zajlott le az egész.
  - Szegény Jane - sóhajtott Mrs. Branican. - Őt nagyon szeretem, boldog volnék, ha viszontláthatnám. Hiszen ő az egyetlen rokonom.
- Eszébe se jutott Edward Starter, vagy hogy milyen rokoni kötelékek fűzik hozzá.
- Hogy lehet az, hogy Jane egyszer sem írt nekem? - érdeklődött most.
  - Kedves Dolly, hiszen ön már igen beteg volt, mikor a Burker házaspár eltávozott San Diegóból.
  - Ez igaz, Mister Andrew; minek olyasvalakinek írni, aki már fel se tudja fogni. Ó, szegény Jane, úgy sajnálom! Nehéz napok várnak rá! Mindig féltem, hogy Len Burker belemegy egy olyan üzletbe, ami csődbe viszi. Talán még John is ettől tartott.
  - És mégse számított senki - szólt közbe Mr. William Andrew - ilyen gyászos fejleményekre.
  - Tehát szerencsétlen ügyletei miatt tűnt el Len Burker San Diegóból? - kérdezte sűrűn Dolly.
- Tekintetét Mr. William Andrew-ra szegezte, aki láthatóan nagy zavarban volt.
- Mister Andrew - sürgette -, beszéljen hát, ne hallgasson el előttem semmit! Mindent meg akarok tudni!
  - Nos hát, Dolly, nem akarom eltitkolni ön előtt ezt a szerencsétlenséget, hisz előbb-utóbb úgyis megtudná. Hát igen, az utóbbi időben Len Burker helyzete igen súlyossá vált. Nem tudott eleget tenni kötelezettségeinek. Számos panaszt tettek ellene. Minthogy abban a veszélyben forgott, hogy letartóztatják, menekülnie kellett.
  - És Jane vele ment?

- Bizonyára a férje kényszerítette rá, és tudja, hogy Jane soha nem tudott szembeszállni vele.

- Ó, szegény Jane, te szegény - sóhajtozott Mrs. Branican. - Mennyire sajnálom őt; bárcsak segíthettem volna rajta.

- Módja lett volna rá! - mondta Mr. William Andrew. - Igen, ön megmenthette volna Len Burkert, ha nem is önmagáért, hiszen nem érdemes a megbecsülésünkre, de felesége kedvéért!

- John is helyeselte volna, biztos vagyok benne, ha szerény vagyonunkat erre használtam volna fel!

Mr. William Andrew óvakodott megmondani, hogy Mrs. Branican kicsiny örökségét Len Burker elsikkasztotta. Akkor azt is be kellett volna vallania, hogy ez az ember volt gyámnak kirendelve, az asszony pedig bizonyára utánagondolt volna, hogyan történhetett annyi minden az aránylag rövid idő - két hónap - alatt.

Mr. William Andrew csak annyit mondott:

- Ne emlegesse többé, drága Dolly, szerény helyzetét. Már alaposan megváltozott.

- Mit jelentsen ez, Mister Andrew? - kérdezte Mrs. Branican.

- Csak azt, hogy ön gazdag... rendkívül gazdag!

- Én?

- A nagybácsi, Edward Starter meghalt.

- Meghalt? Valóban meghalt? Mikor?

- Ezelőtt...

Mr. William most majdnem elárulta magát, majdnem megmondta Edward Starter elhunytának valódi idejét, tehát a két évet, és ez a teljes igazságot tudtul adta volna.

De Dolly teljesen átadta magát annak az érzésnek, hogy nagybátyja halálával és unokatestvére eltűnésével nem maradt egyetlen rokona sem. Mikor pedig meghallotta, hogy ennek a nagybácsinak az akaratából, akit pedig alig ismert, és akitől örökséget Johnnal együtt csak a távoli jövőben remélhettek, vagyona most kétmillió dollárt tesz ki, rögtön arra gondolt, mennyi lehetősége és alkalma lesz majd jót cselekedni.

- Bizony, Mister Andrew - szólalt meg -, én siettem volna szegény Jane-en segíteni. Megmenthettem volna a nyomortól és a szégyentől. Hol lehet most? Hová tűnt? Mi lesz vele?

Mr. William Andrew kénytelen volt megismételni, hogy a Len Burker felkutatására indított nyomozás teljesen eredménytelen maradt. Len Burker talán az Egyesült Államok távoli vidékeire menekült, talán elhagyta Amerikát. Semmit se lehetett tudni.

- De ha csak néhány hete tűntek el San Diegóból - jegyezte meg Mrs. Branican -, talán meg lehetne állapítani.

- Persze, csak néhány hete - sietett megerősíteni Mr. William Andrew.

De ekkorra Mrs. Branican már csak arra gondolt, hogy az Edward Starter-féle örökség révén Johnnak nem kell többet hajóra szállnia. Többé nem fogja őt magára hagyni. Ez az út a *Franklin*nel, az Andrew cég szolgálatában, ez lesz utolsó útja.

És nem ez volt-e valóban az utolsó, ha egyszer John kapitány már vissza se térhet?

- Drága Andrew bácsi - kiáltott fel hirtelen Dolly -, ha végre hazatér, John nem fog többé tengerre szállni! Tengerészhajlamait fel fogja áldozni az én kedvemért! És együtt maradunk, mindörökre együtt! Semmi sem választhat el minket többé egymástól!

Arra a gondolatra, hogy ezt a lelkesültséget egyetlen szó szét fogja rombolni, az a szó, amit nemsokára ki kell mondania, Mr. William Andrew szinte elvesztette önuralmát. Sietve véget vetett a beszélgetésnek. Mielőtt elment, újra megígértette Mrs. Branicannel, hogy nem követ el semmiféle meggondolatlanságot, nem próbálkozik kiszökni az utcára, nem próbálja meg újra a régi életmódot folytatni, míg a doktor engedélyt nem ad rá. Neki is újra meg kellett fogadnia, hogy bármilyen közvetett vagy közvetlen hír érkezik hozzá a *Franklin*-ről, kése-delem nélkül eljuttatja a Szépkilátó házba.

Mikor Mr. William Andrew beszámolt Brumley doktornak erről a beszélgetésről, ez utóbbi nem titkolta félelmét: egy véletlen közlés felvilágosíthatja Mrs. Branicant a teljes valóságról, vagyis hogy elmezavara négy évig tartott, tehát négy év óta nem tudják, mi lett a *Franklin* sorsa, és nem számíthat John visszatérésére. Mégis sokkal jobb volna, ha Mr. William Andrew vagy akár ő maga tárná fel a helyzetet Dolly előtt, hiszen ők legalább kíméletesen járnának el.

Megállapodtak, hogy egy hét múlva, mikor már nem lesz semmi elfogadható ürügyük arra, hogy Dollynak továbbra is megtiltsák a házból való távozást, mindenről felvilágosítják.

- Csak legyen elég ereje, hogy elviselje ezt a megpróbáltatást! - sóhajtott Mr. William Andrew.

Június utolsó hetében Mrs. Branican napjai ugyanúgy teltek a Szépkilátó házban, mint mindig. A szüntelen gondos ápolás eredményeképpen nemcsak testi frissességét nyerte vissza, hanem lelkierejét is. Mr. William Andrew emiatt még kényelmetlenebbül érezte magát, mikor Dolly ismételen szorongatta kérdéseivel, melyekre becsületes választ nem adhatott.

Huszonharmadikán délután elment Dollyhoz, és jelentős összeget adott át neki, egyben ismertette vele a vagyonát igazoló iratokat; a pénz értékpapírok formájában volt elhelyezve az a San Diegó-i Egyesült Nemzeti Bankban.

Ezen a napon Mrs. Branican nagyon közönyösnek mutatkozott Mr. William Andrew közlendői iránt. Alig figyelt rá. Csak Johnt emlegette, csak rá gondolt. Hogy lehet, hogy még mindig nem jött tőle levél? Ez hallatlanul nyugtalanította. Hogyan történhet meg, hogy az Andrew cég még egy sürgönyt sem kapott a *Franklin* Indiába való megérkezéséről?

Az üzletember igyekezett Dollyt csillapítani. Azt állította, hogy újabb táviratot küldött Calcuttába, és egy-két napon belül megjön a válasz. Talán sikerült is gondolatait másfelé terelni, annál inkább váratlanul érte Dolly következő kérdése:

- Mister Andrew, eddig még nem beszéltem egy emberről. Arról, aki engem kimentett a tengerből, s akinek nem sikerült a kicsit is megmenteni. Erről a tengerésről...

- Tengerésről? - kérdezte most Mr. William Andrew láthatóan tétovázva.

- Igen, erről a bátor férfiről, akinek az életemet köszönhetem. Megkapta a jutalmát?

- Igen, meg, Dolly.

Ő valóban adott neki jutalmat.

- Most is San Diegóban van, Mister Andrew?

- Nem, kedvesem, már nem. Úgy hallottam, hogy elhajózott.

Így is volt.

A matróz kilépett a kikötői szolgálatból, már néhány utat megjárt egy teherhajóval, jelenleg is úton volt.

- De meg tudná mondani a nevét legalább? - faggatózott tovább Mrs. Branican.

- Zach Fren a neve.

- Zach Fren? Rendben van. Nagyon köszönöm, kedves Mister Andrew - búcsúzott Dolly.

És többé nem kérdezősködött a matrózról, akinek most már tudta a nevét.

De gondolatait ettől fogva szüntelenül foglalkoztatta Zach Fren. Elméjében szétválaszthatatlanul és mindörökre a San Diego öblében lejátszódó katasztrófához társult. Meg kell keresnie ezt a Zach Frent, amint megjön az útról. Csak néhány hete indulhatott el. Majd megérdeklődik, melyik hajóra szerződött. Valószínűleg egy San Diegó-i hajóra. Az a hajó hat hónapon belül, legkésőbb egy év múlva újra itt lesz, és akkor... Persze a *Franklin* sokkal előbb fog befutni... Johnnal egyetértésben jutalmazhatja majd meg Zach Frent, hogy hálájukat leróhassa. Most már Johnnak hamarosan vissza kell térnie a *Franklin*nel, aztán majd lemond a kapitányságról, és soha-soha nem kell már elválniok.

„És azon a napon - gondolta - mért kellene majd csókjaink között könnyeket is ejtenünk?”

IX. A FELISMERÉS

Mr. William Andrew szeretne volna már megejtetni azt a beszélgetést, bár félt is tőle, melynek során Mrs. Branican értesül a *Franklin* végleges eltűnéséről, a kapitány és a legénység pusztulásáról, amiben már senki sem kételkedett San Diegóban. Egyszer már megrendült elméje kibírja-e ezt az újabb csapást? Bár már négy év telt el John távozása óta, számára ez olyan lesz, mintha az előző éjszaka halt volna meg. Az idő, mely már oly sok ember fájdalmát enyhítette, számára nem haladt előre!

Amíg Mrs. Branican el nem hagyja a Szépkilátó házat, joggal reménykedtek, hogy nem történik holmi túl korai leleplezés. Mr. William Andrew és Brumley doktor megtették az erre vonatkozó óvatossági intézkedéseket, így levelek és újságok sem kerülhettek a házba. De Dolly most már elég erősnek érezte magát, hogy elhagyja a házat, és bár a doktortól még nem kapott rá felhatalmazást, vajon nem szánhatja-e el magát szó nélkül erre a lépésre? Ezért sem volt szabad tovább késlekedniök, és meg is beszéltek, hogy sürgősen felvilágosítják Dollyt: nem számíthat a *Franklin* visszatérére.

A Mr. William Andrew-val folytatott legutóbbi beszélgetés után Dolly elhatározta, hogy elmegy hazulról, nem is szól az ápolónőknak, mert úgyis mindenképp lebeszelnék. Hisz egy séta mostani jó egészségi állapotában egyáltalán nem lehetett káros, mégis keservesen végződhet, ha a vak véletlen rávezetné az igazságra, minden kímélet és fokozatosság nélkül.

A Szépkilátó házból távozva Mrs. Branican azt tervezte, hogy megpróbál érdeklődni Zach Fren után.

Mióta megtudta a matróz nevét, szinte megszállottan foglalkozott egy gondolattal.

„Nem feledkeztek meg róla - gondolta -, nos igen, adtak neki némi pénzt, de én nem tudtam semmit tenni érte. Aztán Zach Fren útra kelt, öt-hat hete; de talán van családja, felesége, gyermekei, akik bizonyára szegények. Kötelességem meglátogatni őket, segíteni rajtuk, ha szükségét látják, egy kis könnyebbséget szerezni nekik. Felkeresem őket, és megteszem értük, amit tenni kell.”

Ha ezt az ügyet, vélte Mrs. Branican, megbeszélte volna Mr. William Andrew-val, ő sem tudta volna ennek a hálából és szeretetből fakadó jó cselekedetnek megtételéről lebeszélni.

Június 21-én Dolly reggel kilenckor elindult hazulról; senki sem vette észre. Gyászruhába öltözött, a gyermekét gyászolva, hiszen ő úgy tudta, hogy alig néhány hónapja halt meg. Kissé megindultan lépett ki a kertkapun, mert egyedül erre eddig még nem vállalkozott.

Szép idő volt, kissé túl meleg - a kaliforniai nyár első heteiben jártak, egy kis enyhülést a tengerről fújó szellő hozott csak.

Mrs. Branican elindult a felsőváros kertes utcáin. Kissé szórakozott volt a tekintete, elmerült saját tervezgetéseiben, és így észre sem vette a környék arculatán bekövetkezett kisebb változásokat, az új házak sem ragadták meg figyelmét. Legfeljebb valami meghatározatlan bizonytalanságot érzett. A változások egyébként nem voltak olyan jelentékenyek, hogy ne talált volna egyenesen a helyes útvonalra, mely a sok kis utcán át a kikötőbe vezetett. Azt sem vette észre, hogy néhány ember, aki felismerte, álmélkodva bámulja.

Ahogy a Szépkilátó háztól nem messze a kis katolikus templomhoz ért, melynek azelőtt ő is buzgó látogatója volt, ellenállhatatlan vágy ösztönözte, hogy egy kis időre betérjen. A kis kápolna lelkésze éppen elkezdte a misét, mikor Dolly egy félhomályos szögletben leborult a

térdeplőre. Érzéseit néhány imába öntötte a férjéért, a gyermekért, minden szerettéért. A misén részt vevő néhány hívő nem látta őt, s ő csak utánuk hagyta el a templomot.

Ekkor figyelt fel a templom belsejének valami változására, és igencsak elcsodálkozott. Az volt a benyomása, hogy ez már nem ugyanaz az oltár, mint amelyik előtt térdepelni szokott. Ez a gazdagon díszített, modern stílusú oltár elől állott a templomfőben, mely maga is egészen újnak hatott. Talán nemrégiben bővítették a templomot?

Mindez csak futó benyomás volt, és rögtön el is foszlott, ahogy Mrs. Branican rátért az üzleti negyed sűrű forgalmú utcáira. A való igazság bármelyik pillanatban a szemébe tűnhetett volna. Akár egy frissen keltezett hirdetésről, egy vasúti menetrendről, a hajójáratok indulását közlő plakátról, egy színházi vagy ünnepi hirdetményről, melyen ott díszeleg az évszám: 1879. Akkor Dolly egy pillanat alatt felfedezné, hogy Mr. William Andrew és Brumley doktor félrevezették, hogy az elmezavar nem néhány hétig, hanem négy éven át tartott. És mindebből a szörnyű következtetés, hogy nem két hónapja, hanem teljes négy éve indult el a *Franklin* San Diegóból. És ha ezt mind eltitkolták előle, csak azért, mert John nem érkezett vissza, és már nem is jöhet sohasem!

Mrs. Branican gyors iramban haladt a rakpart felé, mikor Len Burker háza jutott hirtelen az eszébe. Ez csak egy kis kerülőt kívánt.

- Szegény Jane - suttogta magában.

Mikor a Fleet Streeten megállt a házzal szemközt, csak nagy nehezen ismerte fel. Nem is annyira meglepődést érzett, mint inkább valami bizonytalan és kínos nyugtalanságot.

Mert valójában az általa ismert szűk és komor ház helyett egy nagyobb, angliai stílusban épült, több emeletes épületet látott, fenn magas, a földszinten rácsos ablakokkal. A tetőn kis tornyocska ágaskodott, és abba egy zászló volt tűzve, selymén ezzel a monogrammal: H. W. A ház kapuja mellett egy kis táblán aranyozott betűkből ezt lehetett olvasni:

HARRIS WADANTON és TSA

Dolly először azt hitte, hogy eltévedt. Nézett jobbra, nézett balra, de mégiscsak itt állt a Fleet Street sarkán az a ház, ahová azon a napon eljött Jane-ért.

Dolly eltakarta arcát. Megmagyarázhatatlan balsejtelem járta át szívét. Nem értette, honnét támad a rossz érzés.

Mr. William Andrew üzletháza nem volt messze innét. Dolly gyorsan lépkedett, és egy kanyarban máris megpillantotta. Első gondolata az volt, hogy odamegy. De mégsem, majd inkább visszafelé néz be, ha már meglátogatta Zach Fren családját. A matróz címét az átkelőhajók kis állomásán, a kikötőhíd közelében akarta megtudakolni.

Dolly kissé feldúltan, tétova tekintettel, zaklatott szívvel folytatta útját. Szemével most szinte fürkészte a szembejövők arcát. Alig tudott úrrá lenni türelmetlen vágyán, hogy odalépjen hozzájuk, és kikérdezze, kifaggassa őket... Miről is? Bolondnak nézték volna. Egyáltalán ő maga biztos lehetett-e abban, hogy józan esze nem hagyta már megint cserben? Vagy emlékezetében még mindig szakadékok tátonganak?

Mrs. Branican odaért a rakpartra. Az öböl innét teljes nagyságában tárult elébe. Néhány hajó igyekezett kikötőhelyére a hosszú hullámok hátán. Mások pedig az induláshoz készülődtek. Ó, micsoda emlékeket ébresztett fel Dollyban ez a kikötői nyüzsgés! Még alig múlt két hónapja, hogy odament a móló végére, és onnét nézte, mint fordul meg a *Franklin*, hogy aztán nekivágjon az öböl torkának. Itt hallotta John búcsúszavait. Aztán a hajó már túl is volt az

Island-fokon, a felső vitorlák még egy pillanatra kirajzolódtak a partvonal felett, és a *Franklin* máris eltűnt a nyílt tenger messzeségében.

Még néhány lépés, és Dolly ott állt az átkelőhajók irodájánál, az utasok számára épített kis kikötőhíd mellett. Egy kishajó éppen akkor indult a Loma-fok irányába.

Dolly hosszan nézett utána, jól hallotta a gőz sziszegését, ahogy a fekete szelep végén elő-előtört.

Megint milyen gyászos emlékek ragadták magukkal, a kisgyermek emléke, akinek kicsiny testét elnyelte a tenger vize, mely most mintha őt vonzaná magához bűvös erővel... Úgy érezte, rögtön elájul, mintha valóban kicsúszott volna lába alól a talaj. Forgott vele a világ. Most mindjárt összerogy.

Néhány pillanat múlva mégiscsak belépett a kishajók irodájába.

A tisztviselő, aki ott ült egy asztal mögött, ahogy meglátta az eltorzult arccal, sápadtan belépő asszonyt, felugrott, odatolt egy széket, és úgy kérdezte:

- Rosszul van, asszonyom?

- Semmi különös, uram - válaszolta Dolly -, csak pillanatnyi gyengeség. Máris jobban érzem magam.

- Parancsoljon helyet foglalni a következő hajó indulásáig. Legfeljebb tíz perc...

- Köszönöm, uram - szól ismét Mrs. Branican. - Csak azért jöttem, hogy egy felvilágosítást kérjek. Talán öntől is megkaphatom?

- Miről van szó, asszonyom?

Dolly most leült, kezével végigsimított a homlokán, mintha gondolatait akarná összeszedni.

- Uram - mondta végül -, az önök szolgálatában állt egy matróz, bizonyos Zach Fren...

- Úgy van, asszonyom - válaszolt a tisztviselő. - Ez a matróz nem sokáig szolgált nálunk, de jól ismertem.

- Ő volt az, ugyebár, aki élete kockáztatásával kimentett egy asszonyt, egy boldogtalan anyát?

- Valóban emlékszem, Mrs. Branicant. Igen, ő volt az.

- És most kint jár a tengeren?

- Igen, kint.

- Melyik hajóra szegődött?

- A háromárbcos *Californianra*.

- San Diegóban?

- Nem, asszonyom, San Franciscóban.

- És merre tart a hajó?

- Az európai tengerekre.

Mrs. Branican, aki sokkal jobban el volt csigázva, mint maga is hitte, most hallgatott egy percig. A tisztviselő türelmesen várt az újabb kérdésre. Mikor Mrs. Branican egy kissé összeszedte magát, tovább kérdezett:

- Zach Fren idevaló San Diegóba?

- Igen, asszonyom.

- Megmondaná, hol lakik a családja?

- Mindig azt hallottam tőle, hogy egyedül él az egész világon. Nem hiszem, hogy akár San Diegóban, akár másutt akadnának rokonai.

- Nem is nős?

- Nem, asszonyom.

Nem volt semmi ok, hogy kétségbe vonja a tisztviselő közléseit, hiszen az egész részletesen ismerte Zach Fren körülményeit.

Mrs. Branican tehát most nem tehet semmit, ha a matrónak nincs itt hozzátartozója, és ha meg kell várnia a *Californian* visszatértét Amerikába.

- Ön tudja, meddig lesz úton Zach Fren? - kérdezte most Mrs. Branican.

- Nem tudnám pontosan megmondani, asszonyom, csak annyit, hogy a *Californian* nagyon hosszú útra indult.

- Hálásan köszönöm, uram. Nagyon örültem volna, ha találkozhattam volna Zach Frennel, így most kétségkívül hosszú idő fog addig eltelni.

- Így van, asszonyom.

- Ennek ellenére lehetséges, hogy néhány hónapon, esetleg néhány héten belül kaphatunk hírt a *Californian*ról?

- Hírt? - csodálkozott a tisztviselő. - Hiszen a San Franciscó-i cég, melynek tulajdonában van a hajó, feltétlenül kapott már több jelentést is!

- Már? - Most Dolly csodálkozott.

- Természetesen, asszonyom.

- És több ízben is?

Ahogy Mrs. Branican a szavakat ismételte, felállt, merőn nézte a tisztviselőt, mintha fel se fogná, amit hall.

- Tekintse meg, asszonyom - folytatta a férfi, és odanyújtott egy újságot. - Ez a Hajózási Hírlap. Arról tudósít, hogy a *Californian* egy hete hagyta el Liverpoolt.

- Egy hete - suttogta Mrs. Branican, és reszkető kezébe vette az újságot.

Aztán teljesen elváltozott hangon kérdezte, a tisztviselő alig értette:

- Mióta van távol Zach Fren?

- Körülbelül másfél éve.

- Másfél éve!

Dollynak meg kellett fogódnia az asztal sarkában. Szíve néhány pillanatra megszűnt dobogni.

Szeme most rátévedt a falon egy hirdetésre, mely az átkelőgőzös nyári menetrendjét tette közzé.

A lap tetején ott állt betűvel és számmal:

1879. MÁRCIUS

1879. március! Tehát félrevezették! Négy éve már, hogy a gyermek meghalt, négy éve, hogy John elment! Ő maga négy évig volt beteg az elméjében! És ha Mr. William Andrew és Brumley doktor meghagyták abban a hitben, hogy betegsége csak két hónapig tartott, ez annyit jelent, hogy el akarták előle titkolni, mi az igazság a *Franklin* körül. Tehát négy éve nem tudják, mi van Johnnal és a hajóval!

A tisztviselő legnagyobb rémületére Mrs. Branican teste szinte görcsbe rándult. De végső erejét összeszedve az asszony úrrá lett a rohamon, kirohant az irodából, és szinte futott az óváros keskeny utcáin.

Akik látták krétafehér arcával, riadt tekintetével elrohanni, csak örültnek hihették.

Ha most még nem is az, szerencsétlen Dolly, de nem lesz-e rövidesen újra örült?

És hová indult? William Andrew háza felé, ahová néhány perc múlva szinte önkívületi állapotban érkezett. Átrohant az irodákon, keresztül az írnokok között, akik fel sem ocsúdtak, hogy megállítsák, belökte a túlsó iroda ajtaját, mely mögött ott ült a cégtulajdonos.

Mr. William Andrew először csak elképedt, amint Mrs. Branicant itt látta megjelenni, majd megrémült, ahogy észrevette dúlt arcát és rémítő sápadtságát.

De mielőtt megszólíthatta volna, az asszony sikoltott:

- Tudom már, tudom! Becsaptak engem! Négy teljes évig voltam megzavarodva!

- Drága Dolly, csillapodjék!

- Adjon választ! Mi van a *Franklin*nel? Négy éve indult el, ugye?

Mr. William Andrew lehorgasztotta a fejét.

- Nincs róluk hír négy év óta... négy egész éve?

Mr. William Andrew még mindig hallgatott.

- Elveszettek tekintik a *Franklint*? Senki nem fog visszajönni a személyzetből! Johnt se láthatom soha többé!

Mr. William Andrew csupán könnyeivel tudott válaszolni.

Mrs. Branican hirtelen rárogyott egy karosszékre. Elvesztette eszméletét.

Mr. William Andrew előhívta egyik női alkalmazottját, aki buzgón igyekezett Mrs. Branicant élesztgetni. Egy másik alkalmazottat azonnal elküldtek Brumley doktorért, aki ebben a városnegyedben lakott, és hamar meg is jött.

Mr. William Andrew elmondta, mi történt. Nem tudni, hogy vigyázatlanságból vagy véletlenül, de Mrs. Branican ma mindent megtudott. Akár odahaza a Szépkilátó házban, akár az utcán történt, már nem számít. Most már mindent tud! Tudja, hogy négy év telt el gyermeke halála óta, hogy négy éven át élt ő maga tébolyodottan, és négy év eltelt anélkül, hogy bármit is tudnának a *Franklin* sorsáról.

Brumley doktornak nagy fáradságába került, míg Dollyt fel tudta élesztetni, s közben azon töprengett, hogy az asszony elméje ellen tud-e állni ennek az új csapásnak, ennek, mely talán a legsúlyosabb minden eddigi között.

Mikor Mrs. Branican fokozatosan visszanyerte eszméletét, emlékezett mindenre, ami az imént előtte feltárult. Tehát magához tért, méghozzá teljes ép eszével! Könnyek között, csak a tekintetével faggatta Mr. William Andrewt, aki ott térdelt mellette, és gyengéden simogatta a kezét.

- Szóljon hát, beszéljen, Mister Andrew!

E néhány szót tudta most csak kimondani.

Ekkor Mr. William Andrew zokogástól el-elcsukló hangon elbeszélte, mennyi aggodalmat okozott már az első időben, mikor egyetlen hír sem jött a *Franklin* felől. Levelet, táviratokat küldtek Singapore-ba és Indiába, de a hajó soha nem érkezett meg oda. Végigtudakolták azt az útvonalat, melyen Johnnak haladni kellett. Egyetlen nyom se bukkant fel a hajótörés körülményeire nézve.

Mrs. Branican mozdulatlanul hallgatta, összeszorított ajkakkal, merev tekintettel. Mikor Mr. William Andrew befejezte az elbeszélést, azt rebegette:

- Gyermekem meghalt, férjem is halott. Ó, mért nem engedte Zach Fren, hogy én is meghaljak!

De arca hirtelen kipirult, és oly erővel tört ki belőle a természetében rejlő határozottság, hogy Brumley doktor egészen megrémült tőle.

- A legutóbbi kutatások óta - szólalt meg eltökélt hangon - egyetlen bejelentés sem érkezett?

- Egyetlenegy sem - felelte Mr. William Andrew.

- És ön is meg van győződve arról, hogy elpusztultak?

- Igen, elpusztultak.

- Johnról és a többiekéről sincs életjel?

- Egyáltalán nincs, szegény kis Dollym, és most, hogy nincs több remény...

- Nincs több remény?! - vágott közbe Mrs. Branican, és hangja szinte gúnyosan csengett.

Felállt, karját az ablak felé emelte, amelyen át a végtelen tengerre lehetett látni.

Mr. William Andrew és Brumley doktor megrémültek, megint csak elméjének épségét féltették.

De Dolly teljesen ura volt önmagának, szemében ott csillogott a lelkében lobogó tűz.

- Nincs több remény - mondta újra. - Önök azt mondják, nincs több remény! Mister Andrew, ha az ön számára John el is vészett, az én számomra nem! A kezembe került nagy vagyon nekem nem kell önélkül. Arra fogom áldozni, hogy megkeressem Johnt és a *Franklin* összes tengerészét! Az ég segítségével meg is fogom találni őket! Igenis megtalálom!

X. ELŐKÉSZÜLETEK

Új élet kezdődött Mrs. Branican számára. Ha gyermeke pusztulása tökéletesen bizonyos volt is, férje halála egyáltalán nem volt az. John és társai túlélhették a hajó pusztulását, és kimenekülhettek a rengeteg sziget egyikére a Fülöp-szigetek, Celebesz vagy Jáva körüli tengereken. Az sem volt lehetetlen, hogy egy bennszülött törzs foglyul ejtette őket, és menekülésre nincs módjuk. Ebbe a reménybe kapaszkodott ettől fogva Mrs. Branican, még hozzá olyan rendkívüli makacssággal, hogy nemsokára egész San Diegóban is megfordította a közvéleményt a *Franklin* sorsára vonatkozóan. Nem, ő nem hitte, nem tudta elhinni, hogy John és a legénység elpusztult. Talán e hite melletti kitartásnak köszönhette, hogy elméjét most épen tudta megőrizni. Hacsak nem volt ez valami rögeszme, amint sokan hajlottak is erre a feltevésre, a bolondságnak egy fajtája, amit talán a túlzott reménykedés örületének lehetne elnevezni. De erről szó se volt, a következőkben ezt világosan láthatjuk. Mrs. Branican tökéletesen visszanyerte gondolkodóképességét; visszanyerte józan ítélőképességét, ami mindig is jellemezte. Megtalálni Johnt: ez az egy cél magasodott egész léte fölé, és olyan tetterővel fog cselekedni, melyet a nehézségek legfeljebb csak növelni fognak. Ha egyszer a sors úgy akarta, hogy Zach Fren az életveszélyben megmentse, és elméje meggyógyuljon, ha rendelkezésére bocsátotta mindazokat az eszközöket, amelyeket pénzzel meg lehet szerezni, ez azt jelenti, hogy John még él, és ő megmentheti. Meg nem szűnő kutatásra fogja felhasználni a vagyont, jutalmakat fog kitűzni és osztani belőle, felszerelésbe fogja fektetni. Amerre az ifjú kapitány csak eljuthatott, nem marad arrafelé egyetlen sziget, egyetlen sziklazátony, melyet meg ne keresnének, be ne járnának, át ne kutatnának. Mindazt, amit Lady Franklin megtett John Franklinért, azt Mrs. Branican is meg fogja tenni John Branicanért, sőt ő kiverekszi a sikert is, míg a híres admirális özvegye kudarcot vallott.

Ettől kezdve Dolly barátai is megértették, hogy segíteniök kell neki életének ebben az új szakaszában, bátorítani a kutatáshoz, erőiket az ő rendelkezésére kell bocsátaniok. Ezt tette Mr. William Andrew is, noha nem bízott a kutatás eredményességében. Ő lett Mrs. Branican legbuzgóbb tanácsadója, s vele együtt a *Boundary* kapitánya, akinek a hajója most leszerelve állt San Diego kikötőjében. Ellis kapitányt, ezt a határozott férfit, John jó barátját, akire mindig lehetett számítani, szintén elhívták Mrs. Branican és Mr. William Andrew tanácskozásaira.

A Szépkilátó házban egymást követték a megbeszélések. Bármennyire gazdag lett is, Mrs. Branican nem akarta elhagyni ezt az egyszerű kis házat. Ez volt akkor is az otthona, mikor John útra kelt, itt fogja találni, ha visszajön. Életmódjában sem akart semmi változást, míg férje vissza nem érkezett San Diegóba. A megszokott szerénységben akarta folytatni az életet, a szokásos kiadásokat legfeljebb a nyomozás költségei vagy jótékony adományok esetében lépve túl.

Mindezt hamar megtudták a városban is. A bátor asszony iránt megkétszereződött a rokonszenv, amiért nem nyugszik bele, hogy John Branican özvegye legyen. Anélkül hogy sejtette volna, lelkesedtek érte, csodálták, sőt hódolattal tisztelték, hiszen sorsa feljogosította, hogy a tisztelet hódolattá is emelkedjék. Sokan nemcsak szerencsét kívántak az egész hadjáratához, melynek megindítására készült, hanem hittek is eredményében. Amikor Dolly lejött a felsővárosból és Mr. Andrew házához vagy Ellis kapitányhoz igyekezett, és az emberek látták, milyen komoly és szomorú a fekete gyászruhában, szinte tíz évet öregedve - holott éppen csak huszonöt éves volt -, ilyenkor mély tisztelettel kalapot emeltek, gyakran mélyen meghajolva köszöntötték. Ő meg észre sem vette a személyének szóló tiszteletet.

Mrs. Branican, Mr. William Andrew és Ellis kapitány a megbeszéléseken legelső feladatuknak azt tartották, hogy megállapítsák, milyen útvonalat járhatott be a *Franklin*. Először is ezt kellett meghatározni.

A hajót az Andrew cég Indiába irányította, Singapore-ban történő állomásozással, mert ebben a kikötőben kellett a rakomány egy részét kirakni, mielőtt befut Indiába. Nos, a legvalószínűbb az volt, hogy John kapitány, miután Amerika nyugati partjairól kihajózott a nyílt óceánra, először is a Hawaii vagy más néven Sandwich-szigeteket vette szemügyre. Áthatolva Mikronézia övezetén, a *Franklin* minden bizonnyal a Mariana-szigetek és a Fülöp-szigetek mellett haladt tovább, majd a Celebesz-tengeren és a Makasari-szoroson keresztül a Jáva-tengerre ért, melyet délről a Szunda-szigetek határolnak, és így közelítette meg Singapore-t. A Malaka-szorosból - mely az azonos nevű félsziget és Szumátra szigete között húzódik - a nyugati kijárattól nyílik a Bengáli-öböl, ahol a Nicobar-szigeteken és az Andaman-szigeteken kívül nem nagyon találnak menedéket a hajótöröttek. Egyébként nem volt kétséges, hogy John Branican a Bengáli-öblöt már nem érte el. Ha ugyanis nem kötött ki Singapore-ban - ami egészen bizonyosra vehető -, ez csak azt jelenthette, hogy nem jutott túl a Jáva-tengeren és a Szunda-szigeteken.

Azt a feltételezést egyetlen tengerész sem fogadta volna el, hogy a *Franklin* a maláji vizeken keresztül vezető út helyett a veszedelmes Torres-szoros viharait kockáztatva az ausztrál kontinens északi partjai mentén haladt volna Calcutta felé. Ellis kapitány is azzal érvelt, hogy John Branican sohasem követett volna el ilyen könnyelműséget. Ezt a lehetőséget teljességgel kizárták; a kutatást kizárólag a maláj szigetek és tengerek övezetében kell lefolytatni.

Valóban, a Karolina-szigetek, Celebesz és Jáva környékén ezrével sorakoznak a szigetek és sziklaszirtek; és ha a *Franklin* legénysége túlélte a hajó pusztulását, csak egy ilyen helyen tartózkodhatott vagy teljesen magára hagyatva, vagy egy bennszülött törzs fogságában, és ezért nem sikerült hazatérniök.

Miután mindezeket a pontokat tisztázták, úgy döntöttek, hogy egy expedíciót kell útnak indítani a maláji szigetvilág felé. Mrs. Branican ekkor egy javaslattal állt elő, melynek szemmel láthatólag nagy jelentőséget tulajdonított. Megkérdezte Ellis kapitánytól, elvállalná-e az expedíció parancsnokságát.

Ellis kapitány ekkor éppen szabad volt, minthogy az Andrew cég a *Boundaryt* pihentette. Így aztán, noha a váratlan ajánlat ugyancsak meglepte, habozás nélkül felajánlotta szolgálatait Mrs. Branicannek, miután Mr. William Andrew is beleegyezését adta, sőt még meg is dicsérte érte.

- Csak azt teszem, ami a kötelességem - szabadkozott a kapitány -, és mindent meg fogok tenni, ami tőlem telik, hogy felkutassuk a *Franklin* hajótöröttjeit. Ha a kapitány még él...

- Igenis, John él - szölt Mrs. Branican olyan határozottan, hogy a leginkább hitetlenkedők sem mertek volna ellentmondani.

Ellis kapitány ezután még elősorolt néhány vitatható pontot, ahol még meg kellett állapodniok. Egyáltalán nem lesz gond olyan embereket találni, akik szívvel-lélekkel küzdenek a közös célért. De a hajó ügye még nincs megoldva. Arra nyilvánvalóan nem gondolhattak, hogy egy ilyen jellegű kutatóútra a *Boundaryt* vegyék igénybe. Egy ilyen hadjáratot nem lehetett vitorlással végigcsinálni, ehhez gőzhajóra volt szükség.

Volt ekkoriban San Diego kikötőjében néhány gőzös, melyek igen alkalmasnak tűntek a kijelölt célra. Mrs. Branican megbízta Ellis kapitányt, hogy vegye meg a leggyorsabb járatút; a vételhez szükséges összeget is a rendelkezésére bocsátotta. Néhány nap alatt az ügy sikeresen

zárult, és Mrs. Branican a *Davitt* tulajdonosa lett, de ezt a nevet átváltották, hogy szerencsét hozzon, a *Dolly-Hope* névre, azaz *Dolly Reményére*. Kilenyszáz tonnás csavargőzös volt, úgy építve, hogy kamráiban nagy mennyiségű szenet lehetett elraktározni, tehát hosszú szakaszokat tudott egyszerre befutni utánpótlás nélkül. Föl volt szerelve mint háromárbcos goélette is, tekintélyes vitorlázattal. Ezerkétszáz lóerős gépezete révén óránként átlag tizenöt csomó sebességgel volt képes haladni. Ilyen befogadóképességgel és sebességgel a nagyon jól kormányozható, remek *Dolly-Hope* meg fog felelni mindazoknak a követelményeknek, melyeket az elzárt tengerrészek, a szigetek és zátonyok tömegének végigkutatása megkövetel. Az expedíció céljaira nehéz lett volna alkalmasabb hajót találni.

Csupán három hetet vett igénybe, míg a *Dolly-Hope*-ot felszerelték. Ellenőrizték a kazánokat, kipróbálták a gépet, kijavították a vitorlákat és a kötélzetet, beigazították a tájolókat, megtöltötték a szénraktárt, összegyűjtötték az élelmiszert a talán egy évnél is hosszabbra nyúló útra. Ellis kapitány el volt szánva arra, hogy addig nem jön el azokról a vizekről, ahol a *Franklin* pusztulása lejátszódhatott, míg a legkisebb zugot is fel nem kutatta. Erre tengerészszavát adta, és olyan ember volt, aki megtartja a szavát.

Jó hajó meg jó legénység - ez a siker záloga. E tekintetben Ellis kapitány csak örülhetett a szerencséjének, mert szinte versenyre kelt San Diego egész hajósnépe. A legjobb matrózok jelentkeztek, hogy parancsnoksága alatt szolgáljanak. Vetélkedtek egymás közt, hogy ki utazhasson az áldozatok felkutatására, hiszen azok mind itteni tengerészcsaládokból kerültek ki.

A *Dolly-Hope* személyzetét egy másodkapitányból, egy hadnagyból, egy fedélzetmesterből, egy fertálmesterből és huszonöt emberből állították össze, köztük voltak a gépészek és fűtők is. Ellis kapitány biztos lehetett benne, hogy ezek a bátor és hűséges tengerészek mindent megtesznek, amit csak kér tőlük, bármilyen hosszú és fáradalmas is lesz a maláj vizeken zajló hadművelet.

Magától értetődik, hogy Mrs. Branican sem tétlenkedett az előkészületek alatt. Ott volt állandóan, segítőkészen Ellis kapitány mellett, és ha kellett, pénzét sem kímélte, mert a legkisebb apróságot sem akarta elmulasztani, ha ezzel hozzájárulhatott az expedíció sikeréhez.

De közben ez a nagyszívű asszony nem feledkezett meg azokról a családokról sem, melyeket a hajó eltűnése nélkülözésbe vagy nyomorba taszított. Bár e tekintetben csak hozzá kellett járulnia az Andrew cégtől kezdeményezett és az általános gyűjtés révén kiegészített támogatáshoz. Így e családok megélhetése véglegesen biztosítva volt, bár reménykedtek, hogy Mrs. Branican erőfeszítései végül is hazajuttatják a *Franklin* hajótörötteit.

Amit Dolly a balsors által oly kegyetlenül sújtott családok érdekében tett, mért is nem volt módja ugyanazt Jane Burkerért is megtennie? Most már tudta, milyen jóságot tanúsított iránta egész betegsége alatt ez a szerencsétlen asszony. Tudta azt is, hogy Jane egy pillanatra sem hagyta magára. Jane most is itt élhetne vele a Szépkilátó házban, megosztva vele reményeit, ha férje siralmas ügyei nem kényszerítik San Diego, sőt minden kétséget kizáróan az Egyesült Államok elhagyására. Bármennyire is kárhoztatható Len Burker magatartása, kétségtelen, hogy Jane a szeretetet szinte a teljes önfeláldozás fokán tanúsító jó rokonnak bizonyult. Dolly tehát továbbra is őszinte barátsággal viseltetett iránta, és valahányszor szerencsétlen sorsára gondolt, éppen az fájt neki leginkább, hogy nem tud rajta segíteni és így kimutatni mély hálóját. Sajnos Mr. William Andrew minden szorgoskodása ellenére sem sikerült bármit is megtudni a Burker házaspárról. Igaz, ha búvóhelyük titka ki is derült volna, Mrs. Branican nem hívhatta volna vissza őket San Diegóba, minthogy Len Burker csalásért a legsúlyosabb

vádak alatt állott, de mindent elkövetett volna, hogy eljuttassa Jane-hez küldeményeit, melyekre a szerencsétlen asszonynak minden bizonnyal nagy szüksége volt.

Július 27-én a *Dolly-Hope* készen állott az indulásra. Reggel Mrs. Branican felsétált a fedélzetre, hogy még egyszer Ellis kapitány lelkére kösse, semmit se kíméljen, csak hogy a *Franklin* nyomára bukkanhasson. Ő egyébként szilárdan hitte, hogy ez sikerülni fog. Hazahozzák Johnt, haza az egész legénységet! Olyan meggyőződéssel beszélt, hogy a matrózok önkéntelenül megtapsolták. Mindnyájukra átragadt erős hite, csakúgy, mint a barátokra, rokonokra, akik ott szorongtak, hogy jelen legyenek a *Dolly-Hope* indulásánál.

Ekkor Ellis kapitány ilyen szavakkal fordult Mrs. Branicanhoz és Mr. William Andrew-hoz, aki az asszonnyal együtt érkezett a fedélzetre:

- Itt, az ön színe előtt, asszonyom, s ugyanígy Mister William Andrew színe előtt tisztjeim és matrózaim nevében is esküszöm, igen, megesküszöm, hogy semmiféle veszély, semmilyen fáradság nem téríthet el attól, hogy John kapitány és a *Franklin* többi hajósának nyomait felkutassam. Ennek a hajónak, melyet ön készített fel az útra, *Dolly Reménye* a neve, és képes is lesz ezt a nevet igazolni.

- Isten segítségével és a bátor emberek áldozatkészségével így is lesz - felelte Mrs. Branican.

- Hurrá, hurrá John és Dolly Branicanre!

Az éljenzést az egész tömeg visszhangozta, mely ott szorongott a kikötő partján.

Eloldották a kötelet, s a *Dolly-Hope* a propeller működésére megfordult, és elindult az öböl kijárata felé. Amint kiért az öböl torkából, orrát azonnal délnyugatnak fordította, és hatalmas gépeinek ereje révén csakhamar kikerült az amerikai part látóteréből.

XI. AZ ELSŐ MALÁJFÖLDI KUTATÓÚT

Mintegy kétezer-kétszáz mérföldnyi, vagyis körülbelül négyezer kilométeres út megtétele után a *Dolly-Hope* megközelítette a Mauna Kea csúcst, mely tizenötezer lábnyira magasodik Hawaii szigetén, a Sandwich-szigetek legdélibb tagján.

Az öt nagy és három kisebb szigetet nem számítva ebben a szigetcsoportban található még jó néhány apró szigetcecske, de semmi értelme sem lett volna rajtuk kutatni a *Franklin* nyomai után. Világos volt, hogy a hajótörésre már rég fény derült volna, ha itt történik a szigetvilág számos sziklazátonyának valamelyikén, akár például a Medo Manun, pedig ennek csak a tömegesen érkező tengeri madarak az egyetlen látogatói. Mert hiszen a Sandwich-szigetek aránylag sűrűn lakottak - magán Hawaii szigetén százezer ember él -, és a szigeteken tartózkodó sok francia, angol, amerikai misszionárius révén a szerencsétlenség híre hamarosan eljutott volna Kalifornia kikötőibe.

Egyébként is, amikor négy évvel ezelőtt Ellis kapitány útközben találkozott a *Franklin*nel, a két hajó a Sandwich-szigeteken túl járt. Így a *Dolly-Hope* délnyugati irányban folytatta útját, a Csendes-óceán legszebb részén keresztül. Ilyenkor a nyári meleg hónapokban igencsak kiérdemli nevét ez az óceán.

Hat nappal később a gyors járatú gőzös áthaladt azon az egyezményes vonalon, melyet észak-déli irányban húznak meg a geográfusok Polinézia és Mikronézia között. A polinéziai tengerrészekén Ellis kapitánynak nem volt mit kutatgatnia. De a képzelt vonalon túl, a mikronéziai tengeren csak úgy hemzsegnék a szigetek, szirtek, zátonyok, és itt már veszélyes feladat várt a *Dolly-Hope*-ra, ha a hajótörés nyomait fel akarta lelni.

Augusztus 22-én kikötöttek Wotjén, a Marshall-szigetek legjelentősebb tagján, ahol Kotzebue és egy orosz expedíció is járt 1817-ben. Ebben a szigetcsoportban, mely észak-déli irányban tizenhárom, kelet-nyugati irányban pedig harminc mérföldnyire terjed ki, legalább hatvanöt sziget és korallzátony található.

A *Dolly-Hope* a kikötői víztárolóknál néhány óra alatt felfrissíthette volna vízkészletét, mégis öt napig itt horgonyzott. A kis gőzbárkát igénybe véve Ellis kapitány személyesen akart meggyőződni arról, hogy az utóbbi négy évben nem járt-e szerencsétlenül egy hajó ezeken a sziklákon. Találtak is fadarabokat a Mulgrave-sziget mentén, de ezek csak olyan fenyő-, pálma- és bambusztörzsek voltak, melyeket az északi és déli áramlatok sodornak magukkal, és a bennszülöttek pirogjaik készítésére használnak fel. Ellis kapitány a Wotje-sziget törzsfőnökétől értesült, hogy 1872 óta egyetlen hajóról tudnak csak, mely arrafelé a keleti atollokon pusztult el, egy angliai brigg, melynek legénységét később megtalálták.

Miután végigjárták a Marshall-szigetek egész birodalmát, a *Dolly-Hope* a Karolinák felé indult. Útközben kikötöttek a kis bárkával Walan szigetén, de a teljes átkutatás itt sem járt eredménnyel. Szeptember 3-án bocsátkoztak be az óriási Karolina-szigetvilágba, mely az északi szélesség 12-ik fokától a déli szélesség harmadik fokáig terjed, valamint a keleti hosszúság 129-ik fokától a nyugati hosszúság 170-ik fokáig, vagyis észak-déli irányban százhuszonöt mérföldnyire az Egyenlítő mindkét felén és körülbelül ezer mérföldnyire nyugat-keleti irányban.

Három teljes hónapon át járta a *Dolly-Hope* a Karolinák közti tengert. A szigetek ez idő tájt már jól ismertek voltak, minthogy a vakmerő orosz hajós, Lütke felmérései tökéletesítették a francia Duperrey és Dumont d'Urville kutatómunkáját. Legalább ennyi időre volt szükség,

hogy a szigetcsoporthoz tartozó fontosabb szigeteket sorra bejárassák, vagyis a Palau-szigeteket, a Mártírok csoportját, a Sorsol-szigeteket, Saavedrát, a Merir-szigeteket, az Anna-szigeteket és így sorra mindegyiket.

Ellis kapitány a kutatómunka támpontjául Yap szigetét választotta, mely a több mint ötszáz kisebb szigetből álló tulajdonképpeni Karolina-szigetcsoporthoz tartozik. Innét indult a gőzös a távoli kutatópontokhoz. Hány és hány hajótörésnek volt ez a szigetbirodalom a színhelye, az *Antilop* 1793-ban bekövetkezett elsüllyedésétől kezdve az 1831-ben történt katasztrófáig, mely az amerikai Bernard kapitányt sújtotta a Lord North-szigeten!

A *Dolly-Hope* legénységének magatartása az egész idő alatt minden várakozást felülmúlt. Egyikük sem törődött a hajózás fáradalmaival és veszélyeivel, pedig itt, a számtalan sziklazátony között, végig a keskeny átjárókon, ahol a víz színe alatt korallképződmények meresztgetik fésűfogaikat, volt veszély bőven. Ráadásul beköszöntött az esős évszak, és felkavarta a békés tengert, melyen ilyenkor féktelenül tombolnak a viharok, és egyre újabb katasztrófákat idéznek elő.

Naponta csónakkal járták sorra az összes kis öblöt, melyek mélyére a roncsokat besodorhatja a vízáram. A matrózok felfegyverezve szálltak partra; ezeket a kutatásokat nem szabad összehasonlítani a Franklin admirális felkutatására tett expedícióval, mert az lakatlan sarki szigetek vidékén folyt. Ezek a szigetek viszont többnyire lakottak voltak; Ellis kapitány pedig igyekezett ugyanazt a módszert alkalmazni, amit d'Entrecasteaux, mikor végigjárta a kis szigeteket, ahol a feltételezés szerint a *Lapérouse* szenvedett hajótörést. Az volt a legfontosabb, hogy a bennszülöttekkel sikerüljön kapcsolatot teremteni. A *Dolly-Hope* legénységével szemben nemegyszer tanúsított ellenséges magatartást a szigetek népe, mely általában nem nagyon barátságos az idegenek iránt. Támadásoknak is ki voltak téve, nemegyszer puskával kellett védekezniök. Néhány matróz megsebesült, szerencsére súlyosabb következmények nélkül.

Innét, a Karolinák szigetretegéből tudott Ellis kapitány első ízben levelet küldeni Mrs. Branicannek azokkal a hajókkal, melyek az amerikai partok felé tartottak. Ezekben azonban nem írhatott semmit a *Franklin* és a hajótöröttek nyomainak felfedezéséről. Minthogy a Karolinákon a kutatás eredménytelen maradt, távolabb, nyugatra kellett próbálkozni, kiterjeszkedve a hatalmas maláj szigetrendszerre. Ott valóban nagyobb volt az esély a katasztrófát túlélők feltalálására, egyikén esetleg azoknak a kis szigeteknek, melyek létezését csak az újabb tengerföldrajzi munkálatok állapítják majd meg, annak ellenére, hogy a Csendes-óceán ezen a részén három nagy felderítő utat is szerveztek már.

Hétszáz mérfölddel nyugatra a *Dolly-Hope* december 2-án elérte a Fülöp-szigeteket, a maláj tengerek legfontosabb szigetcsoporthoz, mely egyben a legjelentősebb mindazok közül, melyeket a geográfusok már részletesen feldolgoztak itt, sőt egész Óceániában. A Magellán által 1521-ben felfedezett szigetcsoporthoz az északi szélesség ötödik fokától a huszonegyedik fokig terjed, és a keleti hosszúság 114°-ától a 123°-ig.

A *Dolly-Hope* természetesen nem a nagy Luzon szigeten, másik nevén Manilán választott kikötőt magának. Fel sem lehetett tételezni, hogy a *Franklin* ilyen magasan fent járt volna a Kínai-tengeren, ha egyszer Singapore-ba tartott. Ezért Ellis kapitány inkább Mindanao szigetén választott támaszpontot a kutatáshoz, ezen a délre eső szigeten, annak az útvonalnak egy pontján, melyet John Branicannek is érintenie kellett a Jáva-tenger felé haladva.

A *Dolly-Hope* a sziget délnyugati partján, Zamboanga kikötőjében horgonyzott le; itt székelt a kormányzó is, aki a sziget három körzetének elöljárója volt.

Mindanao ekkor két részre oszlott: egyik része a spanyolok fennhatósága alá, másik egy független szultánhoz tartozott, akinek Selangan volt a székhelye.

Az előzetes terv szerint Ellis kapitánynak mindenekelőtt a kormányzótól és a körzeti előljáróktól kellett megtudakolnia, hogy hallottak-e valamit hajópusztulásról, mely Mindanao partjainál történt. A hatóságok igen készségesen álltak rendelkezésére. De - szerintük legalábbis - Mindanao spanyol részén öt év óta egyetlen hajószerencsétlenséget se jelentettek.

Viszont a sziget független területeinek partjain - amerre a mindanaók, a karagók, a luták és szubanik élnek, meg egy egész sor vad néptörzs, melyeket nem alaptalanul tartanak ember-evőknek - számtalan hajókatasztrófa történhetett meg úgy, hogy soha senki meg nem tudta, mert a bennszülöttek érdekében állt, hogy ki ne kürtöljék. Akadnak sokan olyanok is a malájok közt, akik rendszeresen üzik a kalózmesterséget. A kicsiny ágyúkkal felszerelt könnyű dereglyével üldözőbe veszik és megtámadják azokat a kereskedelmi hajókat, melyeket partjaik felé hajt a nyugati szél, és ha egyet kezükbe kaparintanak, rendszerint el is süllyeszti. Ha ily módon alakult a *Franklin* sorsa is, a kormányzó nem nagyon értesülhetett róla. Ezek a felvilágosítások, minthogy csak a fennhatósága alá tartozó szigetrészre vonatkoztak, nem elégíthették ki a mi kutatóinkat.

Így a *Dolly-Hope* kénytelen volt végigpásztázni a téli időszakban rendkívül barátságtalan tengerrészeket. Gyakran partra szálltak a szárazföld egy-egy pontján, a matrózok veszélyes utakra indultak a csodálatos őserdőben, a tamariszkuszok, bambuszok, mangrovecfák, koromfekete ébenfák, vad mahagónifák, vassfák, osztrigafák sűrűjében, melyek a Fülöp-szigetek legjelentősebb természeti kincsei közé tartoznak. A termékeny síkságon, ahol egymás mellett hajtanak a mérsékelt égövi termények a trópusiakkal, Ellis kapitány elhatolt a legényeivel néhány faluba abban a reményben, hogy rábukkannak valami nyomra, a hajó maradványaira, a maláj törzsek fogságában sínylődő foglyokra; de a kutatás nem járt eredménnyel; a gőzössel, miután a viharos időjárás ugyancsak megviselte, vissza kellett térniük Zamboangába; néhány esetben szinte csak csodaképpen tudták elkerülni a felszín alatt errefelé gyakori éles sziklazátonyokat.

A Fülöp-szigetek átcserkészése jó két és fél hónapig tartott. Több mint száz szigetet látogattak végig. Luzon és Mindanao mellett Mindoro, Leyte volt köztük a legnagyobb, aztán Samar, Panay, Negros, Cebu, Masbate, Palawan, Catanduanes.

Aztán Zamboangától délre a Basilan-csoportot kutatta át Ellis kapitány, majd a Jolo szigetek felé vette útját, ahová 1880. február 25-én érkezett.

Valóságos kalózfészek volt itt, ahol a sűrű bozóttal benőtt számtalan szigeten, melyek Mindanao déli csücske és Borneó északi sarka közt elszórva fekszenek, csak úgy nyüzsögnek a bennszülöttek. A hajók, melyek a Kínai-tengeren és a maláji medencén át veszik útjukat, egyetlen kikötőt keresnek csak fel, s csak ritkán Bevuan kikötőjét, mely a Basilan-szigetek legnagyobbikán fekszik; ettől ered az egész szigetcsoport neve.

Itt, Bevuanban horgonyzott le a *Dolly-Hope*. Sikerült valahogyan érintkezést találni a helybeli szultánnal és törzsfőkkel, akik hat-hétezer főnyi népességen uralkodtak. Annyi biztos, hogy Ellis kapitány sem a pénzbeli, sem a természetbeni ajándékokkal nem fukarkodott. Így hát a bennszülöttek feltártak előtte néhány hajószerencsétlenséget, melyek itt játszódtak le, a korallzátonyokkal és madrepórákkal sűrűn övezett szigetekenél.

Az előkerült törmelékből azonban semmi sem utalt arra, hogy a *Franklin*hez, tartozott volna. A hajótörést szenvedő emberek pedig odavesztek, vagy már vissza is tértek hazájukba.

A *Dolly-Hope* legutóbb Mindanao szigetén vett fel szenet, és így a Jolo szigetek labirintusát végigjárva már meglehetősen üresek voltak a raktárak. Annyi üzemanyag azért maradt, hogy átkeljenek a Celebesz-tengeren, a Maratua szigetek irányában, és hogy eljussanak a Borneó déli részén fekvő Bandjarmasin kikötőjébe.

Ellis kapitány nekivágott ennek a medencének, melyet mint tavat zárnak körül egyfelől a nagy maláj szigetek, másfelől a sok kis sziget koszorúja. Egyébként a Celebesz-tenger túlzottan is ki van téve a természeti csapásoknak, a viharok tombolásának, és ha teljes joggal lehet is magasztalni csillogó víztükrét, mely alatt égő színű tengeri állatkák, százféle puhatestű nyüzög, és ha a hajósok képzeletében cseppfolyós virágoskerthez hasonlítják is, a pusztító tájfunok ugyancsak árnyékot vetnek a mesés környezetre.

Erről a *Dolly-Hope* is keserves tapasztalatokat szerzett a február 28-ról 29-re virradó éjszaka. Már napközben fel-feltámadt a szél, és bár estefelé érezhetően csillapodott az ereje, a szemhatáron gyülekező hatalmas ólomszürke felhők ugyancsak nyugtalan éjszakát jósoltak.

És valóban: este tizenegy óra felé rendkívüli erővel tört rájuk az orkán, a tenger néhány pillanat alatt féktelenül háborogni kezdett.

Ellis kapitány főképpen a *Dolly-Hope* gépeit féltette, és a kutatóút sikerét veszélyeztető mindenféle csapást el akart hárítani. Ezért szinte teljesen leállította a gépeket, csak akkora sebességgel járatva a csavart, hogy a hajó még engedelmeskedjék a kormánylapátnak.

Minden elővigyázatosság ellenére a *Dolly-Hope* nem tudta elkerülni a tenger szörnyű haragját, olyan erővel tört rájuk a forgószél, olyan iszonyú őrjöngéssel torlódtak fel a hullámhegyek. Amint jobbra-balra dőlt a hajó, száztonnányi víz zúdult a fedélzetre, beszakította a csapóajtókat, előtötte a fenékkamrákat. A vízálló válaszfalak viszont kitartottak, ellenálltak a víz nyomásának, és meg tudták akadályozni, hogy behatoljon a kazánházba és a gépházba. Ez volt a szerencsésük, mert ha kialszik a tűz, a *Dolly-Hope* tehetetlenül az elemek martalékává válik; kormányozhatatlanul hanykolódna a hullámvölgyek legmélyén, és kitéve a kereszthullámok kényének-kedvének, biztosan elpusztul.

A legénység a válságos helyzetben nagy hidegvérről és bátorságról tett tanúságot. Vitézül követték a parancsnok és a másodkapitány utasításait. Méltónak bizonyultak tehát a kapitány bizalmára, aki San Diego legjobb tengerészei közül válogatta ki őket. Ügyességük és a hajszálpontos manőverezés révén a hajó megmenekült.

Tizenöt órás szörnyű háborgás után a tenger lecsillapodott. Úgy is lehetne mondani, hogy a hatalmas Borneó partjai közelében hirtelen elült; így március másodikának reggelén a *Dolly-Hope* a Maratua szigetek partjaihoz ért.

Március első két hetében a legaprólékosabban becserkészték ezeket a szigeteket, melyek földrajzilag Borneóhoz tartoznak. A bőven osztogatott ajándékok láttán az itt élő törzsfőnökök igyekeztek a nyomozásban segíteni. Mégsem sikerült az eltűnt *Franklin*re vonatkozóan a legcsekélyebb értesülést se szerezni. Minthogy errefelé a maláj vizeken rendszeresen kalózkok portyáznak, joggal lehetett attól tartani, hogy John Branican és a legénységet az utolsó szálíg lemészárolták.

Egy nap Ellis kapitány éppen erről az eshetőségről beszélgetett helyettesével, és így szólt:

- Könnyen lehetséges, hogy a *Franklin* pusztulását egy ilyen támadás okozta. Ezzel volna magyarázható, hogy a hajótörésnek eddig semmilyen nyomára nem bukkantunk. A kalózkok nem dicsekszenek el tetteikkel. Ha egy hajó eltűnik, a hajóstársaság a tájfun számlájára írja mint elemi katasztrófát, és ezzel elintéztnek veszik.

- Nagyon is igazat mond, kapitány - jegyezte meg a *Dolly-Hope* másodkapitánya. - Itt, ezen a tengeren igazán nincs hiány kalózokban, és magunknak is kettőzött éberségre van szükségünk, ha belemegyünk a Makasari-szorosba.

- Kétségkívül - szötte tovább a beszélgetést Ellis kapitány -, de mi jobb helyzetben vagyunk, mint John Branican volt, ha el akarta kerülni ezeket a gazembereket. A szél változása és kiszámíthatatlansága miatt egy vitorlás hajó nem futhat mindig pontosan arra, amerre szeretne. Mi viszont, amíg csak a gép működőképes, elérhetetlenek vagyunk a kis maláj bárkák számára. Mindazonáltal én is a legteljesebb elővigyázatosságot ajánlom.

A *Dolly-Hope* benyomult a Makasari-szorosba, mely Borneó partjait választja el Celebesz szeszélyesen csipkézett partjától. A következő két hónap alatt, március tizenötödikétől május tizenötödikéig Ellis kapitány végigjárta a keletre eső part összes öblöcskéjét - előzőleg Damaring kikötőjében vett fel szenet.

Celebesz szigete, melyet Magellán fedezett fel, nem kevesebb, mint százkilencvenkét mérföld hosszú és huszonöt mérföld széles. Olyan érdekes rajzolatú a kerülete, hogy egyes térképészek a tarantulapókhhoz hasonlítják, melynek óriás lábait a félszigetek képezik. Tájainak szépségével, gazdag terményeivel, a hegyvonulatok szerencsés fekvésével semmiben nem marad alatta a büszke Borneó szigetnek. De végtelenül tagozott partjai annyi búvóhelyet biztosítanak a kalózoknak, hogy a szoroson rendkívül veszélyes végighajózni.

Mindennek ellenére Ellis kapitány a megkívánható legnagyobb alapossággal folytatta itt is a munkáját. A kazánok mindig nyomás alatt álltak, míg a fedélzeti csónakokkal felkereste a legapróbb torkolatot is, és így a legkisebb veszély esetén is rögtön értük jöhetett a hajó.

Amint a szoros déli kijárata felé közeledtek, a *Dolly-Hope* egyre zavartalanabb körülmények közt lavírozhatott. Celebesz szigetének ezt a részét a hollandok szállták meg. A gyarmat fővárosa Makasar, régebbi nevén Wlaardingén, melyet a Rotterdam-erőd védelmez. Itt horgonyzott le pihenőre Ellis kapitány május 17-én, hogy az emberek kissé megpihenjenek, az elfogyott készletet pedig pótolják. Bár eddig semmit sem fedeztek fel, ami John Branican nyomaira vezetett volna, ebben a kikötőben igen fontos értesülést szereztek, ami a *Franklin* útvonalára vonatkozott. 1875. május 3-án tíz mérföldnyire Makasartól a nyílt tengeren jelezték a hajót, útban a Jáva-tenger felé. Ennek folytán igazolva látták, hogy nem a félelmes maláj vizeken tűnt el. Celebeszen és Borneón túl, a Jáva-tengeren kell nyomait keresni, fel egész Singapore-ig.

Ellis kapitány Celebesz csücskéről levelet küldött Mrs. Branicannek, és beszámolt erről a körülményről, egyben újra biztosította, hogy rendszeresen értesíti a további kutatásról is, melynek színhelye ezúttal a Jáva-tenger és a Szunda-szigetek környéke lesz.

Valóban az volt a célszerű, hogy a *Dolly-Hope* Singapore vonalán ne menjen túl; nyugat felé ez jelenti az expedíció határát. Innét visszafordulva a kutatást ki lehet egészíteni a Jáva-tengert dél felől övező partvidékkel, végigjárva a határán füzérben sorakozó szigeteket; végül, miután végighajóztak a Maluku-szigetek közt is, ismét a Csendes-óceánnak vágnak neki, az amerikai kontinens irányába.

A *Dolly-Hope* 23-án elhagyta Makasart, és a Celebeszt Borneótól elválasztó tengerszoros alsó szakaszán végighajózva Bandjarmasin kikötőjébe tért. Itt székel Borneó sziget kormányzója, vagy inkább Kalimantané, hogy a térképeken szereplő valódi nevén nevezzük. A hajózási feljegyzéseket a legaprólékosabban átböngészték, de egyetlen utalás sem akadt, mely szerint ezeken a vizeken látták volna a *Franklint*. Igaz, ez érthető volt, ha a hajó végig kint a nyílt tengeren maradt, míg a Jáva-tengeren haladt.

Ellis kapitány, miután délnyugatra vette az irányt, tíz nap múlva már Batávia kikötőjében vetett horgonyt, a hatalmas Jáva egyik végén, ezen a lényegében vulkanikus eredetű szigeten, mely fölött szinte állandóan ott látható a kráterek tűzbóbitája.

A legénységnek elég volt néhány nap arra, hogy kiegészítse a készleteket ebben a nagyvárosban, mely az óceániai holland birtokok székvárosa. A főkormányzó, aki a hajózási tudósításokból értesült Mrs. Branicannek az elveszettek felkutatása érdekében kifejtett tevékenységéről, soron kívül fogadta Ellis kapitányt. Sajnos semmiféle adattal sem szolgálhatott a *Franklin* sorsára vonatkozóan. Batávia hajósai ekkoriban úgy vélték, hogy az amerikai háromárbcost egy forgósél rongálhatta meg oly súlyosan, hogy a nyílt vízen elsüllyedt, s a személyzet és a rakomány egyaránt a víz fenekére került. 1875 első hat hónapjából említettek néhány hajót, melyekről szintén nem lehet semmit tudni, melyek úgy tűntek el, hogy soha egyetlen darabjukat sem sodorta partra a tengerár.

Elhagyva Batáviát, a *Dolly-Hope* jobb felől haladt el a Szunda-szoros mellett, mely a Jáva-tenger és a Timor-tenger között teremt összeköttetést; majd a Belitung-szigetet és a Bangka-szigetet is felderítette. Nemrégiben még kalózok veszélyeztették e szigetek környékét; azok a hajók, melyek a vas- és ónérc elszállítására jöttek, csak nagy nehezen tudták a kalóztámadásokat elkerülni. De a tengeri rendőri szolgálatnak sikerült végül is ezt felszámolni, és így nem volt ok feltételezni, hogy a *Franklin* legénysége efféle támadásnak esett volna áldozatul.

A *Dolly-Hope* északnyugat felé folytatta útját, és miután a Szumátra partjai mentén fekvő szigeteket is végigjárta, a Maláj-félsziget erősen tagolt csúcsának partvonalát követve június 20-án délelőtt befutott Szingapúr sziget kikötőjébe. Útközben viharos szelek késleltették.

A gépeken szükséges javítások miatt Ellis kapitánynak két hetet kellett a sziget déli oldalán fekvő kikötőben töltenie. A csekély területű gyarmat - mindössze kétszázhetven négyzetmérföld - igen nagy jelentőségű az Európával és Amerikával lebonyolított kereskedelemben, és 1818 óta, mióta az angolok az első ügynökséget alapították a Távolszéli-Keleten, páratlan gazdagság halmozódott fel rajta.

Tudjuk, hogy a *Franklin*nek itt, Singapore-ban kellett volna áruinak egy részét kirakodnia az Andrew cég megbízásából, mielőtt Calcuttába hajózik. Azt is tudjuk, hogy az amerikai háromárbcos nem jelent itt meg. Ennek ellenére Ellis kapitány fel akarta használni otlétüket, hogy kiegészítse értesüléseit mindazokról a hajószerecsénylenségekről, melyek az utóbbi években zajlottak le a Jáva-tengeren.

Valójában, minthogy egyrészt a *Franklin*ről szóló utolsó jelzés Makasar térségéből származott, másrészt Singapore-ba nem érkezett meg, szükségképpen azt kellett feltételezni, hogy a hajótörés e két pont között következett be. Hacsak John Branican kapitány le nem tért a Jáva-tengerről, és a Szunda-szigetek közt valamelyik tengersizoron át nem hajózott a Timor-tengerre. De mért szánta volna erre magát, ha az úticél Singapore volt? Ez megmagyarázhatatlan és elfogadhatatlan lenne.

Miután a felderítő út eredménytelen maradt, Ellis kapitány nem tehetett mást, mint hogy búcsút mondjon Singapore kormányzójának, és a hajót visszafordítsa Amerikába.

Augusztus 25-én viharos ég alatt tették meg az utolsó indulási előkészületeket. A hőség elviselhetetlen volt, mint általában augusztusban a forró égöv alatt, néhány fokra az Egyenlítőtől. A *Dolly-Hope*-ot az utóbbi hetek viharos időjárása ugyancsak megviselte. Ennek ellenére egyetlen terület kifürkészését sem mulasztották el, ahogy végighajóztak a Szunda-szigetek láncolatán. Egymás után került sorra Madura sziget, Jáva húsz tartományának egyike, aztán Bali sziget, melyen sűrű a kereskedelmi forgalom, majd Lombok, Sumbawa, melyen a Tambora vulkán ismét súlyos kitöréssel fenyegetett, akárcsak 1815-ben.

Az egyes szigetek közt mindenütt tengersizorok nyílnak, és átvezetnek a Timor-tengerre. A *Dolly-Hope* kénytelen volt óvatosan manőverezni, hogy kikerülje helyenként a tengeráramlatokat, melyeknek oly erős a sodrásuk, hogy a nyugati monszunszelek ellenében is elragadják a hajókat. Így már érthetőbb, mért olyan veszélyes ezen a tengeren a hajózás, különösen a vitorlások számára, melyeknek nincs gépi hajtóerejük. Emiatt van annyi hajókatasztrófa a maláji tengerek körzetében.

Flores szigete után Ellis kapitány azoknak a szigeteknek a vonulatát követte, melyek délről zárják le a Molukka-tengert, de ez sem hozott eredményt. Nem lehet csodálni, hogy a szüntelen csalódások, a kutatóút sikertelensége miatt a legénység meglehetősen elcsüggedt. Ennek ellenére mégsem volt szabad feladni a reményt a *Franklin* felkutatására, míg az expedíció be nem fejeződik. Elképzelhető volt ugyanis, hogy John kapitány a Fülöp-szigeteket, Mindanaót elhagyva nem a Makasari-szoroson hajózott végig, hanem átvágott a Maluku-szigetek közt a Molukka-tengeren, és így érte el a Jáva-tengert, így tűnt fel Celebesz magasságában.

Az idő azonban haladt, és a fedélzeti napló továbbra is hallgatott a *Franklin* sorsáról. Se Timoron, se a Maluku-szigetrendszer három nagy szigetcsoportján, vagyis az Amboina-csoporton, a főkormányzó székhelyén, mely Ceramot és Burut foglalja magában, sem a Banda-szigeteken, sem a Djailolo szigeten, sehol sem lehetett bármit is megtudni egy olyan hajó nyomairól, mely 1875 tavaszán a szigetek környékén pusztult volna el. Szeptember 23-ától (ekkor érkezett a *Dolly-Hope* Timorra) december 27-ig (ekkor meg Djailolóra), három hónapig szüntelenül kutattak. A holland hatóságok készséggel segítettek, de nem bukkant fel egyetlen jel sem, mely némi fényt derített volna a katasztrófára.

A *Dolly-Hope* ezzel befejezte kutató expedícióját. Itt, Djailolón, a Maluku-szigetek legfontosabbikán zárult be az a kör, melynek mentén Ellis kapitány a maláj szigetvilágot végigjárta. A legénység néhány nap pihenőt tartott, melyre alaposan rászolgált. De ha valahonnan új jel bukkant volna fel, ezek a derék emberek ismét mindenre készek lettek volna, még a legnagyobb kockázatok árán is!

Ternate, a Djailolo sziget fővárosa, mely az egész Molukka-tengeren uralkodik, és ahol holland képviselő is van, mindazt biztosítani tudta a *Dolly-Hope* számára, ami élelem és fűtőanyag tekintetében a hazautazáshoz szükséges volt. Itt zárták az 1880-as esztendő, az ötödik évet, mely a *Franklin* eltűnése óta eltelt.

Ellis kapitány január 9-én reggel teljesen fel volt készülve az útra, és elindult északkeleti irányba.

A kellemetlen évszakban jártak. A hajózás igen nehéz volt, a süvöltő szél nagy késést okozott. Csak január 23-án jelezheték San Diego őrtornyában a *Dolly-Hope* feltűnését.

A maláji expedíció tizenkilenc hónapig tartott. Hiába volt Ellis kapitány minden erőfeszítése, hiába a legénység áldozatkészsége, a *Franklin* titkát továbbra is némán magába zárta a tenger titokzatos mélye.

XII. ISMÉT EGY ÉV

Azok a levelek, melyeket Mrs. Branican az expedíció útjáról kapott, nem nagyon biztatták azon reményeiben, hogy a vállalkozást siker koronázza. Az utolsó levél érkezésekor szinte semmi reményt se táplált többé Ellis kapitánynak a Maluku-szigetek környékén végzett kutatásaira vonatkozóan.

Amint értesült, hogy a *Dolly-Hope* megjelent San Diego előtt, Mrs. Branican Mr. William Andrew-val a kikötőbe sietett. És alig horgonyzott le a hajó, mindketten felkísértették magukat a fedélzetre.

Ellis kapitány és a matrózok arca eléggé elárulta, hogy a kutatóút második része sem járt több szerencsével, mint az első fele.

Mrs. Branican kezét fogott a kapitánnyal, majd az utazás fáradalmaitól megviselt emberek felé fordult, és szilárd hangon így beszélt:

- Köszönök mindent, Ellis kapitány, önöknek is köszönöm, barátaim! Önök mindent megtettek, amire odaadásuk alapján számíthattam! Nem jártak sikerrel, és talán ezért már nem is hisznek a siker lehetőségében! Én pedig nem csüggedek! Továbbra is hiszem, hogy Johnt és a *Franklin* hajósait viszontláthatjuk. Bizalmamat a gondviselésbe helyezem, és az segíteni fog!

E szavak, melyekből rendkívüli hit sugárzott, ritka nagy lelkiereőről tanúskodtak, és oly erővel jelezték Mrs. Branican elszántságát a kishitűséggel szemben, hogy e meggyőződésnek át kellett volna hatnia mindannyiuk szívét. De ha a személyének kijáró tisztelettel hallgatták is, senki sem akadt köztük, aki kételkedett volna a *Franklin* és legénysége visszavonhatatlan pusztulásában.

Talán mégis jobb lett volna rábízni magukat arra a titkos érzékre, mellyel a természet gyakran megáldja az asszonyokat? Míg a férfi főként a tények közvetlen megfigyelésével és az abból levonható következtetésekkel törődik, kétségtelen, hogy a nő beleérző képessége révén néha pontosan meglátja, mi fog történni. Valamiféle vele született ösztön vezérli, és felruhazza bizonyos megérzésekkel. Ki tudhatja, hogy nem Mrs. Branican igazsága fog-e egy napon érvényesülni az általános vélekedéssel szemben?

Ekkor a hős lelkű asszony Mr. William Andrew társaságában lement a *Dolly-Hope* szalonjába, és ott Ellis kapitány részletesen beszámolt az expedícióról. Polinézia és Malájföld térképét végigterítették az asztalon, és így nyomon követhették a gőzös útját, támpontjait a felderítő utak között, a fontosabb kikötőkben és a bennszülött falukban szerzett értesítéseket, a szigetek és szigetecskék belsejében aprólékos türelemmel és fáradhatatlan buzgalommal végzett nyomozást.

Végezetül azt mondta Ellis kapitány:

- Engedje meg, Mrs. Branican, hogy különösen erre hívjam fel a figyelmét: a *Franklint* utoljára Celebesz déli csúcsánál látták, 1875. május 3-án, körülbelül hét héttel San Diegóból történt indulása után, és e nap után senki sem látta többé. Így tehát, minthogy Singapore-ba nem futott be, a katasztrófa kétségtelenül a Jáva-tengeren következett be. De miképpen? Két lehetőség van. Az egyik az, hogy a *Franklin* menet közben süllyedt el, vagy összeütközés következtében pusztult el, és nem maradt utána semmiféle nyom. A második feltételezés szerint egy sziklazátonyon zúzódott szét, vagy maláj kalózok tették harcképtelenné, e két

utóbbi esetben viszont kellett volna valami törmelékot találni. Mi viszont a szorgos kutatás ellenére sem találtunk semmi bizonyítékot a *Franklin* szétroncsolódására.

Ebből a fejtegetésből az következett, hogy ésszerűbb az első feltételezést elfogadni - vagyis elfogadni, hogy a *Franklin* pusztulását a maláj vizeken gyakori tornádó kitörése okozta. Az összeütközés esetén a dolog előbb vagy utóbb kiderült volna, hiszen igencsak ritkán történik meg, hogy a két ütközésbe került hajó közül egyik sem tud fennmaradni a víz színén. Így hát nem volt ok további reménykedésre.

Mr. William Andrew ezt csakhamar belátta, és szomorúan lehajtotta fejét, hogy elkerülje Mrs. Branican tekintetét, aki újabb és újabb kérdéseket intézett hozzájuk.

- Nos hát, nem! - mondta. - A *Franklin* nem süllyedt el, John és a személyzet nem pusztulhatott el. Nem és nem!

Dolly kitartó sürgetésére folytatódott a beszélgetés. Ellis kapitánynak mindenről a legrészletebben be kellett számolnia. Dolly makacsul visszatért az elhangzottakra, kérdezett, vitázott, nem engedett saját véleményéből.

A beszélgetés háromórnyira nyúlott, végül is Mrs. Branican készülni kezdett a távozásra. Ekkor Ellis kapitány megkérdezte, hogy szándékában van-e a *Dolly-Hope*-ot leszereltetni.

- Egyáltalán nem, kapitány - mondta Dolly -, és azt is nagyon sajnálnám, ha ön vagy a hajósok meg akarnának válni a hajótól. Ki merné állítani, hogy újonnan előkerülő jelek alapján nem kell-e újabb expedícióra vállalkoznunk? Ha szíves egyetértésével megtartaná a *Dolly-Hope* parancsnokságát...

- Igazán nagyon szívesen tenném - felelt Ellis kapitány -, de én az Andrew cég szolgálatában állok, mely igényt tarthat munkámra.

- Efelől ne legyen gondja - szolt Mr. William Andrew. - Szívesen veszem, ha Dolly asszony rendelkezésére áll továbbra is, ha ő úgy kívánja.

- Így hát az ő rendelkezésére fogok állni, Mister Andrew. A legénység és magam továbbra is a *Dolly-Hope*-on fogunk szolgálni.

- Arra kérem, kapitány - szolt újra Mrs. Branican -, gondoskodjék róla, hogy a hajó bármikor indulásra készen álljon.

A hajóvállalkozó csupán azért adta meg a hozzájárulását, hogy Dolly kedvében járjon. De sem ő, sem Ellis kapitány nem kételkedett abban, hogy az asszony le fog mondani egy újabb expedícióról, ha az első végül is ilyen haszталannak bizonyult. Ha az idő nem is tudta elmosni benne a katasztrófa emlékét, végül legalábbis szét fogja foszlatni a maradék reménységet.

A *Dolly-Hope* tehát Mrs. Branican kívánsága értelmében nem került leszerelésre. Ellis kapitány és emberei változatlanul szerepeltek a személyzeti névsorban, ugyanúgy megkapták fizetésüket, mintha kint jártak volna a tengeren. Egyébként a veszedelmes maláj vizeken töltött tizenkilenc hónap után komoly javításokra volt szükség. A hajótestet a dokkban tüzetesen át kellett nézni és javítani, a kötélzetet nagyrészt felújítani, a kazánokat kicserélni, néhány gépalkatrészt ugyancsak. Amikor mindezek a munkálatok befejeződtek, a *Dolly-Hope* megrakodott élelemmel és szénnel, úgyhogy az első parancsszóra ki tudott volna futni ismét a tengerre.

Mrs. Branican ismét a régi életét élte a Szépkilátó házban, és ott Mr. William Andrew és Ellis kapitány kivételével senkit sem fogadott. Emlékeivel és reményeivel töltekezve élt, az őt ért kettős csapás állandóan ott égett lelkében. A kis Wat most volna hét éves - ez az a kor, amely-

ben a fogékony kis elméket az első következetes gondolatok fényei járják át, de a kis Wat nincs többé! Dolly gondolatai máskor afelé terelődtek, aki önfeláldozóan viseltetett iránta, Zach Fren felé, akit annyira szeretett volna megismerni, és aki még mindig nem jött meg San Franciscóból. De erre már nem kell sokat várni. A hajózási közlönyök többször is hírt adtak a *Californian*ról, és az 1881-es év minden biztonnal nem fog úgy lezárulni, hogy vissza ne térjen anyakikötőjébe. Mrs. Branican magához akarta hívatni Zach Frent, amint megérkezik, hogy leróhassa hálájának adóját, és biztosíthassa a jövőt számára.

Egyébként sem szűnt meg segíteni a *Franklin* katasztrófája által érintett családokat. Csak azért távozott időnként a Szépkilátó házból, és ment le az alsóvárosi utcákba, hogy felkeresse egyszerű hajlékaikat, enyhítsen gondjaikon, adományait átadja nekik. Nagylelkűsége többféle-képpen is megnyilvánult, mert éppúgy törődött védeneci lelki, mint testi szükségleteivel. Ugyancsak ez év elején tanácskozta meg Mr. William Andrew-val legújabb tervét, melyet sürgősen meg akart valósítani.

Egy gyermekotthon alapításáról volt szó, mely befogadhatná az elhagyott gyermekeket, az apátlan-anyátlan árvákat. San Diego városának óhajtotta adományozni ezt az intézményt.

- Kedves Mister Andrew - mondta a hajótulajdonosnak -, gyermekem emlékének szeretném szentelni ezt az intézményt, és biztosítani a fenntartásához szükséges összeget. John, semmi kétségem sincs benne, helyeselni fogja, ha visszatér. Hogyan tudnánk ennél jobb célra felhasználni a pénzünket?

Mr. William Andrew-nak semmi ellenvetése nem volt e tárgyban, és készségesen eljárta Mrs. Branican nevében az intézmény alapításával kapcsolatos ügyekben. Százötvenezer dollárt kellett biztosítani a megfelelő épület megvásárlására és az alkalmazottak éves fizetésére.

Az egész ügy jól és gyorsan haladt, miután a városi hatóság is támogatta Mrs. Branican. Aztán nem is kellett építkezni. Sikerült megvásárolni egy szép nagy házat, jó levegőjű környéken, fenn a dombokon, az Óváros szomszédságában. Egy hozzáértő építész új rendeltetésének megfelelően kissé átalakította, és úgy rendezte be, hogy mintegy ötven gyermek és a hozzátartozó személyzet, nevelők, dadák, tanítók elhelyezésére legyen alkalmas. Hatalmas kert vette körül, teli árnyas fákkal, csörgedező patakocskákkal. Az egészségügyi követelmények tekintetében mindazt nyújtotta, ami a hosszú tapasztalat alapján kívánatos.

Május 19-én avatták fel az otthont, mely a Wat Háza nevet kapta; ott ünnepelt az egész város, és mindnyájan szerették volna Mrs. Branican iránti hő érzelmeiket kifejezni. De a jótékony asszony nem jelent meg az avatóünnepségen, nem akart emiatt kis házából kimozdulni. De attól kezdve, hogy néhány gyereket már elszállásoltak Wat Házában, mindennap lejött őket meglátogatni, mintha édesanyjuk lett volna. A gyerekek tizenkét éves korukig maradhattak az otthonban. Amint iskoláskorba értek, írásra, olvasásra kezdték őket tanítani; igyekeztek megfelelő erkölcsi nevelésükről is gondoskodni, később pedig egy képességüknek megfelelő szakma elsajátításáról. Néhányukat, akik tengerészcsaládból származtak, és volt kedvük a hajósélethez, hajósinasnak vagy matrónővendéknek szánták. Igazában úgy tűnt, hogy Dolly kissé jobban szerette ezeket a többieknél - bizonyára John kapitány emléke befolyásolta.

1881 végéig egyetlen hír sem jött a *Franklin*ról San Diegóba, se máshová. Bár jelentős jutalom volt kitűzve annak a számára, aki akár a legkisebb jelre bukkan, nem volt semmi tárgyi ok, hogy a *Dolly-Hope* elinduljon második útjára. Mrs. Branican azonban még mindig nem adta fel reményeit. Amit 1881 nem hozott meg, meghozhatja 1882!

Mi történt eközben a Burker házaspárral? Hová menekülhetett Len Burker, hogy elkerülje az ellene foganatosított körözést? A szövetségi rendőrség végül megszüntette a további nyomozást, így Mrs. Branicannek is le kellett mondania arról, hogy bármit is megtudjon Jane sorsáról.

Pedig ez nagyon nyomasztotta Mrs. Branicant, aki oly sokszor gondolt szerencsétlen rokonának helyzetére. Csodálkozott, mért nem ír neki soha Jane; nyugodtan írhatott volna, ezzel nem veszélyeztette volna férje rejtekhelyét. Talán nem tudták, hogy Dolly felgyógyult, és már hajót is indított a *Franklin* felkutatására, s ez az expedíció nem járt eredménnyel? Ezt aligha lehetett feltételezni. Hiszen minden ország lapjai végigkísérték a vállalkozás egyes állomásait, és elképzelhetetlen lett volna, hogy Len és Jane Burker minderről nem szerzett tudomást. Még azt is tudniok kellett, hogy Mrs. Branican gazdaggá tette Edward Starter, a nagybácsi halála, és hogy most olyan helyzetben van, hogy segíthetne rajtuk. Mégsem próbált egyikük sem levélben fordulni hozzá, bár helyzetük minden valószínűség szerint ugyancsak szűkös lehetett.

Elmúlt január, február, március, az emberek azt hitték, hogy az 1882-es esztendő sem hoz semmi változást az eddig kialakult helyzetben, midőn olyasvalami történt, ami talán némi fényt deríthet majd a *Franklin* pusztulásának körülményeire.

Március 27-én a *Californian* nevű gőzhajó, melyen Zach Fren is szolgált, lehorgonyzott a San Franciscó-i öbölben, miután több éven át járta Európa vizeit.

Amint Mrs. Branican a hajó befutásáról értesült, írt Zach Frennek, aki szolgálatvezető altiszt volt a *Californian* fedélzetén, és kérte, hogy a lehető leggyorsabban jöjjön át hozzá San Diegóba.

Minthogy Zach Frennek éppen az volt a szándéka, hogy hazamegy néhány hónapi pihenésre szülővárosába, azt felelte, hogy mihelyt le tud számolni a hajón, átmegy San Diegóba, és első útja a Szépkilátó házba fog vezetni. Néhány napra van még szüksége ehhez.

Ugyanekkor elterjedt egy olyan hír, mely az Államok egész területén nagy visszhangot vert: hogy a *Californian* egy roncsdarabra bukkant, mely valószínűleg a *Franklin*-ről származik. Egy San Franciscó-i újság még többet mondott: a *Californian* Ausztrália északi partjai fölött találta a fagerendát, a Timor-tenger és az Arafura-tenger közt elterülő vizeken, a Melville-sziget magasságában, a Torres-tengerszorostól nyugatra.

Amint ez a hír San Diegóba ért, Mr. William Andrew és Ellis kapitány, akik távirati értesítést kaptak, rohantak a Szépkilátó házba.

Az első szavaknál, amelyeket ez ügyben hallott, Mrs. Branican holtra sápadt. De aztán azon a hangján szólalt meg, ami nála a rendíthetetlen meggyőződés jele volt.

- A roncsdarab után a *Franklint* is meg fogjuk találni, és a *Franklin* után megtaláljuk Johnt és a többi embert.

Kétségkívül, a gerenda felbukkanásának igen nagy volt a jelentősége.

Végül is ez volt az első eset, hogy az eltűnt hajóról valami is előkerült. A katasztrófa színhelyének feltalálásához Mrs. Branicannek most már a kezében volt az első láncszem abból a láncból, mely a jelent a múlt eseményeihez kapcsolja.

Tüstént odahozatott egy térképet Óceániáról. Majd Mr. William Andrew és Ellis kapitány máris kénytelen volt egy újabb kutatóút előkészítésének ügyét meghányi-vetni, mert az asszony azt kívánta, hogy már a mostani együttlétkor döntsenek.

- Tehát a *Franklin* a Singapore-ba vezető utat nem a Fülöp-szigetek érintésével és a malájji vizeken keresztül akarta megtenni - ez volt Mr. William Andrew első megjegyzése.

- Ez valószínűtlen, sőt lehetetlen - ellenkezett Ellis kapitány.

- De ha a rendes úton haladt volna - mondta a hajótulajdonos -, hogyan találhattak a fadarabra az Arafura-tengeren, a Melville-szigettől északra?

- Nem tudom megmagyarázni, de felfogni se nagyon tudom, Mister Andrew - válaszolta Ellis kapitány. - Csak annyit tudok, hogy a *Franklint* útközben Celebesz szigetétől délnyugatra látták, amint kifelé haladt a Makasari-tengerszorosból. Nos, ha ezen a szoroson haladt át, ez nyilván azt jelenti, hogy észak felől jött és nem kelet felől. Tehát nem a Torres-szoroson át haladt.

Ezt a témát hosszasan megvitatták, és végül el kellett fogadniuk Ellis kapitány érveit.

Mrs. Branican a legkisebb megjegyzés nélkül hallgatta végig az ellenvetéseket, az érveket. Csak a homlokán egy kis függőleges ránc jelezte, mekkora makacssággal, micsoda állhatatossággal utasítja el azt a gondolatot, hogy John és a társai elpusztultak. Nem, ezt sohasem hinné el, míg csak a halál tényét egyszer kézzelfoghatóan nem bizonyítják.

- Ám legyen - mondta Mr. William Andrew. - Elhiszem, ahogyan ön mondja, hogy a *Franklinnek* át kellett haladnia a Jáva-tengeren, amikor Singapore felé tartott.

- Legalábbis egy részén, Mister Andrew, ha egyszer a hajótörés valahol Singapore és Celebesz között történt.

- Ám legyen, mondtam már. De hogyan ereszkedhetett le a fadarab az ausztrál vizekre, ha a *Franklint* valahol a Jáva-tengeren zúzta szét egy sziklazátony?

- Ezt csak egyféleképpen lehet felfogni - mondta Ellis kapitány -, ha feltételezzük, hogy a fagerenda a Szunda-szoroson vagy a Timor- és Arafura-tenger szigetei közt nyíló valamelyik szoroson keresztül sodródott.

- Az áramlatok ilyen irányban mozognak?

- Igen, Mister Andrew, sőt még hozzátehetem, hogy ha történetesen a *Franklint* egy szélvihar kormányozhatatlanná tette, a szél könnyen beverhette egy ilyen szorosba, és végül az ausztráliai partoktól északra zúzódott szét a sziklákon.

- Valóban, kedves Ellis - bólintott Mr. Andrew -, ez az egyetlen elfogadható magyarázat, és ebben az esetben, ha hat évvel a hajótörés után találták meg a roncsot a Melville-sziget magasságában, ez azt jelenti, hogy nemrég sodródhatott le a szikláról, melyen a *Franklin* a hajótörést elszenvedte.

Ezt a megfontolt magyarázatot egyetlen tengerész sem próbálta volna megcáfolni.

Mrs. Branican, aki egy pillanatra se fordította el tekintetét az asztalon végignyúló térképről, így szólt most:

- Ha egyszer a *Franklin* a feltevés szerint Ausztrália partjain zúzódott szét, és ha a hajótöröttek azóta nem jelentkeztek, ez annyit jelent, hogy bennszülött törzsek fogságába kerültek.

- Ez éppen... nincs kizárva, kedves Dolly, de azért... - felelt neki Mr. William Andrew.

Mrs. Branican már arra készült, hogy erélyesen tiltakozik a Mr. William Andrew iménti szavaiban megnyilvánuló kishitűség ellen, midőn Ellis kapitány jónak látta kijelenteni:

- Még meg kell állapítani, hogy a *Californian* által kihalászott gerendadarab valóban a *Franklin*ből származik-e.

- Nem hisz benne? - szegezte neki a kérdést Dolly.

- Nemsokára biztosat fogunk tudni erről - szólt a hajótulajdonos -, már kiadtam az utasítást, hogy a roncsdarabot ideküldessék.

- Én pedig arra adok utasítást - tette hozzá Mrs. Branican -, hogy a *Dolly-Hope* álljon menetkészen egy óceánutazásra.

E megbeszélés után három nappal Zach Fren szolgálatvezető, amint San Diegóba érkezett, sietett jelentkezni a Szépkilátó házban.

Harminchét éves volt ekkor, élénk és határozott léptű, pirosposzsgás a tengeri levegőtől és napfénytől, arca pedig őszinte és bizalomgerjesztő, szóval azok közül a matrózok közül való volt, akik feltétlen bizalmat tudnak kelteni.

Mrs. Branican oly mélyen átértzett köszönettel és hálával fogadta, hogy a derék tengerész szinte meg se tudott szólalni.

- Drága barátom - mondta az asszony, miután szabadon engedte szíve túlaradó érzéseit -, tehát ön az, aki az én életemet megmentette, aki mindent megpróbált, hogy kisfiamat is megmentse. Mit tehetnék önért?

A tengerész szabadkozott; csak annyit tett, amennyit el is várhatnak tőle. Ha egy másik matróz nem ugyanazt tenné, amit ő, az nem is volna matróz, csak egy bérszolga. Egyedül azt sajnálja, hogy a csecsemőt nem tehetette ismét az anya karjaiba. Szóval ő nem érdemel ezért semmit. De köszöni Mrs. Branican iránta tanúsított jóindulatát, és ha megengedi, meglátogatja néha, míg újra hajóra nem kell szállnia.

- Sok éve várok önre, Zach Fren - mondta Mrs. Branican -, és azt remélem, hogy akkor is itt fog mellettem állni, amikor John kapitány hazatér.

- Amikor John kapitány hazatér?

- Zach Fren, hát el tudja képzelni...

- Hogy John kapitány meghalt? Nem, azt aztán nem - vágta rá gyorsan a tengerész,

- Így hát ön reménykedik?

- Nemcsak reménység ez, Mrs. Branican, ez igazi és teljes bizonyosság. Hát egy olyan parancsnok, mint John kapitány, csak úgy eltűnhet, mint egy sapka a szélviharban? Szépen is volnánk! Ilyet én még nem pipáltam!

Mindaz, amit Zach Fren mondott, s ahogyan mondta, teli feltétlen bizakodással, ugyancsak megdobogtatta Mrs. Branican szívét. Már nincs teljesen egyedül, van még valaki, aki hisz John előkerülésében! Valaki megosztja vele ezt a hitet, és az a valaki éppen az az ember, akinek életét köszönheti. Mindebben a gondviselés intését vélte felfedezni.

- Ó, köszönöm, Zach Fren, köszönöm. Nem is sejti, mekkora jót tett velem. Ismételje meg, kérem, mondja ki újra, hogy John kapitány túlélte a hajótörést.

- De mennyire, úgy ám, Mrs. Branican! A bizonyosság erre, vagyis hogy túlélte, éppen az, hogy előbb vagy utóbb meg fogják találni. Kell ennél nagyobb bizonyíték?

Ezután Zach Frennek aprólékosan el kellett mondania, milyen körülmények között sikerült a *Californian*nek a roncsdarabot kihalásznia. Végül pedig Mrs. Branican így szólt hozzá:

- Zach Fren, úgy határoztam, hogy haladék nélkül újra el kell kezdeni a kutatást.
- Nagyon helyes. Ezúttal eredményes is lesz. És én is ott leszek, ha ön, asszonyom, beleegyezik!
- Kész volna Ellis kapitányhoz csatlakozni?
- A lehető legnagyobb örömmel.
- Ezt is köszönöm önnek, Zach Fren. Úgy képezem, hogy ha ön is ott lesz a *Dolly-Hope* fedélzetén, eggyel több esélyünk lesz.
- Azt meg HISZEM, Mrs. Branican - felelte vidáman a matróz, és még hunyorított is hozzá. - Igen, én is úgy hiszem, és kész vagyok azonnal útrakelni.

Dolly megragadta Zach Fren kezét, és úgy szorongatta, mint a legjobb barátját. Képezelete máris elragadta, szinte megszédítette. De szilárdan hitt abban, hogy ahol a többiek kudarcot vallottak, ez a tengerész sikert arat.

Ezenközben Ellis kapitány közbevetésének megfelelően meg kellett arról bizonyosodni, hogy a *Californian* által idejuttatott gerenda egykor valóban a *Franklin*hoz tartozott-e - még akkor is, ha Mrs. Branican véleménye e tekintetben végleges volt.

Mint szó volt róla, Mr. William Andrew rendelésére elküldték a gerendadarabot. Vonaton érkezett San Diegóba, és azonnal átvitték a hajóműhelybe. Azokkal a mérnökökkel és művezetőkkel vizsgáltatták meg, akik a *Franklin* építését irányították.

Ez a fadarab, melyet a *Californian* legénysége a Melville-sziget magasságában pillantott meg, tíz mérföldnyire a parttól, az orrtőke egy darabja volt, vagy még inkább az orrtőke végére szerelt és szépen kifaragott kötéltartó pajzsnak egy darabja, mely rendszerint ott díszleg minden vitorlás hajó orrán. A fadarab már nagyon tönkrement, nem mintha soká lett volna vízben, hanem mert a szabad levegőnek, száraz szélnek lehetett sokáig kitéve. Ez indokolja azt a következtetést, hogy sokáig heverhetett a hajó pusztulását okozó sziklazátonyon, majd jóval később ismeretlen okból - talán egy áramlat hatására - megmozdult, és a vízár mentén ereszkedett lefelé hónapok vagy hetek óta, amíg a *Californian* matrózai megpillantották. De hát miféle hajóról származik? Nem John kapitány hajójáról? A válasz igen volt, mert a megrongálódott faragás, ahogy pontosan megnézték a fadarabon, megegyezett azzal a díszítéssel, amelyet a *Franklin* orrtőkepajzsára készítettek.

Ezt állapították meg a San Diegó-i hajóműhelyben. A hajóépítők részéről teljes volt a bizonyosság. A gerendához felhasznált tika is a műhely raktáraiból származott. Felfedezték annak a vasbilincsnek a nyomait is, mellyel annak idején az orrtőkéhez erősítették, továbbá egy megmaradt kis piros festékréteget, egy csöppnyi aranyfüsttel, amit külsején használtak az indamintákhoz.

Így tehát a *Californian* által elhozott fadarab minden kétséget kizáróan az Andrew cég eltűnt hajójából származik, mely után hiába nyomoztak a maláji vizeken.

Miután a vizsgálat eredményt hozott, minden indok megvolt arra is, hogy Ellis kapitány magyarázatát fogadják el; ha a *Franklint* még jelezték a Jáva-tengeren, Celebesztől délnyugatra, ebből szükségképpen következik, hogy néhány nap múlva átsodródott a Szunda-szoroson vagy bármely másik szoroson, mely a Timor-tengerre vagy az Arafura-tengerre nyílik, s végül az ausztrál partok meredek szikláin lelte pusztulását.

Mindez teljesen jogossá tette, hogy újra elindítsák a hajót, azzal a feladattal, hogy kutassa fel a Szunda-szigetek és az ausztrál partvidék között elterülő medencét. Vajon eredményesebb lesz ez az expedíció, mint az első, mely a Fülöp-szigetekre, Celebeszre, végül a Maluku-szigetekre vezetett? Minden ok megvolt, hogy reménykedjenek benne.

Ez alkalommal Mrs. Branican arra gondolt, hogy személyesen is részt vesz az expedícióban, és felköltözik a *Dolly-Hope*-ra. De Mr. William Andrew-nak, Ellis kapitánynak és a hozzájuk csatlakozó Zach Frennek, ha nem is könnyűszerrel, végül is sikerült erről lebeszélni. Egy ilyen szükségképpen hosszúra nyúló hajózás sikerét esetleg éppen az veszélyeztetheti, hogy a fedélzeten ott van egy asszony.

Zach Fren a *Dolly-Hope*-ra is mint szolgálatvezető altiszt hajózott be. Ellis kapitány az utolsó intézkedéseket is megtette, hogy a hajóval a lehető leggyorsabban kifuthasson az óceánra.

XIII. KUTATÓÚT A TIMOR-TENGEREN

A *Dolly-Hope* 1882. április 3-án délelőtt tíz órakor siklott ki a San Diego-öbölből. Az amerikai partok közelében Ellis kapitány most egy kissé délebbre vette az irányt, mint az első úton. Igazság szerint a legrövidebb úton akart eljutni az Arafura-tengerre, a Torres-szoroson át, amelyen túl bukkantak rá a *Franklin* orrából származó fadarabra.

Április 26-án értek a Gilbert-szigetcsoporthoz, mely nagy területen szétszórva fekszik. Ebben az évszakban a Csendes-óceán valóban szélcsendes, a hajózás igen nehézkesé válik, különösen a vitorlások számára. Észak felé maguk mögött hagyták a Scarborough- és a Kingsmill-szigeteket, a két fő szigetcsoporthoz, melyek mintegy ezernyolcszáz mérföldnyire vannak a kaliforniai partoktól, a Karolináktól pedig délnyugatra. Ellis kapitány innen a Vanikoro-szigetek felé hajózott, melyet már tizenöt mérföldről fel lehetett ismerni az égre rajzolódó Kapogo-vulkánról.

Ezek a termékeny, zöld szigetek, melyeknek teljes felületét járhatatlan őserdő borítja, a Viti-csoporthoz tartoznak. Korallzátonyok fogják körül gyűrűszerűen, és emiatt csak nagy veszélyek árán lehet megközelíteni őket. Itt találta meg annak idején Dumont d'Urville és Dillon a *Kutatónak* és a *Reménységnek*, Lapérouse hajóinak maradványait; ezek 1791-ben indultak útnak Brestből, s a Vanikoro-szigetek zátonyain szétzúzódva többé nem tértek vissza hazájukba.

Amíg e szomorú emlékü szigetet nézegették a *Dolly-Hope* legényei, érthetően jutottak arra a gondolatra: vajon a *Franklin* is Lapérouse hajóinak a sorsára jutott? És Ellis kapitány ugyancsak az elveszett hajó roncsait fogja megtalálni, ahogy az Dumont d'Urville és Dillon esetében is lejátszódott? Ha pedig nem találják meg a katasztrófa színterét, John Branican és társainak sorsa mindörökké titok marad?

Kétszáz mérfölddel tovább a *Dolly-Hope* rézsút átvágott a Salamon-szigeteken, melyeket régebben Új-Georgiának meg Medveölő Földnek is neveztek.

Mintegy tíz nagyobb szigetet találunk itt egy kétszáz mérföld hosszan és negyven mérföld szélességen elnyúló térségben. Ezek közt vannak a Carteret-szigetek, melyeket Vérontás-szigeteknek is hívnak; ez az elnevezés sejteti, milyen véres jelenetek játszódhattak le errefelé.

Nem lett volna semmi értelme, hogy Ellis kapitány e szigetek őslakosainál tudakozódjék, vagy bármily módon e környéken kutatgasson. Ki sem kötött sehol, inkább a lehető leggyorsabban igyekezett a Torres-szoros felé, égve a türelmetlenségtől, akárcsak Zach Fren, hogy az Arafura-tengernek arra a szakaszára érjen, ahol a roncsdarabot felfedezték. Onnét fogják végigvinni a nyomozást, olyan aprólékos gonddal és olyan fáradhatatlan kitartással, hogy a siker se maradjon el.

Pápuaföld, más néven Új-Guinea közelében jártak már. Néhány nappal azután, hogy átszelték a Salamon-szigeteket, a Louisiade-szigetcsoporthoz tűnt fel a *Dolly-Hope* előtt. Elhaladtak a Rossel sziget, a D'Entrecasteaux-szigetek, a Trobriand-szigetek és még egy sor kisebb sziget mellett, melyek szinte megbújtak a kókuszpálmák pompás kupolája alatt.

Végül mintegy háromheti út végén Új-Guinea magas partjait jelezték az őrszemek a láthatáron, majd a York-fok magaslatait, melyek az ausztrál kontinensből nyúlnak ki - e két pont zárja be északról és délről a Torres-szorost.

A szoroson rendkívül veszélyes az áthaladás. Hacsak valami okból nem kényszerülnek rá, a hosszú járatú hajók kapitányai nem szívesen merészkednek bele. Ezen a ponton a hajózási biztosítótársaságok sem mernek kockázatot vállalni.

Jó ok van arra, hogy a hajósok ne bízzanak az állandó kelet-nyugati tengeráramban, mely a Csendes-óceán vizét zúdítja az Indiai-óceánba. A hajózást a felszín alatti rétegek veszélyeztetik. A napnak csak néhány órájában szabad rajta áthaladni, mikor a nap állása, a beeső napsugarak révén érzékelni lehet a szirtek fűrészfogait a hullámozó víz alatt is.

Mikor szemük elé tárult a Torres-szoros, Ellis kapitány megbeszélést tartott a másodkapitánnyal és Zach Frennel, és azt kérdezte ez utóbbitól:

- A *Californian* ugye pontosan a Melville-sziget magasságában fogta ki a *Franklin* testéből származó gerendát?

- Pontosan ott - felelte Zach Fren.

- Tehát mintegy ötszáz mérföldnyire a szorostól, az Arafura-tengeren?

- Így van, kapitány, és tudom, hogy mi okoz önnek gondot. Minthogy az ismert áramlatok keletről nyugati irányba mozognak, arra kell gondolni, hogy ha egyszer az orrtökedarabot a Melville-szigetnél szedtük föl, akkor a *Franklin* pusztulása itt következett be a Torres-szoros bejáratánál.

- Kétségtelenül így van, Zach Fren, és ebből arra kellene következtetni, hogy John Branican ezt a veszélyes átjárót választotta, hogy Singapore-ba menjen. De ezt sosem hinném el. Hacsak nem bukkannak fel eddig ismeretlen körülmények, ki kell tartanom amellet, hogy a maláj szigetek vizein kellett áthaladnia, ahogy mi is tettük első utunk alkalmával, hisz utoljára Celebesz szigetétől délre látták.

- És minthogy ez a tény kétségbevonhatatlan - jegyezte meg a másodkapitány -, ebből csak arra lehet következtetni, hogy amennyiben Branican kapitány a Timor-tengerre jutott, csak azon tengersizorosok egyikén át jöhetett, melyek a Szunda-szigeteket választják el egymástól.

- Ez nem vitatható - szólott most Ellis kapitány -, és ezért képtelen vagyok felfogni, hogyan került onnan kelet felé a *Franklin*! Két eset lehetséges: vagy tehetetlenül hánykolódott, vagy nem. Ha igen, az áramlatoknak több száz mérföldnyire nyugatra, messze a Torres-szorostól kellett volna magukkal ragadniok. Ha viszont nem volt kormányozhatatlan állapotban, mért indult volna e szoros felé, amikor Singapore éppen az ellenkező irányban fekszik?

- Én se tudom, mire véljem - szólalt meg újra a másodkapitány. - Ha a gerendát az Indiai-óceánon találták volna, ezzel meg lehetne magyarázni a hajótörés helyszínét, akár úgy, hogy a Szunda-szigeteken, akár úgy, hogy Ausztrália nyugati partvidékén következett be.

- Pedig a Melville-szigetnél fogták ki - tért vissza rá Ellis kapitány -, ami arra mutat, hogy a *Franklin* az Arafura-tengernek a szoros felé eső szakaszán vagy magában a Torres-szorosban pusztult el.

- Esetleg léteznek - mondta elgondolkozva Zach Fren - olyan ellenáramlatok is az ausztrál partok mentén, melyek éppen a szoros felé hajtották a gerendát. Ebben az esetben a hajótörés az Arafura-tenger nyugati medencéjében is bekövetkezhetett.

- Nos, meglátjuk - sóhajtott Ellis kapitány. - De addig is úgy kell szétnéznünk, mintha a *Franklin* itt, a Torres-szoros szirtjein kapta volna a halálos sebet.

- Ha pedig okosan hajózunk - kiáltotta Zach Fren -, meg fogjuk találni John kapitányt!

Végül is ez volt még mindig a legjobb megoldás; így is cselekedtek.

A Torres-szoros szélessége mintegy harminc mérföldre becsülhető. Szinte lehetetlen elképzelni a szigetcskék és sziklák töméntelen sokaságát, melyek bejelölését még a legjobb térképészek sem voltak képesek elvégezni. Számuk legalább kilencszáz, a legtöbb alig emelkedik a víz felszíne fölé, és a legnagyobbak kerülete is csak három-négy mérföld. Az andamenék kisebb törzsei lakják, melyek igen kegyetlenek a kezük közé került hajósokkal, amint azt a *Chesterfield* és a *Hormuzier* matrózainak lemeszárítása bizonyítja.

Ide-oda járva könnyű pirogjaikon, maláji jellegű kis vitorlásaikon, ezek a vademberek különösebb fáradság nélkül átkelnek Új-Guineából Ausztráliába és Ausztráliából Új-Guineába. Ha tehát John kapitány és emberei valamelyik szigetre kerültek volna, aránylag könnyen átjuthattak volna az ausztrál partra, onnét pedig a Carpentaria-öböl vagy a York-félsziget bármelyik falujába, ahonnan hazatérésük nem okozott volna különösebb bonyodalmakat. Nos, minthogy egyikük sem került elő, csak az a feltevés marad, hogy a szoros vadembereinek hatalmába kerültek, akiktől igazán nem lehet azt várni, hogy tiszteletben tartásuk a hadifogolyjogokat: irgalom nélkül leölik őket, fel is falják, és mindezek után hogyan lehetne egy ilyen véres szörnyűség nyomait felfedezni?

Erre volt kénytelen Ellis kapitány gondolni, erről beszéltek az emberek a *Dolly-Hope*-on. Így alakulhatott a *Franklin* hajótörötteinek a sorsa, ha itt pusztult el a Torres-szorosban. Fennállt természetesen az a lehetőség, hogy nem kelt át a szoroson; csak hogy akkor miként lehet megmagyarázni, hogy a kötélpajzsgerenda roncsával a Melville-sziget vizein találkoztak?

Ellis kapitány tántoríthatatlanul nekivágott a félelmetes átjárónak, természetesen a legszigorúbb óvintézkedések mellett. A gőzhajó kitűnő volt, a tiszték éberek, a matrózok bátrak és hidegvérűek, így joggal számított rá, hogy el tud igazodni a sziklaszirtek labirintusában, és a vadakat is távol tudja tartani, ha támadni merészelnének.

Amidőn a hajók - egy vagy más okból - mégis nekivágnak a Torres-szorosnak, mely a csendes-óceáni bejáratánál korallzátonyokkal van teliszórva, általában az ausztrál part mellett szeretnek végigmenni. De Új-Guinea déli partjainál egy aránylag nagy sziget fekszik, a Murray-sziget, melyet fontos volt alaposan felkutatni.

Ezért a *Dolly-Hope* két nagyon veszélyes szirt között haladt befelé, név szerint az Eastern Fields és a Boot Reef között. Ez utóbbi furcsán tagolt szikláival messziről egy hajótörésben megdőlt hajó benyomását kelti; ők azt hitték hirtelenében, hogy a *Franklin* roncsa áll ott. Néhány pillanatra elérékenyültek, aztán a kis gőzcsonak segítségével hamar kiderült, hogy csak a korallhalmok bizarr tornyosulásait látják.

A Murray-sziget közelében több fatörzscsónakot pillantottak meg, melyeket tűzzel vagy baltával formáltak, és egyensúlyozó kitámasztóval szereltek fel, hogy segítségével billenés nélkül járjanak a tengeren. Öt-hat bennszülött hajtja az ilyet kettős evezőlapáttal, a padlival. A vademberek megelégedtek az üvöltözéssel, helyesebben valóságos vadállati ordítással. A *Dolly-Hope* félgőzzel körbejárt a sziget körül, de támadás ellen nem kellett védekezniök. Hajótörésből származó maradványokat semerre sem láttak. A szigeteken és zátonyokon csak pompás izomzatú fekete bennszülöttek tűntek a szemükbe, hajuk gyapjas volt, és pirosra volt festve, bőrük csillogott, nagy orruk nem volt ellapítva. Ellenséges érzelmeiket azzal mutatták ki, hogy fenyegetően rázták lándzsájukat, az íjat és a nyílvevesszőket, egy csoportba tömörülve a kókuszpalmák alatt, melyeket egyébként ezrével lehet látni itt a szoros környékén.

Ellis kapitány, miután Somersetben, ebben az észak-ausztráliai kikötőben megújította a fűtőanyagkészleteket, egy teljes hónapra keresztül, egészen június 10-ig lelkiismeretesen járta azt a térséget, mely a Carpentaria-öböl és Új-Guinea között terül el. Kikötött a Mulgrave-szigeten, a Banks-, Horn-, Albany- és a Booby-szigeten, melyet sötét, barlangszerű lyukak

lyuggatnak keresztül-kasul - ezek egyikét a Torres-szoros postaládájaként használják. A hajók azonban nem elégszenek meg azzal, hogy a leveleket teszik a postaládjába, melyet egyébként - ezt gondolhatjuk - nem túl rendszeresen ürítenek. Mintegy nemzetközi egyezmény alapján a különböző nemzetiségű tengerészek kötelezőnek érzik, hogy a Booby-szigeten szemet és élelmiszert rakjanak le. Attól nem kell félni, hogy a bennszülöttek elviszik, mert a sebes áramlatok miatt törékeny lélekvesztőikkel nem tudják megközelíteni a partot.

Néhány alkalommal sikerült érintkezésbe lépniök a szigetek vezéreivel, a madókkal, miután olcsó kis ajándékokkal előcsalogatták őket. Viszonzásul kaisót, vagyis teknősbékaalomanc-héjat meg ikrát kínáltak, felfűzött kagylókat, mely ott pénzként is szolgál. Minthogy nem tudták magukat megértetni, és az ő beszédjükből sem értettek egy szót sem, lehetetlen volt megbizonyosodni, hogy tudnak-e valamit ezek az andamenék egy olyan hajótörésről, mely a *Franklin* eltűnésével azonos időben történt. Mindenesetre semmi nyoma sem volt annak, hogy amerikai gyártmányú tárgyak lettek volna a birtokukban, fegyverek vagy kézieszközök. Nem találtak vasakat sem, ácsolt gerendát vagy deszkát, árboc- vagy lécdarabokat, olyasmit, ami egy szétroncsolt hajóból származott volna. Így aztán Ellis kapitány végérvényesen elhagyta a Torres-szoros szigetkét, és ha azt nem is állíthatta teljes bizonyossággal, hogy a *Franklin* nem ezeken a sziklákon zúzódott szét, legalábbis erre utaló jelet nem talált.

A további feladat az Arafura-tenger felkutatása volt, melyhez a Timor-tenger csatlakozik; ezt északról a Szunda-szigetek láncolata, délről az ausztráliai partok határolják. Ami magát a Carpentaria-öblöt illeti, Ellis kapitány feleslegesnek ítélte a felkutatását, mert a partjai mentén történt hajótörés nem maradhatott volna észrevétlen a környék telepesei körében. Ezzel ellentétben először az Arnhem-föld partvidékén akarta folytatni a nyomozást, majd körös-körül a Timor-tenger északi körzetét akarta végigjárni, és a számos átjáró tengersizorost, melyek a Timor-tengerre nyílnak.

Az Arnhem-föld meredek partjainál és a szétszórt szigetkék és zátonyok körül megtett hajóút is több mint egy hónapot vett igénybe. Azzal a megszokott odaadással s egyben nagy merészséggel hajtották ezt is végre, mely semmitől sem riad vissza. De sehol semmi adat nem bukkant fel, a Carpentaria-öböl nyugati csücskétől egész fel a Van Diemen-öbölig. A *Dolly-Hope* legénysége sehol sem akadt hajótörés nyomaira. Sem az ausztrál bennszülöttek, sem a kínaiak, akik tengeri uborkával kereskednek szerte a vidéken, nem tudtak semmiféle felvilágosítást adni. Egyébként ha a hajótörést túlélő emberek a *Franklin*ről az itteni bennszülött törzsek fogságába estek volna - tekintve, hogy e törzsek emberevők -, egyikük sem maradhatott volna életben, hacsak nem valami csoda folytán.

Július 11-én érték el a 130-ik hosszúsági fokot. Ellis kapitány megkezdte a Melville-sziget és a Bathurst-sziget felderítését; e két szigetet csak egy keskeny átjáró választja el egymástól. E két szigettől tíz mérföldnyire északra találták meg a *Franklin* orrgerendájának darabját. Hogy nyugati irányba még távolabbra nem sodorta a víz, ahhoz az a körülmény kellett, hogy az áramlás a *Californian* ottjárta előtt csak aránylag rövid idővel seperje le a szikláról. Elképzelhető volt, hogy nem messze járnak most a katasztrófa színhelyétől.

Az itteni kutatás közel négy hónapig tartott, mert nemcsak a két sziget körzetére terjeszkedett ki, hanem az Arnhem-föld partvonalára is a Királynő-csatornáig, sőt egészen a Victoria folyó torkolatáig.

Viszont igen nehéz lett volna a kutatást beljebb eső területen is elvégezni. Veszélyt és kockázatot vállaltak volna anélkül, hogy bármi esélyük is lett volna adatszerzésre. Az ausztráliai kontinens északi részén kóborló törzsek híre igen félelmetes. Még nemrégiben is - ahogy az egyik kikötőhelyen Ellis kapitány megtudta - emberevő aktusokra került sor ezen a vidéken.

Egy holland hajó, a *Groningen* legénységét lépre csalta a Bathurst-sziget bennszülöttjeinek álságos viselkedése, és aztán legyilkolták és felfalták őket ezek a vadállatok - lehet-e más névvel illetni őket? Ha valaki a fogságukba esik, úgy vehetjük, hogy a legborzalmasabb halál vár rá!

Bár Ellis kapitány kénytelen volt lemondani arról, hogy megtudjon valamit a tekintetben, hol és hogyan kerülhetett a *Franklin* legénysége a vademberek kezei közé, mégis volt rá esélye, hogy valami jelet talál a hajótörésre vonatkozólag. Annál inkább jogos volt ez a remény, mert alig nyolc hónap telt el azóta, hogy a Melville-sziget közelében a *Californian* kihalásztta az orrtőkéből származó fadarabot.

Ellis kapitány és a többiek pillanatot sem vesztegetve nekiláttak, hogy végigvizsgálják az összes öblöt, pataktorkolatot, a part menti zátonyokat, mit sem törődve a rájuk leselkedő veszélyekkel, a rájuk váró fáradtsággal. Így érthető, mért nyúlt olyan hosszúra a kutatóútnak ez a szakasz. Fontos volt, hogy a lehető legaprólékosabban járjanak el.

Néhányszor a *Dolly-Hope* majdnem léket kapott e tengerrész hiányosan ismert sziklazátonyain. Ugyancsak előfordult néhányszor, hogy a bennszülöttek támadtak, és puskával kellett visszariasztani a közelítő csónakokat, sőt a fejszékkel a fedélzet felé kapaszkodó vadakat.

De a kutatás eredménye senkit sem elégitett ki sem a Melville-szigeten, sem a Bathurst-szigeten, éppannyira nem, mint az Arnheim-földön, a Victoria folyó torkolatáig és ahogy azelőtt a Torres-szorosban. Hajótörés nyomára nem leltek, maradványokat sem találtak.

Itt tartott az expedíció munkája november 3-án. Mitévő legyen most Ellis kapitány? Küldetését tekintse befejezettnek, legalábbis ami az ausztráliai partvidéket, a közelében fekvő szigeteket illeti? Haza kell már térnie, ha a Timor-tengert északról határoló Szunda-övezet kis szigeteit is végigjárták? Egyszóval nyugodt lehet a lelkiismerete, hogy mindent megtett, ami emberileg lehetséges?

Ez a derék tengerész érthetően visolygott attól, hogy feladatát elintéztnek tekintse, még ha a kutatást ki is terjesztette egészen az ausztrál partokig.

Egy váratlan esemény vetett véget töprengéseinek.

November negyedikének reggelén a gőzhajó hátsó fedélzetén sétált Zach Frennel, amikor az altiszt felhívta figyelmét néhány tárgyfelére, melyek mintegy fél mérföldre úsztak a *Dolly-Hope*-tól. Nem fatárgyak voltak, deszkadarabok vagy fatörzsek, hanem óriási fűcsomók, a tenger mélyéről kiszakadt sárgás hínárcsomók, melyek a part mentén úsztak felfelé.

- Ez aztán különös - jegyezte meg Zach Fren. - Ne hívjanak többé a becsületes nevemen, ha ezek a fűcsomók nem nyugatról, pontosabban délnyugatról jönnek errefelé! Kell lenni egy olyan áramlatnak, mely a szoros felé viszi őket.

- Úgy tűnik - felelte Ellis kapitány -, ez valami helyi áramlat lehet, hacsak nem az árapály mozgásáról van szó.

- Azt nem hiszem, kapitány - mondta Zach Fren -, mert hajnalban, ahogy most visszaemlékszem, már láttam egy csomó hínárt ugyanígy felfelé úszni.

- Szolgálatvezető altiszt, határozottan állítja ezt?

- Olyan biztos vagyok benne, mint abban, hogy végül is megtaláljuk John kapitányt!

- Nos hát, ha valóban van ilyen áramlat - szólt ismét Ellis kapitány -, lehetséges, hogy a *Franklin*-ből származó gerenda nyugatról jött, végig az ausztrál part mentén.

- Én pontosan így látom a dolgot - mondta Zach Fren.

- Ez esetben nincs mit tétovázsnunk, altiszt. A kutatást ki kell terjesztenünk végig a Timor-tenger mentén az összes partra, Nyugat-Ausztrália legtávolabbi pontjáig.

- Semmiben sem voltam ennyire biztos, Ellis kapitány, minthogy kétségkívül itt van ez a part menti áramlat, melynek a pályája jól kivehetően a Melville-szigetet is érinti. Ha azt tételezzük fel, hogy Branican kapitány a nyugatra fekvő vizeken szenvedett hajótörést, ily módon megmagyarázható, hogy a hajó egy darabkája eljutott azokra a vizekre, ahol a *Californian* hajóról kihalásztuk.

Ellis kapitány magához kérette a másodtiszte, és vele is megtárgyalta, szükséges-e útjukat nyugati irányban folytatni.

A másodkapitány is azon a véleményen volt, hogy a helyi áramlat felfedezése azt parancsolja: a kutatást folytatni kell, legalább az áramlat kiindulópontjáig.

- Folytassuk hát utunkat nyugat felé - mondta Ellis kapitány. Nem kételyeket, hanem bizonyosságot vagyunk kötelesek magunkkal vinni San Diegóba. Azt a bizonyosságot, hogy a *Franklin*-ből már semmi sem maradt, ha egyszer itt veszett az ausztrál partokon!

E kijelentés eredményeképpen, mely egyébként nagyon is helyénvaló volt, a *Dolly-Hope* felhajózott Timor szigetére, hogy feltöltse tüzelőanyag-készletét.

Negyvennyolc óras tartózkodás után visszaindultak a Londonderry-fok felé, mely Nyugat-Ausztrália kiindulópontjaként ugrik ki a partvonalból.

Amint túljutottak a Királynő-csatornán, Ellis kapitány igyekezett a szárazföld vonalát követni, amennyire közlőről csak lehetséges volt, már a Turtle-nyúlványtól kezdve. Errefelé az áramlat nyugat-keleti irányát nagyon jól meg lehetett figyelni.

Így tehát ez nem árapály-jelenség volt, valami oda-vissza áramlás, hanem a lenti vizek állandó felfelé vonulása a Timor-tengernek ezen a déli részén. Volt értelme tehát, hogy végigjárják, és betekintsenek az összes kis öbölbe és sziklamélyedésbe, egész odáig, míg hajójuk ki nem ér a nyílt tengerre, az Indiai-óceán vizeire.

Amikor a Cambridge-öböl bejáratához értek, melynek vize a Cockburn-hegység talapzatát nyaldossa, Ellis kapitány úgy ítélte meg, hogy oktalanság volna hajóját e hosszú tölcser-öbölben kockáztatni, melynek belsejét éles szirtek barázdálják, és melynek partjain félelmetes hordák barangolnak. Ezért a gőzbárkát tizenhét jól felfegyverzett emberrel Zach Fren parancsnoksága alá rendelte, hogy járják be az öböl partjait.

- Ha John Branican a szárazföldnek ezen a pontján esett a bennszülöttek fogságába - bocsátotta őt útra Ellis kapitány -, fel sem tételezhető, hogy ő vagy bárki a legénységből életben maradt volna. Nekünk az is fontos, hogy kikutassuk, maradt-e valami a *Franklin*-ből, amennyiben az ausztrálok itt, a Cambridge-öbölben sülyesztették volna el.

- És ez számomra nem is volna meglepetés - húzta össze szemöldökét Zach Fren -, mert kitelik ezektől a jómadaraktól!

A vállalkozás tehát indokolt volt, és altisztünk lelkiismeretesen meg is oldotta úgy, hogy közben állandóan résen állt. A kis hajót egészen az Adolphus-szigetig vezette, az öböl mélyére. Megkerülte a szigetet, de nem látott olyasmit, ami a kutatás kiterjesztésére ösztönözte volna.

A *Dolly-Hope* folytatta útját a Cambridge-öblön túl. Megkerülte a Dussejour-fokot, és északnyugatnak fordult, azt a partot követve, mely a Nyugat-Ausztrália néven ismert hatalmas ausztrál közigazgatási területhez tartozik. Számos kis sziget van itt, a parti öblök szeszélyes

rajzolatot mutatnak. De sem a Rhuliers-foknál, sem Londonderry hegyfokánál nem koronázta siker a legénység erőfeszítéseit, hiába vállalták oly lelkesen a tengernyi megpróbáltatást.

A fáradalmak és a veszélyek más módon súlyosodtak rájuk, amint a *Dolly-Hope* megkerülte Londonderry hegyfokát. Ezt a partot az Indiai-óceán óriási hullámhegyei már közvetlenül ostromolják, és nemigen akad megfelelő menedék, ahol egy mozgásképtelenné vált hajó biztonságot kereshetne. Nos, egy gőzhajó sorsa többnyire a gépezetére van bízva, mely időnként cserbenhagyhatja, mikor például a heves hullámozás a hajót hosszirányú bukducsolásra és dülöngélésre kényszeríti. A hegyfoktól kezdődően a Collier-öböl, a York-csatornában éppúgy, mint a Brunswick-öbölben mást sem látni, mint kis szigetek tömkelegét, a sziklahátak és sekély vizek útvesztőit, melyek némileg hasonlatosak a Torres-szoros zűrzavaros felszíni viszonyaihoz. A Talbot- és a Bougainville-foknál pedig a partot olyan iszonyú hullámtorlaszok védik, hogy megközelítése csak a bennszülöttek csónakjaival lehetséges, mert azok a kitámasztók révén nem borulnak fel. Az Admiralty-öböl, mely a Bougainville-fok és a Voltaire-fok közt nyílik, annyi sziklaszirttal van teliszórva, hogy a gőzbárka nemegyszer került veszélybe. De ez sem csökkentette az emberek buzgalmát, a bátor tengerészek továbbra is vetélkedtek a veszélyes feladatokért. Itt megjegyezhetjük egyébként, hogy az e vidéken használt sok francia elnevezés kellőképpen mutatja, milyen nagy szerepet játszottak a francia hajósok e partok felfedezésében.

A Collier-öblön túljutva Ellis kapitány behatolt a Buccaneer-szigetvilágba. Tervei szerint egyébként legfeljebb a Leveque-fokig kellett elhatolniok, melynek csúcsa északnyugatról zárja le a King-öböl csatornáját.

Nem mintha az időjárás okozott volna gondot, hiszen napról napra szebb lett az idő. Az Indiai-óceánnak ezen a részén, mely már a déli féltekén található, az október és november hónap az északi félteke áprilisának és májusának felel meg. Fokról fokra kellemesebbé vált az idő, és a kutatóút egyre kedvezőbb körülmények között folytathatták volna. De nem volt ok feleslegesen elnyújtani. A legszűkebb pont csak az lehet, ahol a part menti ellenáramlat, mely keletre haladva még gerendákat is magával tudott sodorni, fel a Melville-szigetig, véglegesen elenyészik.

Végül meg is találták ezt a pontot 1883 januárjának vége felé, miután a *Dolly-Hope* befejezte - egyébként eredménytelenül - a King-öböl torkolatának a felderítését; itt van egyébként a Fitzroy folyó torkolata. Ennek a fontos vízfolyásnak torkolatánál a kis gőzbárka kénytelen volt egy heves bennszülött-támadást is elszenvedni. Az összecsapásban két matróz megsérült, szerencsére csak könnyebben. Hála Ellis kapitány hidegvérének, a támadási kísérlet nem fordult gázszos katasztrófába.

Amint a *Dolly-Hope* kiért a King-öbölből, lehorgonyzott a Leveque-fok magasságában. Itt Ellis kapitány tanácsot tartott helyettesével és a szolgálatvezető altiszttel. Miután gondosan tanulmányozták a térképeket, elhatározták, hogy ezt a partot tekintik a kutatóút végének, a déli félgömb 18-ik szélességi vonalának közelében. A King-öblön túl a part végig nyitott, sziget is alig van, és Tasmanföldnek az a része, melyet ez a part zár le az Indiai-óceán felé, a legfrissebb kiadású térképeken is fehér foltként szerepel. Semmi értelme nem volna továbbhajózni délnyugat felé, vagy felkeresni a Dampier-szigetek körzetét.

Egyébként is igen kevés volt már a szén a *Dolly-Hope*-on; a legegyszerűbb az volt, hogy egyenes irányban Batávia felé indulnak, ahol feltölthetik a szénraktárt. Onnét továbbhaladhatnak a Szunda-szigetek vonalán, keresztül a Timor-tengeren, és így jutnak vissza a Csendes-óceánra. A hajó orrát tehát északnak fordították, és a *Dolly-Hope* hamarosan elvesztette a szemhatárról az ausztrál partokat.

XIV. A BROWSE-SZIGET

Ausztrália északnyugati partjai és a Timor-tenger nyugati térsége között nincsenek jelentősebb szigetek. A térképészek errefelé alig néhány kis szigetet tartanak nyilván. Amivel mégis találkozni lehet, az inkább néhány furcsa kiképzésű sziklahát, korallzátony, melyeket különböző elnevezésekkel illetnek: bank, rock, reef, shoal - azaz pad, szikla, szirt, homokzátony, így például Lynher-Reef, Scott-Reef, Courtier-Shoal, Hibernia-Shoal, Sahul-Bank, Echo-Rock és így tovább. E zátonyok nagyobb részének helyzete pontosan meg van állapítva, kisebb részük még csak megközelítőleg. Az is lehetséges, hogy ezek közül a nyugtalanító sziklapadok közül, melyek egy része a víz színe alatt rejtőzik, még jó néhány vár felfedezésre. Éppen ezért igen nehéz erre a hajózás, és megkívánja a legnagyobb elővigyázatot; az indiai vizekről közeledő hajók csak ritkán járnak ezen az útvonalon.

Az idő kellemes volt, a tenger nyugodt, kivéve a hullámtörő szirtek környékét. A *Dolly-Hope* kitűnő gépezete nem romlott el a San Diegóból történt indulás óta; a kazánok is teljes hatásfokkal működtek. Az időjárás és a tenger nyugalma kellemes utat ígért a Leveque-foktól egészen Jáva szigetéig. Ez már valójában a visszaút kezdete volt. Ellis kapitány már csak a szükséges menet közbeni kikötések idejét számolta az úthoz; ezeket a megállókat pedig a Kis-Szunda-szigetek felderítésére kívánta fordítani.

Az első napokban, hogy elindultak a Leveque-fok magasságából, nem történt semmi a tengeren. Az őrszemeket a legnagyobb éberségre kötelezték. Fent csücsültek az árbocokon, és már a lehető legnagyobb távolságból jelezniök kellett az említett shoalokat és reefeket; legtöbbjük alig magasodott a víz színe fölé.

Február 7-én reggel kilenckor az előárbc keresztrúdjaian csücsülő matrózok közül az egyik felkiáltott:

- Sziklaszirt balra, elől!

Minthogy a szirt a fedélzeten állók számára nem volt még látható, Zach Fren egy ugrással fent termett a kötélzeten, hogy személyesen megnézzé a jelzett helyet.

Miután lovaglólásban elhelyezkedett az egyik keresztrúdon, tisztán kivehette balra, kissé már tat felé, jó hat mérföldnyire a nyílt tengeren a sziklás földdarabot.

Valójában nem sziklapad vagy homokzátony volt, hanem egy számárhátként felpúposodó kis sziget, mely északnyugatra feküdt a hajótól. Minthogy még elég messze volt, az is lehetségesnek látszott, hogy a szigetecske egy valódi sziget, melynek tényleges nagysága majd csak szélességének irányából nézve mutatkozik meg.

Néhány perc múlva Zach Fren lemászott, és jelentést tett Ellis kapitánynak. Ő máris parancsot adott egy negyed fordulatra, hogy megközelítsék a szóban forgó szigetecskét.

A délben végzett helymeghatározásnál, miután felvette a nap állását és meghatározta a hajó helyzetét, a kapitány bejegyezte a fedélzeti naplóba, hogy a *Dolly-Hope* a déli szélesség $14^{\circ} 7'$ és a keleti hosszúság $133^{\circ} 13'$ alatt tartózkodik. Mikor a helyzetpontot rávezették a térképre, egybeesett egy bizonyos szigetnek a helyzetével, melyet nemrégiben jelöltek meg a térképészek a Browse-sziget névvel, és amely mintegy kétszázötven mérföldnyire fekszik az ausztrál partoktól, nevezetesen a York-öböltől.

Minthogy a sziget éppen útjukba esett, Ellis kapitány úgy döntött, hogy követi partvonalát, noha kiszállni nem volt szándékában.

Egy órával később a Browse-sziget már csak egy mérföld távolságra volt a hajótól. Az erősen hullámzó tenger nagy zajjal csapkodta a sziklákat, és ködfüggönyként csillogott egy északkeleti irányban húzódó földnyelv felett. Nem lehetett megállapítani a sziget nagyságát, mert éppen rézsút álltak tőle. Mindenesetre úgy látszott, hogy a dimbes-dombos fennsíkon egyetlen magaslat sem emelkedik ki.

Ezalatt Ellis kapitány, aki nem szeretne volna az időt feleslegesen vesztegetni, éppen parancsot akart adni a gépésznek a teljes menetsebesség felvételére, mivel előzőleg csak csökkentett sebességgel haladtak, mikor Zach Fren integrálni kezdett, és átkiáltott hozzá:

- Kapitány, nézze csak... amott... Nem egy árboc áll azon a földnyelven?

Az altiszt kinyújtott karral mutatott az északkeletre nyúló földnyelv felé, mely egy meredek sziklaoldalban végződött.

- Árboc? Nem az, nekem úgy tűnik, hogy csak egy fatörzs - válaszolta Ellis kapitány.

De fogta a távcsövet, és alaposan megvizsgálta a Zach Fren által észrevett micsodát.

- Mégis úgy van, altiszt, nem tévedett! Árboc az, és mintha egy rongyos zászlódarabkát lobogtatna rajta a szél. Úgy van, ez valami jelzés!

- Akkor talán helyes volna, ha odamennénk - dörmögte a szolgálatvezető altiszt.

- Én is úgy gondolom - zárta le a beszélgetést Ellis kapitány.

És azt a parancsot adta, hogy a leglassúbb menetben közelítsenek a Browse-szigetnek.

A parancsot tüstént végrehajtották. A *Dolly-Hope* lassan közeledett a sziklazátonyokhoz, melyek mintegy háromszáz lábnyi szélességben körülvették a szigetet. A hullámok erősen felcsaptak rajtuk, nem mintha olyan erősen fújt volna a szél, hanem mert az áramlás éppen ebbe az irányba nyomta a hullámokat.

Hamarosan szabad szemmel is jól lehetett látni a part részleteit. A part igen vadnak tűnt, ki volt minden száradva, vigasztalanul elhagyatva, sehol egy tenyérnyi zöld. A sziklák közt barlanglyukak ásítottak, melyekben a visszaverődő hullámok mennydörgésszerű robajt keltettek. A sorjázó sziklák közt néhol egy homokfolt sárgállott, felettük rajokban tengeri madarak röpködtek. Innenfelől semmi nyomát nem látták egy hajótörésnek, se póznának, se fenékdesszkának. A part fokára letűzött árboc talán egy előárbc sudárúdjára lehetett, de a zászló színét lehetetlen volt megállapítani, bár az enyhe szél meg-meglobogtatta a rongyos vásznat.

- Hajótörtek vannak itt! - kiáltott fel egyszerre Zach Fren.

- Vagy voltak - így a másodkapitány.

- Nem lehet kétséges, hogy egy hajó megfeneklett ezen a szigeten - mondta Ellis kapitány.

- És az is legalább ennyire bizonyos - tette hozzá a másodkapitány -, hogy a szigeten a hajótörtek menedéket találtak, hiszen jeladésként állították fel a póznát, s talán még el sem hagyták, hisz nemigen történik meg, hogy az Ausztráliába vagy Indiába tartó hajók a Browse-sziget közelében haladjanak el.

- Úgy hiszem, kapitány, hogy meg akarja nézni személyesen - mondta Zach Fren.

- Úgy van, altiszt, de mostanáig egyetlen pontot sem fedeztem fel, ahol a parthoz lehetne állni. Először tehát járjuk körbe a szigetet, mielőtt rászánjuk magunkat. Ha most is szerencsétlen hajótörtek laknak itt, lehetetlen, hogy ne vegyenek észre bennünket, és ne adjanak életjelet.

- És ha nem látunk senkit, mitévő akar lenni? - szívóskodott Zach Fren.

- Megpróbálunk partra szállni, amint lesz rá alkalom - válaszolt Ellis kapitány. - Ha nem is lakik itt senki, a sziget megőrizhette a hajótörés nyomait, és kutatásunk szempontjából ez tanulságos lehet számunkra.

- És mit lehessen tudni? - dünnyögte Zach Fren.

- Mit lehet tudni? Azt akarja mondani, altiszt, hogy talán a *Franklin* vetődött a Browse-szigetre, mely pedig nagyon is messze fekszik a kijelölt útvonalától?

- És miért ne, kapitány?

- Bár ez teljesen valószínűtlen - mondta Ellis kapitány -, megkíséreljük a partraszállást!

A tervet, hogy körbejárják a Browse-szigetet, haladék nélkül megvalósították. Bár óvatosan egy kötélhossznyira tartották a hajót a sziklaktól, a *Dolly-Hope* rövid idő alatt megkerülte az észak felé nyíló kiszögelléseket. A part felszíne továbbra sem változott - a sorjázó sziklák mintha mind azonos formában kövültek volna meg, a sziklahátakat tornyos hullámok dőngették, a hullámok permete belepte az éles szirteket, melyek szinte kivihetlenné tették a partraszállást. Hátrább, a köves tetőn néhány satnya kókuszpálma tűnt elő, de gondozott növényeknek nyoma sem volt. Egyetlen ember se bukkant fel. Emberi szálláshely sem tűnt szemükbe. Sehol egy dereglye vagy egy halászladik. Üres volt a víz, üres a part. Csupán néhány farka sirály képviselte az életet ebben a halotti sivárságban, amint ide-oda cikáztak.

Ha ez a sziget, nem is biztosíthatta minden életfeltételüket, legalább menedéket nyújthatott azoknak, akik túlélték a hajó pusztulását.

A Browse-sziget kerülete hat-hét mérföldet tehet ki: erre a megállapításra jutottak, miután a *Dolly-Hope*-pal a sziget déli peremét is megkerülték. Az egész legénység kikötésre alkalmas bejáratot próbált felfedezni, vagy kikötő híján legalább egy védett öblöt a sziklák sűrűjében, ahol a gőzös néhány óra hosszat csendben meghúzódhatna, de hiába. Csakhamar bebizonyosodott, hogy a partot csak úgy lehet megközelíteni, ha a fedélzeti csónakokat használják, de ahhoz is szükséges egy megfelelő átjárót találni.

Délután egy órakor a *Dolly-Hope* a sziget felől szélárnyékban volt. Az enyhe tengeri szellő északnyugat felől fúj, így az óceán hullámai nem zúdultak akkora erővel a sziklaparra. A part itt erősen beugrott, és egy aránylag nagy, nyitott medencét képezett, ahol egy hajó különösebb veszély nélkül lehorgonyozhatott, míg a szélirány túlságosan meg nem fordul. Késedelem nélkül úgy döntöttek, hogy itthagyják a *Dolly-Hope*-ot, ha nem is lehorgonyozva, de kis gőznyomás alatt, és közben a kis gőzbárkával partra szállnak. De még ki kellett tapogatni, hogy léphetnek partra a meredező sziklák közt, melyeken fehér tajtékban sietregtek a hatalmas hullámok.

Ellis kapitány távcsővel vizsgálta a partot, és végül is észrevett egy mélyedést a fennsíkon, mintha egy nagy vágás mélyedt volna a sziget kőzetébe; a nyíláson át egy kis patak ereszkedett a tengerbe.

Zach Fren is úgy vélte, midőn ő is megszemlélte, hogy ennek a vágásnak a tövénél fel lehet jutni a partra. Errefelé mintha a part is kevésbé meredek lett volna, vonala pedig éles szögben tört meg. Felfedeztek egy keskeny átjárót is a sziklazátonyokon át, ahová nem csapott már fel a tenger.

Ellis kapitány utasítást adott, hogy készítsék elő a gőzbárkát, és az félóra múlva menetkész állapotban pöfögött. Ő is beszállt Zach Frennel együtt, továbbá egy csákyás, egy kormányos, egy fűtő meg a gépész. Óvatosságból két puskát, két fejszét és néhány revolvért is vittek

magukkal. A kapitány távolléte alatt a másodkapitánynak a kis nyitott öbölben kellett a *Dolly-Hope*-pal manővereznie, és közben állandóan figyelni, nem küldenek-e felé hívójelet.

Fél kettőkor a csónak eltávolodott a hajótól, és a jó mérföldnyire fekvő part felé vette az irányt, keresztül a sziklák csapásán, felettük ezernyi sirály éles sívítása szinte megremegtette a levegőt. Néhány perc, és a csónak csendben ráfutott a homokos partra, melyen itt-ott gyér füvek lengedeztek. Ellis kapitány és Zach Fren tüstént kiszállt a két matrózzal. A gépészt és a fűtőt ott hagyták a bárka őrizetében azzal az utasítással, hogy tartsák a kazánt nyomás alatt. Ezután felmászta a hasadék mentén, ahonnan a kis patak előbújt, és egyszerre fent álltak a kőfennsík peremén.

Néhány száz méternyire egy különös alakú kis kúpos sziklahalom állt, melynek csúcsa mintegy harminc yardnyira emelkedett a part fölé.

Ellis kapitány és kísérei habozás nélkül feléje indultak, és nem minden nehézség nélkül felhágta a tetejére, ahonnan a sziget teljes egészében szemük elé tárult.

Az egész tulajdonképpen egy tojásdad alakú kőtömeg volt, hasonlított a teknősbéka páncéljára; a dombos nyúlvány a farka lehetett volna. Néhol élő talaj is akadt a kőtömegben, ami egyébként nem korallállatokból képződött, mint számtalan maláj atoll vagy a Torreszoros korallsorozatjai. A csupasz grániton itt-ott zöld foltocskák tűntek elő; de az is inkább moha, nem fű, a sok kő között csak néhány gyökér, fák helyett pedig csak satnya bozót. És vajon hol ered a kis patak, melynek medre, míg futását szemmel lehetett követni, a fennsík lejtőin kanyargott lefelé? Talán valamely belső forrás táplálja? Ezt egyáltalában nem volt egyszerű megállapítani, bár el lehetett látni egészen a jel-árbocig.

Ellis kapitány és társai alaposan körülnéztek a kis dombról. A levegőben sehol sem láttak füstöt gomolyogni, egyetlen emberi lény se mutatkozott. Így rögtön arra kellett gondolni, hogy ha a Browse-szigeten laktak is valamikor - és ehhez kétség nem fér -, nem nagyon valószínű, hogy most is volna lakója.

- Szomorú egy menedék a hajótörteknek! - szólalt meg ekkor Ellis kapitány. - Ha itt-tartózkodásuk sokáig tartott, nem tudom, hogyan bírtak itt megmaradni.

- Úgy van - toldotta meg a szót Zach Fren -, az egész csak egy kietlen fennsík. Csak itt-ott akad egy-egy fácska. A sziklát alig fedi egy kis termőtalaj. De hát az ember nemigen követelődhet, ha hajótörést szenved! Egy darab kőszikla a lábunk alatt még mindig többet ér, mint egy vízzel telt lék a fejünk felett!

- Az első pillanatban, akkor így is van - szólt ismét Ellis kapitány -, de később!

- De hát - jegyezte meg erre Zach Fren - lehetséges, hogy a szigeten menedékre lelt hajótörteket nemsokára felszedte egy hajó...

- Aminthogy ugyanígy lehetséges, altiszt, hogy belepusztultak a nélkülözésekbe!

- Hogy jut ez eszébe, kapitány?

- Úgy, hogy ha a fenti módon vagy másképpen el tudtak volna menni a szigetről, gondoltak volna arra is, hogy ledöntsék az árbocjelzőt. Éppen az a féltő, hogy az utolsó szálig elpusztultak, mielőtt segítség érkezett volna. Mindenekelőtt oda kell mennünk ahhoz az árbochoz. Remélhetőleg rábukkanunk valami jelre, amely fényt derít arra, milyen országból származott az elpusztult hajó.

Ellis kapitány, Zach Fren és a két matróz leereszkedett a domb meredek lejtőjén, és elindult a hegyfok felé, mely észak felé húzódott. De alig haladtak valamicskét, mikor az egyik ember megállt, és valami tárgyat szedett fel, amibe cipőjével belekoccant.

- Nézzék csak, mi a csuda ez? - mondta.

- Add csak ide! - kiáltotta Zach Fren.

Egy késpenge volt, olyasféle késből, amit a matrózok börtökben hordanak az övükben. Ki volt törve a nyeléből, kicsorbult, ezért dobhatta el valaki, mint használhatatlan tárgyat.

- Nos, altiszt? - kérdezte Ellis kapitány.

- Valami márkajelzést keresek rajta - felelte Zach Fren -, amiből következtetni lehetne a penge eredetére.

Joggal bízott benne, hogy talál rajta valami gyári jelzést. De a penge annyira rozsdás volt, hogy előbb le kellett vakarni a vastagon ráakódott rozsdát.

Ezt cselekedte Zach Fren, és így, ha nem is minden nehézség nélkül, de kiböngészhetette az acélpengére vésett szavakat: *Sheffield-England*.

A kés tehát angol gyártmány volt. De ennek alapján azt állítani, hogy a Browse-sziget hajótöröttjei angolok - nagyon is elhamarkodott lett volna. A szerszám mért ne lehetett volna bármilyen más nemzetbeli hajósé, amikor a sheffieldi gyárak termékei az egész világon elterjedtek? A feltevések csak akkor válhatnak bizonyossággá, ha egyéb tárgyakat is találnak.

Ellis kapitány társaival együtt folytatta az utat a sziget csúcsa felé. Ezen a talajon, ahol egyetlen ösvény sem volt kitaposva, elég keserves volt előrejutni. Bár tudták, hogy ezt a földet érintette már emberi láb, ennek idejét nehéz lett volna meghatározni, minthogy a fű és a moha között minden nyom elenyészett.

Mintegy két mérföldes útszakaszt megtéve, Ellis kapitány megállt egypár satnya termésű kókuszpálma mellett, melyek már oly rég lehullajtották dióikat, hogy azok elrothadtak, és porrá váltak a földön.

Idáig semmiféle újabb eszközre nem bukkantak. A facsoporttól néhány lépésnyire egy hepehupás földdarab hajlatában nem volt nehéz a bozót ritkás szövedéke alatt az emberi művelés nyomait felismerni. Néhány burgonya és batátaféle maradt vissza mindössze, az is elvadult állapotban. A sűrű túskegallyak alatt egy kapa feküdt, véletlenül látta meg az egyik matróz. A vasnyélbe illeszkedő foglalatáról, mely egyébként jócskán el volt rozsdásodva, jól látszott, hogy Amerikában készült.

- Mire következtet ebből, Ellis kapitány? - kérdezte a szolgálatvezető altiszt.

- Arra, hogy most még nincs okunk végleges véleményt formálni ez ügyben - felelte Ellis kapitány.

- Akkor haladjunk tovább - adta meg magát Zach Fren, és intett a két matróznak, hogy jöjjenek ők is.

Amint leereszkedtek a fennsík oldalában, a partnak arra a részére értek, ahol az északi hegynyúlvány kezdődik. Itt egyébként a domb taraján egy keskeny, kanyargós bevágás hatolt át, melyet követve egy kis fővenyemedencébe lehetett lejutni. A legfeljebb egy acre nagyságú kis homokpartot szép vörhenyes színű sziklák övezték, melyeket a zúgó tengerár ostromolt szüntelenül.

A fővenyen számos kisebb-nagyobb tárgy hevert szétszórva, annak bizonyosságául, hogy a szigetnek ezen a részén huzamosabb ideig tartózkodtak emberi lények: üveg- és cserépdarabok, széttört kőedények, vaskampók, konzervdobozok, melyeknek amerikai eredete ezúttal nem lehetett kétséges, néhány, tengerészek által használt eszköz, úgymint láncdarabok, törött láncszemek, amalgámzott kötélvégvasak, egy kampó a vasmacskából, csigakerekek, elgörbült horgonygyűrű, egy szivattyú karja, gerenda- és árbocmaradványok, egy vödör bádogfeneke. A Kaliforniából jött tengerészek biztosan tudhatták, honnan származik mindez.

- Semmi esetre sem angol hajó volt, mely e szigeten zátonyra futott - mondta Ellis kapitány -, ez bizony amerikai hajó volt...

- Még azt is ki lehetne jelteni, hogy ott készült nálunk, valamelyik Csendes-óceán menti kikötőben - kiáltott Zach Fren, és a két matróz is így vélekedett.

Mindazonáltal eddig még semmi okuk nem volt azt feltételezni, hogy a hajó a *Franklin* lett volna.

Egy dolog mindenképpen homályos volt. A hajó - bármilyen lett légyen is - végül is a nyílt tengeren süllyedt-e el, minthogy a hajótestből se bordákat, se a bordákat összekötő bókonyfákat nem találtak. A legénység vajon a fedélzet csónakjain menekült a Browse-szigetre?

Nem ez történt; és Ellis kapitány hamarosan megkapta a tárgyi bizonyosságot, hogy a hajótörés itt, ezeken a sziklákon következett be.

Mintegy kötélhossznyira a parttól, egy csomó vízszint alatti éles szikla és kőtaréj közepette egyszerre szemük elé tárult a hajó siralmasan összekuszálódott roncsa, mely akkor verődhetett ki a partra, mikor a tenger viharzón tombolt, és a hullámok egy folyótorkolat sodrásának erejével rohanták meg, mikor egy pillanat alatt minden széthullik, a fa éppúgy, mint a vas alkatrészek, minden szétzúódik, letörik, szétszóródik, és a visszacsapódó áradat mindent elsodor, keresztül a tarajos szirteken.

Ellis kapitány, Zach Fren és a két matróz mély megrendüléssel nézte a roncsot, amit a szörnyű pusztulásból a sziklák még megőriztek. A hajó testéből nem maradt meg más, mint néhány törött könyökív, kiszakadt deszkák a tüskésen meredő csorba szögekkel, egy darabka a kormánylapátból, néhány lemez a fedélzetből. A felső építményből nem volt már semmi az égvilágon, nyoma sem volt az árbocoknak, akár mert már letörtek kint a tengeren, akár mert a hajótörés után felhasználták a szigeten való berendezkedéshez. Egyetlen ép darab nem maradt a bordázatból, egyetlen ép pontja nem volt a hajó gerincének. Az éles peremű sziklák láttán, melyek sűrű sorban álltak, akár a tüskésdrótakadályok, igazán nem kellett csodálkozni, hogy a hajó oly tökéletesen összezúródott, hogy a roncsait sem lehetett már használni.

- Vizsgáljunk meg mindent - szólta Ellis kapitány -, és talán rábukkanunk egy névre, egy betűre, egy jelre, melynek alapján megállapíthatjuk a hajó hovatarozását.

- Úgy van - válaszolt erre Zach Fren -, és adja isten, hogy ne a *Franklin* legyen ez itt, ebben a nyomorúságos állapotban.

De létezett-e még vajon ilyen jelzés, melyet a kapitány emlegetett? Még ha a partra zúduló hullámok meg is kímélték a tatra erősített táblának egy darabkáját vagy az orr fölött lobogó kis zászlók egyikét - valamit, amin általában a hajó nevét szokták jelezni -, a viharos esőzések, a szakadatlanul felporzó tengervíz százszor olvashatatlanná fakította már.

Egyébként se táblát, se jelzászlót nem találtak. A kutatás nem járt eredménnyel, és bár igaz, hogy a parti fővenyen összeszedett tárgyak némelyike amerikai gyártmány volt, ennek alapján nem állíthatták, hogy ezek a *Franklin* felszereléséhez tartoztak.

Ha pedig a hajótöröttek a Browse-szigetre menekültek, amit a szigetcsúcson felállított jelzőárbc egyértelműen igazol, és ha itt éltek a szigeten egy bizonyos ideig, melynek tartamát lehetetlen volna megállapítani, akkor minden bizonnyal egy barlang mélyén bűvőhelyet is kellett keresniök, talán éppen az iménti kis homokpart közelében, hogy a sziklák közt összegyűlt hajómaradványokat fel is használhassák.

Nem is telt sok időbe, az egyik matróz máris felfedezte a barlangot, ahol az életben maradt hajótöröttek meghúzódtak. Egy hatalmas gránittömb belsejében tátongott, a homokpart és a fennsík peremének szögletében.

Ellis kapitány és Zach Fren odarohantak, amint meghallották a matróz kiáltását. Netán itt a barlangban rejtőzne a katasztrófa titka? Itt fog vajon a hajó neve feltárulni?

Csak egy igen alacsony és keskeny nyíláson keresztül lehetett a barlangba jutni. A közelben egy szabadtéri tűzrakóhely hamuját fedezték fel; a füst jól bekormozta a sziklafalat.

A barlang belül mintegy tíz láb magas és húsz láb mély volt, akár tizenkét embernek is szállást nyújthatott. A bútorzatot csupán a száraz levelekből álló és rongyos vitorlavászonnal borított fekvőhely, aztán a hajó deszkáiból összeeszkábált pad, két ugyanúgy készült lóca meg egy bicegő asztalka tette ki; ez utóbbi minden bizonnyal szalonasztalként szolgált a hajón. Használati eszközként néhány bádogtányér és -tál feküdt ott, három villa, két kanál, egy kés, három fémbögre, mindezt rozsda borította. A sarokban egy kis átalaghordó volt csapra verve; bizonyára ebben tartották a kis patakból merített ivóvizet. Az asztalon állt egy horpadt, rozsdás hajólámpa, melyet már jó régen nem használhattak. Itt-ott egyéb konyhaeszközöket is láttak, a fűágyon pedig rongyos ruhadarabokat.

- Ó a szerencsétlenek! - tört fel Zach Frenből. - Micsoda nélkülözéseknek voltak kitéve, míg itt-tartózkodtak!

- Jóformán semmit sem tudtak a hajó felszereléséből megmenteni - szólt Ellis kapitány -, és ebből is kitűnik, milyen iszonyú erővel csapódhattak a partnak! Ha minden szétzúzódott, hogyan bírták szegények magukat élelmezni? Ha éppen el is tudtak vetni néhány magot, és volt a zsebükben sós hús és néhány konzerv, amit hamarosan az utolsó dobozig fel kellett emészteniük, micsoda élet volt ez, amit végig kellett szenvedniök!

Igen, még ha hozzászámítjuk, hogy halászattal pótolhatták némileg a hiányzó készleteket, nyilván csak igen szűkösen tengették az életüket a hajótöröttek. Arra a kérdésre, hogy vajon a szigeten lehetnek-e még, minden látszat szerint tagadólag kellett válaszolni. Egyébként nagyon valószínű volt, hogy ha itt pusztultak, ők meg fogják találni annak a maradványait, aki utolsónak halt meg. A barlangban és a környékén végzett aprólékos kutatás sem vezetett azonban nyomra.

- Ennek alapján hajlandó volnék azt hinni - mondta Zach Fren -, hogy a hajótörötteknek sikerült mégis hazajutniok.

- De hát hogyan? - vitázott Ellis kapitány. - Hogyan sikerülhetett volna nekik a hajó roncsaiból egy elég erős csónakot fabrikálniok, amellyel tengerre lehetett szállni?

- Azt nem, kapitány úr, még egy piciny csónakra sem futotta volna ebből. Én inkább azt feltételezem, hogy jelzéseiket észrevette egy hajó.

- Én ezt sem hiszem, altiszt.

- De miért nem, kapitány úr?

- Mert ha egy hajó szedte volna fel őket, ennek híre bejárta volna az egész világot, hacsak nem pusztult el embereivel együtt ez a hajó is, ami elég hihetetlen volna. Kizárom tehát azt a feltételezést, hogy a Browse-sziget hajótöröttjei ezen a módon menekültek meg.

- Ám legyen - mondta szomorúan Zach Fren, aki nem egykönnyen szokta magát megadni. - De ha nem is volt módjuk új bárkát építeni, nincs bizonyítva, hogy a hajó összes mentőcsónakja elpusztult a hajótörésben, és ha így van...

- Nos hát, ez esetben is - nyomta meg válaszát Ellis kapitány - úgy vélem, hogy miután az utóbbi években sehol nem lehetett arról hallani, hogy Nyugat-Ausztrália partjai közelében kiementették volna egy elpusztult hajó legénységét, egy ilyen csónak feltétlenül elsüllyedt volna azon a több száz mérföldes úton, mely a Browse-szigetet az ausztrál parttól elválasztja.

Erre az érvelésre már nehéz lett volna bármit is mondani. Zach Fren is belátta ezt, de minthogy mindenáron tudni szeretete volna, mi történt a hajótöröttekkel, így szólt:

- És most, kapitány úr, gondolom, szándékában áll a sziget többi részét is megtekinteni.

- Úgy van - felelte Ellis kapitány -, lelkiismeretünk megnyugtatóására. És mindenekelőtt döntsük le a jelzőárbcot, hogy újabb hajók ne szakítsák meg miatta útjukat, ha egyszer nincs már itt mentésre szoruló ember!

A kapitány, Zach Fren és a két matróz elhagyta a barlangot, és még egyszer átkutatta a kis fővenypartot. Aztán a hasadékon át felmáztak a sziklafennsíkra, és elindultak a hegyfok csúcsa felé.

Útközben meg kellett kerülniök egy mély gödröt, egy kő borította tavacsát, melyben felgyűlt az esővíz. Aztán már egyenesen haladhattak tovább.

Ellis kapitány hirtelen megállt.

Ezen a helyen a talaj felszínén négy párhuzamos domborulat látszott. Talán fel se tűnt volna nekik, ha a dombocskákat nem jelezték volna félig elkorhadt kis fakeresztek. Sírhantok előtt álltak. Itt volt a hajótöröttek temetője.

- Valahára - kiáltott izgatottan Ellis kapitány - mégiscsak megtudhatunk valamit?

Nem tekinthetjük a halottakat illető kegyelet megsértésének, hogy fel akarták ásni a sírokat, kiszedni az eltemetett tetemeiket a célból, hogy megállapíthassák, milyen állapotban vannak most, és valami jelzést találjanak kilétük tekintetében.

A két matróz azonnal munkához látott. Késsel szaggatták fel a talajt, és a földet oldalt dobták. De néhány esztendő eltelhetett azóta, hogy ide temették a holttesteket, mert csak csontok kerültek elő a mélyből. Ellis kapitány újra betemettette őket, és a kereszteket is újra felállították.

Még sok minden hiányzott ahhoz, hogy a hajótörés körülményeire vonatkozó kérdéseikre választ kapjanak. Ha ezeket az emberi teremtményeket itt temették el, mi történt azzal, aki megadta nekik a végtisztességet? És hol fekszik ő maga, mióta őt is lebirta a halál; megtalálják-e az ő csontvázát is a szigetnek egy másik pontján?

Ellis kapitány nem bízott ebben.

- Sohasem tudjuk meg - kiáltott elkeseredetten -, hogy hívták ezt a hajót, mely itt pusztult el a Browse-szigeten! Úgy fogunk San Diegóba visszatérni, hogy nem találtuk meg a *Franklin* maradványait, és azt sem tudjuk, mi történt John Branicanell és embereivel!

- Miért ne lehetne ez a hajó a *Franklin*? - kérdezte az egyik matróz.

- Mért volna éppen ez? - replikázott Zach Fren. Valóban semmi alapja nem volt azt állítani, hogy a *Franklin* roncsai hevernek a Browse-sziget sziklazátonyain, és úgy tűnt, a *Dolly-Hope* második kutatóútja semmivel sem hoz több eredményt, mint az első.

Ellis kapitány magába mélyedve hallgatott, szemét a földre szögezte, melyen a szerencsétlen hajótöröttek kínjai csak életükkel szakadtak meg. Vajon amerikai honfitársai voltak, vagy talán éppen azok, akik nyomait kereste a *Dolly-Hope*?

- A jelzőárbochoz! - szólt végül.

Elindult a hosszú, sziklás domboldalon, mely a hegyfokot a szigettel összekapcsolta; nyomában Zach Fren és a két matróz.

Húsz percre volt szükségük, hogy megtegyék az árbocig terjedő alig fél mérföldet, annyira egyenetlen volt a talaj a sok kőtől és tuskés bozótól.

Mikor végre Ellis kapitány és társai ott álltak az árboc mellett, láthatták, milyen jó mélyre volt beásva egy sziklamélyedésbe. Így érthetővé vált, hogyan tudott ellenállni hosszú idő óta a vad viharoknak. Ahogy már egyébként a távcső segítségével megállapították, a jelzőárboch a hajó roncsairól származott, és az előárboch egyik sudárfája lehetett.

Ami a tetejébe tűzött lobogót illeti, csak egy darab egyszerű vitorlavászon volt, melyet a szelek szinte szálakra foszlattak szét, és nem volt rajta semmi jelölés.

A két matróz éppen hozzákészülődött, hogy Ellis kapitány utasítása szerint ledöntse az árbocot, mikor Zach Fren felkiáltott:

- Kapitány úr, nézze csak, amott...

- Mi történt, altiszt?

- Egy harang!

Egy még aránylag mindig szilárd állványon egy kis harang lógott; fémnyelvét már szinte megette a rozsdá.

A hajótöröttek tehát nem elégedtek meg a jelzőárboch felállításával és a zászló kitűzésével. Idehozták a fedélzeti jelzőharangot is, abban reménykedve, hogy a hangja eljut a hajókig, melyek a sziget közelében haladnak el. De hiszen a harangon rajta kellene lennie a hajó nevének is, a hajósok szinte mindenütt érvényes szokása szerint!

Ellis kapitány gyorsan megindult az állványzat felé, de szinte rögtön meg is állt.

Az állvány közelében egy csontváz maradványa hevert, helyesebben egy csontkupac a talajon, néhány darab rongy kíséretében.

Tehát öten voltak a hajótöröttek, akik a Browse-szigeten kerestek menedéket. Négyen már meghaltak, mikor ez az ötödik ott maradt egyedül...

Aztán egy szép napon kijött a barlangból, elvonszolta magát ide a hegyfok csúcsára, kongatta a harangot, hátha meghallja egy hajó a távolban, aztán lezuhant, és többé már nem bírt felemelkedni...

Ellis kapitány utasította a két matrózt, hogy ássanak egy gödröt, és földeljék el a csontmaradványokat, aztán intett Zach Frennek, hogy menjen vele, és vegyék szemügyre együtt a harangot.

A bronzba mélyen bevésve, jól olvashatóan egy név és egy szám állott:

FRANKLIN
1875

XV. AZ ÉLŐ HAJÓMARADVÁNY

Mialatt a *Dolly-Hope* a Timor-tengerre vezető második kutatóútját járta, mely az ismeretes körülmények között vége felé közeledett, Mrs. Branican, a barátok, az eltűnt személyzet családtagjai a várakozás valamennyi kínját végigszenvedték. Mennyi reményt fűztek ahhoz a darab fához, amelyet a *Californian* kihalászott, és amely bizonyítottan a *Franklin*ből származott! Vajon sikerül-e Ellis kapitánynak a nevezett tenger valamelyik szigetén vagy az ausztrál partokon megtalálnia a hajó maradványait? Vajon feltalálja-e John Branicant, Harry Feltont és a parancsnokságuk alatt behajózott tizenkét matrózt? Vissza tud-e hozni San Diegóba egyet is vagy akár többet azok közül, akik túléltek a hajó pusztulását?

A *Dolly-Hope* távozása óta két levél érkezett Ellis kapitánytól. Az elsőben megírta a Torreszoros szigetecskéin és az Arafura-tengerpartvidékén végzett eredménytelen kutatásokat. A másodikban beszámolt a Melville- és a Bathurst-sziget átkutatásáról és arról, hogy sehol sem bukkantak a *Franklin* nyomaira. Mrs. Branican ebből tudta meg, hogy a kutatást kiterjesztik a Timor-tengeren továbbhaladva Ausztrália nyugati partvidékére, a Tasmanföldrrel szomszédos ezernyi szigetre. Csak aztán fordul vissza a *Dolly-Hope*, ha már a Kis-Szunda-szigeteket is végigjárta, és nincs már remény bármilyen csekély nyom feltalálására sem.

E második írás után megszakadt a levélbeli összeköttetés. Több hónap is elmúlt, és már mindennap azt várták, hogy San Diego világítótornya a *Dolly-Hope* érkezéséről ad fényjelzést.

Közben az 1882. év is letelt, és Mrs. Branican nem volt különösebben meglepve, hogy nem érkezik újabb hír Ellis kapitánytól, mert a Csendes-óceánon még lassan és rendszertelenül működött a postaszolgálat. Nem volt rá ok, hogy a *Dolly-Hope*-ért aggódjanak, bármilyen türelmetlenül várták is visszatértét.

Február vége felé Mr. William Andrew mégis kezdett úgy vélekedni, hogy a *Dolly-Hope* útja minden számításon felül hosszúra nyúlik. Mindennap jó néhány ember kiment az Island-fokra azzal a reménnyel, hogy megpillantják a tengeren közeledő hajót. Bármilyen messzeségben is fog feltűnni, és anélkül hogy feltüntetné jelzőszámát, a San Diegó-i hajósok fel fogják ismerni a mozgásáról - ahogy egy franciát meg tudnak különböztetni egy angoltól, sőt egy angolt az amerikaitól.

A *Dolly-Hope* végül is március 27-e reggelén jelent meg, kilenc mérföldnyire kint a nyílt vízen, teljes gőzzel haladva a hűvös északnyugati szél alatt. Egy óra előtt beér az öböl torkába, és lehorgonyoz San Diego kikötőjében.

Amint ez a hír elterjedt a városban, az emberek tömegesen siettek a rakpartra, az Island-fokra és a Loma-fokra.

Mrs. Branican, Mr. William Andrew és néhány jó barát sürgősen találkozni akart a *Dolly-Hope*-pal, és egy vontatógőzösre szállt, hogy a hajó elébe menjen. A tömegben valami meghatározhatatlan szorongás lett úrrá, és amikor a vontatógőzös az utolsó mólót is elkerülte, hogy elhagyja a kikötőt, egyetlen biztató kiáltás sem hangzott fel. Úgy érezték, hogy ha Ellis kapitány sikerrel járt volna kutatóútján, annak híre már bejárta volna a világot.

Húsz perccel később Mrs. Branican, Mr. William Andrew és barátaik már a *Dolly-Hope* oldalához simultak hajójukkal.

Még néhány pillanat, és mindnyájan megtudták az expedíció végeredményét. Ott, a Timor-tenger nyugati végein, a Browse-szigeten pusztult el a *Franklin*. Ott találtak menedékre a hajótörést túlélő emberek. És ott is haltak meg.

- Mindnyájan? - kérdezte remegve Mrs. Branican.

- Mind - felelte röviden Ellis kapitány.

Teljes levertség uralkodott már mindenütt, mire a *Dolly-Hope* lehorgonyzott az öböl közepén, a gyász jeleként félárbocra eresztett zászlóval, a *Franklin* hajótörötteit gyászolva.

A *Dolly-Hope* 1882. április 3-án indult útjára San Diegóból, és 1883. március 27-én tért vissza. A kutatóút közel tizenkét hónapig tartott, és ezen az úton a lelkesedés egy pillanatra sem hagyott alább a hajósokban. Mégsem hozott más eredményt, mint hogy az utolsó reményeket is kioltotta.

Az alatt a néhány perc alatt, amíg Mrs. Branican és Mr. William Andrew még a fedélzeten tartózkodott, Ellis kapitány megismertette velük a főbb tényeket, melyek a *Franklin*nek a Browse-sziget sziklapadjain lezajlott pusztulására vonatkoztak.

Bár azt kellett hallania, hogy nincs kétség John kapitány és társainak sorsát illetően, Mrs. Branican szokásos fegyelmezett magatartása egy cseppet sem változott. Egyetlen könnycsepp se gördült ki szeméből. Egyetlen további kérdést sem tett fel. Miután a szigeten megtalálták a *Franklin* roncsait, miután a szigetre menekült hajótöröttek közül senki sem maradt életben, mit kérdezhetett volna e percben? Az expedíció lefolyását majd később részletesen elmesélik. Éppen ezért sietve kezet nyújtott Ellis kapitánynak és Zach Frennek, helyet keresett magának a *Dolly-Hope* hátsó fedélzetén, és gondolataiba merülve leült, miközben annyi megcáfolatlan bizonyíték ellenére sem volt hajlandó feladni reményeit, hiszen nem tudta önmagát özvegy Branicannének érezni.

Amint a *Dolly-Hope* lehorgonyzott a kikötőben, Dolly ismét előrejött a hídra, és arra kérte William Andrew-t, Ellis kapitányt és Zach Frent, hogy még aznap jöjjenek fel hozzá a Szépkilátó házba. Délután várni fogja őket, hogy részletesen elmondják beszámolójukat, mi mindent próbáltak végig a Torres-szoroson, az Arafura-tengeren és a Timor-tengeren végigvonuló kutatóútjukon.

Egy csónak kivitte a partra Mrs. Branicant. Mikor a rakparton keresztülhaladt, a tömeg tisztelettudóan kettévált előtte; így indult San Diego magasan fekvő villanegyede felé.

Aznap délután három óra előtt Mr. William Andrew, Ellis kapitány és az altiszt megjelent a villában. Rögtön fogadták és a földszinti szalonba vezették őket, ahol Mrs. Branican tartózkodott.

Leültek mindnyájan egy asztal köré, és kiterítették maguk elé az Észak-Ausztrália feletti tengerek térképét.

- Ellis kapitány - szólalt meg Dolly -, volna kedves részletesen elmondani a felderítő út lefolyását?

Erre a kapitány mindenről beszámolt, mintha kezében tartaná a fedélzeti naplót, egyetlen részletről sem feledkezett meg, nem siklott el egyetlen esemény fölött sem, miközben néha Zach Frenhez fordult szavai megerősítéséért. Még azt is aprólékosan elmondta, miként folyt a keresés a Torres-szorosban, a Melville- és a Bathurst-szigeten, a Tasmanföld felé eső szigetvilágban, bár mindez tulajdonképpen már érdektelenné vált. De Mrs. Branican mindent tudni akart. Csendben figyelt, szemét állandóan a kapitányra szegezte, szempillája sem rebbent.

Mikor elbeszélésében a Browse-szigeten történetekhez ért, Ellis kapitánynak óráról órára, percről percre kellett beszámolnia arról, mi játszódott le attól a pillanattól kezdve, hogy a *Dolly-Hope*-ről észrevették a hegyfokon felállított jelzőárbocot. Mrs. Branican mozdulatlanul ült, csak kezei remegtek kissé, képzeletében végigélte a legkisebb mozzanatot is, mintha saját szeme előtt játszódna minden újra: Ellis kapitány partra száll embereivel a kis patak torkolatánál, megmásszák a dombot, késpengét találnak a földön, a kertészkedés nyomait, az eldobott kapafejet, a fövenypartot, ahol a hajótörésből származó tárgyak hevernek, a *Franklin* alig felismerhető roncsait, amint ott fekszenek a sziklák sűrűjében, ahová csak egy rendkívüli erejű orkán lökhette ki; látta a megmaradtak lakóhelyéül szolgáló barlangot; a négy sírdomb felfedezését, az utolsóknak maradt szerencsétlen csontjait, amint ott hevernek a jelzőárboc közelében, a harangállvány lábánál... Itt Dolly felugrott, mintha a Szépkilátó házat körülvevő csendben annak a kis harangnak a hangját hallaná...

Ellis kapitány ekkor egy átázott, elszürkült medailont vett elő a zsebéből, és kezébe adta.

Egy fényképtartós medailon volt ez Dolly elmosódott arcképével, melyet ő adott Johnnak a *Franklin* indulása előtt, és amelyet a barlang egyik sötét zugában találtak, amikor nekiálltak az alapos kutatásnak.

Így tehát, ha a medalion azt bizonyította, hogy John kapitány ott volt a szigeten menedékre lelő öt hajótörött között, csak arra lehetett következtetni, hogy egyben ő is azok egyike volt, akik az ínség és az elhagyatottság hosszú kínjaiba belepusztultak.

- Az ausztrál tengerek térképe ott feküdt kiterítve az asztalon; e térkép előtt hányszor idézte fel Dolly sok éven át John emlékét! Arra kérte most a kapitányt, mutassa meg rajta a Browse-szigetet, ezt az alig látható kis pontot, mely szinte elvész az Indiai-óceán orkánszelek korbácsolta vizein.

- Ha néhány évvel hamarabb odakerültünk volna - mondta Ellis kapitány -, talán még életben találtuk volna Johnt és társait.

- Igen, talán - szólt rekedten Mr. William Andrew. - A *Dolly-Hope* első útját rögtön arrafelé kellett volna venni. De ki gondolta volna valaha is, hogy a *Franklint* végzete az Indiai-óceán egy szigetén sodorja a pusztulásba?

- Erre nem lehetett gondolni - mondta Ellis kapitány -, hiszen tudtuk, milyen útvonalon haladt, sőt azt is, hogy Celebesz déli partjai közelében még látták! Mikor John kapitány elvesztette az uralmát a hajó felett, nyilván átsodródtak az egyik Szunda-szoroson a Timor-tengerre, egészen a Browse-szigetig.

- Úgy van, nem kétséges, hogy így kellett az eseményeknek lejátszódnia - szólalt meg Zach Fren is.

- Ellis kapitány - tört fel Mrs. Branicanból -, mikor a *Franklint* a maláj vizeken kereste, ön azt tette, amit tennie kellett, mégis a Browse-szigetre kellett volna rögtön mennie, csakis oda!

Ezután jobban bekapcsolódott a beszélgetésbe, és mintha a számok pontosságával szerette volna makacsságát igazolni, hogy megőrizhessen egy utolsó reménysugarat, így szólt:

- A *Franklin* fedélzetén ott volt John kapitány, Harry Felton, a másodkapitány és tizenkét matróz. Önök négy ember sírba helyezett maradványát találták a szigeten, az ötödik halottat pedig a jelzőárboc tövében. Mi a véleményük tehát, mi lett a többi kilencel?

- Nem tudhatjuk - mondta Ellis kapitány.

- Természetesen - mondta Mrs. Branican, de nem engedett a kérdésből: - De mit gondolsz, mi történhetett velük?
  - Talán akkor pusztultak el, amikor a *Franklin* összetört a sziget közsirtjein.
  - Tehát ön úgy véli, hogy a hajótörést csak öten élték túl?
  - Sajnos ez a legelfogadhatóbb magyarázat - szólt itt közbe Mr. William Andrew.
  - Nekem nem ez a véleményem - mondta Mrs. Branican. - John, Felton és a személyzet többi tizenkét tagja mért ne juthatott volna épen és egészségesen a Browse-szigetre? És mért ne sikerülhetett volna kilencüknek innét tovább is menniük?
  - De hát hogyan, Mistress Branican? - vágta rá izgatottan Ellis kapitány.
  - Úgy, hogy tengerre szálltak egy olyan csónakkal, melyet a hajó roncsaiból fabrikáltak.
  - Mrs. Branican - válaszolta Ellis kapitány -, Zach Fren is bizonyíthatja önnek, hogy milyen állapotban volt a hajóroncs; ez számunkra teljes lehetetlenségnek tűnt.
  - Akkor a hajó saját csónakján...
  - A *Franklin* mentőcsónakjaival, ha fel is tételezzük, hogy nem törtek mind össze, nem lehetett nekivágni egy ekkora útnak az ausztrál partok vagy a Szunda-szigetek felé.
  - Egyébként is - szólt most Mr. William Andrew - ha kilencen a hajótöröttek közül el tudták volna hagyni a szigetet, mért maradt volna ott a másik öt?
  - És még annyit ehhez - mondta most Ellis kapitány -, hogy ha rendelkezésükre állt is egy csónak, az útrakeltek mind ott pusztultak a tengeren, esetleg az ausztrál bennszülöttek oltották ki életüket, hiszen sehol sem bukkantak újra elő.
- Ekkor Mrs. Branican anélkül, hogy az elbizonytalanodás legkisebb jelét is adta volna, a szolgálatvezető altiszthez fordult.
- Zach Fren - szólt hozzá -, önnek minderről pontosan az a véleménye, mint Ellis kapitánynak?
  - Én úgy vélem - mondta Zach Fren nagy fejszóválás közepette -, hogy ha a dolgok így is alakulhattak, az is lehetséges, hogy egészen másképpen alakultak...
  - Éppen ezért - mondta Mrs. Branican - én azon a véleményen vagyok, hogy nincs teljes bizonyosságunk afelől, mi történt azzal a kilenc emberrel, akiknek nem találták meg a maradványait a szigeten. Egyébként ön és emberei, kapitány úr, úgy hiszem, önök mindent megtettek, amit csak a legrendíthetlenebb odaadástól várni lehetett.
  - Szerettem volna jobb eredménnyel hazatérni, Mrs. Branican!
  - Most már ideje elmennünk, kedves Dolly - mondta ekkor Mr. William Andrew, aki úgy látta, hogy túl hosszúvá nyúlik a beszélgetés.
  - Helyes, drága barátom - felelte Mrs. Branican. - Most egyedül kell egy kicsit maradnom. De valahányszor csak Ellis kapitánynak kedve támad idejönni a Szépkilátó házba, én boldog leszek, hogy Johnról és társairól beszélgethetünk.
  - Mindig szívesen állok rendelkezésére, Mrs. Branican - felelte a kapitány.
  - Ön se felejtse el - mondta még Zach Frennek Mrs. Branican -, hogy házam mindig a rendelkezésére áll.
  - Az én rendelkezésemre? - csodálkozott az altiszt. - De mi lesz akkor a *Dolly-Hope*-pal?

- A *Dolly-Hope*-pal? - kérdezte Mrs. Branican úgy, mintha a kérdésnek semmi értelme se volna.

- Ugye, kedves Dolly, az a véleménye - jegyezte meg Mr. William Andrew -, hogy ha alkalom kínálkozik az eladásra...

- Eladni a hajót? - vágott közbe Mrs. Branican. - Hogy én eladjam? Nem, Mister Andrew, azt soha!

Mrs. Branican és Zach Fren egymásra pillantott; ők megértették egymást.

E naptól kezdve Dolly nagyon visszavonultan élt a Szépkilátó házban. Úgy rendelkezett, hogy a Browse-szigeten összeszedett tárgyakat hozzák fel a házba, a hajótöröttek által használt edényeket, a fedélzeti lámpást, a jelzőárbc csúcsára szögezett vászondarabot, a *Franklin* jelzőharangját és minden mást.

Ami a *Dolly-Hope*-ot illeti, átirányították a kikötő végébe, leszerelték, és Zach Fren gondjaira bízta. A hajó személyzete oly bőséges végkielégítést kapott, hogy egész életükre biztosítva voltak a nélkülözések ellen. De ha később bármikor a *Dolly-Hope*-nak egy újabb kutatóútra kell majd indulnia, mindnyájukra bizton lehet számítani.

De Zach Fren azt sem mulasztotta el, hogy sűrűn megjelenjék a Szépkilátó házban. Mrs. Branican boldog volt, ha láthatta, ha beszélhetett vele, ha újra részletesen visszatérhettek az utolsó út legapróbb mozzanataira. Egyébként az a tény, hogy a dolgokat nagyon hasonlóan ítélik meg, napról napra közelebb hozta őket egymáshoz. Ők ketten nem hitték, hogy a *Franklin* pusztulása ügyében már semmi újra nem lehet számítani. Dolly gyakran mondogatta az altisztnak:

- Zach Fren, én tudom, hogy John és nyolc társa megmenekült!

- Mind a nyolc? Azt nem tudom - felelte mindig ugyanúgy az altiszt -, de John kapitány él, az egyszer bizonyos!

- Igen, él. De hol keressük, Zach Fren? Hol lehet az én szegény Johnom?

- Ott van, ahol éppen van, és nem kétséges, hogy valahol van, Mrs. Branican. És ha nem megyünk oda hozzá, ő fog magáról hírt adni. Nem azt állítom, hogy postán, bélyeges levélben, de hírt fog adni!

- John életben van, Zach Fren!

- Ha nem így volna, sikerült volna-e önt kimentenem? Engedte volna a gondviselés? Nem, így nem rendezhette a dolgokat!

Zach Fren a maga sajátos kifejezési módjával, Mrs. Branican pedig azzal a makacssággal, mellyel ez ügyben mindig viseltetett, teljesen egyformán hittek és reménykedtek, amikor már Mr. William Andrew, Ellis kapitány és összes barátjuk rég letett minden reményről.

Az 1883-as esztendő folyamán nem történt semmi olyasmi, mely a közfigyelmet ismét a *Franklin* ügyére fordította volna. Ellis kapitány az Andrew cég szolgálatában újabb kapitányi megbízást kapott és elhajózott. Mint egyedüli látogatókat, Mr. William Andrew-t és Zach Fren-t fogadták a villában. Mrs. Branican egyébként szinte teljes idejét az elhagyott gyermekeknek szentelte, és a Wat Házában tevékenykedett.

Ekkoriban mintegy ötven szegény kis lélek nevelkedett az otthonban, köztük egész kicsik és már nagyobbacsók. Mrs. Branican mindennap ellátogatott hozzájuk, és egészségükkel éppen úgy törődött, mint tanulásukkal, sőt jövőjükkel is. A Wat Házának fenntartására fordított tekintélyes összeg lehetővé tette, hogy boldogan éljen itt mindenki, amennyire boldog csak

lehet egy apátlan-anyátlan gyerek. Ha abba az életkorba léptek, amikor már szakmát kell tanulni, Dolly elhelyezte őket San Diego különböző műhelyeiben, kereskedőházaiban és gyáraiban, és továbbra is figyelemmel kísérte sorsukat. Ez évben éppen három-négy tengerészcsaládból származó fiú lépett hajószolgálatba a legbecsületesebb parancsnokok keze alatt, akikben mindenki megbízott. Mint kis hajósinasok indultak útnak, tizenhárom és tizennyolc éves koruk közt matrózgyakornokként szolgálnak, azután válnak matrózzá, majd altisztté. Felőttkorukra biztosságot ad ez a kitűnő mesterség, öreg napjaikra pedig meglesz az anyagi biztosságuk. És mint később bebizonyosodott, a Wat Háza gyermekotthon szinte hivatott termőtalaja volt azoknak a kitűnő tengerészeknek, akik San Diego népének és Kalifornia minden kikötőjének dicsőségére válnak.

E tevékenysége mellett Mrs. Branican nem szűnt meg a szegény családok jótékony nemtőjének lenni. Senki nem kopogtatott hiába a Szépkilátó ház ajtaján. Vagyonának tekintélyes kamataiból, melyet Mr. William Andrew gondosan kezelt, mindenfelé jótékonykodott; mind-ebből a *Franklin* matrózainak családjára jutott a legnagyobb rész. És mindig reménykedett, hogy a távollevők közül mégis hazajönnek néhányan.

Zach Frennel ez volt beszélgetéseinek egyetlen témája. Mi lett a sorsa azoknak a hajótörötteknek, akiknek nem találták nyomát a Browse-szigeten? Mért ne indulhattak volna útnak egy saját készítésű bárkán, bármit is hangoztasson Ellis kapitány? Bár igaz, oly sok év telt el azóta, hogy szinte esztelenség még mindig reménykedni!

Főként éjszaka, különös képektől szaggatott álmaiban Dolly újra és újra látta Johnt, amint felé közeledik. Megmenekült a hajótörésből, a távoli tengereken egy hajó rábukkant, és haza is hozta. Ez a hajó már itt jön az öböl közelében! John most érkezik San Diegóba! És ami mindebben a legkülönösebb volt, ébredés után is oly elevenen éltek az álombeli képek, hogy Dolly úgy csüngött rajtuk, mint valóban megtörténteken.

Ugyanilyen rendíthetetlennek mutatkozott Zach Fren makacssága. Ha hitelt adhatunk neki, e gondolatokat kemény kalapácsütések kényszerítették agyába, ahogy a facsapokat verik az ácsolatba. Ő is csak azt hajtogatta, hogy a tizennégy hajótöröttből csak ötöt fedeztek fel, a többiek elhagyhatták a Browse-szigetet, és hogy tévedés azt állítani, hogy a *Franklin* maradványaiból nem lehetett valamiféle csónakot összeeszkábálni. Az igaz, senki sem tudja, mi lett velük a tengernyi idő alatt. Erre már nem akart Zach Fren gondolni, és Mr. William Andrew néha elborzadt, látva, miként táplálja az altiszt Dollyban a csalfa reményt. Nem kell-e vajon félni, hogy ez a túlzott izgalom veszélyezteti elméjét, melyet az örület már egyszer elragadott? De amint Mr. William Andrew ez ügyben meg akarta magának nyerni az altisztet, az megmakacsolta magát, és azt mondta:

- Én ugyanúgy nem fogok engedni, ahogy egy pompás vasmacska sem ereszt, ha karmai erősek, és jól beállt.

Ismét több év telt el. 1889-ben már tizennégy éve múlt, hogy John Branican és a *Franklin* matrózai elhagyták San Diego kikötőjét. Mrs. Branican betöltötte harminchatodik évét. Haja itt-ott őszülni kezdett, arcának tüzes pírja talán kissé elhalványodott, de szemében ugyanaz a láng lobogott, mint régen. Nyoma se volt annak, hogy bármit is vesztett volna lelki és testi erejéből, az őrá mindig jellemző tetterőből, mintha csak arra várna, hogy újabb biztosságot tegyen róla.

Mért nem tehetette Lady Franklin példájára, hogy egyik expedíciót a másik után indítsa útnak, és minden pénzét arra költse, hogy John és társai nyomát felkutassa? De hol kerestethetné őket? Hiszen mindenki meg volt győződve arról, hogy ez a tengeri tragédia ugyanúgy végződött, mint a dicső angol admirális expedíciójáé. A *Franklin* hajósainak ugyanúgy kellett

elpusztulniok a Browse-sziget térségében, ahogy az *Erebus* és a *Terror* hajósai ott vesztek a sarki tengerek jégmezői között.

Az elmúlt években, melyek még mindig nem derítettek fényt a titokzatos katasztrófára, Mrs. Branican újra és újra nyomozni próbált Len és Jane Burker után. De róluk se sikerült semmit megtudnia. Egyetlen levél sem érkezett tőlük San Diegóba. Minden jel arra mutatott, hogy Len Burker elhagyta Amerikát, és idegen név alatt valamelyik távoli országban telepedett le. Nehéz gondjai mellett ez külön bánatot okozott Mrs. Branicannek. Milyen boldogan látta volna maga mellett a szerencsétlen Jane-t, akit annyira szeretett! Jane odaadó társa lett volna mindenben. De hát valahol messze élt, Dolly számára éppúgy elveszetten, mint John kapitány.

Az 1889-es év első hat hónapja is elmúlt, amikor az egyik San Diegó-i újság a július 26-i számban egy olyan hírt közölt, melynek rendkívüli érdeklődést kellett kiváltania úgyszólván mindkét kontinensen, Amerikában és Európában, és ez így is történt.

A hírt egy ausztráliai napilap, a Sydney városbeli Morning Herald cikke nyomán közölték, pontosan ezekkel a szavakkal:

Emlékezetes, hogy a *Dolly-Hope* hét évvel ezelőtti utolsó kísérlete a *Franklin* pusztulását esetleg túlélők felkutatására eredménytelenül zárult. Arra kellett következtetni, hogy a hajótöröttek mind elpusztultak, akár mielőtt még a Browse-szigetre vetődtek, akár később, onnét eltávozva.

Nos, a kérdés még távolról sincs megoldva.

Az történt, hogy a *Franklin* tisztjeinek egyike nemrég Sydneybe érkezett. Neve Harry Felton, ő volt John Branican másodkapitánya. A Darling egyik mellékfolyójának partjainál találtak rá, körülbelül Új-Dél-Wales és Queensland határán, és azonnal Sydneybe hozták. Olyan gyenge az egészségi állapota, hogy beszélni sem képes, és attól kell tartani, hogy a halál bármelyik nap elragadhatja.

E közleményt mindazok figyelmébe ajánljuk, akiket érintett a *Franklin* katasztrófája.

Július 27-én, ahogy Mr. William Andrew értesült a hírről, mely távirón érkezett San Diegóba, azonnal felsietett a Szépkilátó házba, ahol Zach Fren is ott találta.

Ahogy Mrs. Branican megtudta, miről van szó, csupán annyit mondott:

- Azonnal indulok Sydneybe.

- Sydneybe? - kérdezte elhűlve Mr. William Andrew.

- Oda - felelte Dolly.

Az altiszthez fordult.

- Elkísér, Zach Fren?

- Bárhová megy, mindenhová, Mrs. Branican.

- A *Dolly-Hope* olyan állapotban van, hogy nekivághatunk a tengernek?

- Sajnos nincs - szólt Mr. William Andrew -, legkevesebb három hét kell a felszerelésére.

- Három hét múlva nekem már Sydneyben kell lennem - mondta Mrs. Branican. - Akad indulóban levő személyhajó Ausztrália felé?

- Az *Oregon* ma éjjel indul San Franciscóból.

- Akkor Zach Frennel ma este már San Franciscóban leszünk.
- Drága Dolly - rebegte Mr. William Andrew -, bár megtalálná szíve Johnját!
- Megtaláljuk egymást! - Mrs. Branican csak ennyit mondott.

Aznap este tizenegy óra felé a kérésére indított különvonaton a hős lelkű asszony Zach Fren kíséretében megérkezett Kalifornia fővárosába.

Éjfél után egy órakor az *Oregon* Sydney útiránnyal már el is hagyta San Franciscót.

XVI. HARRY FELTON

Az *Oregon* gőzös egész úton tizenhét csomónyi átlagsebességgel haladt, rendkívül kellemes időjárási viszonyok között - ami egyébként megszokott a Csendes-óceánnak ezen a részén és ebben az évszakban. A derék hajó szinte osztozott a türelmetlenségben Mrs. Branican, és Zach Frenben ugyanez az izgalom tükröződött. Mondanunk sem kell, hogy a tisztek, az utasok, a matrózok mind azzal a tisztelettel és együttérzéssel viseltettek a bátor asszony iránt, melyet nemcsak szörnyű sorsával érdemelt ki, hanem azzal a lelkierővel is, mellyel elviselte.

Az *Oregon* a 33° 51' déli szélesség és a 148° 40' keleti hosszúság alatt hajózott, mikor az őrsemek földet jeleztek. Augusztus 15-én, hétezer mérföldes tengeri út után, melyet tizenkilenc nap alatt tettek meg, a gőzös benn járt Port Jackson öblében, a palakőzetből hasadozott magas sziklafalak közt, melyek mintegy óriási kaput nyitnak a Csendes-óceánra.

Elhaladtak a jobbról és balról nyíló kis torkolatok és öblöcskék mellett, melyek partjait villák és farmok népesítik be, ilyen elnevezéssel, mint Watson, Vaucluse, Rose, Double, Elisabeth; elhagyták Earme-Love-ot, Sydney-Love-ot, és megérkeztek Darling-Harbourba, mely Sydney tulajdonképpeni kikötője. Az *Oregon* lehorgonyzott a személykikötőben.

Mrs. Branican az első embertől, aki a fedélzeten jelentkezett - történetesen egy vámhivatalnoktól -, megkérdezte:

- És Harry Felton?

- Még életben van - felelte a hivatalnok, aki kitalálta, hogy a kérdező csak Mrs. Branican lehet.

Hiszen egész Sydney tudta, hogy felszállt az *Oregonra*, és türelmetlenül, izgalomban égve várták már.

- Hol van Harry Felton? - kérdezte.

- A tengerészeti kórházban.

Mrs. Branican Zach Fren kíséretében tüstént partra szállt. Az ott ácsorgók ugyanazzal a tisztelettel fogadták, mint San Diegóban vagy bárhol másutt köszöntötték.

Kocsiba szálltak, és a tengerészeti kórházba mentek, ahol a szolgálatban levő orvos fogadta őket.

- Megszólalt már Harry Felton? Visszanyerte öntudatát? - kérdezte Mrs. Branican.

- Nem, asszonyom - válaszolt az orvos. - Szegény még nem tért magához. Úgy tűnik, képtelen a beszédre. Egyik óráról a másikra kilehelheti a lelkét.

- Harry Feltonnak nem szabad meghalnia! - suttogta Mrs. Branican. - Egyedül ő tudja, él-e John kapitány és a többi ember! Csak ő tudja megmondani, hol vannak! Azért jöttem, hogy láthassam Harry Felton, és beszéljek vele.

- Asszonyom, haladéktalanul odavezetem önöket - mondta az orvos.

És egy perc múlva Mrs. Branican és Zach Fren ott állt Harry Felton szobájában.

Hat héttel ezelőtt Új-Dél-Wales Ulakarara tartományában haladt egy utascsoport, Queensland déli határa közelében. Mikor a Parru folyó bal partjára keltek át, egy fa tövében heverő férfit pillantottak meg. Ruhái cafatokban lógtak, a nélkülözésektől félholtra vált, a megpróbál-

tatások összetörték, ezért nem sikerült kábultságát megszüntetni. Ha zsebében nem találjuk meg kereskedelmi tengerésziszti igazolványát, ma sem tudják, kicsoda.

Pedig Harry Felton, a *Franklin* másodkapitánya volt.

Honnét került ide? Az ausztrál kontinens melyik távoli és ismeretlen vidékéről jött? Mióta bolyonghatott Közép-Ausztrália félelmetes sivatagjaiban? A bennszülöttek fogságában volt vajon, és onnan sikerült megszöknie? Hol hagyta társait, ha voltak még társai? Hiszen lehet, hogy egyedül van már csak életben a tizennégy évvel ezelőtti katasztrófa után! A kérdésekre mindmáig nincs válasz.

Kimondhatatlanul fontos lett volna tudni, honnan jött ide Harry Felton, mi történt vele a *Franklin* hajótörése után a Browse-szigeten, megtudni végre a teljes igazságot a szerencsétlenségről.

Az utazók Harry Feltont a legközelebbi állomásra vitték, Oxley vasútállomásra, ahonnét vonaton Sydneybe küldték. Leggyorsabban a Morning Herald értesült erről, minden más lapot megelőzve, és közölte azt a cikket, melyet már ismerünk.

Mrs. Branican ott állt most Harry Felton előtt, de képtelen lett volna felismerni. Mindössze negyvenhat éves volt, de legalább hatvannak tűnt. És ez a félig halott ember volt az egyetlen lény, aki meg tudná mondani, mi lett John kapitánnyal és a legénységgel!

Szüntelen ápolással sem tudták mindmáig Harry Felton súlyos állapotát enyhíteni. A súlyos állapot minden bizonnyal a hetekig, sőt ki tudja, talán hónapokig tartó szörnyű viszontagságok miatt alakult ki, a Közép-Ausztráliában való vándorlás során. Már csak az élet szikrája pislákol benne, melyet a legkisebb rosszabbodás egy pillanat alatt kiolthatott. Mióta itt volt a kórházban, szemét is alig nyitotta ki, de abból sem tudták megállapítani, tudomást vett-e a környezetéről. Némi táplálékot sikerült beleerőszakolni, de mintha erről se vett volna tudomást. Attól is félték, hogy a rendkívüli megpróbáltatások a szellemét is tönkretették, megszüntették az emlékezet működését is, pedig ezen múltott talán a többi hajótörött megmenekülése.

Mrs. Branican odaült Harry Felton ágyához, aggódón kémlelte pillantását, szemhéjának rebbetését, ajkának mozdulását, a legkisebb jelet, melyet fel lehetne fogni, egy elröppenő szótagot. Zach Fren is ott állt mellettük, igyekezett elkapni egy értelmes tekintetet, ahogy a tengerészek a láthatárt borító ködön át kutatnak egy fénysugár után.

De fény nem csillant se aznap, se a következő napokon. Harry Felton pillái makacsul csukva voltak, s ha Dolly gyengéden megpróbálta felhúzni őket, a szemek kifejezéstelenül néztek rá vissza.

Mégsem csüggedt, amint Zach Fren sem, aki így szólt hozzá:

- Ha egyszer Harry Felton felismeri kapitánya asszonyát, ki tudja majd magát fejezni, akár szavak nélkül is!

Így volt valóban, fontos lett volna, hogy a beteg felismerje Mrs. Branicant, mert ennek nyomán talán javult volna a közérzete. Ha ez bekövetkezik, a legnagyobb kímélettel kell vele bánni mindaddig, míg hozzászokik Dolly jelenlétéhez. Apránként felidéződnének tudatában a *Franklin*nel kapcsolatos emlékek. Talán jelekkel is közölni tudná, amit kimondani nem tud.

Bár Mrs. Branicannek mindenki azt tanácsolta, hogy ne maradjon állandóan négy fal között Harry Felton szobájában, nem volt hajlandó egy órai pihenésre sem, egy órai sétára sem a friss levegőn. Nem akart eltávozni a betegágytól.

- Harry Felton bármikor meghalhat, és ha azt az egyetlen szót, amire várok, éppen utolsó lehetetével együtt sóhajtja el, jelen kellennem, hogy meghallhassam. Nem hagyom el egy pillanatra se!

Ezen az estén mintha némileg javult volna Harry Felton állapota. Szemét többször is kinyitotta, de tekintete nem fordult Mrs. Branican felé. Pedig az fölébe hajolva nevének szólította, aztán John nevét ismételte, a *Franklin* kapitányáét és San Diegót. Mért nem tudták ezek a nevek felidézni benne bajtársai emlékét? Csak egyetlen szót... csak egy szót vártak tőle: élnek még? Élnek még valahol?

Látva, mennyit szenvedhetett Harry Felton, amíg így tönkrement, Dolly arra gondolt, hogy Johnnak is mindezt végig kellett szenvednie. Az a gondolat is megkísértette, hogy John útközben meghalt. De az nem lehet. John nem követhette Harry Felton, ő ott maradt a többiekkel. De hol? Valahol a partvidéken egy ausztrál törzsnél? Melyik törzs lehet az? Egyedül Harry Felton mondhatná meg, de úgy tűnt, hogy gondolatai megszűntek, ajkai elfelejtették az emberi szót.

Éjszakára fokozódott Harry Felton gyengesége. Szeme nem nyílt fel többet, keze hideg lett, mintha a még benne pislákoló élet a szíve felé húzódott volna vissza. Tehát meg fog halni anélkül, hogy egyetlen szót is mondott volna! Dolly fején átsuhant, hogy ő is évekre elveszítette emlékezetét és értelmét. Ahogy őtőle sem kaptak választ akkoriban, úgy most ő sem kaphat feleletet ettől a szerencsétlen embertől. Egyetlen szót sem arról, amit egyedül ő tud!

Mikor másnapra virradtak, az orvost megrémítette Harry Felton állapota. A legerősebb gyógyszerekkel próbálkozott, de nem volt semmi eredménye. Nemsokára meg fog halni.

Mrs. Branican rövidesen tapasztalhatja, hogy minden reménye megsemmisül, melyet Harry Felton felbukkanása óta táplált magában. Az általa remélt tisztázó fénysugarak helyett a teljes sötétség következik, melyet többé már nem lehet eloszlatni. És akkor mindennek vége, tökéletesen vége...

Dolly kívánságára a város összes nevezetes orvosa eljött orvosi tanácskozásra. De miután megvizsgálták a beteget, kijelentették, hogy tehetetlenek.

- Nem lehet semmit se megkísérelni a szerencsétlen beteggel? - kérdezte tőlük Mrs. Branican.

- Semmit se, asszonyom - felelte az egyik orvos.

- Annyit se, hogy legalább egy percre visszatérjen a gondolkozóképesége, az emlékezete?

Ezért a percért Mrs. Branican szívesen feláldozta volna egész vagyonát.

De ami meghaladja az emberek képességét, arra képes még a hit és a természet. Csak bennük bízhatunk, ha az emberi tudomány eszköze már elégtelennek bizonyulnak.

Amint az orvosok eltávoztak, Dolly sírva borult a beteg ágyára, és amikor Zach Fren a szobába lépett, azt látta, hogy Dolly szinte áhítatos imával könyörög a betegnek, és hűlő kezét melengeti, csókolgatja, miközben könnyei minduntalan végiggördülnek az arcán.

Egyszer csak Zach Fren, aki közelebb lépett, hogy figyelje, lélegzik-e még Harry Felton, felkiáltott:

- Asszonyom! Mrs. Branican!

Dolly, azt gondolva, hogy az altiszt valami végzeteset vett észre, felegyenesedett, és azt suttogta:

- Csak nem halt meg?

- Nem, asszonyom, éppen hogy nem, nézze csak! Nyitva a szeme. És lát!

Valóban, a szempillák rése alatt Harry Felton szemei rendkívüli fényben csillogtak. Arca kissé áttüzesedett, keze ismételten megmozdult. Mintha ki akarna lépni abból a tompultságból, mely már oly régóta fogva tartotta. Aztán tekintetét Mrs. Branican felé fordította, és mosolyféle kelt életre az ajkán.

- Felismert engem! - kiáltotta Dolly.

- Igen - mondta Zach Fren. - Tudja, hogy kapitánya felesége áll mellette. Meg is fog szólalni.

- Ha nem is tud beszélni, engedje az ég, hogy legalább megértesse magát valahogy!

És mindkét kezével megragadta Harry Felton jobbját, aki mintha gyengén viszonzta volna a kézszorítást, és föléje hajolt.

- És John, az én Johnom? - kérdezte.

A szemek rebbenése jelezte, hogy Harry Felton hallja és érti őt.

- Él? - kérdezte Dolly.

- Igen.

És bármilyen halkán hangzott ez az igen, Dolly nagyon jól megértette.

XVII. IGENNEL ÉS NEMMEL

Mrs. Branican rögtön kérette az orvost. A változás ellenére, ami Harry Felton eszmélésével bekövetkezett, az orvos jól tudta, hogy ez csak az élet utolsó fellobbanása.

A haldokló, úgy tűnt, csak Mrs. Branican látta. Zach Fren és az orvos nem vonzották magukra tekintetét. Értelmének minden meglévő ereje a kapitány, John Branican feleségére összpontosult.

- Harry Felton - szólt hozzá Mrs. Branican -, ha John él, hol hagyta őt? Hol van ő?

Harry Felton nem felelt.

- Nem tud beszélni - mondta az orvos -, de talán jelekkel mégis tud válaszolni.

- Ha legalább a szemével, azt is megérteném - suttogta Mrs. Branican.

- Várjunk csak - mondta most Zach Fren. - Az a fontos, hogy a kérdéseket egy bizonyos meghatározott módon tegyük fel. Minthogy mi, tengerészek értjük egymást, hagyják, hadd intézzem ezt én. Mrs. Branican, fogja meg Felton kezét, s tekintetét állandóan tartsa az övé. Én teszem fel a kérdéseket, ő a tekintetével fog igent vagy nemet mondani, és ennyi elég!

Mrs. Branican Harry Felton arcához hajolt, kezét ismét kezében tartotta.

Ha Zach Fren azzal a kérdéssel kezdi, hol van John kapitány, nem kaptak volna kielégítő választ, hiszen azt kívánták volna Harry Feltontól, hogy nevezzen meg egy vidéket, egy körzetet vagy egy falut és erre nyilvánvalóan nem volt képes. Többet ért lépésről lépésre haladni és végigmenni a *Franklin* történetén attól a naptól kezdve, amikor utoljára látták, egészen addig, míg Harry Felton elvált John Branicanától.

- Felton - kérdezte Zach Fren, tisztán ejtve a szavakat -, itt van ön mellett Mrs. Branican, John Branicannek, a *Franklin* parancsnokának a felesége. Felismeri?

Harry Felton ajkai nem mozdultak, de pilláinak rebbenése és egy halvány kézszorítás igent mondott.

- A *Franklin*ről - folytatta Zach Fren - egyetlen jelzés se jött azóta, hogy Celebesz szigetétől délre látták. Ért engem? Ugye ért engem, Harry Felton?

A szem újra igent mondott.

- Nos hát, figyeljen csak rám - mondta Zach Fren -, aszerint hogy kinyitja vagy becsukja a szemét, tudni fogom, hogy amit kérdezek, helyes-e vagy nem.

Nem lehetett kétség, hogy Harry Felton mindent megértett, amit Zach Fren mondott.

- A Jáva-tengert elhagyva - folytatta kérdéseit Zach Fren - John kapitány átment a Timor-tengerre?

- Igen.

- A Szunda-szoroson át?

- Igen.

- Saját elhatározásából?

Erre a kérdésre „nem” jelzés következett, melyet nem lehetett félreérteni.

- Tehát nem! - mondta Zach Fren.

Ellis kapitány is, ő is meg voltak győződve erről. Ha a *Franklin* a Jáva-tengerről áttért a Timor-tengerre, valaminek kényszerítenie kellett erre.

- Ez szélviharban történt? - kérdezte Zach Fren.

- Igen.

- Egy borzalmas forgószél miatt, mely ezek szerint a Jáva-tengeren tört önökre?

- Igen.

- És ez kergette át önöket a Szunda-szoroson?

- Igen.

- Netalántán a *Franklin* kormányozhatatlanná vált, mert árbocai eltörtek, és a kormánylapátja elromlott?

- Igen.

Mrs. Branican Harry Feltonon csüngött tekintetével, de egy szót sem szólt.

Zach Fren szerette volna összeállítani a szerencsétlenség előzményeit, és ezért így folytatta:

- John kapitány, minthogy néhány napon át nem végezhetett helymeghatározást, nem tudta, hol jár a hajó?

- Igen.

- És miután egy ideig a Timor-tengeren hányódtak, egész a nyugati végéig, elértek a Browse-szigethez, melynek sziklapadjain elpusztult a hajó?

Egy apró mozdulat jelezte, hogy Harry Felton meglepődött, mert hiszen nem ismerhette annak a szigetnek a nevét, ahol a *Franklin* hajótörést szenvedett, és mert a Timor-tengeren elfoglalt helyét nem volt módjuk megállapítani.

Zach Fren folytatta.

- Amikor San Diegóban tengerre szálltak, a fedélzeten volt John kapitány, ön, Harry Felton és tizenkét ember a legénységből, összesen tehát tizennégyen. Ennyien voltak a hajótörés után is?

- Nem.

- Néhányan tehát elvesztek, amikor a hajó a szikláknak verődött?

- Igen.

- Egy? Kettő?

Az „igen” ez utóbbi számot hagyta jóvá.

Tehát két matróz már nem volt köztük, amikor a hajótörtek a Browse-szigetre léptek.

Ekkor az orvos javaslatára úgy illett, hogy egy kis pihenést biztosítsanak Harry Feltonnak, akit a kérdezgetés szemmel láthatóan nagyon igénybe vett.

Majd néhány perc múlva folytatták a faggatást, és Zach Fren ebből több mindent megtudott arra vonatkozóan, hogyan tudtak magukról gondoskodni John kapitány, Harry Felton és tíz társuk. Ha nem tudják a rakományból legalább részben megmenteni a partra került lisztet és konzerveket, és nem halászhatnak, ami a legfontosabb élelmiszerforrásuk volt, a hajótörtek hamarosan éhen pusztultak volna. Csak nagyon ritkán láttak hajót a sziget körüli vizeken. A

jelzőárbocra függesztett lobogót senki nem vette észre. Pedig a menekülésre az volt egyetlen esélyük, ha egy hajó felveszi őket.

Zach Fren aztán ezt kérdezte:

- Hány éven át laktak a Browse-szigeten? Egy évet, kettőt, hármat... hatot?

Ennél a számnál jelzett szemével igent Harry Felton.

Tehát 1875 és 1881 között John és társai ott éltek a szigeten!

De hogyan sikerült elhagyniok? Ez volt az egyik legizgalmasabb rejtély, melynek ezzel a kérdéssel vágott neki Zach Fren:

- Sikerült önöknek a hajó roncsaiból egy csónakot készíteni?

- Nem.

Ugyanez volt Ellis kapitány és Zach Fren feltételezése, amikor megszemléltek a hajótörés színhelyét; még egy piciny csónakot is elképzelhetetlen volt azokból a roncsokból csinálni.

Ideérve a faggatásban Zach Fren meglehetősen zavarba jött: milyen kérdéseket tegyen fel arra vonatkozóan, hogyan sikerült a hajótörteknek a Browse-szigetet elhagyni?

- Azt mondta, egyetlen hajó se vette észre a jelzéseiket?

- Nem.

- Nem egy maláj szigetekről származó prao, egy ausztrál bennszülöttcsónak kötött ki a szigeten?

- Nem.

- Tehát egy dereglye, valamelyik hajó nagy csónakja sodródott a szigetre?

- Igen.

- Egy elsodrott csónak?

- Igen.

Miután sikerült végre e pontot tisztázni, Zach Fren már könnyen levonta a kézenfekvő következtetést.

- Sikerült önöknek a dereglyét ismét hajózásra alkalmassá tenni?

- Igen.

- John kapitány pedig arra használta fel, hogy átérjen vele a szél mentén evezve a legközelebbi partra?

- Igen.

De mért nem szálltak valamennyien a csónakba? Ezt is fontos volt megtudakolni.

- Ez a csónak bizonyára túl kicsi lett volna tizenkét ember számára?

- Igen.

- Ezért heten indultak útnak, ön, John kapitány és még öt ember?

- Igen.

És itt világosan ki lehetett olvasni a haldokló tekintetéből, hogy még meg kell menteni azokat, akik ott rekedtek a Browse-szigeten.

Dolly figyelmeztető jelére Zach Fren őrizkedett elárulni, hogy az öt matróz elpusztult, mióta a kapitány eltávozott a szigetről.

Ismét néhány percnyi pihenést engedtek Harry Feltonnak, aki rögtön behunyta szemét, de a keze továbbra is ott nyugodott Mrs. Branican kezében.

Most Dollyt képzelete a Browse-szigetre repítette, és végigélte az ott történeteket. Láta maga előtt Johnt, ahogy még a lehetetlent is megkísérli, csak hogy megmentse a társait. Szinte hallotta a hangját, ő is beszélt hozzá, bátorította, vele együtt szállt a csónakba. De hol kötött ki végül ez a csónak:

Harry Felton újra felnyitotta a szemét, és Zach Fren folytatta a kérdezősködést:

- Tehát így hagyta el John kapitány önrel és az öt emberrel a Browse-szigetet?

- Igen.

- A csónakkal kelet felé vették az irányt, hogy a szigethez legközelebb eső szárazföldre jussanak?

- Igen.

- Az ausztrál föld felé?

- Igen.

- Az átkelés végén a csónakot a vihar partnak verte?

- Nem.

- Simán ki tudtak kötni egy öbölben az ausztrál partokon?

- Igen.

- Talán a Leveque-fok környékén?

- Igen.

- A York Sundnál?

- Igen.

- Mikor partra szálltak, bennszülöttek fogságába estek?

- Igen.

- Elhurcolták önöket?

- Igen.

- Mindnyájukat?

- Nem.

- Tehát néhányan akkor haltak meg, mikor a York Sundon partra szálltak?

- Igen.

- A bennszülöttek ölték meg őket?

- Igen.

- Egyet - kettőt - hármát - négyet?

- Igen.

- Már csak hárman maradtak, amikor az ausztrál bennszülöttek elhurcolták önöket a szárazföld belseje felé?

- Igen.

- Ön, John kapitány és egy matróz?

- Igen.

- És ez a matróz most is John kapitány mellett van?

- Nem.

- Meghalt, mielőtt ön elindult?

- Igen.

- Már régen?

- Igen.

Végül is tehát John kapitány és Harry Felton másodtisztté élnek már csak a *Franklin* emberei közül, és egyiküknek már csak néhány órája van hátra!

Nem volt könnyű Harry Feltontól megszerezni a John kapitányra vonatkozó további felvilágosításokat - hiszen ezeknek csak akkor van értékük, ha kellően pontosak. Zach Fren nem is egyszer kénytelen volt abbahagyni a faggatást, majd mikor újakezdte, Mrs. Branican egyik kérdést a másik után tette föl vele, hogy felderítsék, mi történt a nyolc év alatt, azaz mióta a part menti törzsek fogságba ejtették John kapitányt és Harry Feltont. Apránként megtudták, hogy vándorló bennszülött néptörzsről van szó, a foglyoknak velük kellett menniök a Tasmanföldet átszelő szüntelen vándorutakon, miközben a legnyomorúságosabban tengették életüket. De mért kímélték őket a bennszülöttek? Igénybe vették ismereteiket, vagy alkalomadtán magas váltságdíjat szerettek volna kapni értük az angol hatóságoktól? Igen, ez utóbbi - és ez a fontos körülmény teljesen pontosan kivehető volt Harry Felton feleleteiből. Tehát az egész csak váltságdíj kérdése, ha eljutnának a bennszülött törzshöz. Néhány további kérdésből ezenfelül az is kiderült, hogy John kapitány és Harry Felton oly szigorú őrizet alatt állt, hogy több mint nyolc éven keresztül a legkisebb lehetőség sem adódott számukra, hogy megszökjenek.

Végül ez az alkalom is eljött. A két fogoly megbeszélte egy találkozóhelyet, hogy ott találkozzanak, és együtt szökjenek. Harry Felton nem tudja, micsoda, de valamely körülmény megakadályozta John kapitányt, hogy a megbeszélte helyre jöjjön. Harry Felton várt rá néhány napig; majd mivel nem akart egyedül szökni, elindult a törzs szállása felé; de a törzs már régóta máshol járt. Ekkor azzal az elhatározással, hogy majd visszajön, és kiszabadítja a kapitányt, amint elérkezik a szárazföld gyér falvainak egyikébe, elszántan nekiindult Közép-Ausztrália barátságtalan tájainak. A bennszülöttek elől rejtőznie kellett, hogy újra fogságba ne essen, erejét kiszikkasztotta a hőség, az éhségtől és a megerőltetéstől alig maradt benne élet. Így bolyongott teljes hat hónapon keresztül, míg végül a Parru partján élettelenül összerogyott, Queensland déli határainál.

Itt végül megtudták, hogy kicsoda, hála gondosan megőrzött papírjainak. Innét szállították Sydneybe, ahol szinte csodával határos módon kissé meghosszabbodott az élete, hogy végül is ő mondhatta el mindazt, amit oly sok éven át hasztalanul próbáltak megtudni.

Tehát társai közül egyedül John kapitány volt még életben, de fogolyként egy vadon élő törzsnél, amely a Tasmanföld pusztaságain vándorol ide-oda.

Amikor Zach Fren kezdte sorolni a különböző törzsek nevét, melyek azon a területen otthonosak, Harry Felton az igent ennél a névnél jelezte: indák. Zach Fren még azt is megtudakolta, hogy tél idején ez a törzs többnyire a Fitzroy folyó mentén táborozik; ez a folyó is a King-öbölbe torkollik, az ausztrál kontinens északnyugati részén.

- Elmegyünk oda Johnért - kiáltott fel Mrs. Branican. - Meg fogjuk ott találni!

Ezt Harry Felton is megértette, tekintete felragyogott attól az érzéstől, hogy a kapitányt ki fogják szabadítani, méghozzá a felesége révén.

Harry Felton betölthette küldetését. Utolsó óráinak meghitt tanúja, Mrs. Branican tudja már, merre kell kutatnia az ausztrál földeken. Felton behunyta szemét, mert sikerült mindent tudatnia.

Íme ily szörnyű rombolást okozott ennek a bátor és erős embernek a testében a sok megpróbáltatás, az éhezés és legfőképpen az ausztrál időjárás szörnyű hatása. Mert dacolni mert vele, most, a megpróbáltatások elmúltával, életével kell fizetnie. Ugyanez a sors jutna John kapitánynak is, ha ő is megkísérelne keresztülvergődni Közép-Ausztrália sivár pusztáin. De vajon kevésbé fenyegetőek a veszélyek azok számára, akik bele akarnak vágni ennek a bizonyos inda törzsnek a felkutatásába?

De ez a gondolat meg se fordult Mrs. Branican fejében. Már amikor az *Oregonon* utazott Ausztrália felé, egy újabb kutatóút terveit latolgatta; most tehát csak meg kell valósítania.

Harry Felton este kilenc óra felé halt meg. Dolly még egyszer, utoljára kimondta a nevét, és ő még egyszer, utoljára megértette. Felemelte szempilláit, és egy nevet rebegett utoljára:

- John, ó, John...

Ziháló hörgés szakadt fel a melléből, szíve megszűnt dobogni.

Aznap este, amikor Mrs. Branican a kórházból kilépett az utcára, egy fiú lépett eléje, aki ott várta a küszöbön. Egy ifjú matróznövendék volt a kereskedelmi flottától, a *Brisbane* nevű személyhajón szolgált, mely az ausztrál partok mellett közlekedett menetrendszerűen, Sydney és Adelaide között.

- Mrs. Branican? Ugye, kérem? - szólt a fiú elfogódott hangon.

- Mit kíván, gyermekem? - kérdezte Dolly.

- Harry Felton... meghalt?

- Meghalt.

- És mi van John kapitánnyal?

- Él... ő él!

- Köszönöm, Mrs. Branican - köszönt el az ifjú hajós.

Dolly alig látott valamit az ifjú arcvonásaiból, aki úgy ment el, hogy nem mondta meg a nevét, de azt sem, miért kérdezte, amit kérdezett.

Másnap eltemették Harry Feltont. Ott volt a kikötő valamennyi hajója, de sokan mások is Sydney lakói közül.

Mrs. Branican ott haladt a koporsó mögött, és egészen a sírgödörig kísérte azt az embert, aki John odaadó társa, hűséges barátja volt. Dollytól pár lépésnyire lépdelt a tengerészfiú, de Dolly nem is látta őt a tenger nép sokaságában, akik azért jöttek el, hogy a *Franklin* másodkapitányának megadják a végtisztességet.

MÁSODIK RÉSZ

I. A HAJÓÚT

Attól a naptól fogva, mikor Ferdinand Lesseps befejezte a Szezei-csatornát, joggal lehetne azt mondani, hogy az afrikai kontinensből egy szigetet csinált. Ugyanígy majd ha elkészül a Panama-csatorna, szabad lesz Észak-Amerikát és Dél-Amerikát szigetnek nevezni. Hiszen ezeket a hatalmas területeket minden oldalról víz fogja körülvenni. Minthogy azonban - éppen nagy kiterjedésükre való tekintettel továbbra is megőrzik a kontinens megjelölést, ésszerű ugyanezt a megjelölést alkalmazni Ausztráliára, más néven Új-Hollandiára, mely ugyanazon feltételeknek felel meg.

Ausztráliában ténylegesen háromezer-kilencszáz kilométer legnagyobb hosszúságot lehet mérni kelet-nyugati irányban, és észak-déli irányban háromezer-kétszáz kilométer legnagyobb szélességet. Ez azt jelenti, hogy a kontinens területe mintegy hétmillió-nyolcszáz ezer négyzetkilométer, tehát közel nyolctizede az európai szárazföldnek.

A legújabb atlasz szerkesztői az ausztráliai kontinenst jelenleg hét tartományra osztják fel, melyeket önkényesen megvont, derékszögben találkozó vonalak választanak el egymástól, tehát a határok nem a hegyrajzi és vízrajzi adottságoknak felelnek meg.

A népes keleti területen van Queensland, fővárosa Brisbane, Új-Dél-Wales, fővárosa Sydney, és Victoria, fővárosa Melbourne.

A középső területeken találjuk az Északi területet, az Alexandra-földet - e kettőnek nincs fővárosa - és Dél-Ausztráliát, fővárosa Adelaide.

Az egész nyugati rész egyetlen tartomány Nyugat-Ausztrália néven, fővárosa Perth.

Mindehhez megjegyezhetjük: az ausztrálok arra törekszenek, hogy létrehozzák az Ausztrál Államszövetséget. Az angol kormányzat igyekszik meggátolni ennek létrejöttét, de nem lehet vitás, hogy mégis meg fog valósulni, ha majd az Angliától való elszakadás befejezett tény lesz.

Látni fogjuk nemsokára, hogy Mrs. Branican micsoda vidékre merészkedik, a kontinens legveszedelmesebb, legkevésbé feltárt tartományaiba azzal a szinte megvalósíthatatlan szándékkal, a legbizonytalanabb reménykedéstől vezetve, hogy John kapitányt felkutassa, és visszaszerezze annak a törzsnek a kezéből, mely már kilencedik éve rabságban tartja. Mindezen felül még az sem látszott bizonyosnak, hogy az indák megkímélték életét Harry Felton szökése után.

Mrs. Branican úgy tervezte, hogy azonnal továbbindul Sydneyből, amint ez lehetséges. Számított Zach Fren határtalan odaadására és a rá jellemző egyenes és gyakorlatias gondolkodásra. Egy hosszú beszélgetés során, mialatt ott feküdt előttük kiterítve Ausztrália térképe, kettesben megvitatták a legsürgősebb és a legkézenfekvőbb teendőket, melyeken az új kísérlet sikere múlhat. Rendkívüli jelentősége volt annak, mint ezt könnyen beláthatjuk, hogy hová teszik az indulás helyét. A következőkben állapodtak meg:

1. Mrs. Branican költségére és vezérletével összeállítanak egy karavánt, melyet felszerelnek a legjobb kutató- és védelmi eszközökkel, ellátják mindazzal, amit a Közép-Ausztrália sivatagjait átszelő utazás megkíván.

2. Minthogy a kutatást a leggyorsabban meg kell indítani, a lehető leghamarabb el kell jutni szárazföldön vagy tengeren ahhoz a végső ponthoz, ameddig a tengerpartról a kontinens belsejébe vezető közlekedési utak elhatolnak.

Elsőnek az a kérdés merült föl beszélgetésükben, nem kell-e az északnyugati partokra sietni, tehát arra a környékre a Tasmanföldön, ahol a *Franklin* hajótöröttei partra szálltak. De ez a nagy kerülőút óriási idővesztést, a tekintélyes személyi állomány és a rengeteg szükséges holmi tekintetében pedig leküzdhetetlen nehézséget jelentett volna. Végül is egyáltalán nem volt valószínű, hogy ha az ausztrál földet nyugat felől közelítik meg, az expedíció bizonyosan összetalálkozik a John Branican fogságban tartó törzssel, mert a nomád bennszülöttek ugyanúgy megfordulnak az Alexandra-föld vidékein, mint Nyugat-Ausztráliában. Ezt a lehetőséget tehát elvetették.

Másodszorra azt vitatták meg, hogy milyen útvonalon kell haladnia a kutatócsoportnak. Nyilvánvaló, hogy azon az útvonalon, melyet Harry Felton tett meg közép-ausztráliai menekülésében. Ha ezt az irányt nem is ismerték teljes pontossággal, egy pontját biztosan megjelölhették, azt, ahol a *Franklin* másodtisztjét megtalálták, vagyis a Paru folyó partján, Queensland és Új-Dél-Wales határán, ez utóbbi tartománytól északkeleti irányba.

1770 óta, amikor is Cook kapitány átkutatta Új-Dél-Walest, és az angol király nevében birtokba vette az egész kontinenst, melyet előzőleg a portugál Manuel Godenho és a holland hajósok, Verschoor, Hartog, Carpenter és Tasman fedeztek fel, a keleti rész igencsak benépesült, iparosodott és városiasodott. Pitt miniszterelnöksége idején, 1787-ben érkezett ide Fülöp sorhajókapitány, hogy megalapítsa az első büntetőtelepeket a Botany-öböl mentén, és innét származtatható a nem egészen egy évszázad alatt hárommilliónyira nőtt ausztrál nemzet. A kontinensnek ezen a keleti részén ma már semmi sem hiányzik azon tényezőkből, melyek egy ország gazdagságát és erejét megalapozzák: utak, csatornák, vasutak, melyek Queensland, Új-Dél-Wales, Victoria és Dél-Ausztrália számtalan helysége közt létesítenek összeköttetést, személyhajójáratok, melyek a kikötők közti part menti forgalmat bonyolítják le. Nos, Mrs. Branican most Sydneyben tartózkodott, és ebben a gazdag és virágzó városban beszerezhetette a karaván felszereléséhez szükséges nélkülözhetetlen holmikát, annál is inkább, mert még indulás előtt San Diegóból, Mr. William Andrew közvetítésével nagy összegű hitelszámlát nyitattott az Ausztrál Központi Banknál. Tehát könnyen megvásárolhatta és bérbe vehette a kocsikat, a háts- és teherhordó állatokat, az ígáslovakat, a személyzetet, mindazt, amire csak szüksége volt az ausztráliai expedícióhoz, mely esetleg egy teljes átkelést kívánt keletről nyugatra, azaz kétezerkétszáz mérföldnyi utazást. De vajon helyes lett volna, ha Sydneyből indulnak útnak?

Mindent egybevetve, meghallgatva az amerikai konzul véleményét is, aki jól ismerte Ausztrália jelen földrajzi viszonyait, az előkészületek megtételére alkalmasabbnak látszott Adelaide, Dél-Ausztrália fővárosa. A távíróvezeték mentén, mely a várostól egészen a Van Diemen-öbölhöz húzódik, tehát délről fel északnak, körülbelül a 139. délkör vonalában, a technikusok már megépítették a vasút első szakaszát, és ez már túlhalad azon a vonalon, ameddig Harry Felton eljutott. Ezen a vasúti vonalon gyorsan és messzire juthatott az expedíció személyzete, mélyen be az Alexandra-földre és Nyugat-Ausztráliába, ahová nem sok utazó jutott el mindaddig.

Tehát megszületett a döntés, hogy a John kapitány megmentésére alakult hármas számú expedíciót Adelaide-ben állítják össze, onnét vasúton jutnak el a végállomásig, ami északnak haladva mintegy négyszáz mérföldnyi távolságot jelent, vagyis körülbelül hétszáz kilométert.

De hogyan jut el Mrs. Branican a leggyorsabban Sydneyből Adelaide-be? Ha a két főváros között közvetlen vasúti összeköttetés állna fenn, egy pillanatig sem kellene töprengeni. Működik is a vasút, mely a Murray folyón és Victoria állam határán keresztülhaladva egészen Melbourne-ig vezet, keresztül Benalla és Kilmore állomásain, majd Melbourne-től Adelaide

felé indul, de nem jut túl Horsham városkán; onnan már csak nehézkesen lehet továbbutazni, és nagy késésre is kell számítani.

Éppen ezért Mrs. Branican úgy döntött, hogy hajón megy Adelaide-be. Az út maga négy napot vesz igénybe, és ha hozzászámítjuk a kétnapos tartózkodást, melyre a személyszállító hajók Melbourne kikötőjében igényt tartanak, végül is hat nap alatt végig a partok mentén hajózva megérkezhet Dél-Ausztrália fővárosába. Igaz, hogy augusztusban jártak, és ez az időszak az északi féltekén a februárnak felel meg. De nyugodt volt az ég, a szél általában északnyugat felől fújt, így a szárazföld védi majd a gőzhajót, mielőtt elérték a Bass-szorost. Mrs. Branican, aki nemrég San Franciscótól Sydneyig hajózott, egyébként se nagyon idegeskedett a Sydney és Adelaide közti hajójút miatt.

A *Brisbane* személygőzös éppen a következő napon indult, éjjel tizenegy órakor. A melbourne-i horgonyzást is hozzászámítva augusztus 27-én reggel kellett Adelaide-be érkezni. Miután két kabint béreltetett, Mrs. Branican intézkedett, hogy a Sydneyben számára nyitott folyószámlát átírassák az adelaide-i bankba. A cégvezetők készségesen álltak rendelkezésére, és a bankügylet minden bonyodalom nélkül lezajlott.

A hosszú tárgyalás után Zach Fren úgy érezte, hogy jobb most Mrs. Branicant magára hagyni, és sétálni indult Sydney utcáin, bár nem nagyon ismerte ki magát. Mindenekelőtt - egy tengerésznél nincs mit csodálkozni rajta - szerette volna a *Brisbane*-t megnézni, és megbizonyosodni, hogy Mrs. Branicant megfelelően fogják-e elszállásolni. Úgy látta, hogy a hajó mindennel fel van szerelve, amire a part menti hajózáshoz szükség lehet. Kérte, hogy mutassák meg az úrnője részére foglalt kajütöt. Egy fiatal hajós kísérte oda, és ő néhány dologban tüstént intézkedett, hogy a kajüt még kényelmesebb legyen. A derék Zach Fren! Az ember azt hihette volna, hogy egy hosszú tengeri útra készülődnek!

Amikor távozni készült a fedélzetről, az ifjú matróz kissé elfogódott hangon megkérdezte:

- Ez biztos, altiszt uram, hogy Mrs. Branican holnap Adelaide-be indul?
- Úgy van, holnap indul - felelte Zach Fren.
- A *Brisbane*-nel?
- Kétségkívül.
- Ó, csak sikerülne a vállalkozás, és megtalálná John kapitányt!
- Mindent el fogunk követni, nyugodt lehetsz.
- Meg vagyok róla győződve.
- Te a *Brisbane*-en szolgálsz?
- Igen, altiszt uram.
- Hát akkor, fiam, a holnapi viszontlátásra!

A Sydneyben töltött utolsó órákat Zach Fren jól kihasználta. Nagyot sétált a Pitt Streeten és a York Streeten, melyeket szép sárgászöldes homokkő épületek szegélyeznek, a Victoria Parkban, a Hyde Parkban, és megnézte Cook kapitány emlékművét. Elment a növénykertbe, mely a tenger partján fekszik, teli gyönyörű sétányokkal, melyek közt egymás mellett élnek a forró és a mérsékelt égöv különböző növényfajai, tölgy és araucaria kaktusz és mangusztán, pálmafa és olajfa. Sydney tehát valóban rászolgál hírnevére. Ez a legrégebbi nagyváros Ausztráliában, és ha nincs is olyan szabályos rendben felépítve, mint testvéröccsei, Melbourne és Adelaide, több benne a szabálytalan szépség és a festői vonás.

Másnap este Mrs. Branican és Zach Fren megjelent a hajó fedélzetén. A *Brisbane* este tizenegy órakor hagyta el a kikötőt, és nekiindult Port Jackson hosszú öblének. Miután megkerülte a déli kikötőfokot, délnek fordította az orrát, és a parttól néhány mérföldre haladt.

Az első percekben Dolly fent maradt a fedélzetén, leült hátul egy padra, és a part rajzolatát figyelte, mely szeszélyesen bujkált a szállongó ködben. Ez hát az a hatalmas szárazföld, melybe megpróbál behatolni, akár egy óriási börtönbe, és ahonnan John nem tudott mind ez ideig megszökni. Tizennégy éve, hogy elszakadtak egymástól!

- Tizennégy esztendő - rebegette magában.

Mikor a *Brisbane* már a Botany-öböl és a Jorris-öböl közelében járt, Mrs. Branican lement kajütjébe, és lepihent. De másnap kora hajnalban már ismét ott állt, és nézte, mint rajzolódik ki előtte a szemhatáron a Dromedary, mögötte a Kosciusko-tető, mely már az Ausztráliai-Alpok rendszeréhez tartozik.

Zach Fren köszöntötte Dollyt a nyári fedélzetén, és azonnal arról kezdtek beszélgetni, ami szüntelenül foglalkoztatta őket.

E pillanatban egy elfogódott és tétovázó matrózinás lépett Mrs. Branicanhez, és a kapitány megbízásából érdeklődött, nincs-e valamire szüksége.

- Nincs semmire, kedves gyermekem - felelte Dolly.

- Ó, ez az a fiú, akivel tegnap találkoztam, mikor eljöttem megnézni a *Brisbane*-t - szólt Zach Fren.

- Igen, altiszt uram, én vagyok.

- És hogy hívnak?

- A nevem Godfrey.

- Nos, Godfrey, most már biztos lehetsz, hogy Mrs. Branican felszállt a hajótokra, és örülsz is, ugye?

- Örülök, de mindenki más is itt a hajón. Igen, mindnyájan a legjobbakat kívánjuk; sikerüljön Mrs. Branican vállalkozása, és sikerüljön John kapitányt kiszabadítania.

Miközben beszélt, Godfrey olyan határtalan tisztelettel és rajongással nézett rá, hogy Dolly szinte lelke mélyéig meghatódott. Egyszer csak felfigyelt a hajósinas hangjára. Valahol már hallotta ezt a hangot, tisztán felidéződött emlékezetében.

- Mondja, fiam - szólt Mrs. Branican -, nem maga szólított meg Sydneyben a kórház kapujában?

- De én.

- Maga kérdezte, hogy él-e még John kapitány?

- Igen, én, asszonyom.

- Szóval a hajó személyzetéhez tartozik?

- Igen, egy éve - felelte Godfrey. - De ha isten is úgy akarja, nemsokára itthagynom.

És minthogy szemmel láthatólag nem akart erről többet mondani, elköszönt, és indult a parancsnokhoz, hogy értesítse Mrs. Branican hogylétéről.

- Erről a fiúról már messziről látni, hogy tengerészvér folyik az ereiben - jegyezte meg Zach Fren. - Csak rá kell nézni, annyira lerí róla. Nyílt tekintetű, egyenes, határozott. A hangja szelíd, de férfias.

- Ez a hang - suttogott Dolly.

Valami érzéki csalódás folytán szinte John hangját vélte hallani, csak kissé lágyabban, minthogy a zsenge kor még nem érlelhette férfiasabbá.

És még valami feltűnt neki, de sokkal határozottabban. Minden bizonnyal csak a képzelete játszott vele, de a fiú arcvonásai John arcát idézték fel szemében - azét a Johnét, aki még harmincéves se volt, mikor a *Franklin* elragadta tőle, oly távolba és oly hosszú időre!

- Látja, Mrs. Branican - mondta Zach Fren, hatalmas kezeit dörzsölgetve -, az angolok éppúgy, mint az amerikaiak, szóval mindenki rokonszenvezik önnel. Itt, Ausztráliában ugyanúgy tisztelik, mint Amerikában. Adelaide-ben is csak ezt fogja látni, mint odahaza, San Diegóban. És mindenki ugyanúgy sikert kíván önnek, mint ez az angol fiú.

- Valóban angol? - töprengett el rajta Mrs. Branican, akire nagyon mély benyomást tett a fiú.

A hajóút az első napon teljesen zavartalan volt. A szárazföld felől érkező északnyugati szél nem háborította a tenger nyugalmát. De ugyanilyen csendes volt a víz, mikor a *Brisbane* megkerülte a Howe-fokot az ausztrál kontinens szögletében, és a Bass-szoros felé indult.

Ezen a napon Dolly szinte el sem mozdult a fedélzetről. A többi utas rendkívüli tisztelettel nézett rá, és azon buzgólkodtak, hogy beszédbe elegyedhessenek vele. Mindenki látni és hallani akarta ezt az asszonyt, akinek szerencsétlen sorsát annyiszor megsiratták, aki habozás nélkül vállalta a veszélyeket, aki nem kímélte magát a szenvedésektől, és még mindig reménykedett, hogy feltalálja a férjét, ha a sors kegyéből még életben van. Jelenlétében egyébként senki se merte volna ezt kétségbe vonni. Hogyisne osztották volna bizakodását, hallva, milyen férfilelket sejtető határozottsággal beszél róla, mi mindenbe készül belevágni! Önkéntelenül is szinte részt vettek a veszélyes utazásban, végig Közép-Ausztrália sivár pusztaságain. Nem egy közülük nemcsak gondolatban, hanem a valóságban is szívesen csatlakozott volna kíséretéhez.

De a beszélgetés közben Dolly néha váratlanul elhallgatott. Tekintetében furcsa, különös fény gyúlt ki. Csupán Zach Fren tudta, mi foglalja le ilyenkor gondolatait.

Az, hogy valahol Godfreyt pillantotta meg. Az ifjú matróz viselkedése, magatartása, mozdulatai lebilincseltek, akárcsak az az állhatatosság, mellyel mindenhol Dollyt kereste tekintetével, mintha valami titkos erő az asszony felé üzné - mindez meghatotta és felkavarta Dollyt, és végül John képe és az ifjúé szinte egybemosódott lelkében.

Dolly Zach Fren előtt nem titkolta, hogy megdöbbenő hasonlatosságot vél felfedezni John és Godfrey között. Zach Fren nem is tudta nyugtalanság nélkül szemlélni, mint engedi át magát ezeknek a véletlen körülményekből táplálkozó érzelmeknek. Attól félt, és nem is oktanul, hogy a hasonlatosság saját elveszett gyermeke emlékét fogja az asszonyban életre kelteni. Valóban nyugtalanító volt, mennyire felizgatta Mrs. Branicant a fiú megjelenése.

Pedig Godfrey nem jött ismét oda hozzá, mert szolgálati helye nem a gőzös hátsó fedélzetén volt kijelölve, ahol az első osztályú utasok tartózkodtak. De tekintetük a távolból is megkereste egymást, és Dolly már néha majdnem hangos szóval hívta volna. Igen, Godfrey az első jelre hozzáietett volna. De Dolly nem adott jelt, Godfrey pedig nem jött.

Este, amikor Zach Fren a kabinhoz kísérte Mrs. Branicant, az asszony így szólt:

- Zach, meg kell tudni, ki ez a tengerész ifjú, ki a családja, hol született. Talán mégsem angliai származék...

- Lehetséges, asszonyom - válaszolt Zach Fren. - Lehet, hogy amerikai. Minden mást is megérdeklődök felőle a *Brisbane* kapitányánál, ha kívánja.

- Nem, nem, Zach, én magam akarom kikérdezni Godfreyt.

A szolgálatvezető őrmester még hallotta, amint Mrs. Branican azt dűnnyögi maga elé:

- Az én gyerekem, szegény Wat fiam most körülbelül éppen ilyen korban volna.

- Éppen ettől féltem - sóhajtotta Zach Fren, és elindult saját kabinja felé.

Másnap augusztus 22-ét írtak. A *Brisbane*, miután az éjszaka folyamán megkerülte a Howe-fokot, továbbra is kitűnő időben haladt előre. A Gippsföld partvidéke, Victoria állam egyik legfontosabb tartománya dél-nyugat irányú szelíd hajlattal simul a Wilson-fokhoz, mely déli irányban a kontinens legkiugróbb szöglete. Ezen a partszakaszon nincs annyi, a térképen is feltüntetett öböl, kikötő, sziklás torkolat, hegyfok, mint azon, mely Sydneytől egyenes vonal mentén húzódik egészen a Howe-fokig. Itt a szemhatáron végig síkságok terülnek el, melyeknek a hegységbe torkolló pereme oly messze van, hogy a hajóról nem is látni oda.

Mrs. Branican már virradatkor kijött a kajútból, és elfoglalta helyét a kis fedélzet végében. Zach Fren nemsokára csatlakozott hozzá, és úgy látta, hogy az asszony magatartása szemmel látható változáson ment át. A part ott vonult előtte északnyugati irányban, de nem is nézte. Teljesen bele volt merülve gondolataiba. És csak szórakozottan felelt Zach Frennek, amikor azt tudakolta, hogy töltötte az éjszakát.

Az altiszt nem faggatózott. Neki csak az volt a fontos, hogy Dolly verje ki a fejéből Godfrey és John kapitány furcsa hasonlatosságát, ne keresse szüntelenül a fiút, ne kérdezzesse. Talán már le is mondott minderről, már másfelé járnak a gondolatai. Így is volt; nem szólította fel Zach Fren, hogy hívja oda a fiút, akit szolgálata a hajó elején tartóztatott.

Ebéd után Mrs. Branican visszavonult a kabinjába, és csak délután három óra után jelent meg újra a fedélzeten.

E percekben a *Brisbane* teljes gőzzel haladt a Bass-szoros felé, mely Ausztráliát elválasztja Tasmaniától, másik nevén Van Diemen-földtől.

Hogy a hollandus Janssen Tasman felfedezése hasznot hajtott az angoloknak, nem vitatható, annál inkább az, hogy a kontinens szerves folytatásának tekinthető nagy sziget nyert-e az angol uralommal. 1642 óta, a sziget felfedezésének napja óta a szigeten - mely kétszáznyolcvan kilométer hosszú, termékeny a földje, és fenséges fák nőnek az erdeiben - nagy iramban folyt a gyarmatosítás. A XIX. század kezdetétől az angolok pedig úgy uralkodtak, ahogy szoktak, csak a saját fejük szerint, mit sem törődve az őshonos lakossággal. A szigetet körzetekre osztották, fontos településeket hoztak létre - ilyen a főváros, Hobart, valamint Georgetown -, az erősen tagolt partok mentén kikötőket építettek, és ott százával fordulnak meg a hajók. Mindez rendben van. De mi maradt a színes bőrű lakosságból, mely eredetileg itt lakott? Kétségtelen, ezekre az emberekre nem lehet azt mondani, hogy túl műveltek lettek volna; sokan az emberi nem legsilányabb példányainak tartották őket, és minden más népnél értéktelenebbnek - vajon miféle megítélés alapján? Ha a gyarmatosító folyamat csúcsának egy nép kiirtását kell tekinteni, az angolok eldicsekedhetnek, hogy munkájukat eredményesen végezték. De nagyon kell iparkodniok, ha a következő világkiállításon Hobart városában még néhány tasmaniai őshonost is be akarnak mutatni! Írماغjuk se marad a XIX. század végére.

II. GODFREY

A *Brisbane* éjszaka haladt át a Bass-szoroson. A déli féltekén ezen a szélességi körön augusztus hónapban a nap öt órakor már lenyugszik. Az első negyedben járó hold hamar eltűnt a párás égboltról. A szurokfekete sötétségben semmit se lehetett látni a partok rajzolatából.

A szoros vizein való hajózást mindnyájan megérezték; a hajó hossz tengelyének irányába fel-le bukdácsolt, a víz sistergett, és verte a hajó oldalát. Ebben a keskeny szorosban, mely a Csendes-óceán felől védtelen, vadul küzdenek egymással az áramlatok.

Másnap hajnalban a *Brisbane* a Port Phillip-öböl bejárata elé ért. Ha egy hajó már bent jár az öböl vizén, nincs többé félnivalója a rossz időtől, de amíg bejut, nagyon óvatosan és pontosan kell manővereznie, különösen amíg az egyik oldalon Nepean hosszú homoknyúlványait, a másik oldalon pedig a Queenscliff-földnyelvet kell megkerülnie. Maga a kitűnően védett öböl sok kikötőre tagolódik, melyekben a legnagyobb hajók is kitűnő állást találnak. Ilyen kikötő Geelong és Melbourne két nagy kikötője, Sandringham és Williamstown. A partok képe errefelé eléggé szomorú, lehangolóan egyhangú. Zöldellő növényt alig látni, csak kiszáradóban levő ingoványt. Kis parti öblök, lagunák helyett csak repedezett és rücskös iszapvájatok mutatkoznak. A jövőre vár még e parti síkságok megváltoztatása. Az imitt-amott éktelenkedő torz fácskák helyett egészséges, nemes fákat lehetne ültetni, melyek a kedvező ausztráliai éghajlatban hamarosan pompás erdőséggé növekednének.

A *Brisbane* Williamstown kikötőjének egyik rakpartjánál kötött ki. Utasainak egy része itt kiszállt.

Minthogy a hajónak másfél napig kellett a kikötőben tartózkodnia, Mrs. Branican úgy határozott, hogy ezt az időt künn a városban tölti. Nem mintha valami elintéznivalója lett volna itt, hiszen majd Adelaide-ben kell az összes szükséges előkészületet megtennie a nagy utazásra, melynek során esetleg Nyugat-Ausztrália túlsó végéig is el kell jutniok. De akkor miért akart a *Brisbane*-ről eltávozni? Tán attól félt, hogy túl sokan és túl gyakran akarnak vele beszélni? Ha csak ezt akarta elkerülni, elegendő lett volna visszavonulni a kabinba. Ugyanakkor pedig, ha megszáll a város egyik szállodájában, ott is hamar megtudják, hogy kicsoda, és még inkább kiteszi magát az érdeklődők elkerülhetetlen tolokodásának.

Zach Fren se tudta, mire vélje az asszony elhatározását. Azt látta, hogy viselkedése Sydney óta igencsak megváltozott. Ott még nagyon is szívélyes és kedves volt, itt meg inkább zárkózott. Vajon ez annak tulajdonítható - Zach Fren erre a következtetésre jutott -, hogy Godfrey feltűnése túlságosan is felidézte benne elvesztett gyermeke emlékét? Így volt, Zach Fren nem tévedett. A matrózfiú alakja oly mélységesen felkavarta Dollyt, hogy szinte menekülni kívánt. Mintha már arra sem gondolna, hogy a fiút kivallassa. Az előző este megtehetette volna, hiszen nemrégén még ezt a kívánságát fejezte ki. De most az, hogy el akarja hagyni a hajót Melbourne-ben, és másutt akarja tölteni a hajó állomásozásának másfél napját, még a bánatát övező túlzott érdeklődés kellemetlen következményeit is vállalva, mindez csak a menekvés vágyával magyarázható; igen, menekült a tizennégy éves fiú közelségétől, oly erővel vonzotta felé valami ösztönös erő. De mért húzódott a vele való beszédétől, attól, hogy kivallassa mindarról, ami annyira izgatta képzeletét, hazája, családja, származása felől? Bizonyára attól tartott, hogy a válaszok - és ez volt a legvalószínűbb - végeredményben visszavonhatatlanul szétfoszlatják oktalan képzelmeit, lázas reményeit, melyekkel szíve telve volt, s amelyekre nyugtalan viselkedéséből következtet Zach Fren.

Mrs. Branican Zach Fren kíséretében a kikötés utáni első órában elhagyta a hajót. Amint a kikötő pallójára lépett, visszafordította fejét.

Godfrey ott támaszkodott a korláton, a *Brisbane* orrában. Amint nézte, hogy az asszony kifelé halad, olyan szomorúság öntötte el arcát, oly könyörögve tárta felé karját, mintha minden erővel ott akarná a hajón tartani, és Dolly már majdnem felkiáltott: „Fiacskám, hamarosan visszajövök!”

De mégis sikerült önuralmát megőriznie, intett Zach Frennek, hogy kövesse, és lesietett a kisvasút megállójához, melyen a kikötőből a városba lehet jutni.

Mert maga Melbourne városa mintegy két kilométerre a tengerparttól fekszik, a Yarra folyó bal partján. Ezt a rövid távolságot néhány perc alatt megteszi a kisvasút.

Itt álltak tehát a háromszázezer lakosú nagyvárosban, a gazdag Victoria tartomány fővárosában. A tartománynak közel egymillió lakosa van; 1851 óta ide ömlött az Alexander-hegy bányáinak minden aranya.

Bár Mrs. Branican a város egyik legcsendesebb szállójába költözött be, nem tudott volna kitérni a rokonszenvtől kísért kíváncsiságotól, melyet személye mindenütt kiváltott. Éppen ezért jobbnak látta, hogy Zach Fren kíséretében a város utcáin barangoljon; igaz, hogy különös gondolatokat forgatva fejében, nem sok figyelmet fordított a látnivalókra.

Egy amerikai nő, mindent egybevéve, nem találhatott semmi különös újságot, se különösebb gyönyörűséget egy új város nézegetésében. Bár Melbourne-t tizenkét évvel San Francisco után alapították, nem válik nagy előnyére az összehasonlítás. Szabályosan kereszteződő széles utcák, fák és zöld gyep nélküli terek, százféle bank, óriási üzleteket forgató irodák, egy külön üzleti negyed, rengeteg középület, templom, egyetem, múzeumok, könyvtár, kórház, városháza, palotaforma iskolák és olyan kis paloták, hogy egy iskola nem férne el bennük, Burke és Wills emlékoszlopa, akik elpusztultak, mikor kutatóútjukon délről észak felé végig akarták járni a kontinenst. Az utcákon és a hosszú sugárutakon meglepően kevés embert láttak, kivéve az üzleti negyedet; itt sok idegen is feltűnik, akik pénzváltással foglalkoznak, azaz pénzt adnak-vesznek, ahogy más kereskedők állatot vagy gyapjút, méghozzá jó drágán.

A kereskedők azonban nem itt laknak Melbourne üzleti negyedében, hanem messze kint a külvárosokban és a város környékén, ahol sűrűn sorakoznak a villák, a nyaralók, sőt a kastélyok is, egész telepeket alkotva, mint St. Kilda, Hoam, Emerald Hill, Brighton. E tekintetben Melbourne - mint az itt járt utazók közül az egyik legfigyelemreméltóbb, M. D. Charney írja - kétségtelenül előnyben van San Franciscóval szemben. E településeken gyönyörű szálfák lombosodnak, pompás, árnyékos parkok díszlenek, a csörgedező patakok és szökőkutak hónapokon át frissességet árasztanak. Kevés várost vesz körül ilyen csodálatos zöldellő keret.

Mrs. Branican csak szórakozottan pillantgatott a látnivalókra, még akkor is, mikor Zach Fren a városon túlra, a szabad természetbe vitte ki. Nemigen adta tanújelét, hogy akár a remekbe épített villákat, akár egy-egy pompás kilátást nyújtó szép domboldalt egyáltalán észrevett volna. Úgy tűnt, hogy változatlanul a belemaródott gondolat tartja hatalmában, és mintha arra készülődnének, hogy azt az egyetlen kérdést feltegye Zach Frennek, melyet idáig nem mert megkérdezni.

Késő este tértek vissza a szállodába. Dolly a szobájába kérte a vacsorát, de alig nyúlt hozzá. Lefeküdt, de csak nyugtalan félálom kerülgette, miközben állandóan férje és gyermeke képe villódzott előtte.

Másnap délután két óráig a szobájában maradt. Hosszú levelet írt Mr. William Andrew-nak, melyben beszámolt a Sydneyből való indulásról, és leírta, mennyire reménykedik az expedíció sikerében. Mikor Mr. William Andrew megkapta ezt a levelet, megdöbbenve és nagy izgalommal kellett megállapítania, hogy miközben Dolly teljes bizonyossággal beszél Johnról, arról, hogy életben fogja találni, eközben kisgyermekét, Watot is úgy emlegeti, mintha meg se halt volna. Kitűnő barátunk már azon morfondírozott, nem kell-e attól tartania, hogy a sokat szenvedett asszony elméje újra elborult.

Azok az új utasok, akik a *Brisbane*-nel akartak Adelaide-be utazni, már majdnem mind beszálltak, amikor Mrs. Branican Zach Frennel visszatért a hajóra. Godfrey ott leste a visszatértét, és mikor messziről meglátta, mosoly fénylett az arcán. Odarohant a beszállóhídhöz, és már ott állt, amikor az asszony a pallóra lépett.

Zach Fren meglehetősen visszás érzéssel nézte, és bosszúsan vonta össze szemöldökét. Mit nem adott volna azért, ha az ifjú matróz otthagyná a gőzöst, vagy legalább ne kerülne többé Dolly szeme elé, hisz jelenléte a legfájóbb emlékeket szaggatta föl.

Mrs. Branican is észrevette Godfreyt. Egy pillanatra megállt, áthatóan nézte, de nem szólította meg, hanem lehajtott fejjel a kabinjába sietett.

Délután háromkor a *Brisbane* köteleit eloldozták, és a hajó kifelé indult az öbölből. Megkerülte Queenscliff fokát, és elindult Adelaide felé, jó három mérföldes távolságot tartva Victoria partjaitól.

Melbourne-ben mintegy száz új utas szállt a hajóra, többségükben dél- ausztráliai lakosok, akik hazafelé tartottak. Csak néhány idegen volt közöttük, például egy kínai, egy harminc-harmincöt éves férfi, egy vakondok hunyorgó tekintetével, sárga, mint a citrom, gömbölyű, mint egy hasas korsó, és olyan kövér, mint egy háromgombos mandarin. De korántsem volt mandarin. Egyszerű szolga volt, és egy olyan személynek a szolgálatában, aki megérdemli, hogy külsejét némileg aprólékosabban is megrajzoljuk.

Képzeljünk el egy lehető legangolosabb angolt: hosszú, sovány, csontos, valóságos csonttani mintadarab, hosszú nyak, hosszú derék, hosszú lábak. Ez az angolszász, aki körülbelül negyvenöt-ötven éves lehetett, hat angol láb magasságba nyújtózott a tengerszint felett. Óriási szőke szakállá volt, a haja is szőke, de közte néhány aranysárga fürttel; vizsla szemek, vékony, feszes orrlikak, az átlagosnál jóval hosszabb orr pedig pelikán- vagy gémcső módra hajlott, a koponyán a legfelületesebb anatómusok is könnyen felismerték volna a rögeszmékre és a csökönységre valló dudorokat; mindez együtt egy olyan fejet képezett, amely magára vonja az emberek tekintetét, és nevetésre ingerel, ha egy szellemes karikaturista lerajzolja.

Az angol előírászerűen hagyományos öltözéket viselt: dupla ellenzős utazósapkát, állig begombolt mellényt, húsz zsebbel felszerelt zakót, nagy kockás nadrágot, magas kamáslit csillogó fémgombokkal, gombos cipőt és szürkésfehér porköpenyt, melynek lebernyegeit az enyhe tengeri szél meg-meglobogtatta, és így láttatni engedte a test csontvázszerű soványságát.

Ki lehetett ez a csodabogár? Senki se tudta, és az ausztrál hajókon senki se merészkedik az utasoktól bizalmasan érdeklődni, hová utaznak, vagy honnan jönnek. Mindenki utas és utazik. Ennyi az egész tudnivaló. A hajó írnoke is legfeljebb annyit árulhatott volna el, hogy az angol a kabinját még Liverpoolból (az Egyesült Királyságból) rendelte meg Joshua Meritt - rövidebben Jos Meritt névre, s egyben szolgája részére is, aki Zsin Gi Hongkongból (a Mennyei Birodalomból).

Egyébként Jos Meritt, amint beszállt a hajóra, rögtön helyet foglalt a nyári fedélzet egyik padján, és csak a löncs kedvéért állt fel onnan, mikor négy órát kongatott a kis harang. Fél ötkor már vissza is ült a helyére, hétkor elment vacsorázni. Nyolckor újra ott ült már, változatlanul ugyanúgy, egy kirakati bábu merevségével, két kezét a két térdére szorítva. Fejét se jobbra, se balra el nem fordította, tekintete a part felé meredt, pedig az lassan beleveszett a felszálló alkonyi ködbe. Majd este tízkor bement a kabinjába, olyan kimért léptekkel, hogy a hajó hullám okozta bukdácsolása sem tudta egyensúlyából kibillenteni.

Az éjszaka egy részében Mrs. Branican, aki kilenc óra felé jött fel a fedélzetre, a hátsó fedélzeten sétálgatott, bár a hőmérséklet meglehetősen lehűlt. Agyát egy gondolat töltötte be, vagy még pontosabban szólva egy látomás, és képtelen volt elaludni. A szűk kabinban úgy érezte, hogy egy kis friss levegőt kell szívnia, ezt a jó tengeri levegőt, mely olykor megtelt a „lángoló akácok” fűszeres illatával, amiről ötven mérföldről is megérezni az ausztrál föld közelségét. Talán a matrózfiúval szeretett volna találkozni, beszélgetni vele, kikérdezni, végre megtudni... de mit is szeretne tudni? Godfrey tízig volt szolgálatban, és csak éjjel kettőkor kellett ismét beállnia, de ekkorra már Dolly kénytelen volt visszatérni a kajütbe, a szörnyű töprengés annyira elcsigázta a szívét.

Éjfél felé került meg a *Brisbane* az Otway-fokot a Polwarth-föld déli nyúlványainál. Innét kezdve egyenesen északnyugati irányban kellett haladnia egészen a Discovery-öbölig, ahol a képzeletbeli határvonal húzódik a száznegyvenegyedik délkör mentén; ez a határvonal választja el Victoriát és Új-Dél-Walest Dél-Ausztrália területétől.

Már kora reggel ismét ott lehetett látni Jos Merittet a hátsó fedélzeten, megszokott helyén és megszokott pózában, mintha egész éjszaka el se mozdult volna onnan. A kínai Zsin Gi összekuporodva szunyókált még valamelyik félreeső zugban.

Zach Fren hozzá volt már szokva honfitársai különböző bogaraihoz, hiszen a különcök sem hiányoznak a negyvenkét szövetségi állam gyűjteményéből - ekkoriban ennyi állam szerepelt USA-tagállamként. De még ő is kénytelen volt elbámulni az emberi szervezet e különösen jól sikerült példányán.

És mennyire meglepődött, amikor séta közben e hosszú és mozdulatlan úriember közelébe érve egy vékonyka hang szólt hozzá ilyenféleképpen:

- Ön Zach Fren altiszt, ugyebár?

- Személyesen - felelte Zach Fren.

- Mrs. Branican útitársa?

- Ahogy mondja. Úgy látom, ön tud arról...

- Igen, tudok. A férjét keresi. Tizennégy éve eltűnt. Úgy van. Nagyszerű!

- Hogyhogy nagyszerű?

- Igen, Mrs. Branican nagyszerű. Én is... én is kutatok.

- A felesége után?

- Ah, nem is vagyok nő. De remek! Ha eltűnt volna a feleségem, én nem kutatnék utána.

- Akkor mit keres?

- Meg kell találnom... a kalapot.

- A kalapját? Szóval elhagyta a kalapját?

- A saját kalapomat? Nem, az a kalap... de elég, ha én tudom. Kérem, adja át tiszteletemet Mrs. Branicannek. Ez az. Remek!

Jos Merrit ajkai bezárultak, egy szó sem jött ki többé a száján.

„Ez csak egy bolond lehet” - mondta magában Zach Fren.

Úgy látta, gyermeketeg dolog volna egy percre is tovább törődni ezzel a gentlemannel.

Amint Dolly megjelent a fedélzeten, az altiszt csatlakozott hozzá, és majdnem szemben az angollal foglaltak a padon helyet. Az meg se moccan, akár egy kőbálvány. Minthogy Zach Fren bízta meg, hogy Mrs. Branicannek átadja tiszteletteljes üdvözlését, nyilván úgy vélte, hogy személyesen már nem kell fáradnia.

Dolly egyébként észre se vette a furcsa utas jelenlétét. Hosszú beszélgetésbe merült útítársával a szükséges tennivalók felől, melyeket Adelaide-be érkezésük után azonnal el kell látni. Egy napot, egy órát sem szabad veszíteniök. Nagyon fontos lenne, hogy a kutatócsoport elérje, sőt túl is haladjon a közép-ausztráliai részt, mielőtt beállna a teljes szárazság a trópusi éghajlat elviselhetetlen forrósága idején. A kutatóúton várható számos veszedelem között a legsúlyosabbak a szörnyű éghajlati viszonyokból következnek, és így a legfontosabb ezektől megóvni az expedíciót. Aztán Dolly John kapitányt emlegette, elpusztíthatatlan erejét és kimeríthetetlen energiáit, melyek révén ő dacolni tudott a romlással - Dolly ebben egy pillanatra se kételkedett -, míg a többiek, akik gyengébbek és beletörődőbbek voltak, elpusztultak. Beszélgetésük közben egyszer sem említette Godfreyt, és Zach Fren kezdte azt hinni, hogy már nem gondol annyit a fiúra, mikor egyszer csak így szólt Mrs. Branican:

- Ma még nem láttam a matrózfiút. Maga se látta sehol, Zach?

- Nem láttam, asszonyom - felelte az altiszt, aki szemmel láthatólag megdöbbsent a váratlan kérdés miatt.

- Talán módomban volna tenni valamit a fiú érdekében - folytatta Dolly. És úgy tett, mintha csak közömbös témát említene, de Zach Fren ez nem vezette félre.

- A fiú érdekében? - kérdezte. - Ó, hiszen kitűnő mestersége lesz, asszonyom. Itt boldogulni fog. Már látom, hogy néhány éven belül fertálmester lesz belőle. Ezzel a szorgalommal és jó magaviselettel biztosan.

- Akkor is - mondta Dolly -, engem érdekel a sorsa. Érdekel, különösen az... Aztán, Zach, ez a rendkívüli hasonlatosság... igen, ez a hasonlatosság közte és az én szegény Johnom közt. Aztán pedig Wat... szegény kisfiam... éppen ennyi idős volna!

Ahogy idáig jutott a beszédben, Dolly elsápadt, hangja elváltozott; tekintetét oly vizslatva mélyesztette Zach Fren szemébe, hogy az altiszt kénytelen volt lesütni a szemét. Dolly így folytatta:

- Hozza ide a fiút, Zach Fren, délután. De el ne mulassza. Beszélni akarok vele. A hajóút holnap véget ér, és talán sose látjuk egymást többé. Mielőtt leszállunk a *Brisbane*-ről, tudni akarom... igenis, meg akarom tudni...

Zach Fren kénytelen volt megígérni, hogy elhozza Godfreyt, s ekkor az asszony visszavonult.

Az altiszt gondterhelten, izgalommal telve sétált tovább a fedélzeten, s ekkor a pincér az ebédet kongatta a kisharanggal. Majdnem összeütközött az angollal, aki a harangszó ütemére lépkedett a lépcsőnyílás felé.

- Ez az, remek! - dünnyögte az angol. - Kérésemre, ugyebár, továbbította szíves üdvözlételemet. Az eltűnt férj. Úgy van, ez remek!

És már ott se volt, elfoglalta állandó helyét az ebédlő nagy asztalánál, a legjobb helyet választotta, magától értetődik, a tálaló közelében, hogy mindig ő kapjon elsőnek, és kivehesse a legjobb falatokat a tálból.

Három órakor a *Brisbane* Portland magasságában járt, Normanby kerület legfontosabb kikötőjének közelében, ahol a melbourne-i vasútvonal végződik; később, amint elhagyták a Nelson-fokot, a Discovery-öböl melletti vizeken át majdnem egyenesen északnak fordult, és eléggé közel haladt most Dél-Ausztrália partjaihoz.

Zach Fren ekkor megkereste Godfreyt, és megmondta neki, hogy Mrs. Branican beszélni óhajt vele.

- Beszélni akar velem? - kiáltotta a fiú.

Szíve oly hevesen dobogott, hogy alig tudott a korlátban megkapaszkodni, hogy vízbe ne essen.

Az altiszt elvezette Godfreyt Mrs. Branican kabinjához, aki már várta őket.

Dolly egy ideig csak szótlanul nézte a fiút. Ott állt előtte sudáregyenesen, kezében a sapkájával. Dolly egy kis kanapén ült. Zach Fren lehorgonyzott a küszöbön, s nagy szorongással nézte mindkettőjüket. Tudta, hogy Dolly mit fog kérdezni Godfreytől, csak azt nem tudta, mi lesz a fiú válaszaiban.

- Gyermekem - szólalt meg végül Mrs. Branican -, szeretnék többet tudni magáról, a családjáról, a hozzátartozóiról. Csak azért kérdezem, mert érdekel a maga... helyzete. Megteszi, hogy válaszol a kérdéseimre?

- Igazán szívesen, asszonyom - felelte Godfrey, és hangja remegett az izgalomtól.

- Hány éves most? - kezdte Dolly.

- Teljesen pontosan nem tudom, asszonyom, vagy tizennégy, vagy tizenöt éves vagyok.

- Szóval tizennégy vagy tizenöt. És mióta szolgál a tengeren?

- Körülbelül nyolcéves koromban kerültem hajóra mint kisas, és már két éve mint matrózinas szolgállok.

- Vett már részt nagyobb utakon is?

- Hogyne, asszonyom, a Csendes-óceánon keresztül Ázsiába és az Atlanti-óceánon át Európába.

- Maga nem angol?

- Nem, asszonyom, amerikai vagyok.

- És mégis egy angol illetőségű hajón teljesít szolgálatot?

- Azt a hajót, amelyen szolgáltam, Sydneyben eladták. Akkor szerződtem a *Brisbane*-re, mint-hogy ott maradtam szerződés nélkül, de várom az alkalmat, hogy ismét egy amerikai hajóra kerüljek.

- Jól van, gyermekem - mondta Dolly, és intett, hogy lépjen közelebb.

Godfrey engedelmeskedett.

- Most azt szeretném tudni - kezdte újra Dolly -, hogy hol született.

- San Diegóban, asszonyom.

- Szóval San Diegóban - ismételte Dolly, és nem mutatott meglepődést, mintha erre a válaszra számított volna.

Zach Fren annál inkább megrendítette ez a közlés.

- Igen, asszonyom, San Diegóban - mondta Godfrey. - Ó, én ismerem önt, jól ismerem önt. Mikor meghallottam, hogy ön Sydneybe jön, rendkívül boldog voltam. Ó, ha tudná, asszonyom, mennyire érdekel engem minden, ami John Branican kapitányra vonatkozik!

Dolly megragadta a fiú kezét, és egy percre szótlanul szorongatta. Aztán olyan hangon szólalt meg, ami elárulta, hogy képzelete már megint messzire ragadta:

- És mi a neve?

- Godfrey.

- Tudom, Godfrey a keresztnéve. De mi a családi neve?

- Nincs nekem más nevem, asszonyom.

- Kik a szülei?

- Nincsenek szüleim.

- Nincsenek szülei? - kérdezte Mrs. Branican. - Akkor hol nevelkedett?

- A Wat Házában - felelte Godfrey. - Igen, asszonyom, az ön szerető gondoskodása révén. Ó, én gyakran láttam önt, amikor bejött az otthonba, és meglátogatta kis gyámoltjait. Ön nem látott engem a kicsinyek között, de én mindig láttam önt, és mindig szerettem volna megcsókolni. Később aztán, minthogy a hajózáshoz volt kedvem, mikor elértem a kisinaskort, elmentem egy hajóra. Más árva gyerekek is hajósra mentek a Wat Házából. De sohasem fogjuk elfelejteni, mit köszönhetünk Mrs. Branicannek... a mi édesanyánknak.

- Az édesanyjuknak! - kiáltott fel Dolly, és oly nagyon reszketett, mintha ez a név szíve bensejéig megrázta volna.

Magához vonta Godfreyt, elborította csókjaival. A fiú sírva viszonzta a csókokat. Ez a szülői és gyermeki érzelmeket idéző ellágyulás oly természetesnek tűnt mindkettőjüknek, hogy egyikük se érezte meglepőnek.

Zach Fren, aki rémülten vette mindezt tudomásul, s a Dolly lelkében elhatalmasodó új érzéseket, azt suttofta maga elé:

- Ó, ez a szegény nő, ó, a szegény asszony, mennyire beleéli magát!

Mrs. Branican most felállt, és így szólt:

- Menj most, Godfrey, menj csak, gyermekem! Rövidesen újra látjuk egymást. De most egyedül akarok maradni!

A fiú még egyszer, hosszan ráfűggesztette tekintetét, majd lassú léptekkel kiment.

Zach már éppen indult maga is kifelé, de Dolly egy kézmozdulattal visszatartotta.

- Maradjon még, Zach, kérem. - Aztán így folytatta: - Zach - szaggatottan beszélt, és nem tudta titkolni rendkívüli izgatottságát -, Zach, ez a fiú ott nevelkedett a többi árva gyerekekkel a Wat Házában. San Diegóban született. Kora tizennégy vagy tizenöt év. Minden vonásában szakasztott az én Johnom. Tiszta tekintetével éppúgy, mint erős jellemével. Ugyanúgy imádja a tengert is, mint ő. Ez csak egy tengerész fia lehet. Ó - John fia. És az enyém. Mindenki úgy tudja, hogy San Diego kikötője örökre elnyelte az ártatlan kis lelket. De mégse halt meg.

Valaki kimentette. De akik kimentették, nem tudhatták, ki az anyja. Pedig ez az anya én voltam, én, akinek akkor megháborodott az elméje. Ezt a fiút nem Godfreynek hívják, ahogy ő tudja, hanem Watnak, mert ő az én kisfiam. A sors úgy akarta, hogy visszakapjam, mielőtt férjemet is újra megtalálom.

Zach Fren nem mert közbeszólni, míg Mrs. Branican végére nem ért szenvedélyes szavainak. Belátta, hogy a szerencsétlen asszony miért jutott ezekre a következtetésekre. A látszat mindenben igazolta érveit. Egy anya cáfolhatatlan igazságkeresésével jutott el a lelkén elhatalmasodó gondolatokhoz. A derék tengerész úgy érezte, szíve fog megrepedni, mert most azonnali kötelessége lett az asszony szép álmait egy perc alatt szétrombolni. De nem engedhette, hogy Dolly rálépjen erre a veszélyes ösvényre, mely szörnyű szakadékok felé vezetne volna szívét és elméjét.

Így hát tétovázás nélkül, könnyörtelenül belevágott:

- Mrs. Branican, ön szörnyen téved. Nem engedem, nem engedhetem, hogy olyasmiben higgyen, ami nem lehetséges! Ez a nagy hasonlatosság csak a véletlen játéka. Az ön drága kis Wat fia valóban meghalt, higgye el, meghalt. Valóban ott pusztult a szörnyű balesetnél; Godfrey nem lehet azonos az ön kisfiával!

- Wat tényleg meghalt? - kiáltott fel Mrs. Branican. - Honnét tudja ezt? Ki tudja ezt igazolni?

- Én magam, asszonyom.

- Ön?

- Egy héttel az öbölben történt szerencsétlenség után a Loma-foknál a víz egy gyermek holttestét vetette ki a fövényre. Én magam találtam rá. Értesítettem Mr. William Andrew-t. Ő is felismerte a kis Watot, és aztán eltemették San Diego temetőjében. Gyakran vittünk virágot a sírra.

- Wat, az én drága Watom künn a temetőben! Mért nem tudatta velem soha senki?

- Mert nem lehetett, kedves asszonyom. Közvetlenül akkor önnek elborult a lelke, négy év múlva, midőn meggyógyult, aggódtunk, féltettük mindentől. Mr. William Andrew is joggal félt, hogy újabb megrázkódtatás éri önt... Inkább hallgatott tehát. De az ön kisfia valóban meghalt, Godfrey nem lehet az ön fia, nem is az!

Dolly szárnyaszegetten rogyott a kerevetre. Szeme lezárult. Az volt az érzése, hogy körötte a napsugaras fényeket sötét árnyék nyelte el.

Egy fáradt mozdulatára Zach csendben kiment a kabinból; otthagyta az asszonyt magában, fájdalmas gondolataival kínlódva, szörnyű emlékeivel viaskodva.

Másnap, augusztus 26-án Mrs. Branican még a kabinjában tartózkodott, amikor a *Brisbane* áthaladt a Backstairs-szoroson a Kenguru-sziget és a Jervis-fok között, behajózott a St. Vincent-öbölbe, és lehorgonyzott Adelaide kikötőjében.

III. EGY NEVEZETES KALAP

Ausztrália három nagyvárosa közül Sydney a legidősebb, Melbourne a másodszülött, Adelaide a legfiatalabb. Igaz, hogy ez utóbbi a legkésőbbi, de nyugodtan állíthatjuk, hogy a legszebb is közülük. 1853-ban keletkezett egy olyan szülőanyától - Dél-Ausztráliától -, melynek politikai léte csak 1837 óta állt fenn, és önállóságát hivatalosan csak 1856-ban nyerte el. Adelaide fiatalsága bizonyára még nagyon soká fog tartani e páratlan éghajlat alatt, mely talán a legkedvezőbb az egész kontinensen. Ezen a környéken ismeretlen a tüdővész, a mocsárláz és minden más ragály. Néha persze itt is meghalnak az emberek, de ahogy M. D. Charnay szellemesen írja naplójában, ez talán csak kivételnek tekinthető.

Dél-Ausztrália talaja annyiban elűt a szomszédos tartományétól, hogy aranyat nem találni benne, viszont gazdag rézércekben. Közel negyven éve tárták fel Capunda, Burra, Wallaroo és Moonta bányáit, melyek ezrével vonzzák a bevándorlókat, és gazdaggá teszik az egész tartományt.

Adelaide városa nem a St. Vincent-öböl partján emelkedik. Akárcsak Melbourne, jó tizenkét kilométerrel beljebb a szárazföldön épült, és a kikötővel vasútvonal köti össze. Növénykertje állja a versenyt Melbourne-ével. Az alapító Schumburg olyan üvegházakat létesített, melyeknek az egész világon nincs párjuk, a rózsaultetvények szinte parkot képeznek, a pompás pázsit fölött a mérsékelt égöv legszebb fái terebélyesednek, de megtalálni mellettük a szubtropikus égöv jó néhány fáját is.

Sem Sydney, sem Melbourne nem mérközhet Adelaide városának könnyed szépségével. Széles utcái kellemesen áttekinthető rendbe sorakoznak és ápoltak. Itt-ott pompás palotákat látni, mint például a King William Streeten. A postapalota és a városháza figyelemre méltó építészeti alkotás. A kereskedelmi negyedet átszelő Hindley és Glenell utcákban zajos sürgés jelzi az üzleti élet fokozott ritmusát. Mindenütt feltűnnek az üzletemberek, de itt mintha csak könnyű és sikeres üzletkötések elégedettségét lehetne az arcokról leolvasni, a mindenütt másutt tapasztalható gondok és homlokráncok nélkül.

Mrs. Branican a King William Streeten szállt meg Zach Fren kíséretében. Anyai szíve még érezte azt a nagy csapást, melyet hirtelen feltámadt reménykedésének összeomlása okozott. Szokatlanul sápadt arcáról le lehetett olvasni a nagy csalódást, szeme még piros volt a sírástól. De azóta, hogy reménykedése visszavonhatatlanul megsemmisült, már nem iparkodott a fiúval találkozni, többet nem is beszélt vele. Emlékezete viszont tisztán őrizte a meglepő hasonlatosságot, mely szüntelenül John arcát idézte.

De ettől a pillanattól kezdve Dolly csak a feladatainak akarta magát szentelni, csak az expedíció előkészületeivel kívánt foglalkozni. Minden lehetőséget meg akart ragadni, minden segítséget igénybe venni. Készséggel áldozta volna minden pénzét a kutatásra, semmilyen jutalmat nem sajnált azoktól, akik buzgón csatlakoznak hozzá, és vele együtt mindent elkövetnek a nagy vállalkozás sikeréért.

Vállalkozó szellemű emberekben itt nem volt hiány. Dél-Ausztrália tartományát a vakmerő felfedezők földjének is tekinthetjük. A legnevezetesebb úttörő utazók innét indultak a középső területek ismeretlen tájai felé. Innét indult Warburton, John Forrest, Giles, Sturt, Lindsay, kiknek kutatóútjai egymást keresztezik a hatalmas kontinens térképén, s ezeket rézsútosan fogja metszeni Mrs. Branican expedíciójának útvonala. Warburton ezredes 1874-ben teljes szélességében átszelte Ausztráliát keletről nyugat felé a huszadik fok mentén, egészen a

Nickol-öböl, John Forrest ugyanabban az évben ellenkező irányban Perthtől Port Augustáig utazott, Giles 1876-ban szintén Perthből indult, és a huszonötödik fok mentén a Spencer-öböl, jutott.

Azt tanácsolták, hogy az expedíció tárgyi és személyi kellékeit ne Adelaide-ben, hanem a vasút végállomásánál gyűjtsék össze, északra, az Eyre-tó magasságában. Öt teljes szélességi fok távolságot és időt nyernek ezzel, későbbre halaszthatják a megpróbáltatásokat. Ott a Flinders Ranges hegyrendszere által barázdált vidéken könnyen össze lehet szedni a szekereket és az utazáshoz szükséges valamennyi állatot, a hátszlovakat, az élelmiszert és a táborozási kellékek szállításához szükséges barmokat. A végtelen pusztaságokon, a mérhetetlen homok-sivatagon, ahol se növényzet, se víz nem található, egy egész karaván szükségleteiről kell gondoskodni, mintegy negyven emberről, beleszámítva a szolgálkat és az utasok védelmét biztosító kis őrcsapatot is.

Ez utóbbiak szerződését Dolly már Adelaide-ben meg akarta oldani. Egyébként szilárd és megbízható barátja lett Dél-Ausztrália kormányzójában, aki készséggel felajánlotta neki szolgálatait. Az ő révén harminc embert szerződtetett Mrs. Branican, részben odaválósiaikat, részben európai bevándorlókat, csupa jó lovas és jó harcost. Az út idejére magas bért biztosított nekik, és mindegyiküknek külön száz font jutalmat az expedíció végeztével, bármily eredménnyel is járjon. Parancsnokuk Tom Marix lett, a tartományi rendőrség egyik leszerelt tisztje, egy hatalmas termetű és tiszta fejű, körülbelül negyvenéves férfi, akiről egyébként a kormányzó kezeskedett. Tom Marix a kis csapatot a nagy számban jelentkező emberek közül a legerősebbekből és a legmegbízhatóbbakból válogatta össze. Ennek a legkedvezőbb körülmények között összeállított őrcsapatnak a hűségére bizton lehetett számítani.

A szolgálatszemélyzet Zach Fren parancsnoksága alá kerül majd, és ha rajta múlik, „emberek és állatok keményen és egyenesen fognak járni”, ahogy kedvteléssel emlegette.

Egyébként Tom Marix és Zach Fren mellett a csapat igazi és nem is vitatott feje Mrs. Branican lesz, de ő lesz az expedíció lelke is.

Mr. William Andrew üzletfeleinek szívessége révén az egyik adelaide-i bank jelentős hitel-számlát nyitott Mrs. Branicannek, így annyi pénzt vehetett fel, amennyit csak akart.

Mikor ezeken a teendőkön túl voltak, abban állapodtak meg, hogy Zach Fren legkésőbb harmincadikán elutazik Farina városába, míg Mrs. Branican a felfogadott emberekkel csak akkor indul oda, ha Adelaide-ben már mindent elintézett. Ezzel búcsúzott Zach Frentől:

- Zach, ön lesz felelős azért, hogy az egész karaván készen álljon az indulásra szeptember elején. Fizessen készpénzzel, és nem kell alkudoznia. Az élelmiszert vasúton küldetem, rakassa át a szekerekre Farinában. Nem szabad semminek sem elkerülni a figyelmünket, ami az expedíció sikerét veszélyeztetheti.

- Minden készen fog állni, asszonyom - felelte az altiszt. - Mikor ön megérkezik, csak a jelet kell megadnia az indulásra.

Könnyen belátható, hogy Zach Fren nem tétlenkedett az utolsó napokban, melyeket Adelaide-ben töltött. Tengerésznyelven szólva olyan hévvel „tömte a kazánt szénnel”, hogy augusztus 29-én már megválthatta jegyét Farinába. Fél nappal azután, hogy kiszállt a végállomáson, táviratban jelentette Mrs. Branicannek, hogy az expedíció felszerelésének nagy része már együtt van.

Dolly is jól végezte ezalatt a magára vállalt feladatot. Tom Marix segítségével a kísérő csapat fegyvereiről és öltözékéről gondoskodott. Különleges alapossággal válogatták ki a lovakat. Szerencsére az ausztráliai fajták kiválóak, bírják a fáradalmat, az éghajlat viszontagságait, cseppet sem idegesek. Míg a karaván erdőkön és mezőkön halad majd, a lovak táplálékának megszerzése nem ad okot a nyugtalanságra, mert lesz ott elég fű és ivóvíz. De továbbmenve a homoksivatagokba már fel kell cserélni a lovat tevére. Ezt majd akkor fogják megejteni, ha elérnek Alice Springs városkába. Onnét kezdve már fel kell készülnie Mrs. Branicannek és az egész karavánnak, hogy megküzdjön mindazzal a tárgyi nehézséggel, mely a Közép-Ausztrália tájain való menetelést oly félelmissé teszi.

A teljes odaadással végzett munka némileg elterelte a tette kész asszony figyelmét a *Brisbane* fedélzetén utolsó nap lejátszódott eseményekről. A lázas tevékenység szinte elbódította, hiszen egyetlen szabad percet sem engedélyezett magának. Abból az álmokból, melynek néhány pillanatra oly készségesen átengedte szívét, a tűnő reményből, melyet Zach Fren egyetlen szóval szétfoszlatott, csak egyes emlékmorzsa maradtak benne. Mindenesetre azt már tudta, hogy kisgyermek ott fekszik San Diego temetőjének egy szegletében, és most már felkereshetné, hogy a sírt könnyeivel öntözze. De mégis, a matrózfiú arcvonásai, a hasonlatosság... John és Godfrey képe lelkében szinte egybemosódott.

A gőzös kikötése óta Mrs. Branican nem látta a fiút. Azt sem tudta, próbálkozott-e találkozni vele a partraszállást követő napokon. Mindenképpen úgy látszott, hogy Godfrey nem is mutatkozott a hotel környékén, a King William Streeten. De mért is próbálkozott volna? A kettejük közt lezajlott beszélgetés óta Dolly a kabinjába zárkózott, és nem üzent érte. Dolly egyébként értesült arról, hogy a *Brisbane* elindult vissza Melbourne-be, és tudta, hogy mire a gőzös ismét visszatér Adelaide-be, ő már messze jár.

Miközben Mrs. Branican sietett befejezni az úti készülődést, egy másik személy ugyanolyan elszántan készült egy hasonló nagy utazásra. Ez az illető a Hindley utcán szállt meg. Egy lakosztály az utcai fronton és egy kis szoba, mely a belső udvarra nyílt, egyazon tető alá rendelte a fehér és sárga faj két sajátos képviselőjét, az angol Jos Merittet és a kínai Zsin Git.

Honnét jött ez a két furcsa figura, akik Ázsia és Európa átellenes sarkaiból származtak? Mit kerestek Melbourne-ben, és mi dolguk van Adelaide-ben? Miféle körülmények társíthatták az urat és a szolgát, hogy együtt járják be a világot? Talán mindez ki fog derülni abból a beszélgetésből, melyet Jos Meritt és Zsin Gi szeptember 5-én este folytatott egymással; a beszélgetést majd némi magyarázattal is kiegészítjük.

De előbb, ha már néhány jellemvonásból, mániáiból, magatartásának furcsaságaiból, beszédmódorából sikerült némileg felvázolni az angol arcképét, illő ezt a kínait is bemutatni, aki a Mennyei Birodalom jellegzetes ruházatát is megőrizte, az inget, a tunikát, az oldalt gombolódó zubbonyt, a bő szárú nadrágot és derekán a selyemövet. A Zsin Gi nevet jól kiérdemelte, mert ez tulajdonképpen nemtörődömséget jelent. Ő pedig ritka tökéletességgel rest volt a munkában éppúgy, mint saját érdekeinek szolgálatában. Tíz lépést sem volt hajlandó tenni, hogy ellássa a dolgát, sem húszat, hogy elkerülje a veszedelmet. Az biztos, hogy Jos Meritt csodálatosan bőséges türelemmel rendelkezhetett, ha egy ilyen szolgát megtartott. Persze lehet, hogy csak megszokásból, mert már öt-hat éve együtt járták a világot. San Franciscóban akadt egyébként Zsin Gire, ahol csak úgy nyüzsögnek a kínaiak, és próbaképpen felvette inasnak, így mondta akkor, de ez a próba, úgy látszik, a végső földi búcsú időpontjáig fog tartani. Megjegyzendő azért, hogy Zsin Gi Hongkongban nőtt fel, és olyan kitűnően beszélt angolul, mint egy született londoni.

Mindezekén túl Jos Meritt nem is volt indulatos természetű, inkább eredendően egykedvű. Ha néha Zsin Gi a Mennyei Birodalomban szokásos szörnyű kínzásokkal fenyegette is - ott egyébként az igazságügy-minisztert találóbb névvel büntetésügyi miniszternek nevezik -, a gyakorlatban legfeljebb egy fricskát adott volna neki. Ha nem hajtotta végre az utasítást, gyakran ő maga csinálta meg helyette. Ez egyszerűbbé tette viszonyukat. Talán nem volt messze már az a nap, hogy ő fogja kiszolgálni a saját inasát. Valószínűleg a mi kínaink hajlamos volt azt hinni, hogy az ő oldaláról nézve ez volna a méltányos. Mindenesetre Zsin Gi, bármennyire is várta ezt a kedvező sorsfordulatot, addig kénytelen volt gazdáját követni, bárhová is vonzotta képzelete ezt a csodabogarat. E tárgyban Jos Meritt nem tűrt alkut. Inkább ő maga kapta volna vállra Zsin Gi málháját, hogysen hátul engedje kullogni a kínait, ha elérkezett a hajó vagy vonat indulásának pillanata. Kelletlenül is kénytelen volt a lusta ember lépést tartani a gazdával, legfeljebb teljes semmittevésben tölthette az utazás idejét, akár végig is alhatta. Így jártak már végig együtt ezer és ezer mérföldet az Ó- és az Újvilágban, és most is ennek a szüntelen helyváltogatásnak volt köszönhető, hogy itt voltak találhatóak Dél-Ausztrália fővárosában.

- Rendben, ó, remek! - szólt ez estén is Jos Meritt. - Remélem, minden előkészület megtörtént?

Nehéz megérteni, ezt mért Zsin Gitól kérdezte, miután mindent saját kezűleg csinált meg. Mégsem mulasztotta el a kérdést, az elv kedvéért.

- Minden előkészület megtörtént, tizezerszer is - felelt a kínai, aki nem tudott megszabadulni a Mennyei Birodalom alattvalói közt szokásos fordulatoktól.

- A bőröndök?

- Beszíjazva.

- Fegyverek?

- Megtisztítva.

- Az élelmiszeres ládák?

- Ön helyezte el őket, tisztelt Jos gazdám, a pályaudvari csomagmegőrzőben. De egyáltalán van-e értelme élelmiszerekről gondoskodni, mikor előbb-utóbb az a sors vár ránk, hogy minket egyenek meg?

- Hogy minket megegyenek, Zsin Gi? Rendben, ó, remek! Szóval továbbra is úgy hiszed, hogy fel fognak falni minket?

- Előbb vagy utóbb megesik. Hat hónapja is nem sok híja volt annak, hogy kannibálok gyomrában fejezzük be az utazást, legalábbis én magam!

- Hogyhogy te magad, Zsin Gi?

- Azon egyszerű oknál fogva, hogy én kövér vagyok, ön pedig, Jos gazdám, csupa csont, és az efféle emberevők habozás nélkül engem részesítenének előnyben.

- Téged előnyben? Rendben van, ó, ez remek!

- Különbösen is az ausztráliai emberevő törzsek kiváltképpen élvezik a kínaiak sárga húsát, ami számukra azért is ízletes, mert a kínaiak főként rizst és zöldségfélét esznek.

- Ezért ajánlom szüntelenül a figyelmedbe, Zsin Gi, hogy dohányozzál - mondta flegmával Jos Meritt. - Tudod, hogy az emberevők utálják a dohányosok húsát.

Az okos kínai ekképpen is cselekedett, és szakadatlanul füstölt, ha nem is ópiummal, hanem dohányjal, melyet Jos Meritt korlátozás nélkül bocsátott a rendelkezésére. Valóban úgy látszik, hogy az ausztráliai emberevők csakúgy, mint más földrészen élő kannibál sorstársaik, legyőzhetetlen undort éreznek azok iránt az emberek iránt, akiknek testét átítatta a dohány nikotinja. Ennek tudatában igyekezett Zsin Gi lelkiismeretes munkával ehetlenné tenni saját húsát.

És vajon igaz volna, hogy gazdájával együtt már forgott abban a veszélyben, hogy emberevők lakomáján szerepeljen, és még hozzá nem mint meghívott vendég? Igaz bizony; először valahol Afrikában Jos Meritt és az inas már közel jártak ahhoz, hogy ily módon fejezzék be kalandos életüket. Most pedig alig tíz hónapja, Queensland területén, Rockhamptontól és Gracemere-től nyugatra, Brisbane-től mindössze néhány száz mérföldnyire, vándorlásuk során a legvadabb bennszülött emberevők közé jutottak. Ott még, úgy lehetne mondani, uralkodó népszokás a kannibalizmus. Így Jos Meritt és Zsin Gi, miután a vademberek kezei közé kerültek, menthetetlenül elpusztultak volna, ha nem ér oda és nem lép közbe idejében a tartományi rendőrség. Miután az utolsó pillanatban megmenekültek, visszamentek Queensland fővárosába, onnét tovább Sydneybe, majd a személyhajóval Adelaide-be jutottak. De végül is mindez nem vette el az angol kedvét attól, hogy Zsin Gi és saját személyét ismételten veszélynek tegye ki, mert mint Zsin Gi szavaiból kiderült, legújabbán az ausztrál föld középső területeire készülődött.

- És mindezt egy kalap miatt! - kiáltott fel keservesen a kínai. - Ajaj, ajaj, ha erre kell gondolnom, úgy peregnek a könnyek a szememből, mint ahogy az esőcseppek hullnak a sárga krizantémvirágokra.

- És mikor hagyod abba a pergetést, Zsin Gi? - torkolta le Jos Meritt bosszúsan.

- De uram, Jos gazdám, ha meg is találjuk valaha azt a kalapot, már csak egy rongyos cafat lesz.

- Elég legyen, Zsin Gi, ez már mégiscsak sok! Megtiltom, hogy ilyen hangon beszélj erről a kalapról vagy bármely más kalapról. Érted? Úgy van, ó, remek! Ha még egyszer újrakezded, negyvenötöt mérek rád a nádpálcával a talpad alá!

- De hiszen nem vagyunk Kínában - felelt Zsin Gi.

- Akkor megvonom tőled az élelmet!

- Akkor én lefogyok.

- Levágom a hajfonatodat, és kopasz leszel.

- Levágja a copfomat?

- Megvonom tőled a dohányt!

- Fo isten őrizzen meg attól!

- Nem fog megoltalmazni!

Erre az utolsó fenyegetésre Zsin Gi ismét alázatos lett és tisztelettudó.

Végül is hát miféle kalapról volt szó, és mért töltötte idejét Jos Meritt egy kalap kergetésével?

Mondtuk már, hogy különcünk liverpooli angol volt, azok közül az ártalmatlan hóbortosok közül, akik nemcsak az Egyesült Királyságra jellemzők. Hiszen találni belőlük a Loire partjain, az Elbánál, a Dunánál és a Schelde partján is éppen úgy, mint azokon a vidékeken, melyeket a Temze öntöz, a Clyde vagy a Tweed. Jos Meritt nagyon gazdag volt; Lancasterben

és a szomszédos grófságokban közismert volt gyűjtőszenvedélyéről. De nem képeket gyűjtött, vagy könyveket, műtárgyakat, még csak nem is csecsebecséket, nem erre fordította erejét és pénzét. Nem bizony! Kalapokat gyűjtött, egy egész múzeumra való nevezetes kalapot, bármilyen férfi- vagy női fejfedőt, kürtőkalapot, háromszögletű kalapot, kétcúcsút, szárnyas görög kalapot, főkötőt, leffentyút, összecukható cilindert, klakkot, sisakot, fülvédő sapkát, tengerészsipkát, barettet, páncélsisakot, papi birétumot, turbánt, szakácssipkát, ellenzős sapkát, fezt, csákót, ellenzős kalapot, tollas kalpagot, pápai süveget, püspöksüveget, tarbukot, puffot, elnöki bársonysüveget, az inkák lantusát, gótikus női hajdísz, főpapi infulát, keleti főfödőt, a dózsék süvegét, keresztelőkendőt és még sok mást, száz és száz darabot; legtöbbször siralmas állapotban, rongyosan, tetejük vagy karimájuk híjával. Ha hinni lehet Jos Merittnek, olyan régi kincsek voltak birtokában, mint Patroklosz sisakja, melyet Trója ostrománál, a Hektórral vívott párviadalban viselt, Themisztoklész süvege a szalamiszi csatából, Galenus és Hippokratész orvosi kalapja, Caesar fővege, melyet a Rubico folyón való átkelésnél a szél lesodort a fejéről, Lucrezia Borgia főkötője, melyet mindhárom - a Sforzával, D'Estével és Aragóniai Alfonzzal tartott - menyegzőjén viselt, Tamerlán süvege az Induson való átkelésből, Dzsingisz kán süvege, amikor a nagy hódító leromboltatta Bokharát és Szamarkandot, Erzsébet királyné pártája, melyet a koronázásakor viselt, Stuart Mária kalapja, mikor megszökött Lockleven kastélyából, II. Katalin koronázási fejdíszei Moszkvából, Nagy Péter vászonkalapja, melyet a saardami hajóépítő műhelyben viselt, Marlborough sisakja a remiliesi csatából, Olaf dán királyé, midőn Sticklestadnál megölték, Gessler kalapja, melyet Tell Vilmos nem volt hajlandó köszönteni, William Pitt süvege, mikor huszonhárom éves korában miniszterelnök lett, Napóleon kétszarvú sisakja a wagrami csata idejéből és még tömegtelen sok érdekesség. Nagy bánatára nem tudta megszerezni Noé kerek sapkáját, melyet akkor viselt, mikor bárkája fennakadt az Ararát csúcsán, vagy Ábrahám sipkáját, amikor is a szent öreg éppen Izsák fia feláldozására készült. De Jos Meritt nem adta fel a reményt, hogy egy nap meg fogja ezeket is szerezni. Ami Ádám és Éva kalapjait illeti, melyeket a Paradicsomból való kiűzetésük napján kellett viselniük, ezek megszerzéséről lemondott, miután hitelt érdemlő történészek azt állították, hogy az első férfiú és az első nő rendszerint hajadonfőtt járt.

Láthatjuk már a Jos Meritt-féle múzeum vázlatos ismertetéséből is, hogy milyen gyermekes foglalatosságok közt telt e csodabogár élete. Rögeszméjétől nem tántorította el semmi, vakon hitt szerzeményeinek valódiságában. Hány országot járt be, hány várost és falut fürkészett végig, hány butikot turkált össze, hány házalót és ócskást keresett fel, mennyi pénzt szórt ki az ablakon, és csak annyit ért el vele, hogy hónapokig tartó kutatás után drága pénzért rásóztak valami kacatot. Az egész világot végigkurkászta néhány ritka darab kedvéért, és most, hogy ő maga meg ügynökei, futárai, megbízottai kimerítették Európa, Afrika, Ázsia, Amerika, sőt Óceánia készleteit, most arra készülődött, hogy a legmegközelíthetlenebb vidéket kutassa át, az ausztrál kontinenst.

Volt erre egy olyan oka is, mely okot mások talán elégtelennek találtak volna, de ő nagyon komolyan vett. Miután úgy értesült, hogy az ausztráliai bennszülöttek szívesen viselnek férfi- vagy női fejkendőket - képzelhetjük, milyen rongyok lehettek már ezek! -, továbbá minthogy azt is mondták, hogy a partvidék kikötőibe rendszeresen szállítanak nagy rakomány ócska ruhát, arra a következtetésre jutott, hogy itt jó fogást csinálhat, hogy a régiséggyűjtők nyelvén fejezzük ki magunkat.

De mindezen túl Jos Meritt most egy olyan gondolat rabja lett, egy olyan vágy emésztette, mely könnyen tökéletes bolondná tehetné - idáig ugyanis csak félbolondnak számított. Ezúttal egy bizonyos kalapot hajszott, mely gyűjteménye díszé lehetne.

Vajon mi lehetett ez a csodatárgy? Melyik régi vagy modern iparos készítménye? Milyen királyi, nemesi, polgári vagy jobbágyszó viselte, és milyen alkalomból? Ezt a titkát Jos Meritt nem bízta senkire. Bármilyen is legyen a titok, egy Csingacsuk avagy egy Eszes Róka hevével követte a nyomot, bizonyos fontos jelzések alapján, és arra a meggyőződésre jutott, hogy ez a bizonyos kalap hosszú és változatos pályafutás után végezetül egy ausztrál bennszülött törzsfő koponyáján kötött ki, és így kétszeresen méltóvá vált a főfő elnevezésre. Ha sikerül nyomára bukkanni, Jos Meritt bármennyit hajlandó érte fizetni, de ha nem hajlandók eladni, kész akár el is lopni. Ez lesz útjának fő zsákmánya, melynek kedvéért már egyszer bejárta a kontinens északkeleti vidékeit. De minthogy ez nem járt sikerrel, kész volt megkísérteni egy közép- ausztráliai utazás nagyon is valószínű veszélyeit. Ezért kellett Zsin Ginek is újból kockára tennie, esetleg a kannibálok fogai közt végeznie az életét. És micsoda kannibáloké között! Ezek a legvadabbak mindazok közül, kiknek állkapcsával eddig találkozhatott. Végül is el kell ismerni, hogy ez az inas annyira ragaszkodott gazdájához - két mandarinkacsa húségével és legalább annyira szeretetből, mint anyagi érdekből -, hogy úgyszem birt volna elszakadni tőle.

- Holnap reggel az expresszrel elutazunk Adelaide-ből - jelentette ki Jos Meritt.

A második csöngetéskor? - kérdezte Zsin Gi.

- A második csöngetéskor, ha így jobban tetszik, de úgy intézd, hogy minden készen álljon az indulásra.

- Mindent megteszek, ami tőlem telik, Jos gazdám, de kérem, hogy higgye el, nem rendelkezem Kuo In istennő tízezer kezével!

- Nem érdekel, van-e az istennőnek tízezer keze - bosszankodott Jos Meritt -, de azt tudom, hogy neked van kettő, és légy szíves őket igénybe venni, míg nálam szolgálsz.

- Amíg meg nem eszik a vadak!

- Ez az, ó, remek!

Nem nagyon kétséges, hogy Zsin Gi ezúttal sem tevékenykedett többet a kezeivel, mint máskor, és inkább a gazdájára bízta az intéznievalókat. Így aztán másnap a két különös figura elutazott Adelaide-ből, és a vonat teljes gőzzel száguldott velük az ismeretlen tájak felé, ahol Jos Meritt reményei szerint végre megszerezheti a kalapot, mely annyira hiányzik a gyűjteményéből.

IV. AZ ADELAIDE-I VONAT

Néhány nap múlva Mrs. Branican is készülődött, hogy elhagyja Dél-Ausztrália fővárosát. Tom Marix befejezte az őrcsapat összeállítását, mely végül is tizenöt fehér emberből - a helyi rendőrőrsök embereiből - és tizenöt bennszülöttből állt, akik már teljesítettek szolgálatot a tartományban, a kormányzó rendőrségének kötelékében. A fegyveres kíséret rendeltetése nem az volt, hogy harcba szálljon az indák törzsével, hanem hogy megvédje a karavánt az esetleges támadásoktól. Ne feledjük el Harry Felton közlését, mely szerint John kapitányt pénzért is ki lehet váltani, nem kell harccal elragadni az őt rabságban tartó bennszülöttektől.

Az élelmiszer, mely mintegy negyven ember teljes évi szükségletét fedezte, két vasúti kocsit töltött meg; mindez Farinában kerül átrakodásra. Zach Fren mindennap írt Dolllynak ebből a kisvárosból, és beszámolt a végzett munkáról. Ezek szerint az ökröket és a lovakat mind megvásárolta már, ott állnak készenlétben, a hajtónak felfogadott emberek felügyelete alatt. A szekerek az állomás területén várják már az élelmiszeres ládákat, a ruhabálákat, a konyhafelszerelést, lőszert, sátrakat, szóval mindazt, ami az expedíció felszereléséhez szükséges. A vonat megérkezése után két nappal útnak indulhat a karaván.

Mrs. Branican az Adelaide-ből való indulást szeptember 9-re tűzte ki. Utolsó megbeszélésükön a tartományi kormányzó egyáltalán nem titkolta a bátor asszony előtt, milyen veszélyeknek néznek elébe.

- A veszélyeket két csoportba oszthatjuk, Mistress Branican. Egyrészt nagy veszélyt jelentenek a rendkívül kegyetlen bennszülött törzsek a távoli vidéken, ahol még nem mi vagyunk az urak. A másikkajta veszély e vidékek adottságaiból következik. Ott nincs természetes utánpótlás, szóval nincs víz, mert a patakok, sőt a kutak is kiapadnak a szárazságban; így szörnyű szenvedések várnak önökre. Főképpen emiatt talán sokkal jobb lett volna hat hónappal későbbre halasztani az indulást, a száraz évszak végére.

- Tudom, kormányzó úr - válaszolt Mrs. Branican -, és mindenre el vagyok készülve. Amint útra keltem San Diegóból, nekifogtam Ausztrália viszonyainak tanulmányozásához, újra és újra elolvastam a kontinenst bejáró utazók naplóit, Burke, Stuart, Giles, Forrest, Sturt, a két Gregory, Warburton írásait. Sikerült megszereznem a rettenthetetlen David Lindsay beszámolóját is, akinek 1887 szeptemberétől 1888 áprilisáig sikerült keresztülhatolnia Ausztrálián, az északi Port Darwintól a délen fekvő Adelaide-ig. Nem, nincsenek előttem rejtve az expedícióra leselkedő veszélyek és fáradalmak. Mégis elindulok, mert hív a kötelesség.

- A kutató David Lindsay - szólt ismét a kormányzó - csak arra vállalkozott, hogy ismert területeket járjon be, hiszen ezt a vidéket ma már végigszeli a transzkontinentális távíróvonal vezetéke. Éppen ezért csak egy fiatal bennszülöttet és négy máhás állatot vitt magával. Ön viszont, Mistress Branican, minthogy a nomád bennszülöttekkel kíván találkozni, ön kénytelen a karavánt a távíróvonalától eltérő úton vezetni, és vállalni a kontinens északnyugati területeinek ismeretlen kockázatait, végig egészen a Tasmanföld és a Witt-föld sivatagjáig.

- Arra fogunk menni, amerre szükséges, kormányzó úr. Mindaz, amit David Lindsay és elődei tettek, a civilizáció, a tudomány és a kereskedelem érdekeit szolgálta. Amit pedig én teszek, annak az a célja, hogy kiszabadítsam a férjemet, az egyetlen embert, aki a *Franklin* személyzetéből életben van még. Eltűnésük után én minden más véleménnyel dacolva kitartottam amellet, hogy John Branican nem halhatott meg, és nekem lett igazam. Fél éven át, ha kell, egy teljes esztendőn át azzal a szilárd hittel fogom a vad vidéket járni, hogy viszontláthatom

őt, és ismét az én hitem fog igazolódni. Számítok kísérőim odaadására, kormányzó úr, és egyetlen jelmondatunk lesz: soha nem hátrálunk meg.

- Ez volt a Douglasek jelszava is, asszonyom, és nem kétlem, önt is hozzásegíti célja eléréséhez.

- Igen, ha mindenki így gondolkodik.

Mrs. Branican elbúcsúzott a kormányzótól, köszönetet mondva azért a sok segítségért, melyben Adelaide-be érkezése óta őt részesítette. Még aznap este, szeptember 9-én elhagyta Dél-Ausztrália fővárosát.

Az ausztráliai vasutak igen magas színvonalat képviselnek. A kényelmes vagonok kitűnő rugózásúak, a sínek tökéletes megoldása pedig szinte kiküszöböli a vonat rázkódását. Hőseink vonata hat kocsiból állt, ebben a két poggyászkocsi is benne foglaltatott. Mrs. Branican egy foglalt fülkében utazott egy bizonyos Harriet nevű félig angol, félig bennszülött asszonnal, akit maga mellé fogadott fel. Tom Marix és a kísérő csapat a kocsi többi fülkáját foglalta el.

A vonat útközben csak a víz és a szén pótlására állt meg, és még a fontosabb állomásokon is csak percekig tartózkodott. A teljes menetidőt ezáltal mintegy negyedével csökkentette.

Adelaide-et elhagyva a vonat Gawler felé tartott, átlépve a hasonló nevű körzet határát. A vasúttól jobbra különös, erdős dombok húzódtak, melyek az egész vidék arculatára jellemzők. Ausztrália hegységei egyébként nem túl magasak, hiszen alig van köztük, mely kétezer méter fölé emelkedne, és általában a kontinens peremén helyezkednek el. Földtanilag igen korosnak tartják őket, mert közeteikben főként gránitot és szilurkori rétegeket lehet kimutatni.

A körzetnek ezen a részén az erős felszíni tagoltság, a sok szakadék miatt igen kanyargós a vasúti pálya, és vagy a szűk völgyek mentén halad, vagy sűrű erdők közepette, melyekben kiváltképpen sok az eukaliptuszfa. Néhány száz kilométerrel tovább, ahol a középterület sík földjén halad a vonat, már azt a zavartalan nyílegyenes vonalat követheti, mely a legújabb vasútvonalakra jellemző.

Gawler után, ahonnét Great Bend felé egy elágazás indul, a bővizű Murray folyó nagy kanyart ír le, és innét kezdve dél felé tart. Miután a vonat a folyót maga mögött hagyta, és Light körzet határát is érintette, Stanley körzetébe ért, a harmincnegyedik szélességi kör magasságában. Ha nem sötét éj borul a tájra, láthatták volna a Bryant-hegy egyik csúcsát, az egész hegység legmagasabb pontját, mely a vasútvonaltól keletre fekszik. E ponttól kezdve a felszíni domborzat inkább nyugat felől észlelhető. A vasútvonal a hegység lábuzatán halad végig, amely hegységnek a nevezetesebb csúcsai a Bluff, Remarquable, Brown és Ardon nevet kapták. A hegység nyúlványai a Torrens-tó partjainál szűnnek meg, ennél a hatalmas medencénél, mely összeköttetésben áll az ausztrál partokba mélyen behatóló Spencer-öböllel.

Másnap napkelte után a vonat ablakából a Flinder Ranges magaslatait láthatták, köztük a szélén elhelyezkedő Serle-csúcsot. Mrs. Branican elgondolkozva nézte a szokatlan tájat. Ez hát az az ausztrál föld, melyet nem ok nélkül neveznek a végletek földjének, melynek középső része egy óriási, a tenger szintje alatt fekvő alföld, ahol a homoksvatagban előtörő vízfolyások apránként elfúlnak és megszűnnek, mielőtt a tengert elérnék; ahol a levegőből éppúgy hiányzik a nedvességtartalom, mint a talajból; ahol a földgolyó legfurcsább állatfajai élnek, és ahol még a gyűjtögető életformában élnek azok a vad hordák, melyek a középső és északi területeken kóborolnak. Ott, arra észak és nyugat felé húzódnak a végtelenbe az Alexandra-föld és Nyugat-Ausztrália sivatagjai, melyek közt az expedíció John kapitány nyomára szeretne bukkanni. Milyen jelek nyomán haladhatnak végül is, ha túljutnak a lakott

falvak és városkák övezetén, amikor már csupán azokra a homályos közlésekre kell hagyatkozniok, melyeket halálos ágyán Harry Feltontól nyertek?

Mikor itt járt gondolataiban, önkéntelenül egy súlyos kérdés merült fel Mrs. Branicanben. Feltételezhető-e, hogy kilenc év óta, mióta a nomád törzs fogságában van, John kapitánynak egyetlenegyszer sem volt lehetősége a szökésre? Erre a kérdésre csak egyet válaszolhatott, azt, amit Harry Felton közléséből tudott, hogy a hosszú évek alatt csak egyetlen menekülési lehetőség kínálkozott számukra, de ezt az alkalmat John nem használhatta ki. Volt egy másik súlyos kérdés is, mely szerint a bennszülöttek nem szokták foglyaik életét megkímélni, de ez esetben, a *Franklin* hajósainak esetében, bármily valószínűtlen is volt, mégiscsak ez történt, és maga Harry Felton volt rá a bizonyíték. Egyébként előfordult már máskor is hasonló eset, nevezetesen William Classen felfedezővel, aki harmincnyolc esztendővel ezelőtt tűnt el, és úgy tudják, hogy még mindig egy észak- ausztráliai törzs fogságában él. Nos hát, pontosan így alakult John kapitány sorsa is, mert a feltételezéseken túl Harry Felton tanúsága is rendelkezésre áll. Vannak még más kutatók is, akik eltűntek, de semmi jel sem mutat arra, hogy életüket vesztették volna. Ki tudja, talán egy szép napon megoldódik ez a rejtély.

Eközben gyorsan robogott a vonat, a kis állomásokon meg sem állt. Ha a vaspályát kissé nyugatabbra fektették volna le, most körbejárhatná a Torrens-tavat, mely ív alakban hajlik; ezt a hosszú, keskeny tavat, melynek közelében már feltűnnek a Flinders hegység első vonulatai. Nagy volt a meleg. A hőmérséklet az északi félteke márciusának felelt meg a harmincadik szélességi fok mentén fekvő területeken: Algériában, Mexikóban vagy Hátsó-Indiában. Most még esőre is lehetett számítani, sőt hatalmas zivatarokra, melyekért egyébként a karaván hiába könyörögne, ha már a belső sivatagos részen vándorol. Ilyen körülmények közepette futott be Mrs. Branican vonata délután három órára Farina pályaudvarára.

Ez a vasútvonal végpontja, de az ausztrál mérnökök már tervezik az észak felé való folytatást, a távírvonal irányában, melynek drótjai az Arafura-tenger partjáig is felhatolnak. Ha a vasútvonal pontosan nyomon követi, kissé nyugatabbra kell folytatódnia, át a Torrens-tó és az Eyre-tó közti területen. Ellenkező esetben a tavaktól jobb kézre eső területen fog haladni, ha nem tér el attól a délkörtől, melyet már Adelaide óta követ.

Zach Fren és emberei mind ott álltak a pályaudvaron, mikor Mrs. Branican kiszállt a vonatból. Nagy szeretettel és tisztelettel fogadták. A derék altiszt szíve mélyéig meg volt hatva. Tizenkét napja, tizenkét hosszú napja nem látta John kapitány feleségét; ez nem történt meg vele, mióta a *Dolly-Hope* visszatért San Diegóba. Dolly is nagyon örült, hogy újra látja hűséges társát, Zach Frent, akire mindig bizton számíthatott. Mosolygott, amint kezét fogtak, ő, aki szinte elfelejtette már, hogy mi a mosolygás.

Farina városa nem régen épült. Vannak újabb keletű térképek, melyeken nem is szerepel. Benne is azoknak a városoknak a csíráját lehet felismerni, melyeket az angol és amerikai vasutak termelnek ki, amerre húzódnak, ahogy a fa megtermi gyümölcsét; de ezek gyorsan beérnek az angol népek rögtönzési képessége és gyakorlatiassága révén. Az ilyenféle állomások helyek, melyek ma még csak kis falvaknak tekinthetők, azt a feltételezést sugallják egész elhelyezkedésükkel, a terek, utcák kijelölésével, hogy igen hamar városá fejlődnek.

Ilyesféle volt Farina Town is, mely ez időben az Adelaide-ből induló vasútvonal végállomása volt.

Mrs. Branican nem óhajtott sok időt itt tölteni. Zach Fren éppen olyan hozzáértésről, mint buzgalomról tett tanúságot. Az expedíciós felszerelésben, melyet ő szedett össze, volt négy ökrös szekér a négy hajcsárral, két könnyű homokfutó, melyek elé két-két ló volt befogva, és megvolt hozzá a két kocsis is. A szekerekre már felrakták az Adelaide-ből előreküldött

táborozási holmikát. Ha a vasúti kocsiból átrakodják a rakományt, minden készen áll az indulásra. Ehhez pedig elegendő huszonnégy, legfeljebb harminchat óra.

Másnap reggel Mrs. Branican már nekilátott, hogy a felszerelést darabonként átvizsgálja. Tom Marix igencsak helyeselte Zach Fren valamennyi intézkedését. Ilyen feltételek mellett könnyen el fognak jutni addig a végső pontig, ahol a lovak és az ökrök még találnak elég legelnivalót és főleg vizet, amire a középterület sivatagjaiban már ugyancsak ritkán és vékonyan fognak bukkanni.

- Mistress Branican - mondta Tom Marix -, míg a távíróvonal mentén fogunk haladni, találunk majd elég vizet és táplálékot, és az állataink nem fognak nélkülözni. De ha elhagyjuk, és nyugatabbra fordulunk, a lovakat és az ökröket máhás és nyerges tevékre kell felcserélnünk. Csupán ezek az állatok képesek nekivágni a forró, száraz vidéknek, mert kibírják, hogy a kutak sokszor több napi járóföldre fekszenek egymástól.

- Mindezt tudom - felelt neki Dolly -, és rábízom magam az ön tapasztaltságára. Újra átalakítjuk a karavánt, amint megérkezünk Alice Springs állomásra, és szeretnék a lehető leggyorsabban odaérni.

- A tevehajcsárok - szólt közbe Zach Fren - már négy napja útnak indultak a tevékkel, és ott várnak majd minket azon az állomáshelyen.

- De ne feledkezzék meg arról, asszonyom - így Tom Marix -, hogy a kutatóút igazi nehézségei majd csak ott kezdődnek!

- Szembenézünk velük! - E szavakkal zárta Dolly a beszélgetést.

Így hát a pontosan kidolgozott terv szerint az utazás első szakaszát, mely mintegy háromszázötven mérföldes távolságot jelentett, lovakkal, kocsival és ökrös fogatokkal fogják megtenni. A kísérő csapat harminc embere közül a tizenöt fehér ember lovon megy majd, de minthogy a sűrű erdők, a szeszélyesen szaggyalagott talajfelszín miatt csak aránylag rövid szakaszokban lehet előrehaladni, a fekete gyalogosok különösebb nehézség nélkül lépést tudnak tartani a karavánnal. Ha Alice Springsben újjászervezik a karavánt, a fehérek a tevéket kapják meg, hogy azok hátán elvégezhessek a felderítő munkát, híreket gyűjtsenek a kóborló törzsekről, és kinyomozzák a pusztaságban itt-ott felbukkanó vízlelőhelyeket.

Itt megjegyezhetjük, hogy mióta a tevék megjelentek összes előnyeikkel együtt Ausztráliában, azóta a kontinenst átszelő felfedező utakat már csak ezek közreműködésével bonyolítják le. Burke, Stuart, Giles idejében az utazók talán nem lettek volna annyi megpróbáltatásnak kitéve, ha ezek a hasznos segítőtársak már a rendelkezésükre álltak volna. Elder 1866-ban számos tevét hozott be Indiából egy afgán tevehajcsárcsapattal együtt, és ez az állatfaj jól megélt itt. Semmi kétség: nekik köszönheti Warburton ezredes, hogy sikeresen megvalósíthatta merész útitervét, melynek kiindulópontja Alice Springs volt, a végpontja pedig Roebourne a Witt-föld partvidékén, a Nickol-öbölben. Később pedig, ha David Lindsay-nek sikerült is északról dél felé végigjárni a kontinenst csupán máhás lovakkal, ennek oka az, hogy nem tért el messze attól a vidéktől, melyen a távíróvonal vonul végig, ahol megtalálhatta azt a szükséges vizet és eleséget, mely nem áll rendelkezésre az ausztrál sivatagokban.

A merész utazókról beszélgetve, akik habozás nélkül szembeszállnak minden lehetséges veszéllyel és fáradalommal, Zach Fren indítatva érezte magát a következő kérdésre:

- Tudja ön, Mistress Branican, hogy az Alice Springsbe vezető úton előttünk jár valaki?

- Előttünk járnak, Zach?

- Úgy van, asszonyom. Vissza tud emlékezni az angol úrra és kínai inasára, akik velünk együtt jöttek át Melbourne-ből Adelaide-be a *Brisbane* fedélzetén?

- Igen, emlékszem, ezek az utasok is kiszálltak Adelaide-ben. És nem maradtak ott?

- Nem bizony, asszonyom. Három nappal ezelőtt Jos Meritt, mert így hívják, megérkezett a vasúton ide Farinába. Tőlem kért részletes felvilágosítást a mi expedíciónkra vonatkozóan, a tervezett útról, és mindig csak annyit mondott: „Ez igen, ó, remek!” - míg a kínai a fejét csóválta, mintha azt akarná mondani: borzasztó, ó, rettenetes. Másnap hajnalban mindketten távoztak Farina Townból, és észak felé indultak.

- Milyen módon utaznak? - kérdezte Dolly.

- Lovon mentek, de ha Alice Springsbe érnek, átszállnak, mintha azt mondanánk, a gőzhajóról egy vitorlásra, ahogy mi magunk is tenni fogunk.

- Az angol egy kutató tudós?

- Nem olyanak látszik, inkább rögeszmés úriembernek.

- És arról nem beszélt, mi készíti az ausztrál sivatagba?

- Egy szót sem, asszonyom. Mindenesetre úgy hiszem, hogy kettesben a kínaijával nem jut eszébe, hogy kitegye magát valami veszedelmes találkozásnak a tartomány lakott területén kívül! Utazzék csak békével! Tán még viszontlátjuk őket Alice Springsben.

Másnap, szeptember 11-én délután öt órára megtörtént minden szükséges előkészület. A szekereket megrakták mindazzal az élelmiszerral, ami egy hosszú utazás szükségleteinek fedezésére is elegendő volt. Volt ott sok hús és zöldség, konzerv a legjobb amerikai márkákból, aztán liszt, tea, cukor és só, nem beszélve a hordozható patikában tárolt gyógyszerekről. A whiskykészlet, a gin és rum jó néhány kis hordót töltött meg, melyeket majd mind fel kell erősíteni a tevék hátára. A fogyasztási cikkek közt jókora mennyiségű dohány is szerepelt; ez a készlet nemcsak a karaván szükségleteit elégítette ki, hanem fontosabb célja az volt, hogy felajánlhassák a bennszülötteknek, akik rendszerint csereeszköznek használják. Dohánnyal és pálinkával egész törzseket meg lehetne vásárolni Nyugat-Ausztráliában. John kapitány váltságdíjaként rengeteg dohányt, pálinkát, néhány vég színesen nyomott vásznat és számtalan bazárholmit vittek magukkal.

Mindenféle táborozási kellék, sátrak, takarók, ruhás- és fehérműkosarak, Mrs. Branican és Harriet komorna személyes holmija, Zach Fren és Tom Marix holmija, az ételek elkészítéséhez szükséges eszközök, a főzéshez való petróleum, a löszerek, tehát golyók és sörétek a vadászpuskákhoz és Tom Marix legényeinek puskájába, mindez a felszerelés az ökrös szekerekre került.

Most már valóban csak meg kell adni a jelet az indulásra.

Mrs. Branican égett a vágytól, hogy mihamarább úton legyenek, és másnap reggelre tűzte ki az indulás időpontját. Ennek megfelelően a karaván már kora hajnalban elhagyja a várost, és északnak indul az Overland Telegraph Line, tehát a transzkontinentális távírvonal mentén. Az ökörfogatások, hajcsárok, fegyveresek együttevén mintegy negyven embert tettek ki, és Zach Fren, illetve Tom Marix parancsnoksága alá voltak rendelve. Mindenki megkapta az utasítást, hogy napkeltére álljon készen.

Ezen az estén Dolly, Harriet és Zach Fren kilenc óra felé tért meg kis házukba, amely az állomás közelében állt. Bezárták a ház ajtaját, és éppen készültek szobájukban lepihenni, mikor halk kopogást hallottak.

Zach Fren kiment, kinyitotta az ajtót, és nem tudott visszafojtani egy meglepett kiáltást.

Kis csomagjával a hóna alatt, sapkájával a kezében a *Brisbane* ifjú matróza állt előtte.

Egyébként úgy látszott, Mrs. Branican megérezte, hogy ki érkezett. Mivel lehetne ezt magyarázni? Bár egyáltalán nem számíthatott rá, hogy újra találkozik a fiúval, talán bensejében úgy érezte, hogy a fiúnak vissza kell térnie őhöz. Bárhogy is volt, a név ösztönösen röppent ki a száján, mielőtt meglátta volna:

- Ó, Godfrey!

Godfrey félórája érkezett Adelaide-ből a vonattal.

Néhány nappal a gőzhajó visszaindulása előtt arra kérte a hajó kapitányát, hogy számolja el a bérét, és engedje el a szolgálatból. Kijutva a városba, meg sem próbált bemenni a King William Street pompás szállójába, ahol Mrs. Branican lakott. De sokszor követte, vigyázattal, hogy észre ne vegye. Meg se próbálta megszólítani. Megtudta, hogy Zach Fren már elutazott Farina Townba a karaván megszervezésére. Amint értesült, hogy Mrs. Branican is elutazott Adelaide-ből, felszállt a következő vonatra, hogy utána menjen.

Mit akart tulajdonképpen Godfrey, mire lehet vélni a viselkedését?

Hogy mit akart, Dolly hamarosan megtudta.

Godfrey, amint beengedték a házba, szembe találta magát Mrs. Branicannel.

- Te vagy az, Godfrey, gyermekem? - kérdezte az asszony, kezét megragadva.

- Ó az, de mi a csodát akar itt? - morgott Zach Fren szemmel láthatóan mérgesen, mert a kis matróz megjelenését nagyon kellemetlennek érezte.

- Hogy én mit akarok? - kapta el a szavát Godfrey. - Az ön nyomában szeretnék menni, asszonyom, bárhová és bármily messzire menjen is, hogy soha többé ne kelljen öntől elválnom. Önnel akarok tartani Branican kapitány felkutatásában, meg akarom őt találni, haza akarom kísérni San Diegóba, visszajuttatni őt hazájába, barátaihoz.

Dolly nem tudott többé magán uralkodni. A gyermek arcvonásai teljesen Johnt idézték szeme elé, imádott Johnját.

Godfrey leborult a lábai elé, kezét felé nyújtva egyre csak így könyörgött:

- Vigyen magával, asszonyom, ó, ne hagyjon itt!

- Velem jössz, fiacskám, persze hogy velem jössz! - kiáltott Dolly, felemelte és szívéhez szorította a gyermeket.

V. DÉL-AUSZTRÁLIA TARTOMÁNYBAN

A karaván szeptember 12-én hajnalban útnak indult.

Kellemes volt az idő, a hőséget könnyű szellő enyhítette. A felhőfoszlányok megszürték a tűző napsugarakat. Itt, a harmincegyedik szélességi fokon az ausztrál övezetben a forró évszak kezdett már teljes hevében megmutatkozni. A felfedezők nagyon is ismerik a forró nyár félelmes szélsőségeit, amikor a középvídek síkságain már se árnyék, se eső nem áll többé a hőség útjába.

Nagy kár volt, hogy az ismert körülmények folytán Mrs. Branican nem vághatott bele az utazásba öt-hat hónappal korábban. A téli évszakban az út megpróbáltatásait sokkal könnyebben viselhették volna. A hidegtől, mely a hőmérőt néha legfeljebb a zérusfokra süllyeszti, kevésbé kellett volna tartaniok, mint a nagy hőségtől, mely viszont árnyékban is negyven fok fölé emeli a higanyszálat. Május hava előtt a sok pára bőséges záporokban csapódik ki, a patak-medrekben újra víz csörgedezik, a kutak is feltöltődnek. Olyankor nem kell napokig vándorolni a perzselő ég alatt, egy kis sóízű vizet kutatva. Az ausztráliai sivatag kevésbé irgalmas a karavánok iránt, mint a Szahara Afrikában; emitt ugyanis találni néhol oázisokat, de amazt joggal nevezik a szomjúság földjének.

Mrs. Branican azonban nem válogathatta meg sem a helyet, sem az időpontot. Útnak indult, mihelyt el kellett indulnia, és szembe akart szállni az iszonyatos éghajlati körülményekkel, mert szembe kellett szállnia. John kapitány felkutatása és a bennszülöttek kezéből való kiszabadítása nem türt késedelmet, még ha ő maga ott is veszne, mint ahogy áldozatul esett Harry Felton. Igaz viszont, hogy a karaván utasainak nem kell olyan nélkülözéseket elviselniük, mint amelyeken ő, szegény, átesett, hiszen a karaván felszerelését úgy állították össze, hogy a várható nehézségeket leküzdhesse, legalábbis amennyire ez testileg és lelkileg egyáltalában lehetséges.

A karaván összetételét már ismerjük. Mióta Godfrey is csatlakozott, a létszám negyvenegyre emelkedett. Amint Farinától északi irányba az erdőkön át, kis patakok mentén útnak indultak, a következőképpen alakult ki a menetoszlop:

Elöl haladt a tizenöt ausztráliai bennszülött. Ruházatuk pantallóból, csíkos pamut ingkabátból és szalmakalapból állt, cipőjük nem volt, mert megszokták a mezítlábas gyaloglást. Mindegyiküknek volt puskája és revolvere, a patrontartót az övön hordták. Ők képezték az előcsapatot egy fehér ember parancsnoklása alatt, akinek a felderítés is a tisztéhez tartozott.

Mögöttük foglalt helyet az egyik könnyű kis kétlovas kocsiban, melynek bennszülött kocsis ült a bakján, Mrs. Branican és Harriet. A kocsi fölé kifeszített vászontető, melyet szükség esetén le lehetett engedni, védelmet nyújtott a nap heve és az esetleges esők ellen.

A második kocsiban ült Zach Fren és Godfrey. Bármilyen rossz érzést váltott is ki az altisztból a fiú felbukkanása, nem sok idő múltán nagyon is szívébe zárta őt, látva, hogy Mrs. Branican mennyire kedveli.

Utánuk jött a négy ökörfogat négy ökörhajcsár irányításával. Az egész karaván menetének tempóját ezeknek az állatoknak lépteihöz kellett igazítani. E barmok egészen új keletű megjelenése Ausztráliában mind a szállítmányozásban, mind a földművelésben nagy fellendülést hozott.

A kis csapat két oldalán és háta mögött lovagoltak Tom Marix emberei, akik vezetőjükhöz hasonló öltözetet viseltek, csizmaszárba gyúrt pantallót, testre szabott gyapjú ingkabátot, fehér vászonsisakot, könnyű gumiköpenyt panyókára vetve. Fegyverzetük ugyanaz volt, mint a bennszülött őröké. E lovasok látták el a szolgálatot egész nap: felderítették az előttük lévő útszakaszt, kiválasztották a déli pihenő és az éjszakai táborozás helyét, ha a második napszak is vége felé közeledett.

Ilyen elrendezésben a karaván mintegy tizenkét-tizenhárom mérföldet haladt naponta a meglehetősen hepehupás talajon, néha sűrű erdőkön keresztül, ahol a szekerek csak nagy nehézséggel jutottak előre. Ha leszállt az est, Tom Marixnek kellett a táborhelyet megszerveznie, amiben nagy gyakorlata volt. Emberek, állatok hamar lepihentek, mert kora hajnalban már indulni kellett tovább.

A Farina Town és Alice Springs közti távolság - mintegy háromszázötven mérföld - megtételére, tekintve, hogy se különleges veszélyekkel, se kimerítő megpróbáltatásokkal nem kellett számolniuk, úgy harminc napot számíthattak. Így tehát legkorábban október második hetében érhatték el az újabb állomáshelyet, ahol a nyugati sivatagon való átkelés biztosítására át kell szervezni a karavánt.

Farinától távolodva az expedíció néhány mérföldön át a vasútvonal meghosszabbításán folyó munkálatok mentén haladt. Hamarosan a Willouran-hegység nyugati lejtőin jártak, és most a nagy távíróvonal póznái mutatták az útirányt.

Útközben Mrs. Branican arra kérte Tom Marixet, aki a kocsi mellett lovagolt, mondjon el mindent, amit a távíróvezetékéről tud.

- 1870-ben, asszonyom - mesélte Tom Marix -, tizenhat évvel Dél-Ausztrália önállósulása után született meg a telepesek fejében az a gondolat, hogy távíróvonalat létesítsenek déltől egészen északig, keresztül az egész kontinensen, Adelaide-től indulva Port Darwinig. A munkálatok olyan nagy iramban folytak, hogy 1872-ben már be is fejezték.

- És ehhez nem volt szükséges előzőleg a teljes útvonalat felderíteni? - kérdezte Mrs. Branican.

- Dehogynem, asszonyom, de tíz évvel előtte, 1860-ban és 61-ben az egyik legrettenthetlenebb felderítő, Stuart végigjárta már, mindenütt kiterjesztve kutatásait oldalirányokban is.

- És ki építette meg a vezetékét? - kérdezte most Mrs. Branican.

- Egy merész és nagy tudású mérnök, Mr. Todd, az adelaide-i postaigazgató, egyike azon polgároknak, kiket Ausztráliában érdemük szerint megbecsülnek.

- Rendelkezésre állt a szükséges anyag és felszerelés?

- Az nem, asszonyom, Európából kellett hozatni a szigetelő-elemeket, a drótot, sőt még a póznákat is. Ma már az itteni városok is képesek volnának minden ipari terméket elkészíteni.

- És a bennszülöttek minden zavargás nélkül túrték a munkálatok előrehaladását?

- Kezdetben még többet is tettek, mint zavarogtak, Mistress Branican. Tönkretették az anyagokat. A vezetékből vasat akartak szerezni maguknak, a póznákból baltanyelet. Így az ezernyolcszázötven mérföldnyi távon szüntelen összecsapások folytak a bennszülöttekkel, még ha ez nem valami előnyösen ütött is ki számukra. Újra és újra támadtak, és azt hiszem, végül is le kellett volna mondani az egésztől, ha Mr. Toddnak nem támad egy igazi mérnökre valló mentő ötlete. Miután néhány törzsfőnököt fogságba ejtettek, egy erős elektromos telep segítségével néhányszor erőteljesen megrázatta őket az árammal, melytől annyira meg-

rémültek, hogy aztán már csapataik sem mertek közeledni a vezetékekhez. Így hamarosan be tudták fejezni a vonalat, és azóta hiba nélkül működik.

- Tehát nem is kell rendőrökkel őriztetni? - kérdezte Mrs. Branican.

- Azokkal nem - válaszolta Tom Marix -, de a fekete rendőrség osztagai, ahogy itt mi nevezzük, szemmel tartják.

- Ez a fekete rendőrség nem merészkedik soha a középterületekre és nyugatra?

- Sohasem vagy csak igen ritkán, asszonyom. Van elég rabló, szökött fegyenc és más kétes elem, akiket itt, a lakott körzetekben kell elkapni.

- De mért nem jutott senkinek se eszébe, hogy ezt a rendőrséget az inda törzs nyomába eressze, mikor megtudták, hogy Branican kapitány a fogságukban van, és már tizenöt év óta?

- Elfelejté, asszonyom, hogy mi is, akárcsak ön, csupán Harry Feltontól értesültünk erről, és ennek csak néhány hete.

- Ez igaz - mondta Dolly -, néhány hete csak.

- Egyébként úgy tudom - szólalt meg újra Tom Marix -, hogy a fekete rendőrségnek kiadták az utasítást, hogy nézzen körül a Tasmanföldön, és egy igen erős osztagot rendeltek oda, bár én attól tartok...

Tom Marix itt elharapta a szót, de Mrs. Branican nem vette észre zavarát.

Mert bármennyire eltökélte is Tom Marix, hogy a vállalt feladatot a legpontosabban igyekszik véghezvinni, mégis nagymértékben kételkedett a vállalkozás sikerében. Ő tudta csak, milyen nehéz utolérni és valamire rákényszeríteni a kóborló bennszülött törzseket. Ezért nem tudott osztozni sem Mrs. Branican lángoló hitében, sem Zach Fren szilárd meggyőződésében, sem Godfrey ösztönös bizalmában. De nem győzzük ismételni: azért mindenben számítani lehetett rá.

Tizenötödikén éjszakára a karaván a Deroy-dombhátat megkerülve Boorloo falu mellett táborozott le. Észak felől az Attraction-hegy magasodott fölējük, rajta túl már az úgynevezett Illusion-síkság húzódik. Vajon e nevek alapján arra kell-e gondolni, hogy a hegy vonzó, a síkság pedig csalárd lesz? Akárhogy is, az ausztrál földrajzi elnevezések közt bőven találni olyat, mely nemcsak külső, hanem belső emberi tulajdonságot is jelöl.

A távíróvonal itt, Boorloonál szinte derékszögben nyugati irányba fordul. Innét mintegy tizenkét mérföldnyire áthalad a Cabanna folyócska felett. Csakhogy ami egy cölöpökre feszített légvezetékeknek igen egyszerű, már sokkal nehezebb egy emberekből és állatokból álló karavánnak. Járható gázlót kellett találni. Az ifjú matróz ezt a feladatot nem engedte át senki másnak. Habozás nélkül beleugrott a gyors folyású, sístergő folyóba, és percek alatt talált egy gázlót, amelyen a szekerek és kocsik átkelhetek a bal partra anélkül, hogy a kerékagy felett vizet kaptak volna.

Tizenhetedikén a karaván már a North West hegység nyúlványain ütötte fel sátrait, mintegy tíz mérföldnyire északra magától a hegységtől.

Ez még lakott vidék volt, és Mrs. Branican és társai a lehető legjobb fogadtatásban részesültek egy hatalmas tanyagazdaságban, melynek csak a megművelt területe több ezer acre-t tesz ki. Megszámlálhatatlanul népes birkanyájak a végtelen, sík mezőkön, gabonavetés, végeleáthatatlan cirok- és kölestáblák, a következő évi vetésre előkészített óriási parlagföldek, célszerűen kialakított ligetek, olajfa- és a meleg éghajlatnak megfelelő egyéb faültvények, több száz igavonó barom és igásló, a hatalmas gazdaság megmunkálásához szükséges személyzet, mely

katonai fegyelemre van kényszerítve, szinte a rabszolgaságot idéző kötelezettségekkel - íme ilyenek ezek a nagybirtokok, melyek az ausztráliai tartományok gazdaságának fő forrásai. Ha Mrs. Branican karavánja nem szerzett volna be már mindent az indulás előtt, most itt mindazt megkaphatta volna, amire csak szüksége volt, oly készséget tanúsítottak iránta ezek a gazdag birtokosok, az úgynevezett „szabad földfogalók”.

Egyébként ezeknek a hatalmas birtokoknak a száma egyre szaporodik. Óriási területek kerülnek művelés alá, melyek azelőtt a víz hiánya miatt terméketlenek voltak. Láthatták, hogy azt a területet, ahol éppen áthaladtak, mintegy tizenkét kilométerrel délnyugatra az Eyre-tótól, mindenütt vízárok barázdálták: az újonnan fúrt artézi kutak pedig naponta több mint háromezer gallon vizet adtak, tehát több mint egymillió-háromszázötvenezer litert.

Szeptember 18-án Tom Marix az esti táborhelyet a South Eyre-tó déli csücskénél jelölte ki, mely az óriási kiterjedésű North Eyre-tó melléktava. A csalittal benőtt parton sok furcsa gázlómadarat láthattak, közülük a jabiru a legérdekesebb fajta, aztán falkaszámra fekete hattyúkat, kormoránokat, pelikánt is meg fehér, szürke és kék tollú kócsagokat.

Ezeknek a tavaknak nagyon érdekes a földrajzi helyzete. Egész füzérben húzódnak Ausztrália déli részei felől észak felé, köztük a Torrens-tó, melynek vonulatát követi a vasút, a Kis-Eyre-tó, a Nagy-Eyre-tó, a Frome-tó, a Fehér-tó, az Amadeus-tó. A vizük sok sót tartalmaz, és olyanok, mintha ősi természetes víztároló medencék volnának, melyek egy régi belső tenger utolsó maradványai.

Valóban, a földtan tudósai feltételezik, hogy valamikor nem is nagyon régen a jelenlegi ausztrál kontinens két nagy szigetet képezett. Megállapítható, hogy a sajátos geológiai viszonyok közt létrejött peremhelyek lassan emelkednek a tengerszinthez képest, és az sem látszik kétségesnek, hogy a szárazföld belseje is állandó emelkedésben van. Így a régi mélyföld idővel feltöltődik, és elemésztí a tavakat, melyek a százharmincadik és száznegyvenedik szélességi körök közt fekszenek szétszórva.

A South Ayre-tó déli csücsától Emerald Springig a karavánnak körülbelül tizenhét mérföldet kellett megtennie. Szeptember 20-án este érték ide, miután fenséges erdőkön haladtak keresztül, ahol az óriási fák kétszáz láb magasra is megnőttek.

Még ha jól ismerte is Dolly Kalifornia csodálatos erdőit, bennük a hatalmas mammutfenyőkkel, megcsodálhatta itt is a pompás növényzetet, ha képzeletében nem északon és nyugaton járt volna már, a kiegészített sivatagban, ahol a homokon alig tud megélni néhány nyeszlett fűcska. Szinte észre se vette itt az óriáspáfrányokat, melyeknek legszebb fajtái éppen Ausztráliában tenyésznek, sem a hatalmas eukaliptuszokat, melyeken „könyeznek” a levelek, és melyek csoportosan húzódnak felfelé egy-egy domboldalon.

Érdekességként megfigyelhető, hogy e fák alján nincs bozót, a talajon se tüskés bokrot, se cserjéket nem látni, a fák legalsó ágai is jó tizenkét-tizenöt lábnyi magasan nőnek. A talajon csak üde, aranysárga sarjűfű lengedezik. Az alsó, gyenge hajtásokat az állatok pusztítják el, a tüskés bozótot pedig a telepések égetik fel. Éppen ezért, bár a rengeteg erdőben, melyek annyira elütnek az afrikai őserdőtől, ahol akár hat hónapig is bolyonghatni, nincsenek a szoros értelmében útnak nevezhető utak, mégse túl nehézkes a közlekedés. A kocsik és a szekerek úgyszólván szabadon haladtak előre a fák széles közein, a magasban susogó lombok ernyője alatt.

Ezen felül Tom Marix jól ismerte a tájat, mert sokszor járt erre, mikor még az adelaide-i tartományi rendőrség parancsnoka volt. Mrs. Branican nem találhatott volna sehol nála megbízhatóbb és odaadóbb vezetőt. Egyetlen őrpapancsnok se tudott volna ennyi hozzáértést és lelkesedést egy személyben felmutatni.

Emellett azonban Tom Marix ott érezhette segítségként a matrózfiú tettekkészségét és határozottságát. A fiú annyira rajongott Dollyért, hogy az öreg harcos meghatva érezte, micsoda szenvedély loboghat egy tizenéves szívben is. Godfrey azt is nyugodtan kijelentette, hogy majd, ha szükséges, egyedül is nekivág a sivatag közepének. Ha John kapitányra vonatkozólag bármilyen kis nyomra bukkannak, nehéz lesz soraik közt visszatartani a fiút. Minden, minden vonása - amilyen lelkesedéssel a kapitányról beszélt, fáradhatatlan buzgalma, mellyel folyton a Közép-Ausztráliára vonatkozó térképlapokat bújtá, és minden lényeges eseményt feljegyzett, ahogy minden iránt érdeklődött a táborozáskor, ahelyett, hogy a hosszú utazás fáradalmi után rögtön pihenni tért volna -, ennek a szenvedélyes léleknek minden mozdulása olyan belső tűzre vallott, amit semmi nem csillapíthat. Korához képest egyébként nagyon erőteljes volt az izomzata; a hajósélet erőfeszítései ugyancsak megedzettek. Gyakran messze előrelovagolt menet közben, néha egészen szem előtt vesztették. Legfeljebb akkor maradt meg a kijelölt helyén, ha Dolly kifejezetten ráparancsolt. Zach Fren vagy Tom Marix, bármennyire barátilag érzett irántuk Godfrey, sohasem tudták volna nála elérni azt, amit Dolly egy pillantással. Ha ott volt mellette Godfrey, imádott Johnjának külsőleg és lelkileg egyaránt ifjú képmása, Dolly nem igyekezett feltörő érzelmein uralkodni, hiszen szinte anyai szeretetet érzett iránta. Ha Godfrey mégsem volt az ő fia, ha nem lehetett az a természet törvényei alapján, legalább az örökbefogadás törvényei alapján azzá kell majd válnia. És akkor sohasem kell Godfreytől elválnia! John egész biztosan osztozni fog vele a gyermek szeretetében.

Egy nap, mikor a fiú távolléte túl hosszúvá nyúlt, és sok mérföldnyire megelőzte a karavánt, visszatértekor Dolly így beszélt a lelkére:

- Drága fiacskám, meg kell ígéred, hogy nem mész el többé az én tudtom nélkül. Amikor így ellovagolsz, rögtön aggódni kezdek, míg csak vissza nem jössz. Sokszor órák hosszat azt se tudjuk, mi van veled.

- Mrs. Dolly - felelt az ifjú -, pedig szükségem van arra, hogy híreket szerezzek. Felhívták a figyelmemet, hogy a Warmer folyó mellett egy bennszülött törzs tanyázik most. Meg akartam nézni a törzsfőnököt, és lehetőleg kivallatni.

- És tudott valamit mondani?

- Hallott egy fehér emberről, aki nyugat felől jött, és Queensland felé tartott.

- Ki volt az?

- Végül is rájöttem, hogy csak Harry Felton lehetett ez, semmiképpen sem Branican kapitány. Ettől függetlenül őt is meg fogjuk találni, feltétlenül megtaláljuk. Ó, Mrs. Dolly, már előre szeretem őt is, ahogy önt szeretem, aki olyan hozzám, mint egy édesanya.

- Akár egy édesanya - suttozta Dolly.

- De önt ismerem, míg John kapitányt sohase láttam. Csak a fényképét, melyet öntől kaptam, és amelyet mindig magammal viszek, sőt beszélek hozzá. És mintha válaszolna is nekem...

- Egy szép napon majd meglátod őt is, gyermekem, és ő is ugyanúgy fog téged szeretni, akárcsak én.

Szeptember 24-én, miután előzőleg a Warmer folyócskán túl, a Strangway Springnél táboroztak, az expedíció William Springnél tartott pihenőt, negyvenkét kilométernyire északra Emerald falutól. Látható a sok Spring elnevezésből, ami forrást jelent a különböző telepek és faluk nevében, milyen jelentőséget tulajdonítanak a táviróvezeték vidékén a vízlelőhelyek hálózatának. Most, a forró évszak előrehaladtával ezek a források kezdtek már kimerülni, és a

kis folyók gázlóit megtalálni sem okozott már gondot, ha a fogatokkal a túlsó partra kellett átjutni.

Feltűnő volt, hogy a gazdag növényzet itt még nem vált gyérebbé. Ha a falvak már csak nagyobb távolságra voltak is találhatóak, a jól művelt gazdaságok továbbra is egymást váltották. Szinte áthatolhatatlan kerítéssel voltak körülvéve, tüskés akácok és futórózsabokrok szövedékével, mely bódító illatot árasztott. Az erdők már ritkásabbá váltak errefelé, gyérültek az Európában is honos fajták; a tölgy, a platán, a fűzfa, nyírfa, tamarindfa átengedte a helyet az eukaliptusznak és főként a gumicserjéknek, melyeket az itteniek pettyes gumifának neveznek.

- Mi az ördög lehet ez a fajta? - kiáltott fel Zach Fren, mikor először bukkant fel előttük egy csoport gumicserje, mintegy ötven darab. - Az ember azt hinné, hogy a törzsüket kicicomázták a szivárvány minden színével.

- Az, amit festékrétegnek gondol, Zach mester - magyarázta Tom Marix -, az természetes színképződmény. Ezeknek a fáknek a kérge aszerint váltogatja a színét, hogy milyen növekedési stádiumba ért a fa. Nézze, van ott fehér, rózsaszín, sőt piros is. Arrébb pedig, nézze azt a tarka törzsűt, a kék csíkozást sárga pöttyök szakítják meg.

- Nos hát, még egy furcsaság a többi mellett, melyek oly különössé teszik az önök Ausztráliáját, Tom Marix.

- Nevezze furcsaságnak, ha akarja, Zach, de higgye el, honfitársaim bóknak veszik, ha folyton azt hallják, hogy országuk egyetlen más országra se hasonlít. De csak akkor lesz tökéletes...

- Ha a bennszülöttek is mind letelepednek, ugye? - vágott közbe Zach Fren.

Azt a furcsaságot is megfigyelték, hogy bár ezeknek a fáknek alig van árnyékos lombjuk, mégis csapatosan járnak rájuk a madarak. Volt köztük szarka, mindenféle papagáj, vakító fehér kakaduk, kacagó madarak, melyeket, M. D. Charnay megfigyelését követve, inkább zokogó madaraknak nevezhetnének; piros nyakú tandalák, melyek kifogyhatatlanul kotkodácsolnak; repülőmókusok, többek között a suta szárnyú mókus, melyet éjjeli madarak kiáltását utánozva csalogatnak elő a vadászok; paradicsommadarak, köztük a nevezetes bársonytollú búbos banka, mely az egyik legszebb madár Ausztráliában; végül pedig a tavacskák és lápok színén láttak darut és lótuszmadarat, mely különleges talpával a tavirózsák levelein is végigsétálhat.

Egyébként mindenütt hemzsegték a nyulak, és ők nem is késlekedtek jó párat lepuffantani, akárcsak foglyot és vadkacsát. Tom Marix ennek révén takarékoskodni tudott az expedíció élelmiszerkészleteivel. A lelőtt vadat egyszerűen megsütötték a táborúznál, vagy nyársra húzták. Néha leguántójást sikerült a földből kikaparniok, ami elsőrangú csemege, sokkal finomabb, mint a leguángyík húsa, amit csak a karavánhoz tartozó bennszülöttek fogyasztottak el jó étvággal.

A kis folyókban találtak durbincshalat, néha hosszú orrú csukát, aztán nagy mennyiségben pérhalat, mely olyan virgonc, hogy néha a horgászok feje felett is átröpült egy-egy hatalmas ugrással, végül rengeteg angolnát. Halászat közben azért szemmel kellett tartaniok a krokodilokat, melyek a megszokott vízi környezetben igen veszélyessé válhatnak. Mindebből nyilvánvaló, hogy az utazónak Ausztráliában horgászbottal és merítőhálóval is fel kell szerelkeznie, amint azt Warburton ezredes, a nagy utazó már lelkükre kötötte.

Huszonkilencedike reggelén Umbum telepről indult tovább a karaván, és most dombok közé, a gyalogosok számára igen goromba, kemény talajra értek. Negyvennyolc órával később a Denison hegységtől nyugatra már a Peake telephez értek, melyet a távívóvonal üzemeltetése érdekében alapítottak.

Mint Mrs. Branican értesült Tom Marixtól, aki részleteket mesélt neki Stuart úti tapasztalatairól, ettől a ponttól indult északi útjára a nagy utazó olyan vidék felé, melyen őelőtte egyetlen európai sem járt még.

Ettől a teleptől továbbhaladva mintegy hatvan mérföldnyi útszakaszon a karaván megízlelhette, milyen megpróbáltatásokat tartogatnak majd számukra a nagy ausztrál sivatagok. Kiegett talajon mentek egészen a Macumba folyóig, onnét tovább is ugyanolyan nehezen járható területen kellett eljutniok Charlotte Watersig, a következő telepig.

E hullámzó nagy síkságokon, melyen már csak itt-ott tűnt elő egy-egy fonnyadt levelű fáska, még mindig találkoztak vadásznivalóval, ha ez a megnevezés itt egyáltalán helyénvaló. Ott ugráltak előttük a wellabik, ezek a kis kengurufajták, melyek hatalmasokat szökelltek, ha megijedtek. Előttük futkároztak az opossumok, melyek a gumifák ágai közt „fészkelnek”. Láthattak néhány kazuárpárt is, melyek szeme büszkén és kihívóan tekintett rájuk, akár a büszke sasoké, de a madarak királyával szemben megvan az az előnyük, hogy igen porhanyós és ízletes a húsup, szinte felér a marhahússal. A fák az úgynevezett bunga-bungák voltak, az araucaria-fenyők egyik fajtájából, melyek Dél-Ausztrália termékeny vidékein kétszázötven lábnyira is megnőnek. Itt, bár igencsak satnyák maradtak, mandulaszerű termést hoznak, melyet az itteniek összegyűjtenek és felhasználnak.

Tom Marixnek volt gondja arra, hogy figyelmeztesse a társaságot: medvékkel is szembe találhatják magukat, amelyek a gumifák odvában tanyáznak. Találkoztak is velük, de ezek a potoronak nevezett két lábon járó medvék semmivel se bizonyultak veszélyesebbnek, mint a hosszú karmokkal ékeskedő erszényes állatok.

Bennszülött törzssel eddig nemigen találkozott a karaván. Igaz, hogy sokkal messzebb északra, a transzkontinentális távívóvezeték közelében szoktak vándorolni és letanyázní.

Amint az egyre kiszikkadtabb vidékeken továbbhaladtak, Tom Marixnek volt alkalma az igavonó ökrök különleges ösztönét kihasználni. Ezen ösztön, mely úgy látszik, az ausztrál kontinensen való meghonosításuk óta még jobban kifejlődött bennük, arra készíteti őket, hogy csalhatatlanul a vizek lelőhelye felé tartsanak, ahol csillapíthatják szomjukat. Ritkán tévednek, az embernek csak követnie kell irányukat. Ez az ösztön igen hasznos szolgálatot tehet nehéz körülmények között.

Viszont az is megtörtént, éppen október 7-én, hogy az elől haladó ökrök hirtelen megálltak, s ezzel a többi fogatot szintén megállították. A hajcsárok hiába szurkálták őket az ösztökével, egyetlen lépést sem voltak hajlandók tenni.

Tom Marix, akit rögtön hívtak, előbb Mrs. Branican kocsijához lovagolt.

- Én sejtem, mi történhetett - mondta. - Eddig az úton még nem találkoztunk bennszülöttekkel, most viszont keresztezünk egy olyan ösvényt, melyen többször is járnak. Ezt szimatolták meg az ökrök, ezért nem hajlandók továbbmenni.

- De mitől irtóznak ennyire? - kérdezte Dolly.

- Nem nagyon tudjuk, mi okozza - felelt Tom Marix -, de a tény kétségbevonhatatlan. Én magam arra a gondolatra hajlok, hogy az Ausztráliába behozott első ökrökkel a bennszülöttek igen kegyetlenül bántak, és ők ennek emlékét őrzik nemzedékről nemzedékre.

Az ökrök visszariadásának akár ez a különös ősi emlék lett légyen az oka, ahogy az őrcsapat parancsnoka magyarázta, akár valami más, semmiképpen se tudták őket továbbbindítani. Végül is ki kellett fogni őket, teljesen visszafordítani és sűrű ostorcsapásokkal és botütésekkel arra kényszeríteni, hogy farolva tegyenek meg húsz lépést. Ily módon jutottak át a bennszülöttek kitaposott ösvényén. Amikor újra befogták őket, rendben megindultak észak felé.

Mikor a karaván elérte a Macumba folyót, mindenki tetszése szerint felfrissíthette magát a vízzel. Igaz, hogy az erős hőségben a víz szintje már felére apadt. De ahol arra kevés már a víz, hogy egy bárka fennmaradjon rajta, arra még bőven elegendő, hogy negyven ember és húsz állat szomját csillapítsa.

Aznap haladt át a karaván a Hamilton patak medrén; az ott heverő köveket már csak félig lepte el a víz. Október 8-án keleti irányban maguk mögött hagyták a Hamersley-hegységet; 10-én délelőtt már a Charlotte Waters telepen állomásoztak. Az indulás óta Farina Towntól idáig háromszázhusz mérföldet tettek meg.

A karaván most azon a határvonalon állott, mely Dél-Ausztráliát az Alexandra-földtől, más néven az Északi területtől elválasztja. Ezt a területet tárta fel a nagy utazó, Stuart 1860-ban, mikor a százharmincegyedik délkör mentén felhatolt a huszonegyedik szélességi fokig.

VI. VÁRATLAN TALÁLKOZÁS

Charlotte Waters állomáshelyen Tom Marix arra kérte Mrs. Branicant, hogy tartsanak huszonnégy órás pihenőt. Bár útközben nem kerültek különlegesen nehéz helyzetbe, az igavonó állatokat nagyon kimerítette a hőség. Még hosszú út állt előttük Alice Springsig, és vigyázni kellett, hogy a készleteket vivő szekerek valóban oda is érkezenek.

Dolly elfogadta az őrparancsnok érveit, és mindenki igyekezett kényelmesen letáborozni. Az egész telep néhány barakkból állt, a karaván egy napra megháromszorozta a lakosok lélekszámát. Így táborot kellett ütni. De odajött egy gazda, aki a közelben egy nagy mezőgazdasági üzemet irányított, és kényelmes szállást ajánlott fel Mrs. Branicannek. Nem tágított, míg az asszony bele nem egyezett, hogy elmegy Waldeck Hillbe, ahol valóban tisztes szállást kapott.

A telepes csak bérelte a hatalmas gazdaságot, a runt, ahogy ezen a vidéken nevezik. Van olyan nagy run is, amely hatszázezer hektárra terjed ki, különösen gyakori ez Victoria tartományban. Waldeck Hill nem volt ilyen nagy terület, de így is óriási gazdaság volt. Úgynevezett paddockkal volt körülkerítve, és főként birkatenyésztésével tűnt ki. Ehhez sok alkalmazottra volt szükség, birkapásztorokra a nyájak mellett, de sok kutyára is, melyek vad csaholása a farkasordításra emlékeztet.

Elsősorban a talajminőség dönti el, hol alapítanak ilyen óriás birtokot. Legjobbnek tartják azokat a mezőket, ahol az úgynevezett salt bush tenyészik, a sós cserje. A tápláló nedvvel teli bokorfüvet, mely néha a spárgára, néha az ánizsra hasonlít, mohón falják azok a juhajtók, melyeket disznófejű juhoknak neveznek. Amint megállapították, hogy egy terület alkalmas a legeltetésre, elkezdik az értékes fű szaporítását. Először ökröket és teheneket eresztenek rá, amelyek szívesen megeszik az ott lévő régi füvet, aztán következnek a kényesebb ízlésű juhok, melyek csak a másodhajtású vékony szálú füvet szeretik.

Nem szabad elfelejteni, hogy a juhok gypjának köszönhetik gazdagságukat az ausztráliai tartományok, és legutóbb is nem kevesebb mint százmillióra volt tehető a juhnemzetség képviselőinek összlétszáma.

Ezen a Waldeck Hill nevű birtokon a főépület és a személyzeti szállások körül kis tavak sorakoztak, melyeket egy kivételesen bővizű patak táplált. Ezekben a tavakban fűrésztötték meg a birkákat a gypjúnnyírás előtt. Szemben magasodtak a hatalmas raktárak, ahol a telepesgazda addig gyűjtötte a gypjúbálákat, míg egy-egy szállítmányt útnak indíthatott Adelaide felé.

Most éppen javában zajlott a birkanyírás nagy munkája Waldeck Hillben. Szokás szerint már napok óta itt tartózkodott és megállás nélkül végezte jól fizető munkáját egy csapat vándor birkanyíró.

Mikor Mrs. Branican Zach Fren kíséretében belépett a kapun, elcsodálkozott az udvarban uralkodó lázas tevékenységen. A munkások egy pillanat megállás nélkül dolgoztak egy-egy állaton, és így, tekintetbe véve, hogy egy ügyes ember száz birka gypját is le tudja nyírni egy nap alatt, szép keresetre tehettek szert, akár napi egy fontot is megkereshettek. Érdekes volt látni és hallani, mint csikordult a birkanyíró olló a munkások kezében, mint bégették keservesen a juhok, ha egy rosszul sikerült mozdulat oldalba találta őket, mint kiáltoztak egymásnak az emberek, mint sűrögtek-forogtak azok a munkások, akik a lenyírt gypjút összeszedik, és átviszik a raktárba. A szörnyű lármába belehasított a kisebb fiúk kiáltozása:

„Itt a kátrány, itt a kátrány!” Kis fatalakban folyékony kátrányt hordtak körös-körül, hogy az ügyetlenebb birkanyrók által ejtett sebet rögtön be lehessen tapasztani.

Az emberek közt ott voltak a felügyelők is, akik a munka folyamatosságát igyekeztek biztosítani. Waldeck Hillben néhány felügyelő dolgozott, és néhány irodai alkalmazott.

Micsoda meglepetést keltett Mrs. Branicanben, sőt nemcsak meglepetést, hanem ámulatot, mikor egyszer csak azt hallja, hogy néhány lépésre a háta mögött valaki a nevét kiáltja.

Egy asszony szaladt hozzá. Széttárt karokkal, könyörgő tekintettel a lába elé borult.

Jane Burker volt ez - Jane, akit nem annyira az évek öregítettek meg, mint az átélt szenvedések. Megőszült, arcát kicserizte a nap. Alig lehetett ráismerni, de Dolly mégis felismerte.

- Jane! - kiáltott.

Felemelte a földről, és a két unokatestvér összeölelkezett.

Milyen volt tizenkét év óta a Burker házaspár élete? Nyomorúságos, sőt bűnös, legalábbis ami a szerencsétlen Jane urát illeti.

Mikor a fenyegető letartóztatás elől menekülve Len Burker elhagyta San Diegót, először a mexikói Mazatlánban húzta meg magát, ebben a nyugati parton fekvő kikötőben. Mint emlékszünk rá, ott hagyták a Szépkilátó házban a mulatt Nót, aki az akkor még elborult elméjű Mrs. Branican gondozását látta el. Később viszont, mikor a szerencsétlen beteg asszonyt Mr. William Andrew gondoskodásából Brumley doktor intézetébe vitték át, No, minthogy nem maradhatott a villában, titkon eltűnt, és utánament gazdájának, mert tudta, hol rejtőzik.

Len Burker álnéven bujkált Mazatlánban, és a kaliforniai rendőrség így nem bukkanhatott a nyomára. De csak négy-öt hétig maradt a városban. Összes vagyona - miután elkótyavetyélte pénzét és Mrs. Branican személyes értékeit - mindössze háromezer piasztert tett ki. Észak-Amerikában lehetetlen volt bármit is kezdenie, így elszánta magát, hogy elhagyja Amerikát. Ausztrália alkalmas színhelynek látszott szemében, hogy bármilyen eszközzel is újra kísértse a szerencsét, mielőtt utolsó fillérje is elfogyna.

Jane-nek, aki változatlanul teljesen ura hatalmában állott, egy cseppnyi ereje se volt, hogy szembeszálljon vele. Egyetlen rokona, Mrs. Branican megbomlott elmével élt, ami pedig John kapitányt illeti, senkinek nem volt kétsége afelől, mi lett a sorsa. A *Franklin* mindenestül odaveszett, Johnt hiába várják vissza San Diegóban. Semmi se téríthette el ezek után Jane-t szomorú sorsától, mely felé Len Burker sodorta. Ilyen körülmények között került ő is az ausztráliai kontinensre.

Len Burker Sydneyben szállt partra. Ebben a városban keresett újabb üzleti lehetőséget maradék pénzével, és sikerült újabb áldozatokat találnia, de most jobban vigyázott magára, mint San Diegóban. De aztán rögtön ismét kockázatos spekulációba bocsátkozott, és csakhamar elvesztette azt a kevés pénzt is, amire az első időkben szert tett.

Tizennyolc hónappal azután, hogy Ausztráliába érkezett, Len Burkernek már Sydneyből is menekülnie kellett. Teljesen pénztelenül, a sötét nyomor küszöbén másutt kellett szerencsét próbálnia. De nem járt több sikerrel Brisbane-ben sem, ahonnan tovább kellett futnia Queensland egy isten háta mögötti körzetébe.

Jane vele ment, ő már mindenbe beletörődött. Most már neki is minden munkából kijutott, hogy a háztartást elláthassa. A mulatt asszony, aki továbbra is gonosz nemtőként állt Len Burker mellett, képes volt Jane-nel gorombáskodni, sőt kegyetlenkedni, és a szegény asszony

számtalanszor el akart menekülni, kilépni ebből a házasságból, hogy véget érjenek a megaláztatások és keserű csalódások. De ez meghaladta volna határozatlan és puha egyéniségének erejét. Szánni való az a kiskutyta, amelyet gazdája kegyetlenül bántalmaz, és mégsem mer elszaladni.

Akkoriban Len Burker is olvasta a lapok híradásában, hogy a *Franklin* felkutatására több új próbálkozás történt. A hírből, hogy Mrs. Branican révén a *Dolly-Hope* két kutatókörtut is megjárta, felfogta, hogy a régi körülmények alaposan megváltoztak. Egyrészt tehát Dolly elméjének épsége helyreállt a Brumley doktor intézetében töltött négy esztendő során, másrészt ezen idő alatt Edward Starter, a nagybácsi elhalálozott Tennesseeben, és az örökbe maradt nagy vagyon tette lehetővé a maláj tengerekre és az Észak-Ausztrália partvidékére indított két nagy kutató expedíciót. Ezek végeredményét is megtudta, vagyis hogy felfedezték a *Franklin* roncsait a Browse-sziget sziklapadjain, és hogy a hajótörés utolsó menekültje is ott halt meg a szigeten.

Dolly óriási vagyona és az egyetlen további örökös, Jane között most már csak a gyermekét vesztett anya áll, a férjét vesztett feleség, akinek magának is megrendült az egészsége annyi sorscsapás hatására. Ezt a helyzetképet rögzítette magában Len Burker. De milyen irányban kísérletezhetett volna? Mrs. Branicannel újra felvenni a családi kapcsolatokat, ez teljes képtelenség volt. Jane útján sem mert pénzt kérni, mert még mindig vád alatt állott, a kiadatás veszélye fenyegette, melyet bizonyára érvényesítettek volna személyével szemben. Mégis szerette volna megakadályozni, hogy a vagyon, ha Dolly időközben meghalna, kicsússzon Jane, pontosabban saját kezei közül.

Nem szabad elfelejteni, hogy a *Dolly-Hope* másodszori hazatérésétől hét esztendő telt el addig a napig, míg Harry Felton felbukkanása újólga életre keltette a *Franklin* pusztulásával kapcsolatos kételyeket.

Ezen idő alatt Len Burker élete még nyomorúságosabban alakult, mint bármikor azelőtt. A különösebb lelkiismeret-furdalás nélkül elkövetett erkölcstelen üzelmekből most már a büntettek lejtőjére csúszott. Már meg sem maradhatott egyazon helyen, és Jane-t is magával kényszerítette a bujkáló életmód viszontagságai közé.

No, a mulatt asszony meghalt; de Mrs. Burkernek most már nem jelentett igazi megkönnyebbülést az asszony halála, aki oly gyászos befolyással bírt a férjére. Most már csak egy gonosztevő felesége volt, és kénytelen volt követni őt a végtelen térségeken, ahol oly sok bűn marad megtorlatlanul. Miután Victoria állam aranybányái kezdtek kimerülni, és a munka nélkül maradt diggerek, azaz aranyásók ezerszámra szóródtak szét mindenfelé, a távoli vidékeket is előzőnlötte ez a népség, mely a kétes erkölcstű aranymezőkön nem nagyon szokott hozzá a fegyelemhez és a törvénytisztelethez. Csakhamar kicsapódtak ezekből a lelkiismeretlen csavargókból egy félelmetes réteg, mely Dél-Ausztrália körzeteiben a „larrikinek” néven vált hírhedtté. Ha a városok rendőrsége már túlságosan a sarkukban volt, a távoli vidékre menekültek, és ott folytatták gonosz üzelmeket.

Ilyen társakhoz csatlakozott Len Burker, mikor rossz híre annyira elterjedt, hogy a városokban már nem maradhatott. És ahogy egyre távolabbi és ellenőrizhetlenebb vidékre került, egyre szorosabban összefűzte sorsát a kóbor rablókkal, még a vérszomjas „buchrangerekkel” is, a szökött fegyencekkel, akik főként a gyarmatosítás első évtizedeiben voltak sokan, de még mindig lehetett velük találkozni.

Íme, a társadalmi ranglétra ilyen alacsony fokára süllyedt Len Burker! Csak ő volt a megmondhatója, hogy az utóbbi években hány tanyabirtok kifosztásában vett részt, hány útonállásban, hány olyan gaztettben, melyet az igazságszolgáltatás nem tudott megtorolni. Egyedül

ő tudta, mert Jane-t általában magára hagyta egy-egy falucskában, és titokban tartotta előtte szörnyű tetteit. Bár lehet, hogy ha vért ontott is volna ez az ember, akit már rég nem tisztelt, akkor se vitte volna rá a lélek, hogy elárulja.

Tizenkét éve volt már Ausztráliában Len Burker, amikor Harry Felton feltűnése újra lázba hozta a nagyközönséget. A hírt minden újság közölte, természetesen valamennyi ausztráliai lap is. Len Burker egy queenslandi kis faluban olvasta a hírt a Sydney Morning Herald előző napi számában - akkor ebbe a kis faluba menekült egy gyújtogatási és fosztogatási ügylet után, mely egyébként a rendőrség közbelépése miatt tulajdonképpen nem sok hasznot hozott a buchrangereknek.

A Harry Feltonról szóló hírt olvasva Len Burker rövidesen arról is értesült, hogy Mrs. Branican elindult San Diegóból Sydney felé, hogy találkozzék a *Franklin* másodtisztjével. Nem sokkal ezután jött a hír, hogy Harry Felton kiszenvedett, de előzőleg sikerült tőle néhány felvilágosítást kapni John kapitány helyzetére vonatkozólag. Újabb két hét múlva Len Burker már azt is tudta, hogy Mrs. Branican Adelaide-be érkezett, és expedíciót szervez, melyben ő maga is részt vesz, és amellyel szándékában áll behatolni Közép- és Északnyugat-Ausztrália sivatagjaiba.

Amikor Jane meghallotta a hírt unokatestvérének Ausztráliába érkezéséről, ösztönösen az volt az első gondolata, hogy megszökik, és nála keres menedéket. De Len Burker rájött erre, és oly súlyosan megfenyegette, hogy az asszony kénytelen volt letenni terveiről.

Ekkor jött a nyomorult Len Burkernek az a gondolata, hogy igyekszik késlekedés nélkül kihasználni az új helyzetet. Itt volt a nagy alkalom. Valahogy találkozni kell útközben Mrs. Branicannel, aztán pontosan kitervelt képmutatással visszanyerni jóindulatát, rávenni, hogy vele mehessen a sivatagi expedícióra - mindez gyerekjátéknak tűnt szemében -, és ily módon biztosan célba érhet. Hiszen nem sok valószínűsége volt annak, hogy feltalálják John kapitányt, még ha valóban életben van is a vademberek között, annál valószínűbb volt viszont, hogy a viszontagságos, hosszú út során Dolly is elhullik. És akkor minden, minden pénze Jane-re száll, egyetlen megmaradt rokonára. Mért ne történhetne így? A véletlen sokszor játszik az ember kezére, különösen ha az ember maga is igyekszik megfelelő véletleneket előidézni...

Természetesen Len Burker óvakodott terveibe Jane-t is beavatni. Elvált fegyencbarátaitól, miután biztosították, hogy bármikor rendelkezésére állnak, ha valami elintéznivaló akad. Jane-t magával hurcolva kijött Queenslandből, és éppen Charlotte Watersbe jött, melytől csak alig száz mérföldnyire voltak, és mert ezen az állomáson az Alice Springs felé tartó karavánnak feltétlenül át kellett haladnia. Ilyen előzmények után érthető, miért tartózkodott Len Burker már három hete Waldeck Hillben, ahol egyébként munkafelügyelőnek alkalmazták. Itt várt Dollyra, és szívében eltökélte, hogy semmitől se riad vissza, hogy az örökséget megszerezze.

Charlotte Watersbe érve Jane-nek sejtelve se volt e körülményekről. Így aztán, mikor teljesen váratlanul megpillantotta Mrs. Branicant, határtalanul felindult, és nem tudott parancsolni az ellenállhatatlan és esztelen vágynak, hogy lába elé boruljon. Ez oly kitűnően beleillett Len Burker titkos tervébe, hogy nem is akarta Jane-t mindebben megakadályozni.

Len Burker negyvenöt éves volt ekkor. Nem sokat öregedett, még mindig szép szál, erőteljes férfiú volt, de a nézése ugyanolyan álnok és bujkáló, arcán is ugyanaz az alamuszi kifejezés, ami régen is bizalmatlanná tette vele szemben az embereket. Szegény Jane, ő viszont tíz évvel többet mutatott a koránál, arcán gyötrő ráncok, halántékán hófehér haj, alakja meggörnyedt. Tekintete szinte elhomályosult a sok megaláztatásban, de most újra élet költözött belé, amint Dollyra pillantott.

Miután szívére ölelte, Mrs. Branican magával vitte Jane-t az egyik szobába, melyet a telepesgazda bocsátott rendelkezésére Waldeck Hillben. Itt aztán a két asszony szabadon átengedhette magát viharos érzéseinek. Dolly csak azt tudta, hogy Jane hűségesen ápolta őt a Szép-kilátó házban, őrá csak a legnagyobb hálával gondolt, és ezért a férjének is kész volt megbocsátani, ha hozzájárul, hogy ők ketten most már ne legyenek kénytelenek elválni egymástól.

Hosszan, hosszan beszélgettek. Jane csak annyit mert feltárni sorsából, amennyivel nem feketíti be Len Burkert, de Mrs. Branican láthatóan nem is nagyon kérdezősködött ez irányban. Láta, hogy a szerencsétlen teremtés milyen szenvedéseket élhetett át, sőt hogy még mindig nincs vége kínjainak. Már ez is elég lett volna Dollynak, hogy szíve minden szánalmával, minden szeretetével feléje forduljon. És rögtön John kapitány feltehető körülményeiről kezdett vele beszélgetni, megingathatatlan hitéről, hogy rövidesen viszontláthatja, és az ehhez szükséges teendőkről, az eredményhez vezető útról, aztán drága kicsi elveszett Wat fiáról. Mikor a kisgyermeknek a még mindig eleven emlékezetét idézte föl, Jane annyira elsápadt, arcvonásai úgy eltorzultak, hogy Dolly azt hitte, hirtelen rosszul lett fogta el.

De Jane összeszedte magát, és Dolly kérésére részletesen mesélni kezdte, hogyan éltek attól a naptól kezdve, hogy Dolly megzavarodott, addig, míg Len Burker rákényszerítette, hogy vele meneküljön San Diegóból.

- Lehetséges az, kedves Jane - kérdezte Dolly -, hogy a tizennégy hónap alatt, míg te viselted gondomat, soha egy pillanatra se tért vissza bennem az értelem egy szikrája? Lehetséges, hogy végig nem tudtam felidézni szegény Johnom emlékét? Lehet az, hogy sosem emlegettem a nevét és a mi kis Wat fiunkat se?

- Soha, édes Dollym, egyetlenegyszer sem - rebegte Jane, aki könnyekig meghatódott.

- És te magad, Jane, a barátnóm, akivel egy vér csörgedezik az ereinkben, te sem tudtál valamit is felfedezni a lelkemben? Nem volt az az érzésem szavaim vagy tekintetem alapján, hogy valami mégis éltem bennem a történetek emlékezetét?

- Nem, drága Dolly.

- Nos hát, Jane, most olyasmit mondok el neked, amit eddig senkinek nem mondtam. Amikor újra eszmélni kezdtem, akkor, igen, akkor rögtön az volt az érzésem, hogy John él, és én továbbra is az ő asszonya vagyok. És ugyanúgy az volt az érzésem...

- Még más is? - suttogott Jane. És szemében valami érthetetlen rémület tükröződött, szembogarai kitágultak, ahogy Dolly feleletére várt.

- Igen, Jane - folytatta Dolly -, volt egy olyan érzésem is, hogy változatlanul édesanya vagyok!

Jane felugrott, kezeivel összevissza hadonászott, mintha valami kísértetet próbálna elhessegetni, ajkai némán mozogtak, de egy értelmes hangot nem tudott kiejteni. Dollyt annyira lefoglalták saját fájdalmas emlékei, hogy nem vette észre Jane érthetetlen felindultságát. Jane lassan visszanyerte nyugalmát, legalábbis a külső látszat szerint, amikor hirtelen férje jelent meg a küszöbön.

Len Burker ott maradt az ajtóban, vizsgán nézte feleségét, mintha faggatná: „Elmondtal valamit?”

Jane megsemmisült a férfi tekintete alatt. Az erőszakos jellem korlátlanul hatalma alatt tarthat egy gyenge szívet; Jane önállósága megszűnt, amint Len Burker ráemelte szemét.

Mrs. Branican most értette meg egész kapcsolatukat. Len Burker megjelenése felidézte egész sötét múltját, és ráébresztette, mit kellett mellette Jane-nek szenvednie. De szívének ez a felháborodása csak egy percig tartott. Dolly szilárdan feltette magában, hogy nem tesz szemrehányást, elfojtja viszolygását is, hogy ne szakítsák el tőle újra a szerencsétlen Jane-t.

- Len Burker - szólt hozzá -, ön tudja, miért jöttem ide Ausztráliába. Olyan feladat ez számomra, melyre rászenteltem minden percemet egészen addig a pillanatig, míg John megtalálom, mert John életben van. Ha már a véletlen önöket az utamba hozta, és így visszakaptam az én Jane-emet, egyetlen megmaradt rokonomat, engedje őt át nekem, és engedje meg, hogy velem jöhessen, ahogy ő is kívánja.

Len Burker késlekedett a válasszal. Jól érezte, milyen kifogásai lehetnek Dollynak vele szemben, és azt akarta elérni, hogy Mrs. Branican terjessze ki őrá is javaslatát, őt is kérje, hogy tartson a karavánnal. De Dolly várt, és nem szólalt meg újra, így kénytelen volt saját magát felkínálni.

- Dolly, kérem - kezdte -, minden köntörfalazás nélkül válaszolok a kérésére, és mindjárt hozzáteszem, hogy számítottam erre. Nem is utasítom el, szívesen beleegyezem, hogy feleségem önnél maradjon. Ó, az élet kegyetlenül bánt mindkettőnkkel, mióta a balsors arra kényszerített bennünket, hogy San Diegót elhagyjuk. Igen sokat szenvedtünk mindketten az elmúlt tizennégy év alatt, és mint látja, a szerencse, itt, ausztrál földön sem szegődött mellém, hiszen kénytelen vagyok életemet csak így napról napra tengetni. Ha a birkanyírás itt Waldeck Hillben véget ér, nem tudom, kapok-e majd valahol másutt munkát. Éppen ezért, minthogy egyébként se szívesen szakadnék el Jane-től, én is kérem a jóindulatát és engedélyét, hogy az expedícióhoz csatlakozhassam, és megtegyem, ami tőlem telik. Ismerek sok bennszülöttet a vad vidékről, mert volt velük néha dolgom, és ily módon egészen biztosan lesz alkalmam önnek is hasznos szolgálatot tenni. Higgye el, Dolly, örömmel egyesítem erőfeszítéseimet az önével és a társakéval, hogy mihamarább kiszabadítsuk John Branicant.

Dolly jól látta, hogy Len Burker tulajdonképpen így közli feltételét ahhoz, hogy Jane-t átengedje neki. Egy ilyen emberrel nem volt semmi tárgyalnivalója. Egyébként is, ha némileg hitelt ad neki, ottléte valóban hasznos is lehet, ha már a több éves bolyongás során megjárta a kontinens vad, belső vidékeit is. Mrs. Branican végül is csak ennyit mondott, igaz, meglehetősen fagyosan:

- Rendben van, Len Burker, felvesszük önt is a csapatba. Legyen kész az indulásra, mert holnap már kora reggel továbbindulunk Charlotte Watersből.

- Készen leszek - felelt Len Burker, és máris odébbállt; kezét se mert nyújtani Mrs. Branicannek.

Amikor Zach Fren megtudta, hogy Len Burker is az expedíció tagja lett, nem látszott boldognak. Tudta, ki ez az ember, hallotta Mr. William Andrew-tól, hogy élt vissza ez a nyomorult alak megbízatásával, és forgatta ki Dollyt akkori kis pénzéből. Azt is tudta, hogy a hűtlen gyámogdnok és rossz hírű alkusz milyen körülmények közt volt kénytelen eltűnni San Diegóból, és ezért biztosra vette, hogy az Ausztráliában töltött tizennégy év alatt sem volt gyanún felül álló a ténykedése. De végül is nem tett kifogást, mert azt szerencsének tekintette, hogy Jane újra ott lesz Dolly mellett. Magában viszont erősen feltette, hogy mindig rajta fogja tartani szemét Len Burkeren.

Aznap már semmi újabb esemény nem történt. Len Burker nem is került eléjük, el volt foglalva az úti előkészületekkel, miután megbeszélte kilépését Waldeck Hill gazdájával. A kilépés nem jelentett szerencsére különösebb gondot, sőt a gazda még arra is vállalkozott,

hogy előteremt egy lovat a nemrég nála dolgozó Burkernek, hogy lépést tarthasson a karavánnal Alice Springsig, ahol úgyis át kell azt szervezni.

Dolly és Jane az egész délutánt és estét együtt töltötték Waldeck Hill udvarházában. Dolly elkerülte, hogy Len Burkerről szót ejtsen. Még utalást sem tett arra nézve, mivel foglalkozhatott ez az ember, mióta elszökött San Diegóból, mert érezte, hogy sok olyasmi is történt, amiről Jane se beszélhet.

Az este folyamán Tom Marix és Godfrey nem jött el Waldeck Hillbe, mert azt a feladatot kapták, hogy próbáljanak hírt szerezni azoktól a már letelepedett bennszülöttektől, akiknek tanyái Charlotte Waters közelében feküdtek. Ezért Mrs. Branicannek csak másnap volt alkalma Godfreyt Jane-nek bemutatni és megmondani, hogy fiának fogadta.

Jane-t is rendkívül meglepte, mennyire hasonlít a tengerészfiú John kapitányhoz. Annyira hatott rá ez a benyomás, hogy alig mert néha-néha rápillantani. És ki sem lehet fejezni, mi ment végbe lelkében, mikor Dolly feltárta mindazt, ami Godfreyre vonatkozik, kezdve azon, milyen körülmények között találkozott vele a *Brisbane* fedélzetén. És hogy úgy találták mint kisgyermeket egy San Diegó-i utcán... A Wat Házában nevelkedett... Most körülbelül tizennégy éves lehet.

Jane halottsápadtan, némán és meredten hallgatta az elbeszélést, szívét olyan rémület szorította össze, hogy alig vert már.

Dolly rövidesen eltávozott, ekkor ő térdre rogyott, kezét összekulcsolta. Arcára visszatért az élet, tekintete átlelkesült.

- Ó az! - kiáltott áthatóan. - Ó itt van Dolly mellett! A sors akarta így!

A következő percben Jane már szaladt kifelé Waldeck Hillből, áthaladt a belső udvaron, és berohant a kis kunyhóba, amely szállásukul szolgált, hogy elmondjon mindent a férjének.

Len Burker valóban ott volt, egy poggyásztartóba csomagolta azt a ruhaneműt és egyéb holmit, amit magával akart vinni az útra. Hogy Jane ilyen felzaklatott állapotban érkezett, szinte megrémítette.

- Mi az már megint? - kérdezte nyersen. - Szólalj már meg. Mért nem beszélsz? Mi az ördög történt?

- Ó él - kiáltott Jane -, és itt van, itt, az édesanyja mellett. Holott mi azt hittük...

- Él, és az anyjával van? - ismételte Len Burker, akit szinte villámcsapásként ért ez a közlés.

Nagyon is jól megértette, kire vonatkozik ez az ő.

- Igen, ő - ismételte Jane -, John és Dolly Branican másodszülött gyermeke.

Itt egy rövid magyarázat talán megvilágítja, mi játszódott le tizenöt évvel azelőtt a Szépkilátó házban.

Egy hónappal a San Diegó-i Branican-villába beköltözés után a Burker házaspár észrevette, hogy Dolly, akinek a szörnyű baleset óta elborult az elméje, másállapotban van, anélkül hogy ő maga ennek tudatában volna. Jane minden könyörgése ellenére ekkor Dollyt házi őrizetbe vették, a mulatt No egy percre sem vette le róla a szemét. A barátok és a szomszédok többé nem láthatták, nekik azt mondták, hogy beteg. Hét hónap múlva még mindig zavart elmével világra hozta második gyermekét, de emlékezetéből ez a boldog öröm is nyomtalanul eltűnt. Minthogy ez idő tájt már mindenki ténynek tekintette John kapitány pusztulását, az újabb gyermek megszületése alaposan összezavarta Len Burkernek a Dolly várható örökségére vonatkozó számításait. Ezért elhatározta, hogy a gyermek születését titokban tartja. Ennek

érdekében a belső személyzetet már hónapokkal azelőtt elbocsátották, a látogatókat nem engedték be a villába; ez ellen Jane hiába próbált bármit is tenni, kénytelen volt meghunyászkodni férje elvetemült parancsai előtt. Az alig néhány órás újszülöttet No egy távoli utcán kitette, de szerencsére valaki nemsokára rábukkant, és beadta a menhelyre. Később, miután a Wat Házát megnyitották, oda került, majd nyolcéves korában, onnét vitték el hajósinasnak. Így tehát minden megvilágosodik: Godfrey hasonlatossága John kapitánnyal, hiszen ő az apja, Dolly ösztönös vonzódása és visszatérő anyai érzései, hiszen Dolly valóban anya volt, de ő erről nem tudhatott.

- Igen, Len - sikoltzott már szinte eszelősen Jane -, ő került elő, Dolly fia! Mindent meg kell nekik most már mondani!

De Len Burker gondolni se akart a beismerésre, mellyel a további, egész sorsát érintő gonosz tervet halomra döntötte volna. Durván szitkozódott, fenyegetőleg emelte kezét Jane-re. Majd megragadta az asszonyt, és villámló szemekkel, de fojtott hangon így szólt:

- Ha kedves neked Dolly élete, ha kedves neked a kölyök élete, azt ajánlom, ki ne nyisd a szád!

VII. TOVÁBB ÉSZAK FELE

Semmi kétség nem férhetett hozzá, John és Dolly második fia volt Godfrey. Az a nagy szeretet, amelyet Dolly táplált irányában, édesanyai érzéseiből is fakadt. De ő nem tudhatta, hogy a kis matróz az ő fia, és kérdés, valaha is megtudhatja-e, mert Len Burker fenyegetései olyannyira megrémítették Jane-t, hogy kénytelen volt hallgatást fogadni, különben a fiú élete forgott volna kockán. Ha beszél Dollyval, kiszolgáltatja Godfrey életét Len Burkernek, és ez a nyomorult, aki a csecsemőt is képes volt az utcára tenni, most bizonyára könnyen megtalálja a módját, hogy a kutatóút során eltegye láb alól. Tehát éppen arra kell Jane-nek vigyázni, hogy anya és fia sose tudja meg, milyen kötelék fűzi össze őket.

Egyébként, amint alaposan szemügyre vette Godfreyt, és látta a Johnnal való megdöbbentő hasonlatosságot, amint végiggondolta születése és neveltetése körülményeit, Len Burker sem kételkedett a fiú azonosságában. Így tehát, mikor John Branican pusztulását már bizonyosra vehette, íme újraszületik a második fiú! Nos, halál a fiúra, ha Jane beszélni merészel! Len Burker azonban nyugodt volt: Jane nem fogja kinyitni a száját.

Október 11-én, huszonnégy órás pihenő után a karaván újra nekiindult. Jane abban a kocsiban kapott helyet, melyben Mrs. Branican utazott. Len Burker egy meglehetősen jó ló nyergébe szállt, jött-ment, hol előre, hol hátra, és többször is emlegetni kezdte Tom Marixnek, milyen vidékeket járt már be a távíróvezeték mentén. Zach Fren társaságát viszont nem nagyon kereste, aki elég világosan kimutatta iránta az ellenszenvét. Ugyanígy került Godfreyt, akivel csak feszengve tudott szembenézni. Ha a fiú odament Dollyhoz és Jane-hez, és beszélgetésbe elegyedett velük, Len Burker elpárolgott, hogy ne kelljen a közelében lennie.

Amint az expedíció egyre feljebb haladt, a vidék fokozatosan megváltozott. Itt-ott még voltak tanyabirtokok, de ezeken már csak juhtenyésztés folyt. A hatalmas mezőségek belevesztek a szemhatárba, a gumifa és eukaliptuszfák már csak elszórt kis csoportokban bukkantak elő, és már egyáltalán nem emlékeztettek Dél-Ausztrália dús erdeire.

Október 12-én este hat órakor egy hosszú útszakasz megtétele után, melyet a hőség különösen fárasztóvá tett, Tom Marix a táborhelyet a Finke folyó partján jelölte ki, a Dániel-hegytől nem messze; a hegy körvonala élesen rajzolódott ki a nyugati égen.

A földrajztudósok ma már egyöntetűen arra a megállapításra jutottak, hogy a Finke folyó, melyet a bennszülöttek Larra-larrának neveznek, a legfontosabb vízfolyás Közép-Ausztráliában. Estefelé erről a témáról beszélt Tom Marix Mrs. Branicannek, miközben Zach Fren, Len Burker és Jane is ott ültek velük az egyik sátorban.

- Azt kellett főképpen felkutatni, hogy a Finke folyó vajon abba a hatalmas Eyre-tóba ömleszti-e vizét, melyet Farina után kerülgettünk. David Lindsay, az utazó e kérdés megoldásának szentelte 1885 utolsó hónapjait. Miután eljutott a Peake telepre, amelyen mi már túljutottunk, onnét követte a folyót egész addig a helyig, ahol eltűnik a homokban, Dalhousietől északkeletre. Mégis az a vélemény alakult ki benne, hogy az esős évszak magas víz-állásának idején a folyó vize eljut egészen az Eyre-tóig.

- Végül is milyen hosszú ez a Finke folyó? - kérdezte Mrs. Branican.

- Általában legkevesebb kilencszáz mérföldesnek becsülik - válaszolta Tom Marix.

- Nekünk is végig kell haladnunk a mentén?

- Mi csak néhány napig követjük, mert nagyokat kanyarog, és végül is nyugati irányban halad felfelé a James-hegyek között.

- Én ismertem ezt a David Lindsay-t, akit említett - szólalt itt meg Len Burker.

- Ön ismeretségben volt vele? - kérdezett rá Zach Fren, és hangja némi hitetlenséget árult el.

- Mi van ebben olyan hihetetlen? - replikázott Len Burker. - Éppen akkor találkoztam David Lindsay-vel, amikor Dalhousie telepére érkezett. Queensland nyugati határa felé igyekezett, ahol én egy brisbane-i cég megbízásából jártam.

- Valóban - mondta Tom Marix - ezt az útvonalat követte. Aztán elment Alice Springsbe, körbejárta az alsó régiókban a Macdonnell-hegységet, szinte hiánytalanul feltérképezte a Herbert folyó vidékét, végül végigment a Carpentaria-öbölön. Itt végződött második olyan útja, melyen a teljes kontinenst átszelte déltől északig.

- Hozzátehetem, hogy David Lindsay-t - szólt ismét Len Burker - elkísérte egy német botanikus, valami Dietrich nevezetű. Ők a nagy meneteléshez csak tevéket vettek igénybe. Önnek is, Dolly, úgy hiszem, az a szándéka, hogy Alice Springsben ily módon szervezi meg a karavánt. Biztos vagyok benne, hogy ön ugyanúgy célba fog érni, ahogy David Lindsay is célba ért.

- Úgy van, mi is célba érünk! - suttozta Mrs. Branican.

- Erről mindnyájan meg vagyunk győződve! - tette hozzá Zach Fren.

Végeredményben tehát igazolódni látszott, hogy Len Burker találkozott David Lindsay-vel a mondott körülmények között; ezt egyébként Jane is megerősítette. De ha történetesen Dolly feltette volna azt a kérdést, hogy melyik cég képviselőjében járt ott, ez talán némileg kényelmetlenül érintette volna.

Mialatt Mrs. Branican és csapata néhány órás pihenőjét töltötte a Finke folyó partján, friss híreket hallottak az angol Jos Merittről és kínai szolgájáról, Zsin Giről. Néhány útszakasszal a karaván előtt jártak, bár mindennap közelebb kerültek hozzájuk, miközben ugyanazt az útvonalat követték.

A bennszülöttek hoztak hírt a hírhedt kalapgyűjtőről és viselt dolgairól. Öt nappal azelőtt Jos Meritt és szolgálója a jelenlegi állomáshelytől alig egy mérföldnyire, Kilna faluban szállt meg.

Kilnában több száz színes bőrű is lakik - férfiak, nők, gyerekek, nyomorúságos kis fakéreg viskókban. Jó néhányuk figyelemreméltó jelenség volt: szobrászian arányos, magas termet, erő és hajlékonyság, szívósság és kitartás jellemezte őket. Többségük azonban a vadságban és elnyomatásban, nélkülözésben tengődő bennszülöttek gyakori vonásait viselte: szögletes, nyomott arc, kiugró szemöldökcsont, hullámos vagy éppen göndör haj, keskeny homlok, mely szinte eltűnik a hajcsigák alatt, széles orrlyukak és nyomott orr, nagy száj és kitüremkedő fogazat, akár a nagy ragadozóké.

Honnét származnak eredetileg az ötödik világrész őslakói? Létezett-e valóban, ahogy azt néhány tudós bizonygatja - talán túlságosan is tudós tudósok - egy csendes-óceáni nagy szárazföld, melynek ma már csak a hegycsúcsai maradtak fenn, mint az óceán felszínén szétszórta rengeteg kis sziget? Mert eszerint a mai ausztrál bennszülött lakosság annak a számos népnek a leszármazottja volna, akik hajdanán benépesítették az eltűnt kontinenst. Ezek az elméletek minden bizonnyal örökké megmaradnak bizonytalan találgatásnak. Ha ez a magyarázat bizonyítást nyerne, csak arra lehetne következtetni belőle, hogy a valódi őslakosság testileg-lelkileg meglehetősen elnyomorodott. Az ausztrál bennszülöttek ugyanis viselkedésben és erkölcsben igen vadak, és a jó néhány törzsnél szinte kiirthatatlan emberevés

a népek rangsorában hátrautasítja őket, szinte a húsevő vadállatok sorába. Ezen a világrészen, ahol nincs oroszlán, tigris, se párduc, azt lehetne gondolni, hogy ők látják el az emberevés feladatát. A terméketlen földet nem tudják megművelni, öltözetük néhány tenyérnyi bőr vagy háncs, háztartási eszközeik száma kevés, fegyverzetük is kezdetleges - keményre edzett hegyű lándzsa, kőbalta, a nolla-nolla, ez a vas keménységű bunkósbot és a híres bumeráng, mely hajlított alakja következtében visszarepül, ha ügyesen és megfelelő erővel hajtják el -, ilyesmiken lehet mérni az ausztráliai bennszülöttek vad állapotát.

A mostoha természetben folytatott élet az asszonyokra is rányomta bélyegét. Szívósan megküzdnek ők is a vándorló életmód fáradalmaival, a legnehezebb munkával. Magukon cipelik a kisgyermeküket, de ők viszik a táborozáshoz szükséges eszközöket is. Ezek a szerencsétlen teremtmények huszonöt éves korukban már öregasszonyok, és nemcsak megöregszenek, hanem meg is rútnak. A pituri leveleit rágják, ami némileg felfrissíti őket a végtelen menetelések alatt, és segít elviselni a néha túl hosszúra nyúló nélkülözéseket.

És mégis alig hinné az ember: azok, akik a tanyákon élő európai telepesekkel kapcsolatba kerülnek, kezdenek egyet s mást átvenni az európai divatból. Bizony, megkívánják a női ruházatot, sőt a ruhához tartozó uszályt is. A kalapot és a kalaphoz tollat! A férfiak is rákaptak a kalapra. Szívesen válogatnak e kedvtelésük kielégítésére a használt ruhával kereskedők készleteiben.

Jos Meritt minden bizonnyal ismerte Kari Lumholtz nevezetes ausztráliai utazásának leírását. Bizonyára felfigyelt az alább következő mondatokra is a bátor norvég utazó beszámolójában, aki több mint fél évet töltött az északkeleti bennszülöttek között:

Félúton szembetalálkoztam az én két bennszülöttemmel. Nagyon kicsípték magukat. Az egyik egy ingben páváskodott, a másik egy női kalapot tett föl. Ezek a ruhadarabok nagy becsben állnak az ausztráliai feketéknél, egyik törzs kezéről a másikra vándorolnak, a telepesek közelében élő tanultabbaktól azokhoz, akik soha nem is látnak fehér embert. Néhányan az én saját bennszülöttsapatomból kölcsönkérték a kalapot: szörnyű büszkén illesztette egyik a másik után a fejére. Különösen az nyújtott közülük mulatságos látványt, amelyik előttem haladt, a puskám súlya alatt izzadozott, és teljesen meztelen volt, mikor fordítva ugyan, de ő is a fejére rakta a női kalapot. Milyen hányattatásokon mehetett át ez a fejfedő hosszú utazása során, míg a fehérek országából ideért a bennszülöttek hegyei közé!

Ez járhatott minden bizonnyal Jos Meritt fejében: végül is talán egy ausztrál törzs kellős közepén, a nyugati vagy északnyugati területek egyik törzsfőjének fején fog szembetalálkozni azzal a feltalálhatatlan kalappal, melynek megszerzéséért már egyszer behatolt, élete kockáztatásával, az ausztráliai kontinens emberevői közé. Egyébként úgy tűnt, hogy ami nem sikerült neki a queenslandi törzsek között, semmivel sem sikerült jobban Kilna bennszülötteinél, hiszen tovább folytatta az utazást, a kalandos vándorlást a középterületek sivatagjai felé.

Október 13-án Tom Marix napkeltekor jelt adott az indulásra. A karaván felvette szokásos menetelési rendjét. Dolly igen boldog volt, hogy Jane-t ott tudhatta maga mellett, Jane-t pedig megvigasztalta, hogy újra viszontlátja Mrs. Branicant. Közös kocsit vitte őket, ott senki nem hallhatta, mit beszélnek, és így alkalmuk volt mindent megtárgyalni, feltárni bizalmas ügyeiket is egymás előtt. Mért kellett mégis úgy történnie, hogy Jane a bizalmas vallomások legfontosabbikát nem merte megtenni, mert kényszerítve érezte magát a hallgatásra? Néha, mikor látta az anya és fiú kölcsönös szeretetét, melyet Dolly és Godfrey minden pillanatban elárult, hol egy mozdulattal, egy szóval, hol csak egy tekintettel, néha úgy érezte, hogy nem bírja tovább tartani a titkát. De aztán eszébe jutott Len Burker fenyegetőzése, és annyira félt,

hogy az ifjú vesztét okozza, hogy szinte hidegen bánt vele, amit Mrs. Branican némi szomorúsággal vett tudomásul.

Könnyen elképzelhetjük, mit érzett Jane, mikor egy napon Dolly így szólt hozzá:

- Megértheted Jane, hogy mikor szemembe ötlött a nagyfokú hasonlatosság, a bennem tovább élő anyai érzések ösztönzésére arra a gondolatra jutottam, hogy kisfiam mégse halt meg, csak erről se Mr. William Andrew-nak, se egyetlen más barátomnak sincs tudomása. Azt hittem, hogy Godfrey a mi fiunk, Johné és az enyém. Sajnos mégsem. A kis Wat ott nyugszik a San Diegó-i temetőben.

- Úgy van, odavitettük őt, drága Dolly - mondta Jane. - Ott áll a sírköve, csupa virággal körülvéve.

- Jane, ó, Jane - kiáltott fel szinte sírva Dolly -, ha egyszer nem sikerült visszakapnom a kisfiamat, legalább apját láthassam viszont, drága Johnomat!

Október 15-én este hatkor, miután elhagyták a Humphries-hegyet, a Palmer Creek, a Finke folyó egyik mellékvizének a partján táborozott le a karaván. Ez a creek szinte teljesen kiapadt már, mert mint errefelé minden folyóvizet, ezt is csak az esővíz táplálta. Ezért könnyű volt az áthaladás, akárcsak három nap múlva a Hughes Creeken, harmincnégy mérfölddel északabbra.

Errefelé még mindig ott láthatták a föld fölött feszülni a transzkontinentális távíróvonal zizegő drótjait - mintha csak Ariadné fonalát követnék állomásról állomásra. Néha még más kis településekkel is találkoztak, gyéren elszórt tanyákkal, ahol Tom Marix készpénzért friss húst tudott vásárolni. Godfrey és Zach Fren állandóan hírek után puhatolózott. A telepesek teljes odaadással számoltak be mindenről, amit az arrafelé megjelenő nomád törzsekről csak tudtak. De hallottak-e bármit is egy fehér emberről, akit a nyugati vagy északi inda törzs tart fogóságban? Tudnak-e bármely utasról, aki mostanában vágott át az idegen vidéken? Csupa tagadó választ kaptak. Egyetlen jel sem, a legcsekélyebb sem bukkant föl John kapitány hollétére vonatkozóan. Így hát egyre sürgősebbnek tűnt elérni Alice Springset, melytől a karaván még mindig legalább nyolcvan mérföld távolságban volt.

A Hughes folyó után sokkal nehezebbé vált az előrehaladás, és az addig átlagosan megtett napi útszakasz észrevehetően csökkent. A vidék erre igen zezugossá vált. Hatalmas völgytorkok nyíltak egymás után, de néhol alig járható vízmosásokba ütköztek. Ilyen volt a nagy Water House-hegység elágazásainak vidéke. Tom Marix Godfreyvel az élen haladt, hogy megkeressék a leginkább járható ösvényeket. A gyalogosok és a lovak aránylag könnyen vették az utat, még a kocsikat is aránylag kevés fáradsággal húzták a lovak, így ezek nem is okoztak sok gondot, de a zsúfolásig megrakott nehéz szekereket az ökrök csak óriási erőfeszítéssel tudták továbbvonszolni. A legfontosabb mégis az volt, hogy megelőzzék a balesetet, a kerék- vagy tengelytörést, mert azt csak hosszadalmas munkával lehetett volna kijavítani, vagy a javíthatatlanná vált szekeret ott kellett volna hagyni.

Október 19-én kora reggel lépett a karaván arra a területre, melyen a távíróvezeték már nem folytathatta nyílegyenesen az útját, mert a talajviszonyok miatt itt nyugat felé ki kell térnie. Tom Marix is ezt az irányt jelölte meg az emberek számára.

Itt azután, ha a táj váratlan talajszíni meglepetésekkel szolgált is, ami akadályozta a folyamatos, gyors haladást, ismét megjelentek az erdők, amit a nagy hegyek közelségével lehetett magyarázni. Állandóan kerülgetni kellett az úgynevezett brigalow scrubokat, az áthatolhatatlan, vad bozótokat, ahol a szapora akácféleségek uralkodtak. A kis patakok partján csoportosan meredtek a kazuárfák, melyeken alig volt lomb, mintha egy téli vihar söpört volna végig rajtuk. A völgyek bejáratában néhol lopótökmét láthattak, melynek törzse palackként

nyúlik fölfelé, ezért hívják arrafelé bottle tree-nek, palackfának. Az eukaliptuszhoz hasonlóan, mely egy teljes kutat képes felszippantani, ha a gyökereit beleeresztheti, ezek a lopótöfkék is utolsó cseppig felszívják a talaj nedvtartalmát. Emiatt szivacsos szerkezetű fájuk úgy át van itatva, hogy az állatok gyakran táplálékként szopogatják belőlük a keményítő tartalmú nedvet.

A bozótok közt sokféle erszéyes állat él. Ilyen a nagyon jó futó wallaby, melyet a bennszülöttek csak úgy tudnak elejteni, hogy köröskörül rágyújtják a száraz fűvet. Néhol hemzsegett az úgynevezett kengurupatkány, de volt sok óriás kenguru is, amelyet a fehérek csak vadászkedvtelésből vettek puszkavégre, mert ahhoz bennszülöttnek kell lenni, még hozzá ausztrál bennszülöttnek, hogy valaki vállalkozzék a rágós hús elfogyasztására. Tom Marix és Godfrey végül is csak néhányat tudott közülük lepuffantani, mert oly gyorsan száguldanak, mint a versenylovak. Az is igaz viszont, hogy a kenguru farkából kitűnő leves készíthető, amit hőseink is elsőrangúnak ítélték a vacsoránál.

Ezen az éjszakán egyébként nagy riadalom támadt. A tábort talpra ugrasztotta a mezei patkányok hada egy olyan tömeges rohammal, amire csak Ausztráliában van példa, e rágcsálófajta kiözönlése idején. Senki sem tudott visszafeküdni a hálójelére, mert azt kockáztatta volna, hogy szétmarcangolják.

Mrs. Branican és a többiek így jó okkal szidták a ronda kis bestiákat másnap, október 22-én reggel, amikor újra nekivágtak az útnak. Napnyugtára a Macdonnell-hegység szélső nyúlványainál járt már a karaván. Innét kezdve az utazás összehasonlíthatatlanul kedvezőbb körülmények között folytatódott. Még negyven mérföld állt előttük, hogy a nagy út első részét Alice Springsben befejezhessék.

Huszonharmadikán messze a szemhatáron túl nyúló hatalmas síkságon folytatódott az útjuk. A lapályt csupán itt-ott szakították meg enyhén hullámzó dombvonulatok. Egy-egy facsoport csak hangsúlyozta a végtelen egyhangúságot. A szekerek könnyen haladtak a táviróvezeték cölöpjeit követve egyik állomástól a másikig, melyek elég messze feküdtek egymástól. Szinte hihetetlennek tűnt, hogy a vezetéket, melyet ezeken az elhagyott pusztákon lehetetlen lett volna állandóan szemmel tartani, a bennszülöttek megkímélték.

Mikor a társaság ilyen csodálkozó megjegyzést tett, Tom Marix a következő magyarázatot adta:

- A bennszülöttek, akiket, mint már elmondtam, az elektromos árammal megrémítettek, azt hiszik, hogy a vezetékben maguk a villámok cikáznak, és óvakodnak megérinteni. Sőt azt képzelik, hogy a két vége a naphoz és a holdhoz csatlakozik, és ha meghúznák, a két nagy golyóbis egyenest a fejükre zuhanna.

Tizenegy órakor, szokás szerint, megtartották a napközi hosszú pihenőt. A karaván egy eukaliptuszcsoport közelében telepedett le, de a lombok, melyek úgy csüngtek merőlegesen, mint egy csillár kristályfüggői, jóformán semmi árnyékot se adtak. A közelben egy kis folyó folyt, vagy inkább egy vékony erecske csordogált, mely már a meder kavicsait is alig bírta megnedvesíteni. A túlsó parton a talaj meredek homokfalként zárta le a síkságot több mérföld hosszúságban keletről nyugat felé. Hátuk mögött még homályosan kivehető volt a szemhatáron a Macdonnell-hegység távoli rajzolata.

A pihenő rendszerint két óra hosszát tartott. Ezáltal el tudták kerülni, hogy a nap legforróbb óráiban is úton legyenek. Persze, ez csak pihenő volt, nem vertek tábort ilyenkor. Tom Marix az ökröket se engedte kifogni, a lovakat sem leszerszámozni. Az állatok a kocsiba fogva legeltek. A sátrakat nem állították fel, nem gyújtottak tüzet. Ilyenkor csak hideg sültet és konzerveleket ettek, mert hajnalban alapos reggelit fogyasztottak.

Szokás szerint mindenki ülőhelyet vagy fekvőhelyet keresett magának, ezúttal a magas part fűvén. Félóra elteltével, miután csillapították éhségüket, a kocsisok és a kíséző csapat tagjai, feketék, fehérek egyaránt, szundítottak egyet az indulásig.

Mrs. Branican, Jane és Godfrey együtt ültek a parton. Harriet, a bennszülött szolgáló egy kosárban ennivalót hozott. Ebéd közben arról beszélgettek, hogy hamarosan megérkeznek Alice Springsbe. Dollyt sohase hagyta el a reménykedés, a matrózfiú pedig teljes mértékben osztozott vele, olyannyira, hogy akkor se rendült volna meg hitük, ha igazában semmi alapja se lett volna már reményeiknek. Egyébként a többiek is nagyon bizakodtak a kutatás sikerében, és szigorúan megfogadták, hogy addig nem hagyják ott az ausztrál kontinenst, míg teljes bizonyossággal fel nem derítették John kapitány sorsát.

Magától értetődően Len Burker azt színelte, hogy ugyanígy gondolkodik ő is, és nem fukarkodott a lelkes kijelentésekkel, amikor csak alkalma adódott rá. Mindez nagyon is beleillett a terveibe. Neki az volt a fontos, hogy Mrs. Branican ne menjen vissza Amerikába, mert hiszen ő maga ki volt onnan tiltva. Dolly, aki mit sem sejtett alattomos mesterkedéseiről, némi hálát érzett az együttérzésért.

A pihenő alatt Tom Marix és Zach Fren arról kezdett tárgyalni, hogyan kellene a karavánt átalakítani, mielőtt továbbindulnak Alice Springsből. Nem volt egyszerű kérdés. Hiszen az igazi nehézségek akkor kezdődnek majd a Közép-Ausztráliába behatoló expedíció számára.

Körülbelül fél kettőre járhatott, mikor északi irányból tompa moraj hallatszott. Azt lehetett gondolni, hogy folyamatosan morog az ég alja, egyfolytában mennydörög valahol a távolban, de idehallik a karavánhoz.

Mrs. Branican, Jane és Godfrey felállt, és erősen hallgatózott.

Tom Marix és Zach Fren is közelebb jött, miközben ők is megfeszített figyelemmel hallgatóztak.

- Miféle moraj ez? - kérdezte Dolly.

- Biztos valami vihar zaja - szólt az altiszt.

- Azt hihetne az ember, hogy hullámok ostromolják a partot - mondta Godfrey.

De semmi egyéb jel nem utalt viharra, a levegő se telt meg elektromossággal. Valami hirtelen vízár pedig csak egy óriási felhőszakadás nyomán keletkezhetett volna, de csak ha a folyó-medrek előzőleg túlduzzadtak volna. Zach Fren megpróbálta a titokzatos dübörgést erre magyarázni, de Tom Marix letorkolta:

- Vízár ezen a vidéken, ebben az évszakban, ebben a szikkadtságban? Higgye el, ez teljes képtelenség!

Persze hogy igaza volt.

Az esős évszakban előfordul néha, hogy hatalmas viharok következtében az óriási mennyiségű esővíz áradást okoz, amit a vízfolyások a mélyebben fekvő síkságokra zúdítanak. De október végén ezt fel sem lehet tételezni.

Tom Marix, Zach Fren és Godfrey fölmásztak a meredeken, és nyugtalanul tekingettek északra és kelet felé.

A hatalmas és komor síkságon véges-végig semmit sem lehetett látni. Legfeljebb a szemhatár végén gomolygott valami furcsa alakú felhő, de ezt nem lehetett afféle párának nézni, amely a nagy hőségben szokott a talaj mentén sűrűsödni. Nem volt ez gomolygó, szivárgó ködfátyol sem, inkább olyasféle határozottabb körvonalú füstgomolyag, ami tűzéségi ösztűznél szokott felszállni. A portömegből - mert már nem lehetett semmi kétség, hogy porfelhő takarja a horizontot - egyre nagyobb, mennydörgésszerű robaj szállt feljűk, de mintha ritmusra dobolt

volna, mintha óriás lovak dobbantanának, és a hatalmas síkság ezt visszhangozná a rugalmas talajtól felerősítve. Honnét e zaj?

- Ó, már tudom! Hisz láttam már egyszer. A juhok jönnek! - kiáltott fel Tom Marix.

- Juhok? - nevetett Godfrey. - Ha csak juhok jönnek...

- Ne nevéssen, Godfrey! - vágott szavába az őrcsapat parancsnoka. - Ezer és ezer juh közeleg, őrzítő réműlettől hajtva. Ha nem csalódom, úgy zúdulnak végig a síkon, mint egy lavina, mely mindent elsöpör útjában!

Tom Marix nem túlzott. Ha ezeket az állatokat valami kihozza a sodrából - ami nagy ritkán megtörténik az óriási juhfarmokon -, semmi se képes feltartani őket, kidöntik a kerítést, és elrohannak. Van egy régi mondás: a juhnyáj elől a király kocsija is kitér - és való igaz, hogy egy buta birkákból álló nyáj inkább hagyja magát széttaposni, mint hogy arrébb vonuljon. Persze, míg őket eltapossák, addig ők is mindent eltipornak, amint szédületes tömegben rohannak előre. Most éppen ez történt. A két-három mérföld szélességben terjengő porfelhő alapján legalább százezerre lehetett becsülni a juhok számát, melyeket a vakrémület éppen a karaván felé hajszolt. Az északról dél felé irányuló rohanásnak, melyet a síkságot előzőnlő áradathoz lehet hasonlítani, nem lesz addig vége, míg az eszeveszett száguldástól kimerülve össze nem rognak.

- Mit lehet tenni? - kérdezte Zach Fren.

- Amennyire csak lehet, le kell lapulnunk a dombos part aljába - sietett Tom Marix válaszolni.

Valóban nem volt mit tenni, így mindhárman lementek. Bármennyire hiábavalónak is bizonyulhat a Tom Marix javasolta fedezék, azonnal elfoglalták. A juhok fergetege talán már csak két mérföldnyire járt a pihenőhelytől. Az égbolton már magasra gomolygott a porfelhő, melynek közepéből fülsiketítően keveredett elő a lábdobogás és a szörnyű bégetés lármája.

A szekereket is a part tövébe állították. A kocsisok és hajcsárok erőszakkal földre fektették az állatokat, hogy könnyebben átvészeljék a rohamot, mely esetleg közvetlenül fölöttük fog átzúdulni, még ha nem is érinti majd őket. Az emberek is szorosan a domb tövébe bújtak. Godfrey ott maradt Dolly mellett, hogy rögtön segíthessen, ha kell, és most már mindnyájan csak várakoztak.

Eközben Tom Marix újra felmászott a homokpart tarajára. Az utolsó pillanatig rajta akarta tartani szemét a hatalmas síkságon, mely már szinte forrt és sistergett, akár a tenger egy erős szél nyomása alatt. A nyáj borzalmas zajjal és nagy sebességgel közeledett - már több mint harmadát eltakarta a szemhatárnak. Ahogy Tom Marix számította, jó százezerre rúghatott a birkák száma. Két percen belül odaérnek a táborhelyhez.

- Vigyázat! Már jönnek! - üvöltötte Tom Marix.

Gyorsan leszánkázott a partfalon, és odament, ahol Mrs. Branican, Jane, Godfrey és Zach Fren ült szorosan egymás mellett.

Szinte abban a pillanatban megjelent a part tetején a juhok első sora. Nem torpant meg, hisz nem tudott volna megállni. Az elől haladók lezuhantak, a szakadékot az egymásra tornyosodó sok száz juh pillanatok alatt kitöltötte. A bégetéshez csatlakozott a lovak nyerítése, a marhák bőgése, melyeket a réműlet kerített hatalmába. A vastag porfüggönytől már semmit se lehetett látni, míg a lavina fékezhetetlen lendülettel viharzott le a dombhátról, valóságos állati szökőárként.

Az egész mindössze öt percig tartott, és akik elsőként álltak lábra, Tom Marix, Godfrey és Zach Fren még láthatták a borzalmas csorda végét, amint déli irányban tovahullámozott.

- Talpra! Felállni! - kiáltott a csapatparancsnok.

Mindenki felállt. Néhány horzsolás, egy-egy karcolás a szekereken - ez volt az összes kár emberben és felszerelésben, mert a domb alja jó fedezéknek bizonyult.

Tom Marix, Godfrey és Zach Fren gyorsan felmentek a part magasára.

Dél felé a rohanó nyájak már egész porfüggöny fedte. Észak felé ismét végtelenbe nyílt a síkság, csak a felületét lyuggatták át a patanyomok.

És ekkor Godfrey izgatottan felkiáltott:

- Mi van itt? Nézzék csak!

A parttól mintegy ötvenlépésnyire két emberi test feküdt a földön, minden bizonnyal két bennszülött, akiket magával sodort, ledöntött és talán szét is taposott a juhok fergetege.

Tom Marix és Godfrey odaszaladt a két tetemhez.

De micsoda meglepetés érte őket! Jos Meritt és Zsin Gi, a szolga feküdt ott, mozdulatlanul, élettelenül.

De még lélegeztek. Gyors ápolással hamarosan sikerült őket a nagy zuhanás okozta kábultságból magukhoz téríteni. Amint kinyitották a szemüket, máris talpra álltak, nem törődve a zúzódásaikkal.

- Rendben van, ó, ez remek! - szólt szokott módján Jos Meritt.

Majd körülnézett.

- Hol van Zsin Gi? - kérdezte.

- Itt van Zsin Gi vagy az, ami megmaradt belőle - szólalt meg a kínai, és keseregve dörzsölte derekát. - Határozottan sok ez egy kissé a juhokból, Jos gazdám, ezerszer és tízezerszeresen sok!

- Soha többé nem kell túlzottan sok ürücomb, túl sok bárányborda, Zsin Gi, így nem lesz túl sokunk a juhokból - mondta az úriember. - Csak az a borzasztó, hogy egyet se kaptunk el legalább rohanás közben.

- Vigasztalódjék, Meritt úr - szólt oda Zach Fren. - A part alatt százával fekszenek az ön rendelkezésére.

- Ó, ez remek, igazán remek! - mondta komolyan a flegmatikus úriember.

Majd odafordult az inashoz, aki alaposan megdöngönyözte a csípőjét, és most a vállait nyomogatta.

- Zsin Gi, figyelsz?

- Parancsoljon, Jos gazda!

- Ma estére két báránybordát légy szíves, két bordát véresen.

Ezután Jos Meritt és Zsin Gi elmesélte, mi történt velük. Három mérfölddel járhattak a karaván előtt, mikor meglepte őket a juhok rohama. A lovaik végül is elmenekültek, hiába próbálták őket megfékezni. Így a juhok elől nem tudtak kitérni, és pillanatok alatt legázolták, földre taposták őket; valóságos csoda, hogy komolyabb sérülést nem szenvedtek, és hogy Mrs. Branican társai felfedezték őket, és azonnal segítségükre siettek.

Így végül is mindnyájan ép bőrrel úszták meg a fenyegető veszedelmet. Rendben felállították a menetet, és este hat óra felé megérkeztek az Alice Springs állomásra.

VIII. TÚL ALICE SPRINGS ÁLLOMÁSON

Másnap, október 24-én Mrs. Branican hozzálátott, hogy átalakítsa a karavánt, és alkalmassá tegye az előtte álló útra, mely még nagyon hosszúra nyúlhat, teli fáradalmakkal és veszélyekkel, minthogy olyan vidékre vezet, mely szinte ismeretlen Ausztrália belsejében.

Alice Springs csak egy kis állomás a transzkontinentális távírvonal egyik pontján, legfeljebb húsz házból áll, és alig érdemelte még ki a falu megnevezést.

Mrs. Branican legelőször is a telepfőnököt kereste fel, Mr. Flintet, hátha vannak értesülései a vándorló inda törzsről. Esetleg van arról is tudomása, hogy az a törzs, melynek fogságában sínylődik John kapitány, elvándorol néha a középterületekre a távoli Nyugat-Ausztráliából.

Mr. Flint nem tudott semmi biztosat ez ügyben, legfeljebb annyit, hogy ezek az indák állítólag néha feltűnnek az Alexandra-föld nyugati végein. John Branican felől soha nem hallott híreket. Harry Feltonról viszont tudta, hogy a távírvonaltól nyolcvan mérfölddel keletre találtak rá, Queensland határán. Úgy vélte, még mindig az a legcélszerűbb, ha azokhoz az utalásokhoz tartja magát a karaván, amelyeket ő adott nem sokkal halála előtt, tehát úgy vélte, hogy Nyugat-Ausztrália eléréséhez rézsútosan át kell vágni a közbülső területet. Kifejezte reményét, hogy Mrs. Branican több sikerrel fog járni, mint ő hat évvel azelőtt, mikor neki-vágott, hogy megkeresse a Leichhardt nevű utazót, de útját rövidesen meg kellett szakítania a bennszülött törzsek egymás közti ádáz csatái miatt. Természetesen kijelentette, hogy Mrs. Branican rendelkezésére áll, és mindent megszerez neki, ami a kis telepen megszerezhető. Ezt megtette David Lindsay-nek is, ahogy mesélte, mikor a neves utazó 1886-ban Alice Springsben tartózkodott, mielőtt a Nash-tóhoz és a Macdonnell-hegység keleti tömbje felé vette útját.

Lássuk, mit tudtak ez időben az ausztráliai kontinensnek arról a részéről, melynek felkutatására készült az expedíció.

Alice Springstől kétszázhatvan mérföldnyire, a 127-ik délkör mentén húzódik az a nyílegyenes határvonal, mely elválasztja - dél felől számítva - Dél-Ausztráliát, az Alexandra-földet és Észak-Ausztráliát attól a tartománytól, melyet Nyugat-Ausztráliának neveznek, és Perth a fővárosa. A kontinens hét nagy tartománya között ez a legnagyobb kiterjedésű, a leggyéribben lakott és a legkevésbé felkutatott. Tulajdonképpen ebben az időben csak a partvidék vonala volt feltérképezve, ennek ismert részei a Nuyts-föld, a Leeuwin-, Wlaming-, Endracht-, Witt- és Tasmanföld.

A térképészek szerint a partvidéktől beljebb eső óriási területen, ahol csak a bennszülöttek szoktak keresztül-kasul járni, legalább három önálló sivatagot lehet körvonalazni.

Az első sivatag délen fekszik, a harmincadik és huszonnyolcadik szélességi fok között, melyet Forrest fedezett fel 1869-ben, aki a partvidékről eljutott a százhuszonharmadik délkörig, és amelyen Giles vágott keresztül 1875-ben.

Második a Gibson-sivatag a huszonnyolcadik és huszonharmadik szélességi fok között, melynek óriási síkságain ugyancsak Giles hatolt elsőnek keresztül 1876-ban.

Végül a Nagy-homoksivatag a huszonharmadik szélességi fok és az északi part között, melyen Warburton ezredes haladt keresztül 1879-ben keletről északnyugati irányba, de már tudjuk, milyen szörnyű veszélyek közepette.

Éppen ez utóbbi területen kellett Mrs. Branican expedíciójának végigvinni a kutatást. Harry Felton közlései alapján a karavánnak tulajdonképpen Wartburton ezredes útvonalához kellett magát tartania. Ennek a bátor utazónak több mint négy hónapra volt szüksége, hogy Alice Springsből eljusson az Indiai-óceán partjára, illetve a teljes útjához tizenöt hónapra, 1872. szeptembertől 1874. januárig. Vajon hány hónapig fog tartani ez az út, melynek Mrs. Branican és társai most készülnek nekivágni?

Dolly arra kérte Tom Marixet és Zach Frent, hogy egyetlen napot se engedjenek veszendőbe menni, és ők Mr. Flint hatékony segítségével tökéletesen irányították az előkészületeket.

A Mrs. Branican költségére és éppen nem olcsón vásárolt harminc tevét már jó két hete Alice Springsbe hajtották az afgán tevehajcsárok. Ezek az igénytelen, erős, bár csúf külsejű, hasznos állatok százötven kiló teherrel negyven kilométernyi utat is képesek naponta megtenni, sosem csökkentve a megszokott iramot. Aztán egy hetet is kibírnak táplálék nélkül; víz nélkül pedig hat napot télen, hármat pedig nyáron. Ennélfogva éppúgy remek szolgálatot tesznek ezen a száraz kontinensen, mint Afrika hőségtől izzó sivatagjain. Ahogy ott, úgy itt is képesek károsodás nélkül elviselni a hőség és a víztelenség okozta nélkülözéseket. Érdeemes megjegyezni, hogy a Szahara sivatagját és az ausztráliai Nagy-homoksivatagot a két különböző féltéken hasonló szélességi kör metszi.

Harminc teve állott tehát Mrs. Branican rendelkezésére, húsz nyerges és tíz teherhordó állat. Többségében voltak közöttük a hímek. Legtöbbjük fiatal állat volt, mindegyik remek egészségben és jó erőben. Ahogy Tom Marix volt az örcsapat főnöke, úgy a tevéknek is volt egy vezérük, a legidősebb hím, amelyiknek engedelmesen alávetették magukat a többiek. Ő vezette a menetet, a pihenőkön maga köré gyűjtötte a többi hímet, nem engedte őket a nőstények nyomában kószálni. Ha ez a teve megbetegszik vagy elpusztul, az egész nyáj könnyen felbomlik, a hajcsárok nemigen tudnák fenntartani a rendet. Magától értetődik, hogy az értékes vezérállatot Tom Marix alá adták, így a két vezér - egyik a másik hátán - együtt foglalta el a karaván élén az őt megillető helyet.

Sikerült megállapodniok Mr. Flinttel, hogy átveszi megőrzésre és gondozásra a lovakat és ökröket, melyek Farina Towntól Alice Springs állomásáig hozták a karavánt. Visszaúton a szekerekkel és kocsikkal együtt ismét rendelkezésre állnak. Valószínű volt ugyanis, hogy az expedíció Adelaide felé visszatérében itt ismét rátér a transzkontinentális távíróvezeték póznái által jelzett útra.

Dolly és Jane együtt ülnek majd egy kibitkában, vagyis az araboknál szokásos, sátorlappal fedett ülésben, melyet a nyáj egyik legerősebb tevéjére szereltek fel. Így a sűrű függönyökkel védekezhetnek az erős napsütés, sőt az eső ellen is, ha hirtelen vihar kerekedne, ami igazság szerint meglehetősen ritka errefelé a középső területek síkságain.

Harriet, Mrs. Branican szolgálója, aki hozzá volt szokva a bennszülött törzsek hosszú meneteléseihöz, inkább gyalog kívánta folytatni az utat. A hatalmas kétpúpú állatokon ott fenn inkább tudta elképzelni a poggyászbálákat, mint az embereket.

Három hátastevét bocsátottak Len Burker, Godfrey és Zach Fren rendelkezésére, akik várhatóan könnyen hozzászoknak a tevék kemény lépteihöz és dülöngélő járásához. Egyébként amúgy is csak a tevék megszokott lassú iramát tarthatták, mert a kíséret nagy része gyalog volt kénytelen haladni. Ügetésre csak akkor lesz szükség, ha el kell egy időre hagyni a karavánt, és kutató vagy forrást kell keresni a Nagy-homoksivatag végtelen pusztáin.

A többi tizenöt hátasteve az örcsapat fehér katonáinak jutott. A bennszülötteknek a málhás tevék előtt kellett haladniok; napi két szakaszban tizenkét-tizennégy mérföld gyaloglás várt rájuk; ez elviselhetőnek tűnt számukra.

Ilyeténképpen formálták újra az egész karavánt, az utazás második szakaszában várható körülményekre való tekintettel. Mrs. Branican jóváhagyásával úgy intézték mindezt, hogy a nehéz út minden megpróbáltatását el tudják viselni, megkímélve embert és állatot, bármily hosszúra nyúljon is az utazás. Mivel több állattal rendelkezett, jobban fel volt szerelve a szükséges eszközökkel és élelemmel, és ezért jobb feltételekkel folytathatta a kutatást, mint addig bármelyik ausztráliai utazó, a karaván joggal reménykedhetett, hogy végül is célba fog érni.

Hátravolt még, mi történik majd Jos Merittel. Vajon ez az úriember és szolgálja, Zsin Gi ott akar maradni Alice Springsben? Ha továbbmegy, vajon a távíróvezeték mentén halad-e tovább észak felé? Vagy inkább keletnek indul, esetleg nyugatnak, hogy végre megtalálja bennszülötteit? Hiszen ez a műgyűjtő valahol errefelé remélhetné, hogy szerencsésen felleli a kinyomozhatatlan fejfedőt, melyet oly régóta üldöz. Igaz, hogy lovak nélkül, felszerelés nélkül, élelem nélkül nemigen folytathatja utazását.

Mióta újra összetalálkoztak, Zach Fren több ízben is faggatózott Zsin Ginél további szándékaik felől. De a Mennyei Birodalom fia azt mondta, hogy sosem tudja, mit határoz a gazda, feltéve, hogy a gazda maga tudja, mit szeretne. De azt nyugodtan kijelentheti, hogy Jos Meritt sosem volna hajlandó visszafordulni, míg makacs vágya nem teljesül, vagyis ő, a hongkongi származású Zsin Gi elég távol van még attól, hogy viszontlássá hazáját, ahol selyembe öltözött kínai lányok hosszú finom ujjukkal a vízirózsa szirmait tépdesik.

Másnap már indulni akartak, és Jos Meritt még mindig nem nyilatkozott terveiről. Később mégis, Zsin Gi üzenetet hozott Mrs. Branicannek, hogy ura egy négyszemközti beszélgetéshez kéri kegyes engedelmét.

Mrs. Branican, aki lehetőségeinek határain belül szívesen segített volna e furcsa figurán, válaszában arra kérte a tiszteletreméltó Jos Merittet, hogy szíveskedjék elfáradni Mr. Flint házához, ahol ideérkezése óta lakik.

Jos Meritt késedelem nélkül eljött, mindez október 25-ének késő délutánján történt. Dollyval szemben leült egy székre, és így kezdte mondókáját:

- Mrs. Branican, úgy van, ez aztán igen! Nem kétlem, egy pillanatig sem kételkedem, hogy ön megtalálja John kapitányt. Bár ugyanennyire biztos lehetnék annak a kalapnak a kézre kerítésében, melynek felkutatására már eddig is felettébb viszontagságos életem összes erőfeszítése irányul. Úgy van, ó, ez pompás! Ön bizonyára tudja, mit keresek itt Ausztrália legeldugottabb zugaiban.

- Tudom, Mr. Meritt - felelte Mrs. Branican -, és nem kétlem, hogy előbb vagy utóbb siker fog koronázni ennyi állhatatosságot.

- Állhatatosságot, ó, ez nagyon jó, remek! De tudnia kell, asszonyom, ez a kalap az egész világon párját ritkítja.

- És ez még hiányzik a gyűjteményéből?

- Sajnálatos módon. A fejemet adnám érte, ha már a fejemre tehetném.

- És egy férfikalapról van szó? - kérdezte Dolly, aki inkább jó szíve és nem kíváncsisága miatt tanúsított érdeklődést a külön figura ártatlan rögeszméi iránt.

- Ó, nem, asszonyom, ez női kalap. Micsoda nőé volt! Nézze el nekem, hogy magamba zárom ezen asszony nevének és rangjának titkát, de nem akarom, hogy vetélytársaim szimatot kapjanak. Képzelve csak, asszonyom, ha másvalaki is megtudja!

- De hát van valami támpontja?

- Támpont? Ez igen, remek! Mindössze annyit sikerült rengeteg levelezés, puhatolózás, ide-oda utazgatás árán megtudnom, hogy az én kalapom siralmas viszontagságok után idekerült Ausztráliába, és bár nagyon magasan volt, nagyon is magasan, most állítólag egy bennszülött törzsfő koponyáján ékeskedik.

- És melyik ez a törzs?

- Egyike azoknak, amelyek szüntelenül ide-oda vándorolnak a kontinens északi és nyugati vidékein. Ez igen, ó, ez pompás! Ha kell, mindet végiglátogatom, mindegyiknél kutatok. Minthogy pedig teljesen mindegy, melyiknél kezdem, kérem felhatalmazását, hogy az ön csapatával tarthassak az indák nyomában.

- Kész örömmel, Mr. Meritt - mondta Dolly -, és mindjárt utasítást adok, hogy ha lehet, gondoskodjanak még két tevéről.

- Egy is elég, tisztelt asszonyom, egyetlenegy nekem meg az inasomnak. Annál is inkább, mert én szándékozom az állat nyergébe felmászni, Zsin Gi mehet gyalog.

- Tudja, Mr. Meritt, hogy holnap reggel már indulnunk kell?

- Már holnap? Ez igen, remek! Miattam nem fog időt veszteni, Mrs. Branican. De nincs félreértés, ugyebár, én egyáltalán nem veszek részt John kapitány felkutatásában. Hiszen ez az ön ügye. Én csak a kalap ügyével fogok törődni.

- Csak a kalappal, Mr. Meritt, ebben megegyezünk - felelte alig titkolt mosollyal Dolly.

Ezek után Jos Meritt elvonult, és kijelentette, hogy ez az okos, erős akaratú és nagylelkű asszony legalább annyira megérdemli, hogy visszakapja férjét, mint ahogy ő maga megérdemli, hogy megszerezze az értékes öltözködési cikket, mellyel teljessé teheti történeti kalapgyűjteményét.

Zsin Gi, akit felszólított, hogy másnap reggelre álljon útra készen, kénytelen volt rendbe tenni azt a néhány holmit, amit a juhlaivából kikecmeregve össze bírt szedni. Mr. Flinttől sikerült még egy hátságállatot szerezni, melyet úriemberünk a fent ismertetett módon fog megosztani inasával. Mr. Flintnek ezért kijárt egy „rendben, ó, ez remek!” az elismerő szókra mindig kész Jos Merittől.

Másnap, október 26-án elhangzott a jel az indulásra, miután Mrs. Branican búcsút vett a telep vezetőjétől. Tom Marix és Godfrey haladt az élen, mögöttük a fehér őrszemélyzet teveháton. Dolly és Jane fent ült a kibitkában, mellettük Len Burker haladt az egyik oldalon, Zach Fren a másikon. Aztán következett két púp között ülve nagy méltósággal Jos Meritt, mögötte haladt Zsin Gi. Ezután jöttek a málhás tevék és a fekete örök; ők alkották a menet második felét.

Reggel hat óra felé, miután jobb kéz felől elhagyták a transzkontinentális táviróvezetékét és Alice Springs állomását, az expedíciót elnyelték a Macdonnell-hegység elődombjai.

Ausztráliában október hónapban már nagyon erős a hőség. Ezért Tom Marix azt javasolta, hogy csak a kora reggeli órákban meneteljenek - négytől kilencig -, majd késő délután, tehát négy és nyolc óra között. Az éjszaka is egyre fullasztóbbá vált, ezért hosszabb pihenőket kellett tartani, hogy a karaván hozzászokjon egy kissé a vidék sajátos nehézségeihez.

Pedig ez még nem az igazi sivatag volt a végtelenbe nyúló, kiégett síksággal, a fenéig kiszáradt folyómedrekkel, a legfeljebb sós iszapot rejtő kutakkal, míg csak a kiszáradt talaj magát a kutat is teljesen el nem apasztotta. A hegyek alján változatos volt a felszín, ahogy egymásba értek a Macdonnell-hegység és a Strangways-hegység előnyúlványai, melyeken

áthalad a távíróvonal is, nagy ívet írva le északnyugati irányba. A karaván nem követhette ezt az irányt, egyenesen nyugat felé kellett tartania, szinte azon a képzeletbeli szélességi körön maradván, mely a Baktérítővel olvad egybe. Ez körülbelül ugyanaz az útvonal volt, melyen 1872-ben Giles haladt, és amely Alice Springs felett huszonöt mérfölddel északra keresztezte Stuart útvonalát.

A meglehetősen egyenetlen talajon a tevék lassan tudtak csak haladni. Itt-ott még gyér vizű patakok is felbukkantak. A fák árnyékában csörgedező friss víz jó szolgálatot tett az embereknek, és az állatok is jó néhány órára csillapították a szomjúságukat.

A karaván friss hús beszerzésével megbízott vadászainak a helyenként feltűnő sűrű bozótok közt sikerült ízletes húsú kisvadakat ejteniök, főként üregi nyulat.

Tudjuk, hogy Ausztráliában az üregi nyúl az, ami a sáska Afrikában. Ez a rendkívül szapora rágszáló végül is mindent el fog pusztítani, ha nem sikerül ennek gátat vetni. Ez ideig a karaván tagjai nem sokra becsülték mint ennivalót, mert bőségben volt található igazi vad Dél-Ausztrália síkságain és erdőseiben. Úgy vélték, ráérnek majd akkor fogyasztani ezt a kissé ízetlen húst, ha majd megfogyatkozik az a sok szőrös és tollas vad, a fogoly, a mezei nyúl, a túzok, vadvacsa és sokfajta galamb. Itt már, a Macdonnell-hegységet övező vidéken eljött az ideje, hogy örüljenek, akárminő zsákmány adódik, tehát a nagy számban futkosó üregi nyulaknak is.

Mikor október 31-én este Godfrey, Tom Marix és Zach Fren együtt pihentek, éppen arról kezdtek beszélgetni, milyen sürgős volna ezt a fajtát kiirtani. Godfrey azt a kérdést tette fel, régen is voltak-e üregi nyulak Ausztráliában. Tom Marix az alábbi magyarázattal szolgált:

- Nem, fiam, csak alig harminc éve hozták be őket. Szép kis ajándék volt, mondhatom! Annyira elszaporodtak, hogy tönkreteszik az összes mezőséget. Egyes körzeteket annyira megrontottak, hogy ott már se a juh-, se a marhatenyésztés nem lehetséges. Vackaiktól annyira át van lyuggatva a föld, mint valami szűrőkanál, a füvet pedig gyökeréig lerágnak. Ez a teljes romlást jelenti, és néha már úgy hiszem, nem a telepességük eszik meg az üregi nyulat, hanem a nyulak fogják felfalni az embereket.

- És nem találtak ellenük semmiféle hathatós szert? - kérdezte Zach Fren.

- Nem nevezhetjük hathatósnak az eddigieket, hiszen nemhogy csökkent volna a számuk, inkább növekedett - válaszolt Tom Marix. - Ismerek egy gazdát, aki már negyvenezer fontot költött az üregi nyulak elpusztítására, amelyek földjén garázdálkodnak. A hatóságok fejpénzt fizetnek értük, mint India angol gyarmatain fizetnek a tigrisért és a mérges kígyóért. De ezek olyanok, mint a hidra, melynek ha levágják a fejét, kettő nő ki helyette. Próbálkoztak sztrichninnel, amitől százezrével hullottak el, ettől viszont dögvész ütött ki azokon a vidékeken. Eddig nem vált be semmi.

- Valami olyasmiről hallottam - mondta Godfrey -, hogy egy francia tudós, Pasteur azt javasolta, hogy ha el akarják pusztítani ezt a rágszálófajzatot, tyúkpestissel kell megfertőzni.

- Úgy van, talán ez lesz majd a hatásos szer. Már rég meg kellett volna próbálni, de még semmi se történt, pedig erre a célra húszezer font jutalmat tűztek ki. Ugyanakkor Queensland és Új-Dél-Wales nyolcszáz mérföld hosszúságban drótkerítést állított fel, hogy a keleti tartományokat megóvják az üregi nyulak özönétől. Mert valóságos isten csapását jelentik.

- Az ausztrál emberek tehát - kérdezte most Zach Fren - lemondtak a további küzdelemről?

- De hát hogyan vágjanak bele? - felelte Tom Marix.

- Az az érzésem, volna egy biztos mód - szólt Jos Meritt - ezeknek a gaz nyulaknak a megsemmisítésére.

- Éspedig micsoda? - kérdezte Godfrey.

- El kellene érni, hogy az angol parlament hozzon egy ilyesféle rendeletet: „Ezentúl az Egyesült Királyságban, valamint a meghódított gyarmatokon kizárólag hódször kalapot szabad viselni.” Nos, minthogy köztudomású, hogy a hódször kalapot kizárólag az üregi nyúl szőréből készítik... így van ez, szóval remek!

Jos Meritt ezzel a megszokott szólásával fejezte be a mondatot.

Bárhogy alakul is a nyulak sorsa, amíg a parlament meghozza azt a bizonyos döntést, leg-helyesebbnek tűnt, ha az útközben lelőtt nyulakat elfogyasztják. Legalább ennyivel kevesebb marad Ausztráliában. Nem is mulasztottak el minél többet agyonpuffantani közülük.

Az itt vadon élő többi állatot nem tudták volna étkezésre hasznosítani. Viszont megfigyel-hettek néhány különleges fajta emlősállatot, melyek a természetbúvárok számára rendkívül érdekességgel bírnak. Ilyen volt például a tojással szaporodó emlősök családjába tartozó hangyászsün, melynek csőr formájú az ormánya, ajkai kemény szaruval vannak borítva, testén tüskék meredeznek, mint a sündisznónak, és fő táplálékául a különböző rovarok szolgálnak, melyeket a föld alatti lyukából kinyújtott szalagszerű, hosszú nyelvével kap be. Ilyen volt az a csőrös emlős, amelynek kacsaaállkapcsa van, és alig egy láb hosszú satnya testét rozsdabarna szőrzet borítja. Mindkét fajtánál a nőstényeknek az a különlegességük, hogy „tojó emlősök”, vagyis tojásokkal szaporodnak, de a tojásból kikelő kicsinyeket saját tejükkel táplálják.

Egy alkalommal Godfrey, aki talán az egész karaván legkitűnőbb vadásza lett, szerencsésen meglátott egy iarrit, ezt a rendkívül gyorsan ugrándozó kengurufajtát, és rá is lőtt, de az mégis el tudott menekülni a közeli bozótba, mert csak megsebesült. Az ifjú hajós nem nagyon keseredett el, mert Tom Marix közlése szerint ennek az állatnak csak az adja az értékét, hogy nagyon nehéz eltalálni, és nem az, hogy jóízű volna a húsa. Ugyanúgy járt az úgynevezett bungenival; ez a nagy testű, fekete bundájú állat az erszéyes mackó módjára surran fent a lombok között, macskakörmeivel kapaszkodik az ágakon, hosszú farkával pedig kormányoz. Főként éjszaka vadászik, és oly ügyesen elrejtőzik a faágak közt, hogy szinte lehetetlen fölismerni.

Ekkor viszont Tom Marix kijelentette, hogy a bungeninak kitűnő a húsa, össze sem lehet hasonlítani a kenguruval, különösen ha parázs felett pirítják. Így annál jobban sajnálták, hogy most már nem tapasztalhatják saját maguk is; valószínű volt, hogy a sivatag közeledtével ezek az állatok többé nem mutatkoznak. Jól tudták, hogy minél messzebb jutnak előre nyugati irányba, annál inkább már csak saját élelmiszerkészletükre hagyatkozhatnak.

A talaj egyenetlenségei ellenére Tom Marixnek sikerült eddig a tervbe vett napi tizenkét-tizennégy mérföldes átlagot megtartania, ehhez az átlaghoz szabták az egész expedíciós tervet. Bár igen nagy volt már a hőség - árnyékban is harminc-harmincöt fok -, az emberek még tűrhetően elviselték. Igaz, hogy a nappali pihenőhöz még találtak itt-ott néhány kisebb facsoportot, melyek jó táborozási lehetőséget biztosíthattak. Még vizük is akadt rendszerint, bár a patakok medrében igencsak vékonyka szál csörgedezett. A pihenők során, melyeket mindennap pontosan délelőtt kilenc órától délután négyig tartottak, az emberek és az állatok kellőképpen kipihenhették a nehéz menetelés fáradalmait.

A vidék errefelé már teljesen lakatlan volt. Messze hátuk mögött hagyták az utolsó gazdaságokat. Itt már nem voltak kerítések, se sövények, se juhok, hisz a csenevész, kiégett fű nem biztosított már kellő táplálékot. Csak nagy néha találkoztak olyan bennszülöttekkel, akik a távíróvezeték egyik állomására igyekeztek.

November 7-ének délutánján Godfrey, aki fél mérfölddel a karaván előtt haladt tevéjén, visszajött, és jelentette, hogy egy lovas közeledik a karaván felé. A lovas a Macdonnell-hegység alján kanyargó keskeny ösvényen érkezett. Amint észrevette a karavánt, megsarkantyúzta lovát, és vágatva ért be a táborhelyre.

Az emberek éppen akkor telepedtek le egy néhány csenevész eukaliptuszról álló kicsiny facsoport alá, bár árnyékot nemigen találtak ott sem. Mellettük kis patak medre kanyargott, melyet máskor a hegytömb forrásai tápláltak, de most minden csepp vizet felszívtak az eukaliptusz gyökerei.

Godfrey Mrs. Branican elé vezette a jövevényt. Az asszony mindenekelőtt egy jó pohár whiskyt hozatott neki, és ő igen hálásnak mutatkozott a váratlan szívességért.

Ez az ember ausztrál fehér ember volt, körülbelül harmincöt éves lehetett. Azok közé a kitűnő lovasok közé tartozott, akik megszokták, hogy eső patakszik a bőrükön, mint a viaszos vásznon; a nap többé már nem égetheti fel őket, oly barnára cserzette az arcukat. Ez az ember lovas postás volt; szolgálatát jókedvűen és becsülettel látta el. Végigjárta a tartomány telepeit, széthordta a leveleket, állomásról állomásra továbbította a híreket, és megfordult a távíróvezeték keletre és nyugatra fekvő elszórt kis falucskákban is. Éppen Emu Springből jött, a Bluff-hegység déli lejtőjénél fekvő állomásról. Így végig kellett lovagolnia a Macdonnell-hegységig terjedő egész dombvidéken.

Ezt a postást, aki a „roughmen”-ek, a magányos vadászok közé tartozott, leginkább a régi jó francia lovas postásokhoz hasonlíthatnánk. Bírta az éhséget, a szomjúságot. Tudta, hogy bárhová betér, szívesen fogadják, még ha éppen nem is húz elő levelet a táskájából, bátor volt, erős és elszánt, övében a revolver, hátán a puskája, alatta kitűnő, sebes ló ficánkolt. Éjjelnappal nyugodtan közlekedett, nem félt a kétés alakoktól sem.

Mrs. Branicannak nagy öröme szolgált, hogy elbeszélgethetett vele, kikérdezte, mit tud azokról a bennszülöttszerepekről, melyekkel munkája során kapcsolatba került.

A derék lovas postás készségesen és teketória nélkül válaszolt a kérdésekre. Természetesen ő is hallott már - mint mindenki más - a *Franklin* pusztulásáról; arról viszont nem tudott, hogy John Branican felesége expedíciót szervezett, és már el is indult Adelaide-ből, hogy felkutassa az ausztrál kontinens középterületeit. Mrs. Branican most azt is elmondta neki, hogy Harry Felton közlése szerint az inda törzs egyik csoportja tartja nyolc év óta fogságban John kapitányt, majd azt kérdezte:

- Körútjai során találkozott már ennek a törzsnek a tagjaival?

- Nem, asszonyom - felelt a postaküldönc -, bár úgy tudom, hogy ezek az indák néha egész az Alexandra-földig is elkóborolnak, és én is már többször hallottam a hírüket.

- És azt meg tudná nekünk mondani - szólt Zach Fren -, hogy mostanában merre járnak?

- Ezekkel a vándorló törzsekkel ez nem olyan egyszerű. Egyik évszakban itt vannak, aztán meg ott.

- De hát hol lehetnek legutóbb? - szólalt meg újra Mrs. Branican, aki mindenáron választ szeretett volna kapni e kérdésre.

- Azt hiszem, asszonyom - felelt erősen gondolkozva a futár -, nyugodtan állíthatom, hogy ezek az indák fél évvel ezelőtt Nyugat-Ausztrália északnyugati területein tartózkodtak, a Fitzroy folyó partjain. Azt a vidéket szívesen keresik föl a Tasmanföld nomád népei. De az ördögbe is, tudnia kell, asszonyom, hogy ha el akarnak odáig jutni, keresztül kell hatolniok a középterületek és a nyugat szörnyű sivatagjain, és el se tudom önöknek mondani, hogy ezzel minek teszitek ki magukat! Bár az is igaz, hogy kitartással és bátorsággal az ember messzire eljut. Hát akkor töltsék fel a készleteiket, és jó utat, Mistress Branican!

A postás hajlandó volt még egy jó pohár whiskyt elfogadni, valamint néhány doboz konzervet is, amit a nyeregtáskába csúsztatott. Majd nyeregbe szállt, és hamarosan eltűnt a szemük elől a Macdonnell-hegység egyik szélső dombja mögött.

Két nappal ezután a karaván túljutott annak a hegyvonulatnak utolsó nyúlványain is, melynek legmagasabb pontja a Liebig-csúcs. Százharminc mérfölddel hagyták maguk mögött Alice Springs állomását, és íme, ott álltak az igazi sivatag szélén.

IX. MRS. BRANICAN NAPLÓJA

A sivatag fogalma elménkben többnyire a Szaharát idézi, végtelen homoktengerével, melyet itt-ott üde zöld oázisok tarkítanak. Pedig az ausztrál középterületek nem sokban hasonlítanak Afrika északi területeire, legfeljebb annyiban, hogy itt is kevés a víz. A víz árnyékba húzódott, ez a bennszülöttek szavajárása. Az utas kénytelen egyik kúttól a másikig vándorolni, pedig többnyire jó messzire találhatók egymástól. Viszont bármilyen nagy területet borít is itt Ausztráliában a homok, akár rétegesen, akár óriási dombokba halmozódva, ez a talaj mégsem szikkad ki tökéletesen. Akad itt-ott néhány csenevész bokor, apró virág is nyílik rajta, másutt egy-egy fácska - gumifák, akácok, törpe eukaliptuszok -, tehát mégsem oly csupasza, mint a Szahara. De ezek a fácskák, bokrok nem kínálnak gyümölcsöt vagy zöld levelet a karavánnak, amelynek minden falat ennivalót magával kell hoznia. Az állatvilágot itt a sivatagban legfeljebb néhány arra repülő vándormadár képviseli.

Mrs. Branican az utazásról rendszeres és igen pontos naplót vezetett. A napló néhány részlete talán hívebben mutatja be, mint a kívülálló elbeszélése, milyen nehéz körülmények között folyt a karaván útja. Hívebben tükrözi Dolly szenvedélyes lelkületét is, a megpróbáltatások közt tanúsított állhatatosságát, rendíthetetlen hitét és reménykedését, még azokban a pillanatokban is, mikor körülötte a társak nagy része már minden reményt feladott. Azt is kiolvashatjuk belőle, mi mindenre képes egy asszony, ha testestül-lelkestül egyetlen feladatnak szenteli magát.

November 10. A Liebig-hegy alatti táborhelyről hajnali négy órakor indultunk. Az a lovas futár igazán értékes felvilágosításokkal szolgált. És ez megegyezik azzal, amit Harry Feltontól tudtunk meg. Úgy látszik, az indák törzsét mindenképpen északnyugaton, közelebről pedig a Fitzroy folyó mentén kell keresnünk. Odáig pedig több mint nyolcszáz mérföld az út! De végigjárjuk. El kell hozzájuk jutnom, még ha egymagamban is, még ha engem is foglyul ejtenek. Akkor legalább Johnnal együtt leszek fogságban.

Északnyugat felé haladunk, nagyjából Warburton ezredes útvonalán. A mi útvonalunk a Fitzroy folyóig majdnem egyezik az övével. Bár ne kellene annyi megpróbáltatást elszenvednünk, amennyit öneki kellett, ne kelljen útközben megválnunk egyetlen társunktól sem, aki belehalna a kimerültségbe. Sajnos a körülmények a mi számunkra kedvezőtlenebbek. Warburton ezredes Alice Springsből áprilisban indult útnak, ami Észak-Amerikában októbernek felel meg, tehát a meleg évszak megszűntének. A mi karavánunk éppen ellenkezőleg október végén indult el Alice Springsből, most már benn járunk a novemberben, tehát az ausztráliai nyár kezdetén. A hőség már is óriási, harmincöt Celsius-fok árnyékban, ha akad valahol is árnyék. Ilyesmit különben is legfeljebb egy futó felhőtől remélhetünk, mely néhány percre elhomályosítja a napot, vagy egy váratlanul felbukkanó bokortól, mely védelmet nyújthat.

A Tom Marix által bevezetett menetelési rend igen jól beválik. Az egyes szakaszok tartama, kezdő- és végórái igen arányosan oszlanak meg. Az első szakasz most reggel négy órától nyolcig tart, ezután délután négyig pihenő. A második szakasz négytől este nyolcig, majd újabb pihenő egész éjszaka. Így ki lehet kerülni, hogy a legtüzesebb déli órákban is menetelni kényszerüljünk. De mennyi idő elvész ily módon! Mily lassan haladunk! Ha semmi váratlan dolog sem jön közbe, akkor is csak három hónap alatt érjük el a Fitzroy folyó vidékét.

Igazán meg lehetek elégedve Tom Marix munkájával. Ő, akárcsak Zach Fren, igen határozott egyéniség; rájuk minden körülmények között számíthatok.

Néha elrémít Godfrey féktelen természete. Mindig előremegy tevéjén, gyakran már nem is tudjuk szemmel követni. Néha alig bírom itt tartani magam mellett, pedig tudom, úgy szeret engem, mintha az én fiam volna. Tom Marix szerencsére összeszidta vakmerősködése miatt. Remélem, ennek lesz foganatja.

Len Burker szinte állandóan a karaván végén tartózkodik, mintha szívesebben tartana az őrcsapat fekete embereivel, mint a fehérekkel. Régóta ismeri a bennszülöttek szokásait, kívánságait, ízlésüket. Ha idegen bennszülöttekkel találkozunk, hasznunkra válik, mert tud annyit a nyelvükből, hogy megértse őket, és magát is megértesse. Bár igazából megjavult volna szegény Jane unokatestvérem férje, de nem tudok ebben hinni. Tekintete nem változott, most is olyan alattomos, és mindig másfelé néz.

November 13. A három nap alatt semmi említésre méltó nem történt. Milyen megkönnyebbülés és vigasz számomra, hogy Jane itt van mellettem. Mi mindenről ejtünk szót a kibitkában, amelyben össze vagyunk zárva! Beszéltem neki szilárd hitemről, és ő sem kétli többé, hogy megtaláljuk Johnt. A szegény asszony mégis mindig szomorú. Én nem kínozom kellemetlen kérdésekkel, mi minden történt azóta, amióta Len Burker arra kényszerítette, hogy vele tartson Ausztráliába. Megértem, hogy nem fedhet föl mindent előttem. Néha mégis úgy rémlik, szeretne bizonyos dolgokat elmondani. Azt kell hinnem, hogy Len Burker felügyelet alatt tartja. Ha Jane megpillantja a közelünkben, magatartása rögtön megváltozik, és görcsös lesz az arca. Nagyon félhet tőle. Nyilvánvaló, hogy a férfi teljesen hatalmában tartja, hogy egyetlen mozdulatára vele menne a világ végére is.

Jane minden látszat szerint kedveli Godfreyt. Mégis, ha a kedves gyermek odajön a kibitkához, hogy elbeszélgessen velünk, Jane szinte szólni se mer hozzá és alig felelget neki. Tekintetét másfelé fordítja, fejét lehajtja. Azt hihetné az ember, hogy rosszul érzi magát a közelében.

Ma a reggeli menetszakaszban egy hosszú, mocsaras síkságon kezdtük meg az átkelést. Itt-ott pocsolyákat is látni rajta, sós ízű, sőt sólészerű vízzel. Tom Marix úgy magyarázza nekünk, hogy a mocsarak a régi tavak utolsó maradványai, és e tavak valamikor összeköttetésben álltak a Torrens-tóval és az Eyre-tavakkal, melyekkel együtt egész tengert alkottak, és kettéosztották a kontinenst. Szerencsére a tegnapi est táborthelyen elegendő vizet vettünk az edényekbe, és a tevéink is bőségesen ittak.

Úgy látszik, több ilyen lagúnát is fogunk találni, és nemcsak a mélyen fekvő területeken, hanem néhol magasabb vidéken is.

Az egész föld nedves itt; a tevék patája nyomán ragacsos sár bukkan elő, ha a lápot borító sós réteg beszakad. Néha ez a héj erősebben ellenáll a lépéseknek, de ha hirtelen csapódik rá a láb, egész sugárban fröcsköl föl a híg iszap.

Csak nagy ügyel-bajjal tudtunk a mocsáron átvergődni, mely északnyugati irányba jó tíz mérföldre is elnyúlt.

Eddig is találkoztunk már kígyókkal, mióta Adelaide-ből útnak indultunk. Elég sok van belőlük Ausztráliában, főképpen ezeken a fákkal, cserjékkel teleszórt lapos területeken. Az őrcsapat egyik tagját meg is marta egy mérges kígyó, mely legalább három láb hosszú volt, és barna színű. A tudományos neve állítólag *Trimesurus ikaheca*. Tom Marix tüstént kiégette a sebet. Előbb egy csipet puskaport hintett a sebre, majd meggyújtotta. A sebesült fehér férfi fel se szisszent. Én tartottam a karját az operáció alatt. Hálás köszönetet mondott. Mit tehettem? Hozattam számára egy whisky-pótadagot. Talán joggal bízunk benne, hogy ez a kígyómarás most már nem okozhat nagyobb gondot.

De nagyon meg kell nézni, hová lép az ember. Még az sem jelent tökéletes védelmet a kígyóktól, ha az ember fent ül a tevé hátán. Szörnyen aggódok, hogy Godfrey el ne kövessen valami könnyelműséget. Reszketek, ha hallom a bennszülöttek kiáltásait: „vendoh”, ilyesféle az ő nyelvükön a kígyó neve.

Aznap este, rögtön azután, hogy felverték éjszakára a sátrakat, két bennszülött kísérő egy hatalmas kígyót ejtett el. Tom Marix szerint, ha igaz is, hogy az Ausztráliában bőven tenyésztő kígyók nagy része mérges kígyó, mindössze öt fajtának a mérge veszélyes az emberre. Az imént megölt kígyó körülbelül tizenkét láb hosszú lehet. A boafélék közé kell tartoznia. A bennszülöttek vacsorát szerettek volna belőle főzni. Természetesen nem emeltem kifogást.

Így fogtak hozzá:

Egy jókora lyukat ástak, és az aljára jó nagy köveket raktak, melyeket előzőleg parázstűzőn felhevítettek; a kövekre illatos, nagy leveleket szórtak. A kígyó fejét, farkát levágták, és a testet belegömbölyítették a gödörbe, rá megint falevelet és forró köveket tettek. Végül agyagos földdel borították, és jó sűrűre taposták, hogy a sült hús aromája el ne illanjon.

Végignéztem ezeket a szakácműveleteket, igaz, némi undorral, de mikor a kígyó megsült, és kiszedték az alkalmi kemencéből, meg kell adni, egész finom illata volt. Se Jane, se jómagam nem kóstoltuk meg, hiába esküdözött Tom Marix, hogy bár a kígyók fehér húsa valóban eléggé ízetlen, a máj egyike a legpompásabb ételeknek.

- A legfinomabb vadpecsenyékkel is állja a versenyt - bizonygatta -, még a császármadárral is.

- A császármadár, ó, az igen, az remek! Az aztán finom! - kiáltott felélénkülve Jos Meritt.

Kért egy kis darabot a sült májból, majd egy nagyobbacskát, végül az egészet ő ette meg. Mit mondjak? Ez az a bizonyos angol természetesség.

Zsin Gi nem hagyta magát kéretni. Igazi ínycéctvággyal elfogyasztott egy jó darab párolgó kígyópecsenyét, és rögtön jobb kedvre derült.

- Ajaj - kiáltott, némi vágyódó sóhajt is megeresztve -, néhány darab Ningpóban szedett osztrigával és egy pohárka Taocsingben szüretelt borral most igazán a Tien Cung Jüanban érezném magam!

Zsin Gi készséggel elmagyarázta kérdéseimre, hogy arról a híres teaházról van szó, mely a pekingi vaskapunál található.

Godfrey és Zach Fren leküzdötték ellenérzésüket, és egy-egy falatot megkóstoltak a kígyóból. Azt mondták, nyugodtan meg lehet enni. Én mindenesetre beértem az ő véleményükkel.

Mondanom se kell, a kísérő csapat bennszülöttei az utolsó falatig bekebelezték a kígyót. Még azt a néhány csepp zsírt se engedték veszendőbe menni, ami a kígyó testéből kiszült.

Éjszaka többször is baljóslatú üvöltés zavarta meg az álmunkat, nem is túlságosan messziről. Egy falka dingókutya ólálkodott a közelben. A dingót Ausztrália sakáljának is nevezhetnénk, mert a kutyának és a farkasnak is rokona. Bundája sárga és vörösbarna, és hosszú, dús a farka. Szerencsére a mi vadjaink megelégedtek az üvöltéssel, és nem támadtak rá a táborra. Ha nagy tömegben ránk rohannak, nagy bajban lettünk volna.

November 19. A hőség egyre kibírhatatlanabb; az itt-ott még fellelhető patakok medre szinte kőkeményre száradt. Jó mélyen bele kell a mederbe ásni, ha a víztartók feltöltéséhez még egy kis vizet akarunk belőlük kipréselni. Hamarosan már csak a valódi kutakra hagyatkozhatunk majd; patakot többé nem találunk.

Kénytelen vagyok beismerni, hogy valami megmagyarázhatatlan, szinte ösztönös ellenszenv feszül Len Burkert és Godfrey között. Meg nem szólítaná egyik a másikat. Bizonyos, hogy amennyire ez lehetséges, elkerülik egymást.

Egyszer szóba hoztam ezt Godfrey előtt.

- Nem szívleled Len Burkert? - kérdeztem tőle.

- Nem, kedves Dolly asszony - felelte -, és ne is kívánja, hogy kedveljem.

- De hát ő is az én családomhoz tartozik - magyaráztam neki. - Rokonom, Godfrey, és ha engem szeretsz...

- Ó, Mistress Dolly, önt szeretem, de őt nem bírnám soha!

Milyen titkos ok, miféle előérzet készteti ilyen szavakra az én drága Godfreyemet?

November 27. Amint ma végignéztünk az előttünk elterülő, egyhangú és hatalmas sík földön, mindenütt a spinifex tűnt a szemünkbe. Ez egy szúrós levelű fűfésesség, melyet találóan kereszteltek el tuskédisznófűnek. Óvatosan lehet csak kerülgetni a néhol öt láb magasra is felnövő csomókat, mert hegyes csúcsai felsebezhetik a tevéket. A levelek sajátos színe is elárulja már, hogy állati táplálkozásra nem alkalmas. Amíg zöld és halványsárga a fiatal hajtás, addig a tevék még hajlandók lelegelni. De erről itt most szó sincs, és a tevék csak arra vigyáznak, hogy menet közben hozzájuk ne érjenek.

Persze ilyen körülmények között kínos lassúsággal tudunk csak haladni. De meg kell vele küzdeni, hiszen még száz és száz mérföldet kell megtennünk ilyen spinifexszel ékes sivatagon. Ez a sivatag növénye, ez az egyetlen, mely Ausztrália száraz pusztáin képes eltengődni.

A hőség még mindig erősödik, árnyék már sehol sem akad. A gyalogosok különösen megszenvedik a kegyetlen forróságot. Ki hinné most közülünk, hogy öt hónappal korábbi időszakban a hőmérő higanyszála képes nulla fok alá süllyedni, ahogy Warburton ezredes is tapasztalta, és a patakok vizét egy hüvelyknél is vastagabb jégréteg borítja!

Akkor mindenütt patakok csörgedeznek, most pedig bármilyen mélyre ásunk is a medrükben, egy csepp vizet se találunk.

Tom Marix a kísérő csapat tevéen utazó tagjainak azt az utasítást adta, hogy időről időre engedjék át a nyeret a gyalogosoknak. Erre azért kerül sor, hogy lecsillapítsák a feketék lázadozását. Igen rossz néven veszem Len Burkertől, hogy ebben az ügyben ő lépett fel képviselőjükként. Nem vitás, hogy sajnálatra méltó ezeknek az embereknek a helyzete. Meztláb gyalogolni a szúrós fürengetegben, az alig elviselhető forróságban reggel is, este is - nagyon is fárasztó. De semmi esetre sem helyes Len Burkertől, hogy irigységet kelt a fehérek osztaga iránt. És olyan dolgokba avatkozik, amikhez semmi köze. Megmondtam neki, hogy meggondoltabban járjon el.

- Én csak mindnyájunk érdekében tettem, Dolly, amit tettem - védekezett.

- Szeretném, ha így volna - mondtam elég élesen.

- Az a helyes, ha a terheket egyenlően osztjuk el.

- Ennek gondját bízza csak rám, Mister Burkert - szólalt meg most Tom Marix, aki éppen beszélgetésünkre toppant oda. - Én megteszem a szükséges intézkedéseket.

Jól láttam, hogy Len Burker alig titkolt bosszúsággal távozik, sanda pillantást vetve mifelénk. Jane is észrevehette, mikor a következő pillanatban a férfi órá szegezte tekintetét. A szegény asszony tüstént elfordította a fejét.

Tom Marix megígérte, hogy ha csak tőle függ, megtesz mindent, hogy a kísérő csapat tagjainak ne legyen semmi okuk panaszra, se a fehéreknek, se a feketéknek.

December 5. A pihenők alatt sokat szenvedünk a fehér hangyák miatt. Milliós számra özönlenek el minket ezek a férgek. A finom homok felszíne alatt nem is látjuk őket, aztán egy lépés súlyától már özönlenek a felszínre.

- Elég kemény és szívós rajtam a bőr - panaszkodott Zach Fren -, igazi cápabőr, de ezek az átkozott bogarak még ezt sem vetik meg.

Valójában még a barmok bőre se elég vastag, hogy ellenálljon rágószerveik harapásának. Nem fekhettek úgy a földre, hogy azonnal el ne borítson a hangyaáradat. Csak úgy tudnánk elhárítani a hangyákat, ha a tűző napra feküdnénk, mert azt nem bírják. De ezzel csak csöbörből vödörbe esnénk.

Közülünk, úgy látszik, a kínait kínozzák legkevésbé a hangyák. Vagy oly mértékű a lustasága, hogy a fájdalmas csípések sem tudják belőle kikököteni, ezt nem tudom. De az tény, hogy míg mi ide-oda futkosunk, és felgerjedve csapkodunk magunk körül, addig ez a kivételezett Zsin Gi meg se moccan, és egy spinifexcsomó tövében elnyúlva békésen hortyog, mintha sárga bőrét még ezek az ártalmas rovarok is tiszteletben tartanák.

Meglepetésünkre Jos Meritt is igen türelmesnek mutatkozott. Bár hosszúra nyúlt alakja bő harapási felületet nyújt a támadóknak, egy szóval sem panaszkodott. Két karjával automatikusan és gépies pontossággal csapkodott, ezrével pusztítva a hangyákat, és látva a harapástól megkímélt inast, csak annyit mondott:

- Ezek a kínaiak valóban olyan lények, akiket a természet kivételes kegyébe fogadott. Zsin Gi, hallasz?

- Parancsol, Jos gazda?

- Ki kell cserélnünk a bőrünket.

- Nagyon szívesen - felelt jókedvűen a kínai -, ha ugyanakkor a rangunkat is kicseréljük.

- Ez igen, ó, ez remek! De a bőrcsere lebonyolításához valamelyikünk bőrét elsőnek kell lenyúzni, és terajtd kezdjük.

- Majd beszélhetünk az üggyről a fogyóholdnál - vágott vissza Zsin Gi.

És ismét jót alszik, egészen az ötödik keltésig, saját képes beszédje szerint, vagyis egészen addig a pillanatig, míg a karaván újra útnak indul.

December 10. A kínlódás csak akkor ér véget, mikor Tom Marix jelt ad az indulásra. Még az a szerencse, hogy a hangyák a tevék lábát nem rohamozzák meg. Már ami a gyaloglókat illeti, ők nem tudják tökéletesen lerázni a kellemetlen férgeket.

Egyébként menet közben még egy másfajta és nem kevésbé kellemetlen ellenség szüntelen rohamának vagyunk kitéve. A szúnyogoknak, melyek Ausztráliában a legfélelmesebb természeti csapások közé számíthatók. Fullánkjuk hatására a marhák, különösen az esős évszakban, mintha kóros ragályban szenvednének, lesóványodnak, tönkremennek, sokszor meg is döglenek, és nincs hatásos szer a megmentésükre.

Mi azonban sokért nem adtuk volna, ha az esős évszakban jártunk volna! Hiszen a hangyák vagy a szúnyogok kellemetlenkedése messze marad a szomjúság kínjaitól, amit az ausztráliai december hőségében kell elviselnünk. A szervezet vízhiánya végül is az összes szellemi tevékenység, minden testi erő megsemmisülését eredményezheti. A készleteink rohamosan fogynak, kis víztartályaink egyre üresebben konganak. Az utolsó patakból történt feltöltés óta a tartalmuk valami sűrű, meleg folyadék, mely a sok rázkódástól felkavarodik, és a szomjat már nem képes csillapítani. Rövidesen olyanféle állapotba kerülhetünk, mint a Vörös-tengeren a gőzhajók arab fűtői: ezek a szerencsétlenek a kazánok tűzkemencéi előtt sokszor ájultan esnek össze.

Még több izgalomra ad okot, hogy a tevék már inkább csak vonszolják magukat az eddig megszokott könnyed léptű menetelés helyett. Nyakukat mereven kinyújtják a messzi szemhatár felé, ahol a végtelen és sivár pusztaságon sehol semmi változatosság, sehol egy enyhe dombhajlat. Csak a távolba vesző sivatag, rajta a kiégett tüskés fű, mely mélyre hatoló gyökereivel még itt a homokon is megél. Sehol egy fa, sehol egy jel, mely a közelben kutat vagy forrást jelezne számunkra.

December 16. Ma a két szakaszt egybevéve se tudott a karaván kilenc mérföldet megtenni. Egyébként azt már napok óta észrevettem, hogy menetátlagunk nem lekicsinyelhető mértékben csökken. Bár az állatok egészségesek, csak bágyadt léptekkel tudnak haladni, közülük is főként a málhás állatok.

Tom Marix nagyon mérges lett, mikor észrevette, hogy az emberek egyszer csak megállnak, még mielőtt ő engedélyt adott volna a pihenésre. Odaléptetett a málhás tevékhez, végigvert rajtuk az ostorával, de az ostorsuhogtatás végül is nem sok hatást ért el ezeknél a cserzett bőrű állatoknál.

Ezt látva Jos Meritt így szólt a maga rendíthetetlen egykedvűségével:

- Úgy van, ó, ez igen! Nagyon helyes, Mister Marix! De hadd adjak önnek egy jó tanácsot: nem a tevéken kellene végigverni, hanem a hajcsárokon!

Tom Marixnek bizonyára nem esett volna nehezére erre az álláspontra helyezkedni, ha én közbe nem lépek és le nem csendesítem. Okosabb, ha az embereket elcsigázó viszontagságokat legalább nem tetézzük kegyetlen bánásmóddal. Végül néhányan még megszöknek. Nagyon tartok tőle, hogy ez is bekövetkezhet, különösen ha az őrszemélyzet bennszülött tagjaiban fogamzik meg ez a vágy. Tom Marix újra és újra igyekszik engem e tekintetben megnyugtatni.

December 17-27. Ilyen körülmények között kell az utazást folytatnunk.

A hét első felében kissé megváltozott az időjárás, nevezetesen élénk szellő kezdett fújdogni. Nagy, kerek felhők bodrozódtak észak felé az égbolton. Mintha hatalmas bombák sorakoztak volna egymás mellé, melyeknek csak egy szikra kell, és felrobbannak.

Az egyik napon, huszonharmadikán a szikra kipattant, és hatalmas villám cikázott végig az égen. Majd sűrűn és szokatlan erővel kezdtek csapkodni a vakító villanások, de nem követte őket az a hosszú, tompa moraj, mely dombos vidéken a sokszoros visszhangból származik. Ugyanakkor olyan heves lökésekkel támadt fel a szél, hogy nem tudtuk magunkat ellenében fenntartani a tevék hátán. Le kellett szállni, sőt gyorsan a földre kuporodni. Tom Marix és Len Burker csak nagy ügyel-bajjal tudta megvédeni a kibitkát a szélrohamokkal szemben. Gondolni sem lehetett arra, hogy ilyen viharban táborot verjünk, felállítsuk a sátrakat a spinifex-

csomók között. A szél egy pillanat alatt szétszórta volna minden holminkat, sőt szétszaggatta, használhatatlanná tette volna.

- Semmi az egész - mondta Zach Fren kezeit dörzsölgetve. - Egy ilyen viharnek egykettőre vége.

- Éljen a vihar, ha esőt is hoz! - kiáltott Godfrey.

Igaza volt Godfreynek, a mi jelszavunk mostanában: vizet, vizet! De megjön-e az eső? Ez volt a legfőbb kérdés.

Igen, kizárólag ez a fontos, mert számunkra most egy bőséges eső az égi mannahullással érne föl a sivatagban. Sajnos a levegő annyira száraz volt - amire a villámlások rendkívüli rövidségéből lehetett következtetni -, hogy nem kényszerítette a távoli felhők páratartalmát eső formájában kicsapódni. Pedig nemigen tudtunk volna ennél hevesebb vihart elképzelni, olyan fülsiketítő mennydörgéssel csapkodtak a mennykövek.

Most magam is megfigyeltem, amit egyszer már hallottam, hogy miként viselkednek egy égháborúban az ausztráliai bennszülöttek. Nem félnek a villámcsapástól, a szemüket se hunyják be a villámlások elől, nem rémíti el őket a mennykövek vakító fénye. Inkább örömkialtásban törtek ki a kísérő csapat bennszülött tagjai. Semmiféle hatással nem volt rájuk, pedig ezt a legtöbb élőlény megérzi, a levegőt telítő villamosság, még azokban a pillanatokban sem, mikor a legerősebben jelentkezett a meghasadt felhő közt a tűzben lángoló égbolton.

Ezeknek a vadon élő embereknek határozottan érzékletlenebb az idegrendszerük. Bár lehetséges, hogy csak a felhőkben rejtőzködő vízözönt üdvözölték ilyen lelkesen. A várakozás nekünk Tantalosz kínjainak tűnt minden kegyetlenségével együtt.

- Mistress Dolly, ó, Mistress Dolly - szólt hozzám Godfrey -, ott van a sok víz a fejünk felett, tiszta, jó víz, az égbolt vize, de a villámok hiába szaggatják meg a felhőket, egy csepp sem esik.

- Légy türelemmel, gyermekem - válaszoltam neki -, még ne mondjunk le róla.

- Úgy is van - mondta Zach Fren -, a felhők sűrűsödnek, és egyre alacsonyabban szállnak. Ó, csak a szél csillapodna egy kissé, a nagy égháború helyébe rögtön egy kiadós felhőszakadás lépne.

Bizony, éppen attól kellett tartanunk, hogy a heves szél az összetornyosult felhőket elragadja dél felé, és minékünk egy csepp sem jut.

Délután három óra felé az északi szemhatár tisztulni kezdett. Úgy tűnt, hogy hamarosan vége a viharnek. Ez aztán a keserves csalódás!

- Ez az, ó, ez igen!

Jos Meritt eresztette meg szokásos mondókáját. De ez a helyeslésképe sosem volt indokoltabb. Ahogy a mi angolunk kinyújtotta karjait, felfelé fordított tenyerével megállapította, hogy néhány kövér esőcsepp hullott reá.

Most már nem váratott magára a felhőszakadás. Jó szorosan magunkra kellett teríteni a gumiköpenyeket. De ugyanakkor pillanatnyi késedelem nélkül az összes víztartó edényt kitettük a földre, hogy a jötevé zápor vizét befogadják. Sőt mindenféle vásznat, kendőt, takarót is szétterítettünk, azzal a céllal, hogy ha átítatódtak, kicsavarjuk belőlük a vizet, ami az állatok itatására felhasználható.

A tevék most helyben is enyhíthették kínzó szomjúságukat. A spinifexcsomók között egy pillanat alatt kis erecskék és tócsák keletkeztek. A síkság mintha hamarosan mocsárrá akarna válni. Volt itt víz most bőven mindenkinek. Igyekeztünk is magunkat ennél a csodaforrásnál felüdíteni, mielőtt a kiégett föld spongyaként magába szívja, vagy a lassan újra felbukkanó nap az utolsó cseppig fel nem szippantja.

Ily módon néhány napra biztosítva volt a vízkészlet. Újra lehetővé vált, hogy a testileg-lelkileg felüdült emberekkel és a lábukon újra biztosan álló állatokkal megtegyük a minden napra tervezett, szokásos útszakaszt. A tartályok színültig telve voltak. Mindent, ami vízhatlan volt, felhasználtunk vízesedénynek. A tevék sem mulasztották el a természet által nekik adományozott belső tartályokat feltölteni, melyben hosszabb időre elegendő vizet tudnak maguknak tartalékolni. Képzeljük csak el, ez a belső tömlő mintegy tizenöt gallont, azaz körülbelül hatvanhét litert képes befogadni.

Sajnos nagyon ritkák ezek a zivatarok, melyek felüdíthetnék az ausztrál kontinens nagy síkságait, legalábbis az évnek ebben a szakában, amikor a nyári hőség a csúcspontján van. Minekünk megadatott ez a véletlen szerencse, de dőreség volna továbbakra is számítani. A vihar alig három óra hosszat tartott. A sivatagi patakok kiszáradt medre pillanatok alatt elnyeli az égből jött vizet. A kutak talán bőségesebb tartalékhoz jutottak, és akkor lennének igazán szerencsések, ha a zivatar nemcsak helyi jellegű lett volna. Abban reménykedünk, hogy több száz mérföldes körzetben frissítette meg a végtelen ausztrál sivatagot.

December 29. Ezek után folytattuk az utazást, erősen megközelítve Warburton ezredes útvonalát. Különösebb események nélkül értünk be Waterloo Springbe, a Liebig-hegytől mintegy száznegyven mérföldnyire fekvő telepre. Itt érintette expedíciónk a százhuszonhatodik délkört, ahogy Tom Marix és Godfrey a térképről megállapította. Átléptük tehát a határt, melyet egy délről északra húzott nyílegyenes vonal képvisel, a határt a szomszédos tartományok és a kontinensnek azon óriási területe között, mely a Nyugat-Ausztrália nevet viseli.

X. MÉG NÉHÁNY NAPLÓRÉSZLET

Waterloo Spring nem mezőváros, még csak falu sem. Néhány bennszülöttkunyhó, pillanatnyilag az is üresen, semmi több. A vándor törzsek csak az esős évszakban tanyáznak itt, mikor van víz a patakokban; anélkül nem tudnának megélni. Waterloo telep egyáltalán nem igazolta a nevéhez ragasztott Spring szót, mely minden sivatagi település nevében szerepel, és forrást jelent. Egyetlen forrás se fakadt itt. Ahogy már elmondtuk, azokat a Szaharában található, fákkal körülvett, friss vízzel áztatott zöldellő oázisokat hiába is keresnénk az ausztráliai sivatagok belsejében.

Ilyesféle bejegyzést találhatunk Mrs. Branican naplójában, melyből alább még néhány további részletet is közlünk. Talán a legrészletezőbb leírásnál is jobban bemutatják a tájat, és teljes szörnyűségükben érzékeltetik mindazt a szenvedést, melyet az ide behatoló embereknek el kell viselniök.

December 30. Két teljes napi pihenőt kellett tartanunk Waterloo Springben. Az idővesztés nagyon fáj nekem, különösen ha arra gondolok, milyen nagy távolság választ el még bennünket a Fitzroy folyó völgyétől. És ki tudja, az indák törzsét nem kell-e majd még valahol messze azon is túl keresnünk? Ó, milyen élete lehetett szegény Johnnak attól a naptól fogva, hogy Harry Felton megszökött? Vajon nem rajta torolták-e meg a bennszülöttek társa szökését? De nem szabad efféléken tépelődnöm; belehalnék, ha a legrosszabbra kellene gondolnom.

Zach Fren igyekszik megnyugtatni.

- Ha ezek az indák - fejtegette - annyi éven át foglyokként őrizték John kapitányt és Harry Feltont, ez csak azt jelentheti, hogy hasznot akarnak húzni az életben tartásukból. Harry Felton is ezt próbálta velünk megértetni, kedves asszonyom. A bennszülöttek rájöttek, hogy a kapitány egy nagy értéket képviselő fehér főnök, és türelmesen várnak, míg eljön az alkalom, hogy a jelentőségének megfelelő váltságdíjat megkapják érte. Az én megítélésem szerint a fogolytárs szökése miatt nem rosszabbodott John kapitány helyzete.

Bár a próféta szólna belőle!

December 31. A mai napon véget ért az 1889-es esztendő. Tizenöt éve már, hogy a *Franklin* elindult San Diego kikötőjéből. Tizenöt éve! Karavánunk pedig csak négy hónapja és öt napja indult útnak Adelaide-ből. Vajon az új esztendő, melyet itt a sivatagban kezdünk meg, hogyan fog számunkra végződni?

Január 1. A karaván tagjai nem mulasztottak el újévi jókívánságaikkal felkeresni. Az én drága Jane-em lelke legmélyéig elérzékenyülten megölelt és megcsókolt, és én hosszan, szorosán átöleltem. Zach Fren és Tom Marix szívélyes kézszorítással üdvözölt. Tudom, hogy mindketten olyan jó barátaim, akik az életüket is készek volnának feláldozni. A többiek is mind odagyültek, és elmondták szívélyes jókívánságaikat. Azt írom, hogy mindnyájan, pedig a kíséret bennszülött tagjait nem számíthatom ide. Elégedetlenségük már nem egy ízben nyilvánvalóvá vált. Világosan látom, hogy Tom Marix már csak nagy erőfeszítéssel tudja őket kordában tartani.

Len Burker a megszokott ridegséggel szólt hozzám, de kifejezte azt a meggyőződését, hogy vállalkozásunk sikerrel jár majd. Nincs benne kétség, hogy célhoz érünk. Mégis fel kell vetnie, hogy helyes-e a Fitzroy folyó felé venni az útirányt. Az ő véleménye szerint az indák nomád törzsei inkább a Queenslanddel határos vidéken találhatók, tehát a kontinens keleti részén. Igaz, azt ő is tudja, hogy arra a helyre törekszünk eljutni, ahol Harry Felton utoljára volt együtt a kapitánnyal. De ki állíthatja biztonsággal, hogy azóta az indák nem vándoroltak el más vidékre?

Mindezt olyan modorban adta elő, hogy egy csepp bizalmat sem tudott kiváltani. Egy olyan ember beszédmodorában, aki nem néz szemünkbe, míg velünk beszél.

Talán Godfrey figyelmessége hatott meg legjobban. Egy kis csokrot állított össze a spinifex tövében itt-ott kibújó vadvirágokból. Olyan kedvesen nyújtotta felém, oly szerető szavakkal köszöntött, hogy könnyek szöktek a szemembe. Ó, hogy a szívemre szorítottam az én Godfreyt, ó, milyen szeretettel viszonzta a csókjaimat! Mért is nem tudok szabadulni attól a gondolattól, hogy az én kis Wat fiam most éppen ekkora volna, és hogy bizonyára éppen ilyen jó fiú lenne!

Jane ott állt mellettem. Nagyon meg volt illetődve, és szinte elsápadt, ahogy Godfreyt nézte. Már azt hittem, mindjárt elalél. De összeszedte magát, és odasiető férje elvezette. Nem is mertem tartóztatni.

Délután négy órakor kissé borult időben indultunk újra útnak. A hőség most elviselhetőbb volt. A hátas és málhás tevék egy fokkal pihentebbek voltak, és jó iramban nekiindultak. Kissé még mérsékelni is kellett őket, hogy a gyalogosok ne szakadjanak le.

Január 15. Néhány napon át nem csökkent a menet irama. Két-három alkalommal bőséges záport is megértünk. Nem kellett szomjaznunk, és a készleteinket is feltölthettük. A sivatagi utazáson ez a legsúlyosabb kérdés, néha a legfenyegetőbb kérdés: a víz. Egy pillanatra sem szabad elhanyagolni. Nyilvánvaló, hogy útvonalunkon alig akad kút. Ezt már Warburton ezredes kénytelen volt tapasztalni a maga útja alkalmával, mely végül is a Tasmanföld nyugati partvidékén ért véget.

Most már csak a készleteinkre hagyatkozhatunk. Vadászsákmányra itt már nem lehet számítani. Ezen a sivár pusztaságon nem marad meg semmiféle vad. Legfeljebb egy-egy galambcsapat tűnik fel, de megközelíteni nem lehet őket. Hosszú repülőútjuk közben megpihennek a spinifexnyalábok tövében, mert a szárnyuk kimerült. - De élelmezésünk így is több hónapra biztosítva van, e tekintetben nem kell nyugtalankodnom. Zach Fren a legnagyobb alaposággal ügyel arra, hogy szabályosan, pontosan kerüljön kiosztásra mindenféle étel, a konzervek, a tea, a kenyér, a kávé. Mi is csak a közös adagokban részesülünk. Senkivel nincs kivételezés. A kísérő csapat bennszülöttei nem panaszkodhatnak, hogy bárkinek jobb volna az ellátása, mint az övék.

Itt-ott néha verebek röppennek fel; ki tudja, honnan tévedtek ide? De vadászni rájuk nem érné meg a fáradságot.

Még mindig milliószámra nyüzsögnek köröttünk a fehér hangyák, ami sok kínlódást okoz a pihenőórák alatt. Viszont ahhoz túl száraz ez a vidék, hogy szúnyogok is keserítsék az életünket. Tom Marix azt mondja, hogy majd a nedvesebb vidéken ismét viszontlátjuk őket. Annyi baj legyen, a csípéseket még mindig könnyebb lesz elviselni. A vízért még az se túlságosan nagy ár, hogy közelében szúnyog terem.

Január 23. Megérkeztünk Mary Springbe, kilencven mérföldnyire Waterloo Springtől.

Néhány árva, satnya fa szomorkodik itt. Magános eukaliptuszok, melyek az utolsó csepp nedvességet is felszívják a talajból, mégis félig ki vannak száradva.

- Úgy lógatják leveleiket - mondta Godfrey -, mint a szomjas kutya a nyelvét.

Nagyon találó a hasonlat.

Meg kell állapítanom, hogy ez a szenvedélyes és bátor fiú nem vesztett semmit a fiatalságra jellemző élnkségből. Egészsége most is tökéletes, pedig nagyon féltettem, hiszen éppen abban a korban jár, mikor az ifjú felserdül. És az a hihetetlen hasonlatosság újra és újra megzavar! Ugyanaz a tekintet, ahogy rám pillant, ugyanaz a hangsúly, ahogy hozzám beszél. Azok a fordulatok is, melyeket beszéd közben használ, szüntelenül a drága Johnra emlékeztetnek. Egy alkalommal szóba hoztam Len Burker előtt ezt a sajátosságot.

- Ugyan, Dolly - felelt nekem -, ez csak a maga képzelődése. Meg kell mondanom, én képtelen vagyok bármilyen hasonlóságot is felfedezni. Azt hiszem, ez csak a maga fantáziájában létezik. De nincs ennek semmi jelentősége, és ha maga emiatt törődik annyit ezzel a fiúval...

- Nem, Len - vágtam szavába -, ha annyira vonzódok Godfreyhez, ez amiatt van, mert tapasztalhattam, mennyire lelkesedik mindazért, ami az én számomra az élet egyetlen értelmét jelenti, John felkutatásáért és megmentéséért. Könyörgött, hogy hozzam magammal, és mint-hogy szíven ütött állhatatossága, beleegyeztem. Aztán pedig ő is az én San Diegó-i kicsinyeim közül való, egyike azoknak a szegény kis árváknak, akik ott nevelkedtek a Wat Házában. Godfrey olyan, mintha az én szegény kis Wat fiának a testvére volna.

- Értem... ezt értem, Dolly - válaszolt kissé hebegve Len Burker. - Bizonyos fokig megértem önt. Adja az ég, ne kelljen később majd megbánnia, hogy inkább szívének érzéseire, mint józan eszére hallgatott.

- Nagyon rosszul esik nekem, hogy ilyeneket mond, Len Burker - mondtam kissé bosszúsan. - Ezek a megjegyzések fájnak nekem. Mi kivetnivalót talál Godfreyben?

- Ó, semmit, legalábbis most még semmit. De ki tudja, majd később, majd egyszer talán megpróbálkozik visszaélni az ön iránta tanúsított rendkívüli szeretetével. Végül is csak egy talált gyerek, senki se tudja, honnét származik, milyen vér folyik az ereiben...

Az csak derék és tisztességes emberek vére lehet - kiáltottam fel -, azért én kezeskedem! A *Brisbane* fedélzetén mindenki megbecsülte, bajtársai ugyanúgy, mint felettesei. A kapitány maga mondta nekem, hogy Godfrey sohasem adott okot egyetlen szemrehányásra sem. Zach Fren, aki elég jól átlát a dolgokon, ő is sokra tartja, nemcsak én. Megmondaná nekem, Len Burker, miért nem szíveli ezt a fiút?

- Hogy én, Dolly? Se nem szeretem, se nem utálom. Nekem teljesen közömbös, semmi több. Én nem szoktam senkit az első szóra megajándékozni a barátságommal. Az én legfőbb gondom John, az, hogy meg kell szabadítani a bennszülöttek kezéből.

Ha Len Burker ezzel ki akart engem oktatni, nem vehetem magamra; ez álnok okoskodás. Nem gondolok kevesebbet a férjemre e miatt a gyerek miatt, sőt csak örömmel tölt el, hogy Godfrey szívvel-lélekkel együtt harcol velem. Teljesen bizonyos vagyok abban, hogy John helyeselni fogja mindazt, amit a fiúért teszek, és amit ezután teszek még sorsának biztosítása érdekében.

Mikor Jane-nek elmeséltem, hogyan folyt le ez a beszélgetés, a szegény asszony lehajtotta a fejét, és egy szót sem szólt.

Ezentúl inkább hagyom is annyiban. Jane nem mer, képtelen férjével szemben állást foglalni. Én megértem tartózkodását, ő ezt kötelességének tartja.

Január 29. Egy kis tó, inkább tavacska partjaihoz érkeztünk, melyről Tom Marix úgy véli, hogy az úgynevezett White Lake. A „fehér tó” nevet igazolni látszik, mert az elpárolgott víz helyét vastag sóréteg foglalja el a medence fenekén. Ez is annak a belső tengernek a maradványai közé tartozhat, amely valamikor Ausztráliát két nagy szigetre osztotta.

Zach Fren itt kiegészítette sókészleteinket; mi jobban örültünk volna, ha iható vizet találunk.

Ezen a környéken rengeteg patkány él, természetesen kisebb, mint a házi patkány. Ugyancsak sok gondot okoz ellenük védekezni. Annyira falánkok ezek az állatok, hogy mindent összerágcsálnak, amit csak szabadon hagy az ember.

A bennszülöttek egyébként úgy találták, hogy nem megvetendő a pecsenyék. Néhány tucat patkányt összefogdostak, megnyúzták, megsütötték, és nagy lakomát csaptak a nem nagyon vonzó patkányhúsból. Nekünk nagyon rosszul kellene állnunk élelmiszer dolgában, hogy erre a táplálékra ráfanyalodjunk. Ne adja a sors, hogy idáig jussunk!

Most már annak a sivatagnak a széléhez érkeztünk, melyet Nagy-homoksivatagnak neveztek el.

Az utolsó húsz mérföldön a talajfelszín szemmel láthatólag megváltozott. A spinifexcsomók megritkultak, sőt eltűntek. A talaj itt annyira száraz lehet, hogy még ezt a teljesen igénytelen növényzetet sem képes táplálni. Ezt mindnyájan könnyen megértjük, ha végigtekintünk a hatalmas pusztaságon, melyen a vörös homok hullámszerű domborokat alkot, melyen már nyoma sincs egyetlen patakmedernek se. Csak arra gondolhatunk, hogy ezen a napégette tájon soha sincs eső, még a téli időszakban sem.

Megpillantva ezt a siralmas kopárságot, a félelmetes száraz homokot, kivétel nélkül mindegyikünket baljós előérzetek töltenek el. Tom Marix megmutatta a térképen a vigasztalan sivatagi térséget: az egész egyetlen fehér folt, melyet csak Giles és Gibson bejelölt útvonala barázdál. Északabbra, Warburton ezredes útvonalán látszik, mennyi kitérőt kellett tennie, míg kutakat keresett szerteszét. Azon a ponton betegedtek meg kiéhezett emberei, és erejük végéhez értek. Amott tizedelődtek meg az állatok, amott pedig meghalt a fia. Tulajdonképpen nem is volna szabad feljegyzéseit elolvasni, ha a nyomában akarunk haladni. Még a legbátrabb ember is visszariadna. Pedig én végigolvastam, és újra meg újra elolvasom. Én nem engedem, hogy úrrá legyen rajtam a félelem. Amivel ez az utazó szembenézett, hogy felkutassa az ausztrál kontinens még ismeretlen vidékeit, azzal én is szembeállok, mert Johnt akarom megtalálni. Ez az egy cél lebeg előttem, és nem is nyugszom, míg el nem érem.

Február 3. Öt nap óta kénytelenek vagyunk csökkenteni a naponta megtett útszakaszt. Elkeserítő! A karavánt a talaj egyenetlensége ugyanis nagyon feltartja; nem lehet itt egyenes vonalban haladni. A felszín igen tagozott, hol kapaszkodni kell, hol lejtőn lefelé menni, néha ugyancsak meredek kaptatókon. Másutt homokfűvások állnak szerteszét; a tevéknek ezeket kell kerülgetniök, mert felmászni rájuk lehetetlen. Vannak olyan homokdombok, melyek száz láb magasra emelkednek, közöttük pedig csak hat-hétszáz láb a távolság. A gyalogosok besüppednek a homokba; a menetelés egész kínszenvedéssé válik.

Borzasztó a hőség. El nem tudtuk volna képzelni, hogy a nap sugarai ilyen erővel fognak ránk nyilazni. Szinte úgy érezzük, ezer tüzes lángnyelv éget bennünket. Jane és én magam alig bírunk a kibitka függőnyei alatt megmaradni. És mit szenvedhetnek a többiek a reggeli és délutáni útszakaszokon! Zach Fren is, minden edzettsége ellenére, nagyon megpróbálták ezek a viszontagságok. Ő persze nem panaszkodik; ez az önfeláldozó barát, aki oly nagy részt vállalt az én sorsomból, még jó kedélyét is igyekszik megőrizni.

Jos Meritt csendes elszántsággal tűri a fáradalmakat; szinte megirigyeljük, ahogy túlteszi magát a nélkülözéseken. Zsin Gi már nem olyan türelmes, de hiába siránkozik, gazdáját ezzel nem hatja meg. És ha az ember arra gondol, hogy ez a furcsa angol csak azért vállalja ezeket az embertelen szenvedéseket, hogy megszerezzen egy kalapot!

- Úgy van, ó, ez aztán igen! - mondja, mikor az ember ezt megemlíti előtte. - De micsoda kalapritkaságról van szó!

- Valami ócska bohócsapkáról - morogja maga elé Zach Fren, és lemondóan legyint.

- Egy ócska rongycafatról - súgja oda neki Zsin Gi -, amit még bocskornak se hordana el már senki.

Nappal, reggel nyolc és délután négy óra között egy lépést sem bírna senki tenni. Válogatás nélkül letáborozunk, legfeljebb néhány sátorlapot húzunk fel. A kísérő csapatbeliek ledőlnek rögtön ott, ahol egy kis helyet találnak a tevék árnyékában. A legriasztóbb viszont az, hogy erősen fogytán van a vizünk. Mi lesz, ha csak kiszáradt kutakat találunk? Tudom, hogy Tom Marix is nyugtalankodik emiatt, bár előttem megpróbálja aggodalmait eltitkolni. Pedig jobban tenné, ha előlem nem titkolna semmit. Én képes vagyok mindent tudomásul venni, és mégsem esem kétségbe.

Február 13. Tizenegy nap telt el, és mindössze egy kétórás záport kaptunk ez idő alatt. Alig tudunk vizet fogni a tartályokba, alig jutott innivaló a szomjas embereknek, és a tevék is alig tudták magukat kissé megszívni. Így érkeztünk meg Emily Springbe, és ott is teljesen kiszáradt kutat találtunk. Az állatok végsőkig vannak csigázva. Jos Meritt már azt se tudja, milyen eszközzel próbálja hátastevését továbbmenésre nógatni. Meg nem üti, hanem inkább a lelkére próbál beszélni. Hallottam, ahogy így szólt hozzá:

- Nos, ha szenvedsz is, de legalább nem bánt senki, te szegény állat!

A szegény állat nem nagyon látszik elérteni ezt a finom különbségtevést.

Útnak indulunk ismét, de szívünk teli aggodalommal.

Két teve beteg lett. Alig vonszolják magukat, nem tudnak továbbjönni. Az egyikükről, egy málhás állatról át kellett raknunk az élelmiszert egy nyerges tevére, melyről a fehér őrszemet földre kellett parancsolni.

Még örülnünk kell, hogy Tom Marix hím tevéje eddig nemigen vesztett erejéből. Nélküle a többiek, elsősorban a nőstények elkóborolnának, és mi képtelenek volnánk őket visszafogni.

A betegség által tönkretett tevéknek meg kell adni a kegyelemdöfést. Sokkal embertelenebb volna magukra hagyni őket, míg hosszú kínlódás után belepusztulnak az éhezésbe és szomjúságba, mint egy golyóval véget vetni szenvedéseiknek.

A karaván megy tovább, egy homokdombot kell éppen megkerülnünk. Két lövés dördül el. Aztán csatlakozik hozzánk Tom Marix, és együtt haladunk tovább.

Ennél sokkal aggasztóbb, hogy két emberünk egészségi állapota is rosszra fordult. Magas láz tört ki rajtuk, és úgy kell beléjük tömni a kínines orvosságot, mely szerencsére bőven található hordozható kis gyógyszerárunkban. Viszont gyötrő szomjúság is kínozta őket, és vízkészletünk már nagyon lepadt, pedig semmi jel nem mutat arra, hogy a közelben kút volna található.

A két beteget felfektették egy-egy teve hátára; csapattársaik gyalog vezetik a tevéket. A beteg embereket nem szabad elhagyni, ahogy a beteg állatokkal voltunk kénytelenek bánni. Minden lehetséges gondoskodással el kell őket látnunk, ez a legelemibb kötelesség, és nem is terhel mulasztás minket. De a könyörtelen hőség lassanként elemésztí az erejüket.

Tom Marix hozzá van edzve a sivatag megpróbáltatásaihoz, gyakran volt szükség szakértelmére, amikor rendőrtársai ápolásra szorultak, de most ő is tehetetlennek érzi magát. Víz, csak a víz! Ezért könyörgünk a felhőknek, hiszen a föld nem képes minket vízzel ellátni.

Leginkább még a bennszülött kísérők tudnak dacolni a fáradsalmakkal; ők a rendkívüli hőséget is különösebb szenvedés nélkül képesek elviselni.

Ennek ellenére, bár kevésbé vannak kimerülve, napról napra nő közöttük az elégedetlenség. Tom Marix hiába próbálja csillapítani őket. A lehangosabbak félrevonulnak a pihenő óráiban, vitatkoznak, tüzelik egymást, és lassan érezhetővé válik a közeli lázadás előszele.

21-én napközben egyhangúlag kijelentették, hogy nem hajlandók továbbra is velünk tartani északnyugati irányba, mert víz nélkül mindnyájan elpusztulnak. A megokolás, sajnos, nagyrészt jogos. Egy fél nap óta egyetlen csepp víz sincs már a hordókban. Kénytelenek vagyunk alkoholos italokat fogyasztani, és ennek az a gyászos következménye, hogy hamar a fejekbe száll.

Személyesen kellett felvennem a harcot a bennszülöttekkel, akik megmakacsolták magukat. Valahogy meg kellett velük értetni, hogy ha a jelenlegi körülmények között itt maradnak, ezzel nem tudnak véget vetni a fenyegető megpróbáltatásoknak.

- Éppen ezért mi azt akarjuk - szölt egyikük -, hogy induljunk visszafelé.

- Vissza? És meddig?

- Egészen Mary Springbe.

- Jól tudják maguk is - mondtam -, hogy Mary Springben sincs víz.

- Mary Springben nincs - vágott vissza nekem a bennszülött -, de tőle északra, a Wilson-hegy felé, a Sturt folyó közelében van.

Ránéztem Tom Marixre. Elővette a Nagy-homoksivatag környékéről készült részletes térképet, és nézegetni kezdte. Valóban, Mary Springtől északra egy elég bővizű folyó található, mely talán még most sincs teljesen kiszáradva. De honnét tud ez a bennszülött a távoli folyó létezéséről? Rögtön meg is kérdeztem tőle. Először csak hebegett, végül megmondta, hogy Len Burker beszélt nekik erről. És tőle ered az a terv is, hogy visszafelé a Sturt folyóhoz kell menni.

Mérgesebb nem is lehetnék. Len Burker képes volt ekkora meggondolatlanságot elkövetni - ha valóban csak meggondolatlanság volt -, és a csapat egy részét visszafordulásra ösztönözni. Ebből nemcsak tetemes idővesztés származna, hanem lényegesen módosulna útvonalunk is, és még messzebb kerülnénk a Fitzroy folyótól.

Véleményemet határozottan a szemébe vágтам.

- De hát mit akar, Dolly? - felelte. - Még mindig jobb vállalni a késedelmet és a kerülő utat, mint makacsul megmaradni azon az útvonalon, ahol nincsenek kutak.
- De az nem vitás, Mister Burker - támadt rá dühösen Zach Fren is -, hogy elsősorban Mrs. Branicannel kellett volna észrevételeit közölni, és nem a bennszülöttekkel.
- Ön annyira fellázítja a feketéket - szolt most Tom Marix -, hogy nekem már nem is engedelmeskednek. Talán ön a parancsnokuk, Mister Burker, vagy én?
- Megjegyzéseit kissé tiszteletlennek kell minősítenem, Tom Marix - felelt Len Burker.
- Tiszteletlenek vagy sem, de illenek az ön viselkedésére, uram, és jól teszi, ha ezentúl ehhez tartja magát!
- Itt senki nem parancsolhat nekem, legfeljebb Mistress Branican!
- Pedig így kell lenni, Len Burker - mondtam ekkor. - Ezentúl bármi kifogásolnivalója van, kizárólag nekem mondja el, ne az embereknek.
- Mistress Branican - jelentkezett most Godfrey -, ne menjek előre kutat keresni? Egészen biztos fogok találni.
- Kiszáradt kutat, azt igen - morogta Len Burker, miközben élénken fintorogva elkullogott.

Könnyen el tudom képzelni, mit érezhetett Jane, aki végighallgatta a szóváltást. Férjének a magatartása rendkívül sokat ártott a karaván személyzeténél kívánatos egységes hangulatnak, és még komoly veszélybe sodorhat mindnyájunkat. Most is hosszasan kellett Tom Marix oldalán csatáznom a bennszülöttekkel, hogy lemondjanak visszatérési szándékukról. Végül nagy nehezen belementek, de kijelentették, hogy ha két napon belül nem találunk kutat, visszamennek Mary Springbe, hogy onnét a Sturt folyóhoz jussanak.

Február 23. Ó, milyen kimondhatatlan szenvedések vártak ránk a következő két napon! Két betegünk állapota tovább rosszabbodott. Újabb három tevénk zuhant a földre, és többé nem is tudott felkelni. Fejük a homokra simult, oldaluk felpuffadt, meg se tudtak mozdulni. Végül le kellett löni őket. Két háts- és egy málhás állatot veszítettünk. Most már négy fehér kísérő kénytelen gyalog folytatni az utat, pedig a nyereghez szokott embereket a szokásosnál is jobban megviseli a gyaloglás.

Sehol egy emberi lény itt a Nagy-homoksivatagban. Még egy Tasmanföld környéki bennszülött se mutatkozik, pedig talán eligazíthatna bennünket a kutak tekintetében. Errefelé természetesen némileg eltértünk már Warburton ezredes útvonalától, az ezredes ugyanis egyvégtében nem ment előre ilyen hosszú szakaszokban, minthogy vízkészletét sűrűn meg kellett újítania. Az igaz, hogy a félig kiszáradt kutakban gyakran csak valami sűrű és meleg lét talált, alig volt alkalmas ivásra. Milyen boldogok volnánk most ezzel is!

Végül a mai napon, a reggeli menetelés után csillapíthattuk a szomjúságunkat. Godfrey fedezett fel kutat a közelben.

Már a huszonharmadiki nap hajnalán a karaván elé lovagolt néhány mérföldnyire. Két óra múlva látjuk, hogy vágatva közeledik.

- Van kút! Ott egy kút! - kiáltott messziről, hogy éppen csak meghallottuk.

A kiáltásra mindenki feléledt. A tevék azonnal feltápáskodtak. Úgy látszik, Godfrey hátastevéje, ahogy közelebb jöttek, meg tudta értetni a többiekkel: Vízet kaptok, közel a víz!

Egy órával később a karaván már a száraz ágakkal kornyadozó facsoport alatt állott, melynek árnyékában ott csillogott a kút vize. Szerencsére e fák nem eukaliptuszok voltak, mert azok már az utolsó cseppig felszívták volna a vizet.

Az is igaz, hogy az Ausztrália sivatagi földjein lapuló néhány kút vizét egy nagyobb csapat azonnal kimerítené. Alig van bennük víz, és azt is a homok alól kell kimerni. Ehhez azt is tudnunk kell, hogy e kutakat nem emberi kéz hozza létre; tulajdonképpen csak természetes gödrök, melyek a téli esőzések idején telnek meg vízzel. Nem nagyobb a mélységük öt-hat lábnál, de ennyi elég ahhoz, hogy védelmet nyújtson a nap heve ellen, a víznek ne kelljen elpárolognia, és nagyrészt megmaradjon a tartós nyári forráság idején is.

Néha nem is jelzik fák a síkság felszínén a vízlelőhelyet, és könnyen elhaladhat mellette valaki, anélkül hogy észrevenné. Tehát nagyon gondosan kell a terepet felderíteni, ezt ajánlja, méghozzá teljes joggal Warburton ezredes. Erre mi is különös gonddal ügyelünk.

De Godfrey most nem panaszkodhatott a szerencséjére. A kút, mely körül délelőtt tizenegy órákor már ott álltak a mi sátraink, elegendő vízzel rendelkezett ahhoz, hogy a tevék is teleigyak magukat, és mi is megtölthessük a tartályokat. Minthogy a homok megszűrte a szennyeződést, a víz kristálytiszt volt, sőt üdén friss is, mert az üreg egy magas homokdomb tövében nyílt, és nem érte közvetlen napsugárzás.

Mindnyájan a legnagyobb élvezettel ittunk a bővizű ciszternából. Az embereknek nem ártott egy kis figyelmeztetés, hogy csak mértékletesen essenek neki a víznek, mert különben rosszullét is jelentkezhet.

Hogy milyen jótékony hatása lehet a friss víznek, azt el se tudja képzelni valaki, akit még soha nem kínozott meg a szomjúság. Az eredmény azonnal jelentkezik. A legelesettebb ember is könnyen lábra áll, az erő rögtön visszatér a tagokba, és az erővel együtt a bizakodás is. Több ez, mint felfrissülés; valóságos újjászületés.

Másnap reggel négykor újra nekiindultunk, északnyugat felé véve az irányt, hogy a legrövidebb úton eljussunk Joanna Springbe, a Mary Springtől százkilencven mérföldre fekvő településre.

A Mrs. Branican naplójából idézett néhány részlet, úgy hisszük, kellőképpen bizonyítja, hogy erős lelke egy pillanatra sem hagyta cserben. Most ideje, hogy átvegyük az utazás leírását, mert még sok olyan meglepő eseményt tartogat a jövő, melyeket még csak sejteni sem lehetett, és igen súlyos következményeket vontak maguk után.

XI. ELŐJELEK ÉS VÁRATLAN ESEMÉNYEK

Amint Mrs. Branican utóbbi naplójegyzeteiből megtudtuk, a karaván személyzete visszanyerte bátorságát és bizakodását. Az élelmezésben a legkisebb fennakadás se fordult elő; a készletek több hónapra is elegendőek voltak. Csak a víz hiányzott néhány napig, de a Godfrey által felfedezett kút bőségesen fedezte a szükségletet. Így hát elszántan vágta neki a további útnak.

Az igaz, hogy továbbra is nehéz volt elviselni a nyomasztó hőséget, belélegezni a fátlan és árnyék nélküli végtelen sivatag felszínén izzó levegőt. Nem sok olyan utazó akad, hacsak nem ott született Ausztráliában, aki büntetlenül kiteheti magát az emésztő hőségnek. Aminek a belföldi honos ellen tud állni, az a külföldit földre teríti. Erre a gyilkos klímára születni kell.

A tájat változatlanul a homokdombok láncolata, a hosszú, párhuzamos barázdákban hullámzó vörös homok uralta. Mintha a talaj lángoktól izzana, és a sugárzó nap fényétől felerősítve szinte égetné izzó színeivel az emberi szemet. A talaj annyira forró volt, hogy a fehérek képtelenek voltak mezítláb gyalogolni. Viszont a feketék kicserzett talpbőre el tudta viselni a forró homokot, és ezt nem kellett volna újabb panasz tárgyává tenniük. Mégis emiatt panaszkodtak; sanda szándékaik egyre nyilvánvalóbban megmutatkoztak. Ha Tom Marix nem látta volna célszerűbbnek a teljes csapatlétszámot megtartani, arra az eshetőségre is számítva, hogy ellenséges támadást kell elhárítania, minden bizonnyal már rég arra kérte volna Mrs. Branicant, hogy küldje vissza a szolgálatába fogadott bennszülötteket.

Tom Marix ettől függetlenül is kénytelen volt tapasztalni, hogy egyre szaporodnak a sivatagi utazással együtt járó nehézségek. S ha arra gondolt, hogy hasztalan vállalják az összes viszontagságot, hasztalanul néznek szembe annyi veszéllyel, igencsak fegyelmeznie kellett magát, hogy e gondolatait másvalaki le ne olvassa arcáról. Zach Fren mégis megérezte töprenkedését, és bosszúsán szemére is hányta, hogy már nem osztozik a feltétlen hitben.

- Úgy bizony, Tom - mondta neki -, sosem hittem volna, hogy képes így elcsüggedni!

- Téved, Zach, nem csüggedek. Legalábbis téved, ha azt hiszi, nincs meg bennem a bátorság, hogy mindvégig küzdjek céljaink eléréséért. Nem attól viszolygok, hogy át kell vágnunk magunkat az egész sivatagon, hanem attól, hogy végigjárva a nehéz utat, végül is minden eredmény nélkül kell majd visszafordulnunk.

- Ön tehát úgy gondolja, Tom, hogy John kapitány meghalt azóta, hogy Harry Felton megszökött?

- Fogalmam sincs róla, Zach, de maga se tud ennél többet.

- Dehogynem, én ugyanolyan biztos vagyok benne, mint abban, hogy a hajó balra fordul, ha az ember jobb felől húzza a kormányrudat.

- Most úgy beszél, Zach, ahogy Mrs. Branican és Godfrey szokott beszélni, mert ők a reményt bizonyosságnak veszik. Kívánom magának, hogy ne tévedjen. De ha még életben van John kapitány, és még mindig az indák tartják rabságban, hol vannak ezek az indák?

- Ott vannak, ahol vannak, Tom, a karaván el fog oda jutni, még ha fél évig kell is ide-oda vándorolnunk. Ezer ördög! Ha az ember nem bír szél ellen vitorlázni, akkor szél mentén megy, de így is célhoz ér.

- A tengeren lehet, Zach, különösen ha tudja, melyik kikötőbe akar eljutni. De itt ki tudja, melyik részére kellene eljutni ennek a végtelen sivatagnak?

- Ha elveszítjük a reményt, nem is fogjuk tudni.

- De én nem adtam föl minden reményt!

- De azt hiszem, Tom, föladta, és ami még rosszabb, ez hamarosan lerí majd az arcáról. Pedig gyenge az a kapitány, aki nem tudja mások előtt titkolni nyugtalanságát, és ezzel csüggedésre ösztönzi az egész legénységet. Törődjön az arckifejezésével, Tom, persze nem Mrs. Branican miatt, akit semmi se volna képes megrendíteni, hanem a csapat fehér katonái miatt. Ha egyszer összeszűrik a levegőt a bennszülöttekkel...

- Értük jótállók, mint enmagamért!

- És ahogy én jótállok magáért, Tom. Ezért ne is gondoljunk arra, hogy bevonjuk a zászlót, míg az árboc szilárdan áll.

- Ki beszél ilyesmiről, hacsak nem Len Burkerre gondol?

- Ó, Tom, ha én volnék a kapitány, ez az ember már rég a hajófenéken kucorogna, lábain egy-egy vasgolyóval! De úgy vigyázzon, hogy egy pillanatra se veszem le róla a szemem!

Zach Fren nagyon helyesen tette, hogy szemmel tartotta Len Burkert. Ha zűrzavar támad a karavánon belül, kizárólag neki lesz köszönhető. A feketéket, akikre Tom Marix teljes bizalommal számított, ő bujtotta fel az engedetlenségre. Ez elég súlyos ügy volt, ami az expedíció minden sikerét veszélyeztethette. De ha semmi ilyesmi se történt volna, Tom Marix akkor se nagyon tudta elképzelni, hogy az indákat meg lehet találni, John kapitányt pedig ki lehet szabadítani.

Mindezenközben, bár a karaván nem egyszerűen a vakszerencsére bízta magát, amikor úticélnak a Fitzroy folyót választotta, mégis megtörténhetett, hogy bizonyos körülmények következtében az indák már elhagyták a Tasmanföldet, akár valami ellenségeskedés miatt. Eléggé ritka eset, hogy békésen összeférjenek ezek a törzsek, melyek mindössze kétszázötven-háromszáz főből állanak. Néha messzire nyúló gyűlölség okából, máskor egyszerűen az uralom biztosítása érdekében ontják egymás vérére, még hozzá túlzó buzgósággal, mert ezeknél az embereknél a hadakozás egyben zsákmányszerző vadászat is. Vagyis az ellenség nemcsak ellenfél, hanem elfogni való vadászzsákmány is; a győztes felfalja a vesztest. Ezzel is összefügg az állandó csatározás, az üldözés, a menekülés, ami sokszor igen nagy távolságra kergeti a bennszülötteket. Ezért igen fontos lett volna megtudni, hogy az indák nem vándoroltak-e más vidékre; de erre vonatkozó hírt csak egy északnyugati felől jövő bennszülöttől szerezhetnék, ha sikerülne fogságba ejteni.

Tom Marix mindent meg is próbált ennek érdekében, akárcsak a hűség és állhatatos Godfrey, aki Mrs. Branican kérése, sőt tilalma ellenére gyakran több mérföld távolságra is elkalandozott. Ha éppen nem ivóvizet keresett, akkor bennszülöttekre vadászott, de ez ideig eredmény nélkül.

A táj teljesen kihalt volt. De hát milyen emberi lény, még ha mindig kinn él is a természetben, lett volna itt képes megszerezni az élet fenntartásához szükséges elemi javakat? A távíróvonal környékén még éppenséggel lehetséges volt eléldégni, bár láttuk, hogy arrafelé is milyen megpróbáltatások vártak az emberekre.

Egyszer csak, március 9-én délelőtt fél tíz felé, aránylag közletről kiáltást hallottak, két szótagú kiáltást: ku-ji!

- Bennszülöttek tartózkodnak a közelben - szólt azonnal Tom Marix.

- Bennszülöttek? - kérdezte Dolly.

- Úgy van, asszonyom, így hívogatják egymást.

- Megpróbálhatnánk érintkezésbe lépni velük - mondta Zach Fren.

Amint a karaván mintegy száz lépéssel továbbhaladt, Godfrey két bennszülöttet vett észre egy homokfűvás tövében. Elfogni nem könnyű őket, mert ezek a bennszülöttek rögtön menekülnek, ha fehér csapatot látnak. Ez a kettő megpróbált elbújni a vörösülő homokdomb alján, néhány csenevész spinifex mögött. A kísérő csapat tagjainak azonban sikerült bekeríteni őket. Mrs. Branicanhez vezették mindkettőjüket.

Egyikük ötvenéves lehetett, a másik, a fia, talán húsz.

Mindketten a Woods-tó melletti telepre igyekeztek, amely e távíróvonal egyik állomása. Néhány darab posztóval, főként pedig egy nagy csomag dohánylevéllel sikerült őket barátságosabb hangulatra deríteni, és készségesen feleltek Tom Marix kérdéseire, aki mindent rögtön le is fordított az ott álló Mrs. Branicannek, Godfreynek, Zach Frennek és a többieknek.

A bennszülöttek először azt mondták meg, hová mennek, ami nem keltett nagy érdeklődést. De mikor Tom Marix arról faggatta őket, honnét indultak, már mindenki kezdett figyelni.

- Mi... onnét jövünk... messziről, nagyon messziről - mutatott északnyugat felé az apa.

- A partok mellől?

- Nem... csak a belső vidékről.

- A Tasmanföldről?

- Igen. A Fitzroy folyó mellől.

Éppen ez az a folyó, mint tudjuk, melyhez a karaván igyekezett eljutni.

- Melyik törzshöz tartoztok? - kérdezte Tom Marix.

- A gurszik törzséhez.

- Ez is nomád törzs?

A bennszülött láthatóan nem értette, mit jelent a csapatparancsnok kérdése.

- Ez is olyan törzs, mely egyik táborhelyről vándorol a másikra - magyarázta Tom Marix -, szóval nincs állandó faluja?

- Gurszi faluban lakunk - felelte a fiú, aki sokkal eszesebbnek tűnt az apjánál.

- Ez a falu a Fitzroy folyó mellett fekszik?

- Igen, jó tíznapi járóföldre attól a ponttól, ahol a tengerbe ömlik.

A Fitzroy folyó a King-öbölbe torkollik, idáig jutott el a *Dolly-Hope* a második nagy út során, 1883-ban. A fiatalember által mondott tíznapi járóföld arra mutatott, hogy Gurszi falu jó száz mérföldre lehetett a tengerparttól.

Körülbelül ezt állapította meg Godfrey Nyugat-Ausztrália vázlatos térképén. Ezen a térképen a Fitzroy folyó mintegy kétszázötven mérföld hosszúságban fel volt tüntetve; a torkolattól visszafelé a Tasmanföld egyik felderítetlen vidékéig.

- Ismeritek az indák törzsét? - kérdezte most Tom Marix a bennszülöttektől.

Mintha az apa és fiú tekintete felvillant volna, amint ezt a nevet meghallották.

- Nyilvánvaló - jegyezte meg Tom Marix Mrs. Branicanhez intézve a szót -, hogy a két törzs ellenséges viszonyban áll egymással; a gurszik és az indák nyilván háborúskodnak.

- Könnyen lehetséges - mondta Dolly -, de az is nagyon valószínű, ezek a gurszik tudják, hol tartózkodnak jelenleg az indák. Ezt kérdezze tőlük, Tom Marix, és próbálja belőlük a lehető legpontosabb választ kiszedni. Ettől a választól függhet egész kutatóútunk sikere.

Tom Marix tehát újra feltette a kérdést, és az idősebbik bennszülött tétovázás nélkül kijelentette, hogy az inda törzs a Fitzroy folyó felső folyásának környékét tartja megszállva.

- Milyen messze lehetnek Gurszi falutól? - kérdezte Tom Marix.

- Húsznapra járásra a felkelő nap irányában - felelte a fiatalabb.

Ezt a távolságot ráérték a térképre, és kiderült, hogy az indák szálláshelye a karaván jelenlegi tartózkodási helyétől körülbelül kétszáznyolcvan mérföldnyire lehet. A most nyert adatok pontosan egyeztek a Harry Feltontól annak idején kapott értesüléssel.

- A ti törzsetek - folytatta a kérdezősködést Tom Marix - gyakran háborúskodik az indákkal?

- Szünet nélkül - felelte a fiú.

Hangja, mozdulata valódi kannibál gyűlöletről tanúskodott.

- De nem menekülhetnek előlünk - tette hozzá az apa, és arcát szinte eltorzította a szenvedély -, le fogjuk őket győzni, ha a fehér főnök már nem lesz velük, és nem segíti őket a tanácsaival.

Képzeltető, milyen izgalom vett erőt Mrs. Branicanen és a többiekben, mikor Tom Marix ezt a mondatot tolmácsolta. A fehér főnök, aki régóta az indák fogságában van - lehetett-e másra gondolni, mint John kapitányra?

Dolly ismételt könyörgésére Tom Marix újabb és újabb kérdéseket intézett a két bennszülöthöz. De ők csak meglehetősen homályos felvilágosítást tudtak a fehér főnökről adni. Azt viszont bizonyosra mondták, hogy három hónapja, mikor az utolsó csata zajlott a gurszik és indák között, még az indák hatalmában volt.

- Őnélküle - kiáltott fel a fiatalabbik bennszülött - az indák már régóta csak gyenge asszonyok volnának!

Azzal nem volt érdemes törődni, hogy ez csak olyan túlzó beszéd a bennszülöttek részéről. De mindent megtudtak tőlük, ami számukra fontos volt. John Branican és az indák nem egészen háromszáz mérföldnyire vannak tőlük, északnyugati irányban. És valóban a Fitzroy folyó partjain kell őket keresni.

Amikor a pihenőnek már véget akartak vetni, Jos Meritt egy percre visszatartotta a két bennszülöttet, akiket Mrs. Branican újabb ajándékokkal tetézve már útnak bocsátott. Az angol arra kérte Tom Marixet, hogy kérdezze meg az embereket, milyen fejfedőt hordanak ünnepélyes alkalmakkor a gurszi és az inda törzs főnökei.

És míg a feleletre várt, Jos Meritt igazában nem volt kevésbé izgatott, mint az imént Dolly, mikor a bennszülöttek szavára figyelt.

Minden oka megvolt a nemes kalapgyűjtőnek az elégedettségre, és a „remek, ó, ez igen”-ek csak úgy záporoztak az ajkáról, mikor kérdésére azt a választ kapta, hogy az északnyugat törzseinek körében nem is olyan nagyon ritka jószág a külföldről származó kalap. A nagy ünnepségeken rendszeresen ott látni ilyesmit a legfőbb főnökök kobakján.

- Megérti, ugye, Mistress Branican - jegyezte meg Jos Meritt -, nagyszerű dolog, ha John kapitányt kiszabadítjuk. De megkaparintani azt a történeti kincset, melyért már végigjártam mind az öt világrészt, ez még annál is nagyszerűbb dolog!

- Teljesen nyilvánvaló - felelte mosolyogva Mrs. Branican.

Ilyen elnézően viseltetett furcsa útitársa rögeszméje iránt.

- Hallod, Zsin Gi? - mondta Jos Meritt inasa felé fordulva.

- Hallom, drága Jos gazdám - felelte a kínai. - De ha egyszer megtalálja a kalapot...

- Akkor hazamegyünk Angliába, Liverpool városába, és ott Zsin Ginek nem lesz más dolga, mint elegáns fekete kalappal a fején, vörös selyemruhában, sárga selyemköpenyben mutogatni a látogatóknak a gyűjteményemet. Most boldog vagy?

- Mint a haitangvirág, mely a hajnali szélben kinyílik, mikor Jada nyula nyugatra fordul - felelte a költői lelkületű Zsin Gi.

De arckifejezése és fejcsóválása oly kevés meggyőződést árult el jövődő boldogsága tekintetében, mintha gazdája azt állította volna, hogy rövidesen hétgombos mandarinná nevezik ki.

Len Burker jelen volt Tom Marix és a két bennszülött beszélgetésén, akiknek ő is értette a nyelvét, de közben meg se szólalt. Egyetlen szót sem kérdezett John kapitányról. Csak figyelmesen hallgatott, emlékezetében elraktározott minden részletet, ami az indák helyzetére vonatkozott, ő is megnézte a térképen azt a helyet, ahol a közlések szerint a törzs jelenleg tartózkodik, a Fitzroy folyó felső folyása mentén. Kiszámította, mennyi utat kell odáig a karavánnak megtennie, és meddig tart a Tasmanföld e vidékén való átkelés.

Tulajdonképpen az egész út már csak néhány hétbe telik, ha semmi váratlan akadály nem jön közbe, ha nem éri baj a teherhordó állatokat, ha szerencsésen le tudják továbbra is küzdeni a vándorlás fáradalmait, az embertelen hőség okozta szenvedéseket. Len Burker agyát, mivel jól tudta, hogy az új és pontos értesülések alapján a karaván minden tagjába visszatér a bátor remény, néma düh öntötte el. Szóval mégis! John kapitány szabadulása valósággá válik, a magával hozott váltságdíj árán Dolly végül is kiválthatja férjét az indák kezéből!

Míg Len Burker a várható események láncolatán töprengett, Jane csak nézte, mint sötétül el homloka, mint borulnak vérbe szemei, mint tükrözi vissza az arca a bensejében dülő sötét gondolatokat. Az asszonyt rémület fogta el, úgy érezte, valami szörnyűség fog hamarosan bekövetkezni, és amikor férje tekintetét hirtelen magán érezte, az ájulás környékezte.

A szerencsétlen asszony kitalálta, mi játszódik le a férfi szívében, ez a férfi pedig nem fog visszarettenni semmiféle büntől, csak hogy megszerezze Mrs. Branican vagyonát.

Valóban így volt. Len Burker arra gondolt, hogy ha John és Dolly újra megtalálják egymást, az ő elképzelt jövőjének végképp befellegzett. Előbb-utóbb az is ki fog derülni, milyen kapcsolat fűzi hozzájuk Godfreyt. Jane akaratlanul is el fogja árulni a titkot, hacsak ő végleg el nem némítja; viszont Jane életére szükség van a vagyon átörökléséhez, ha Mrs. Branican meghal.

Jane-t tehát el kell távolítani Dolly közeléből, aztán pedig még a karaván előtt el kell érnie az indákhoz, hogy módja legyen John kapitány eltüntetésére.

Egy ilyen gátlástalan és elszánt ember számára, mint Len Burker, ez a terv egyáltalán nem tűnt kivihetetlennek, sőt a körülmények hamarosan a kezére játszottak.

Ezen a napon is délután négy órakor adott jelt Tom Marix az indulásra, és az expedíció a szokásos rendben útra kelt. Szinte mindenki feledte már a kiállott fáradalmakat. Dolly átsugározta a többiekbe az őt tüzelő energiát. Már közelednek a célhoz. A sikerhez nem fér már kétség. A kísérő csapat bennszülöttei is mind készségesebben hajlottak volna a szóra, s talán Tom Marixnek sem gyúlt volna meg velük többé a baja, míg csak véget nem ér az expedíció, ha Len Burker nincs ott, és nem lázítja őket árulásra.

A karaván, mely most jó iramban haladt, nagyjából megint elérte Warburton ezredes útvonalát. A hőség időközben tovább növekedett, már az éjszakák is fullasztó melegek voltak. Napközben pedig itt, ahol már egyetlen fa sem volt található, árnyékot legfeljebb a magas homokdomboktól remélhettek, de hát mekkora árnyék képződhet egyáltalán, mikor a nap sugarai szinte merőlegesen tűznek alá?

A forró égöv kellős közepén az embereknek mégsem az ausztráliai éghajlat szélsőségei okozták a legtöbb szenvedést. Ennél sokkal súlyosabb gondként jelentkezett mindennap a vízszerezés. Ki kellett nyomozni az összevissza és nagy messzeségben rejtőző kutakat, ami felborította a menetrendet, és a nagy kitérők meghosszabbították az útvonalat. Leginkább a mindig készséges Godfrey és a mindig fáradhatatlan Tom Marix vállalkozott a keresésre. Mrs. Branican szíve gyakran összeszorult, mikor látta, hogy messze eltávoznak a karavántól. De itt már igazán nem számíthattak a viharfelhőkre, melyek az évnek ebben a szakában rendkívül ritkák. Az egyik szemhatártól a másikig ragyogóan tiszta égbolton még egy felhőfoszlányt se lehetett felfedezni. Vízet csak a földtől remélhettek.

Mikor Tom Marix és Godfrey kutat talált, az egész karaván odament. Megrövidítették az útvonalat, az állatokat is gyorsabb menetre ösztökélték, de az embereket is hajtotta a szomjúság - és legtöbbször mi várta őket? Egy gödör mélyén valami sáros folyadék, ahol patkányok nyüzsögtek. A kísérő csapat fehér és bennszülött tagjai rögtön nekiestek, hogy szomjukat oltsák, de Dolly, Jane, Godfrey, Zach Fren, Len Burker inkább türelemmel várakozott, míg Tom Marix kissé kitisztította a kutat, félrehúzatta a felszíni zavaros kotyvalékot, sőt lejjebb ásott a homokba, hogy rábukkanjanak a tiszta vízre. Ezután ittak ők is, megtöltötték a tartályokat, melyeknek ki kellett tartaniuk a legközelebbi kútig.

Így zajlott útjuk egy héten át, március 10-e és 17-e között, minden különösebb esemény nélkül, de a fáradalmaknak olyan fokozódása közepette, hogy ezt sokáig már nem lehetett elviselni. A két beteg állapota sem javult, sőt romlott, és már a legrosszabbra is gondolni kellett. Minthogy már öt teve hiányzott, Tom Marixnek az is sok gondot okozott, hogyan szállítsák a készleteket.

A csapatparancsnokot egyre nagyobb nyugtalanság fogta el. Ez történt Mrs. Branicannel is, de ő nagyon vigyázott arra, hogy arcáról ezt le ne olvashassák. Elsőnek volt mindig menetkészen, utolsónak pihent le, szinte páratlan példát mutatott a hősiességre, mely rendíthetetlen hitéből táplálkozott.

És még további áldozatra is képes lett volna, csak hogy megszüntesse az újra és újra szükségessé váló kitérőket, hogy megrövidítse a végeláthatatlanul hosszú utazást.

Egy napon Tom Marixet arról faggatta, nem lehetne-e az útirányt egyenesen a Fitzroy folyó felső folyása felé venni, ahol a két bennszülött közlése szerint az indák táboroznak.

- Én is gondoltam erre - felelte Tom Marix -, de kénytelen vagyok állandóan a víz megszerzésére gondolni, Mistress Branican. Ahogy Joanna Spring felé haladunk, mégiscsak megtaláljuk azoknak a kutaknak a nagy részét, melyekről Warburton ezredes említést tesz.

- És északabbra nincsenek kutak? - kérdezte Dolly.

- Lehetséges - mondta Tom Marix -, de efelől nem tudhatunk semmi biztosat. És arra is gondolni kell, hogy azok a kutak most teljesen kiszáradt állapotban vannak, míg ha utunkat nyugat felé folytatjuk, biztonságosan elérünk az Oakover folyó partjára, ahol Warburton ezredes hosszabb pihenőt tartott. Ebben a folyóban mindig van élővíz, és ott feltölthetjük összes víztartályunkat, mielőtt behatolunk a Fitzroy folyó völgyébe.

- Hát jó, Tom Marix - sóhajtott Mrs. Branican. - Ha így kell lennie, menjünk tovább Joanna Spring felé.

Így is történt. Ennek az útszakasznak a megpróbáltatásai bármely eddig elviselt szenvedést felülmúltak. Bár már a nyár harmadik hónapjában jártak, a hőség állandóan az elviselhetetlen negyven fok körül járt árnyékban, ami alatt az éjszaka sötétjét kell érteni. Hiába kerestek volna az ég legmagasabb pontján egy felhőt, egyetlen fát a végtelen síkságon. Az utat fullasztó levegőben kellett folytatni. A felkutatott vizesgödrökben nem volt annyi víz, amennyire a karavánnak szüksége volt. Egy-egy útszakaszon alig jutottak tíz mérfölddel előbbre. A gyalogosok már csak vonszolták magukat. Hiába ápolta Dolly és vele együtt a szintén nagyon elgyengült Jane és Harriet asszony a két beteget, nem tudtak állapotukon javítani. Meg kellett volna állni, letáborozni egy faluban, hosszas pihenőt tartani és megvárni, míg a hőség csillapodni kezd. Minderre semmi lehetőség.

Március 17-én délután újabb két málhás tevé hullott el; egyik azok közül, melyek az indáknak szánt váltságdíjholmikat vitték. Tom Marix kénytelen volt a terhet nyerges tevékre átrakatni, aminek következtében újra két fehér katona kényszerült gyalog folytatni az utat. Ezek a derék emberek zokszót sem ejtettek, és ellenkezés nélkül vállalták az újabb kellemetlenséget. Mennyire különbözött ez a feketék viselkedésétől, akik most már állandóan panaszkodtak és követelődtek, és Tom Marixnek komoly gondot jelentettek. Hiszen már attól kellett félni, hogy egy szép napon ezek a bennszülöttek megkísérlik a szökést, s előzőleg talán még rablásra is vetemednek.

Végül március 19-én este a karaván egy kút mellett pihent le, melynek vizét hat láb homok fedte. Mindössze öt mérföldre voltak Joanna Springtől. De lehetetlen lett volna már odáig nyújtani a menetelést.

Rendkívül nyomasztó volt az idő. A belélegzett levegő úgy égette a tüdőt, mintha kemencéből jött volna ki. Az ég tiszta volt, és szinte sötétkékre váltott, amilyenek mediterrán országok fölött a misztrál kitörésekor szokott mutatkozni. Különös, fenyegető volt a látvány.

Tom Marix olyan aggodalmasan nézte a szokatlan meteorológiai jelenséget, hogy Zach Frennek is feltűnt.

- Valamit szimatol - kérdezte az altiszt -, valami nincs ínyére önnek?

- Úgy van, Zach - felelte Tom Marix. - A számum kitörésétől tartok, ami az Afrikában pusztító homokviharokhoz hasonlatos.

- Nos, ha szél jön, akkor víz is jön vele - jegyezte meg Zach Fren.

- Éppen hogy nem, Zach. Sőt még szörnyűbb lesz a hőség és a szárazság. Nem is sejtik, mire képes itt Ausztrália szívében ez a szélvihar!

A tapasztalt ember ajkáról elhangzott kijelentés meglehetősen nagy nyugtalanságot keltett Mrs. Branican és a többiek szívében.

Igyekeztek felkészülni a védelemre a „szélcsapás” ellen, hogy a tengerésznyelvből kölcsönözünk egy kifejezést. Este kilencre járt az idő. Sátrakat nem állítottak a síkság homokdombjai közt - ilyen forró éjszakán semmi haszna nem lett volna. Mindnyájan csillapították szomjukat az egyik hordó vizével, majd a Tom Marix által kiosztott eleséget is elfogyasztották. De igazában nem sokat törődtek az evéssel. Inkább friss levegő után vágyakoztak; gyomrukat kevésbé érezték, mint tüdejüket. Néhány óra üdítő álom sokkal jótékonyabb hatással lett volna szegényekre, mint az a pár falat ennivaló. De nem sok alvásra nyílt lehetőségük a fullasztó levegőben, melyről néha az volt az érzésük, hogy teljesen ritkává válik.

Éjfélig nem történt semmi rendkívüli. Tom Marix, Zach Fren és Godfrey felváltva őrködött. Hol egyikük, hol másikuk felállt, és az eget kémlelték észak felől. A láthatár vészjóslóan világos és tiszta volt. A hold, mely a nappal egy időben nyugodott le, letűnt már a nyugatra fekvő homokdombok mögött. Száz és száz csillag ragyogott a Dél Keresztje körül, mely a Déli-sark felett őrködik.

Nem sokkal három óra előtt a ragyogással teli égbolt elhomályosult. A sivatag fölött hirtelen teljes sötétség takarta a látóhatárt.

- Mindenki talpra! Riadó! - harsant Tom Marix kiáltása.

- Mi történt? - kérdezte Mrs. Branican, aki hirtelen ébredt szendergéséből.

Közelében Jane, Harriet, a szolgálóleány, Godfrey és Zach Fren iparkodtak kiismerni magukat a sötétben. A földön elnyújtózott tevék felemelték fejüket, és rémületükben rekedt hangon üvöltöttek.

- De hát mi történt? - kérdezte újra Mrs. Branican.

- Itt a számum! - mondta Tom Marix.

De ezek voltak az utolsó szavak, melyek még kivehetőek voltak. Az egész légtérben olyan szörnyű zajlás támadt, hogy a fül már ugyanúgy nem érzékelte az emberi hangot, mint ahogy a szem nem volt képes megpillantani egy kis fényt a gyászos sötétségben.

Valóban a számum tört ki, ahogy Tom Marix megjósolta, a hirtelen feltámadó orkánok egyike, melyek óriási területen képesek tombolni itt az ausztrál sivatagban. Hatalmas felhő támadt dél felől. A felhő nemcsak homokot sodort magával, hanem a hőségétől üszkösre égett talaj hamuját is.

A táborhely körül a homokdombok úgy változtatták alakjukat, mint a tenger hullámai, vadul tajtékoztak, de nem porzó vízcseppeket, hanem végtelenül finom homokszemcséket záporozva. Mindenki belevakult, belesiketült, levegő után kapkodott. Mintha a szélvihar újraalakította volna a sivatag arcát, ahogy közvetlenül a talaj felett rohamozott. Ha a sátrak ott álltak volna, csak rongycafatok maradtak volna belőlük.

Mindnyájan úgy érezték, hogy a borzasztó erejű szél- és homokáradat kartácstúzként söpör rajtuk végig. Godfrey mindkét kezével szoroson fogta Dollyt, hogy el ne sodródjanak egymástól, ha a borzalmas szélroham az egész karavánt észak felé sodorná.

Valahogy így is történt; a legkisebb ellenállás is képtelenség lett volna.

Egy gyötrelmes óra alatt - egy óra elegendő volt ahhoz, hogy a környék képe teljesen megváltozzék, a homokdombok átrendeződjenek, a talajfelszín felismerhetetlenné váljon - Mrs. Branican és a többiek, beleértve a két beteget is, mintegy négy-öt mérfölddel sodródtak tovább. Feltápáskodtak, de újra elestek, és néha röpítette őket a vihar, mint a szalmaszálat. Egyik nem láthatta a másikat, és az a veszély fenyegetett, hogy a végén meg se találják egymást. Végül Joanna Spring közvetlen közelébe kerültek, közel az Oakover folyó partjaihoz, mire a felszakadozó homályból előcsillogtak a felkelő nap első sugarai.

Vajon mindnyájan itt voltak, ahogy egymást hívogatták? Kivétel nélkül mindnyájan? Nem így történt.

Ott volt Mrs. Branican, Harriet, a komorna, Godfrey, Zach Fren, Jos Meritt, Zsin Gi, Tom Marix és hűséges fehér emberei, velük pedig összesen négy hátasteve. A feketék eltűntek. Eltűnt a többi húszeve is, azok is, melyekre az élelem volt fölmálházva, és azok is, melyek John kapitány váltságdíját vitték.

Jane-t is hiába szólongatta Dolly, Jane nem jelentkezett.

Len Burker és Jane is eltűnt.

XII. A VÉGSŐ ERŐFESZÍTÉS

A feketék, a nyerges és hátastevék eltűnése Mrs. Branican és a mellette kitartó társakat a legkésőbbi helyzetbe sodorta.

Zach Fren rögtön árulásról beszélt, és ugyanígy vélekedett Godfrey. Az árulás ténye nagyon is világos volt, ha figyelembe vesszük, milyen módon tűnt el a karaván egy része. Tom Marix se gondolhatott mást, annál is inkább, mert ő látta, milyen rontó hatást gyakorolt Len Burker a csapat bennszülöttre.

Dolly mégis kételkedett. Képtelen volt elhinni, hogy valaki ekkora gonoszságra, ilyen kétszínűségre képes legyen.

- Mért ne volna lehetséges, hogy Len Burker ugyanúgy elsodródott valamerre, ahogy mi magunk is errefelé?

- Elsodródott, pontosan a feketékkel együtt - jegyezte meg Zach Fren -, s egyben az összes tevével, melyek az élelmiszert viszik?

- És az én kedves Jane-em - suttogta Dolly - úgy elszakadt mellőlem, hogy észre se vettem.

- Len Burker még őt sem akarta ön mellett hagyni, asszonyom - mondta Zach Fren. - Ó, a nyomorult!

- Nyomorult? Ez igen, ó, ez remek! - szólalt meg Jos Meritt. - Ha ez az egész nem árulás, ne találjam meg soha a történelmi becsü kalapot, amelyért... - És a kínaihoz fordult. - Mi a véleményed, Zsin Gi?

- Ajaj, Jos gazdám, az a véleményem, hogy ezerszer és tízezerszer okosabb lett volna, ha sohase tesszük a lábunkat erre a meglehetősen kényelmetlen világrészre.

- Meglehet - felelt egy szóval Jos Meritt.

Oly sok jel bizonyította az árulást, hogy végül Mrs. Branican is kénytelen volt elhinni.

- De mért kellett engem megcsalni? - tette fel magának a kérdést. - Mi rosszat tettem Len Burkernek? Hiszen mindent elfelejttem a múltjából. Úgy fogadtam őket magamhoz, őt is, feleségét is, mint jó rokonokat. És erre itthagyt minket minden élelem nélkül, sőt John váltságdíját is elrabolja! De mi célból?

Senki se tudott Len Burker titkairól, így most senki se tudott volna Mrs. Branican kérdéseire válaszolni. Csupán Jane tudta volna elmondani azt, amire férje gyalázatos fondorkodásaiból rájött, de Jane már nem volt itt.

Igazában pedig az történt, hogy Len Burker meg tudta valósítani régi tervét, most úgy tűnt, minden ponton sikeresen megoldható. Minthogy busás fizetséget ígért a feketéknek, ezek készségesen követték parancsait. A homokvihar kellős közepén ketten megragadták Jane-t, anélkül hogy bárki meghallotta volna segélykiáltásait, ezalatt pedig a többiek a pihenőhely mellett tanyázó tevéket elhajtották észak felé.

A mély sötétségben, melyet a homokfelhő még áthatolhatatlanabbá tett, senki sem látta meg őket, és Len Burker meg cinkosai napkelte előtt Joanna Springtől már néhány mérföldnyire keletre jártak.

Jane-t sikerült Dolly közeléből eltávolítani, így hát a férjnek nem kellett már attól tartania, hogy lelkiismeret-furdalástól gyötörve végül is elárulja Godfrey születésének titkát. Egyébként pedig minden ok megvolt annak feltételezésére, hogy Mrs. Branican és társai élelmiszerek és tevék nélkül ott fognak pusztulni a Nagy-homoksivatag belsejében.

Joanna Springnél a karaván valójában még majdnem háromszáz mérföld távolságra volt a Fitzroy folyótól. Ilyen hosszú úton hogyan tudná Tom Marix az emberek szükségleteit kielégíteni, bármennyire megfogyatkozott is a létszámuk?

Az Oakover folyó a De Grey folyó egyik legnagyobb mellékfolyója. Ez utóbbi a Witt-földön ömlik hosszú tölcserkorkolaton át az Indiai-óceánba.

Itt, a folyó partján, melyet még a legnagyobb hőség sem tud teljesen kiszikkasztani, Tom Marix valóban megtalálta azokat az árnyékos helyeket és derűs szögleteket, melyekről Warburton ezredes olyan kitörő örömmel zengett hálaéneket.

Zöldellő fák, csörgedező víz a végtelen homokdombok és a gyatra spinifexet termő síkság után - ez igazán boldogító változás! Viszont ha Warburton ezredes, mikor ideért, máris biztos lehetett úticéljai teljesítésében, hiszen innét már csak le kellett ereszkednie a folyó mentén Roebourne városáig a tengerpartra, Mrs. Branican számára egészen másképpen vetődött fel a kérdés. Az ő helyzetük még nagyon komoly nehézségeket tartogatott, mert az Oakover folyótól a Fitzroy folyóig még óriási sivatagi szakaszon kellett áthatolniuk.

A karaván most már csak huszonkét tagból állott, szemben azzal a negyvenhárommal, mely Alice Springs telepéről útnak indult. Dolly, Harriet, a bennszülött asszony, Zach Fren, Tom Marix, Godfrey, Jos Meritt, Zsin Gi és az őrcsapat tizenöt megmaradt katonája, akik közül kettő még mindig súlyos beteg volt. Összesen négy hátasteve maradt a birtokukban, a többit Len Burker elrabolta. Köztük azt a hímet is, amely a tevecsapat vezetője volt, meg azt is, amelyre a kibitka volt felszerelve. Az a teve is eltűnt, melynek Jos Meritt úgy dicsérgette az erényeit, így az angol is gyaloglásra kényszerült, mint inasa. Az élelmiszerekből semmi más nem maradt, mint egy kis láda konzerv, mely az egyik teve málhái közül leesett a földre. Nem volt liszt, kávé, tea, cukor, se só, elveszett az italkészlet, sőt a hordozható kis patika is; így Dollynak nemigen lesz már módjában a lázasan hánykolódó két beteget orvossággal ellátni. Teljesen kifosztva álltak itt, s ez a környék alkalmatlan volt arra, hogy bármilyen újabb készletet szerezzenek.

A hajnal kora derengésében Mrs. Branican magához hívta a karaván minden tagját. A hős lelkű asszony nem vesztett semmit emberfölötti lelkierejéből, és elszánt bizakodása a többiekbe is új reményt öntött. Arról beszélt nekik, mily közel állnak céljukhoz.

Így végül újra nekiindultak az útnak, de olyan keserves körülmények között, hogy igazában a legbizakodóbb ember se hitt volna a szerencsés célba érkezésben. A négy megmaradt tevéből kettőt a betegeknek biztosítottak, akiket nem hagyhattak Joanna Springben, mert ez is csak olyan többnyire lakatlan telep volt, amilyennel Warburton ezredes többször is találkozott útinaplója tanúsága szerint. De képesek-e vajon a szerencsétlen betegek elviselni a további zötykölődést a Fitzroy folyóig, ahonnan talán mód nyílik arra, hogy egy tengerparti településhez kísérik őket? Ez fölöttébb kétséges volt, és Mrs. Branicannek szinte megghasadt a szíve arra a gondolatra, hogy a *Franklin* pusztulásának áldozatai mellé esetleg két újabb áldozat csatlakozik.

De Dolly semmi áron nem mondott volna le elhatározott szándékáról. Nem volt hajlandó a kutatást abbahagyni. Vállalt kötelessége befejezésében semmitől nem hagyta magát akadályoztatni - még azon az áron sem, ha a többiek magára hagyják.

Elhagyták az Oakover folyó jobb partját. A Joanna Springtől felfelé eső folyószakaszon könnyen találtak gázlót. Innét észak-északkeletnek fordultak. Tom Marix úgy számított, hogy ezt az irányt tartva érnek leghamarább a Fitzroy folyóhoz, mégpedig annak az óriási szabálytalan ívnek a legközelebbi pontjánál, melyet a folyó pályája rajzol, mielőtt a King-öböl felé venné útját.

A hőség mintha elviselhetőbb lett volna. Tom Marix és Zach Fren hosszas könyörgéssel, sőt erőteljes hanggal tudták csak elérni, hogy Dolly hajlandó legyen az egyik tevére felülni. Godfrey és Zach Fren bírta a gyaloglást. Jos Meritt ugyancsak; hosszú lábai oly szögletesen lépkedtek, mint egy pár gólyaláb. Mikor Mrs. Branican felajánlotta neki, hogy vegye át a tevéjét, elhárította az ajánlatot, és így szónokolt:

- Ez igen, ó, ez remek! Az angol az angol, asszonyom, de a kínai is kínai. Így nem éreznék semmi kivetnivalót abban, hogy Zsin Ginek is felajánlja időnként a tevét. Csak én megtiltom neki, hogy elfogadja!

Így Zsin Gi is tovább gyalogolt, nem minden busonkodás nélkül, miközben azokra az élvezetekre gondolt, melyek őt a messzi-messzi Szecsuanban várják, a virághajók városában, a Mennyei Birodalom lakóinak imádott városában.

A negyedik tevét hol Tom Marix, hol Godfrey vette igénybe, ha előre kellett nyargalniuk. Az Oakover folyónál szerzett vízkészlet nem fog nagyon soká tartani, és attól fogva a legnagyobb gondjukat megint egy-egy kút felkutatása fogja jelenteni.

A folyó partjaitól északi irányba távolodva ismét hatalmas pusztaságon jártak, mely a távoli szemhatáron is túl terjedt. Az enyhe dombokat egyre kevesebb homokfűvás barázdálta. A spinifex is sűrűbb csomókban nőtt, és a táj egyhangúságát néhány őszi színekben sárguló fa is élénkítette. Talán még arra a szerencsére is lehetett számítani, hogy ehető vad kerül eléjük. Tom Marix, Godfrey, Zach Fren szerencsére megőrizték puskájukat és a revolvért, mert mindig kezük ügyében tartották, és így talán adott esetben még jó hasznukat vehetik. Bár a csekély lőszerkészlet a legkörültekintőbb takarékosagra ösztönözte őket.

Így haladtak néhány napon át, egy-egy szakaszt téve meg hajnalban és estefelé. A patakok medrét, melyek itt-ott végigbarázdálták a tájat, csak kiégett kavicsok és színtelenné aszott fű borította, a homok a legcsekélyebb nedvességről se árulkodott. Így feltétlenül szükséges volt, hogy kutat találjanak, méghozzá mindennap újra és újra, mert víztartó hordóval Tom Marix nem rendelkezett többé.

Így aztán Godfrey az útvonaluktól jobbra-balra nagy kitérőket tett, ha a legkisebb nyomot vélte felfedezni.

- Drága fiam - mondta aggódva Mrs. Branican -, ne légy meggondolatlan. Ne tedd ki magadat újabb veszélyeknek!

- Ne tegyem ki magam - felelt izgatottan Godfrey -, mikor önről van szó, és John kapitányról?!

És hála szívósságának, sőt a lépteit irányító jó ösztönének, sikerült is néhány kutat találnia, bár néha több mérföldnyire is kitért északi vagy déli irányba.

Így hát a Tasmanföldnek ezen a vidékén, mely az Oakover folyó és a Fitzroy között terül el, nem voltak elviselhetetlen ivóvízgondjaik, ha teljesen nem is menekedtek meg az időnként jelentkező szomjúságtól. Itt most a legnagyobb megpróbáltatást az okozta, hogy nem volt elég tevéjük, hogy az ételmiszer adagolást a megmaradt néhány darab konzervhez kellett méretezni, nem volt tea és kávé, nem jutottak dohányhoz, ami a kísérő csapat embereit különösen

sújtotta, végül az, hogy már nem állt módjukban a túlságosan sóízű vizet néhány csepp alkohollal megjavítani. Kétórás gyaloglás után a legerősebbek is szinte összeestek a fáradtságtól, a kimerültségtől, a nélkülözésektől.

Aztán meg a tevék sem találtak kellő legelnievalót a sűrű bozótban, mert nem volt rajta egy ehető szár vagy egy ehető levél sem. Itt már nyoma sem volt azoknak a törpeakácoknak, melyek tápláló nedvét még a bennszülöttek is szívesen elfogyasztják a szűkösebb napokban. Semmi más nem akadt, mint a satnya mimóza tuskéje a spinifexnyalábok sűrűjében. A tevék már csak vonszolni tudták magukat, vékonyuk behorpadt, nyakuk előredüledt, megálláskor szinte rázuhantak a térdükre, és aztán nem kis erőfeszítést igényelt, míg újra talpra tudták őket állítani.

25-én délután Tom Marixnek, Godfreynek és Zach Frennek sikerült némi friss eleséget szerezniük. Nagy csapat vadon élő vándorgalamb húzott el a közelükben. Minthogy igen ijedősek voltak, és villámgyorsan felröppentek a mimózacszerűjeiről, nem túl könnyen lehetett a közelükbe férkőzni. Végül mégis sikerült néhányat puszkavégre kapni. Ha nem is lettek volna olyan ízletesek, mint amilyen finomak voltak valójában, a szerencsétlen éhezők akkor is a legfinomabb csemegének tartották volna őket. Éppen csak hogy meg kellett pirítaniok a száraz gyökerekből rakott tűz fölött. A következő két napon Tom Marix ennek folytán takarékosabban bánhatott a konzervekkel.

De amivel az embereket lehetett táplálni, azzal az állatokat már nem lehetett. Így aztán március 26-án reggel az egyik tevé, mely beteget vitt a hátán, nagy puffanással a földre zuhant. Ott kellett volna hagyni, mert nem lehetett többé talpra állítani.

Tom Marixre várt az a feladat, hogy egy golyóval végezzen vele. Minthogy nem engedhette kárba veszni a húsát, mely számukra jó pár napi ételmet jelentett, bár az állat a sok nélkülözéstől ugyancsak le volt soványodva, nekiállt szétdarabolni, jó ausztrál szokás szerint.

Tom Marix jól tudta, hogy a tevének szinte minden porcikáját fel lehet használni, és jó ételeket lehet belőle készíteni. A csontot és a porcogós részeket az egyetlen megmaradt kondérban megfőzte, és az alaposan kiéhezett emberek nagy élvezettel szűrösölték a jóízű húslevest. Ugyancsak kitűnő harapnivaló készült az agyvelőből, a nyelvből, a pofahúsból. A vastagabb húst vékony szeletekre vágták, hamar megszáritották a tűző nap erejével, és félretették, akárcsak a talpakat, mely a tevé legízletesebb része. Azon keseregtek csak, hogy nincs sójuk, mert a sózott húst hosszabb időn át is beoszthatták volna maguknak.

Így folytatódott a menetelés, de naponta csak néhány mérfölddel jutottak előbbre. Sajnos a betegek állapota semmit se javult, mert hiányoztak a gyógyszerek, bár most is a leggondosabb ápolásban részesültek. Úgy látszik, nem érnek el mindnyájan az út végcéljához, a Fitzroy folyóhoz, amely felé Mrs. Branican végső erőfeszítéssel igyekezett eljutni, és ahol a nélkülözések némi csökkenésére lehetett volna számítani.

Végül is március 28-án és másnap, 29-én a két fehér ember áldozatul esett a túlságosan is hosszúra nyúló betegségnek és szenvedésnek. Mindketten Adelaide-be valók voltak. Az egyik csak huszonöt éves volt, a másik körülbelül negyven, és itt érte őket a halál az ausztrál nagy sivatag úttalan útjain.

Szegény emberek! Ők voltak az elsők, akik a nagy vállalkozásba belepusztultak, és ezáltal társaikat is nagy szomorúságba döntötték. Talán ugyanez a sors vár mindnyájukra, amiért Len Burker kijátszotta őket, és itt állnak elhagyatva a sivatag pusztaság közepén, ahol még az állatok se találnak maguknak ennivalót.

Ugyan mit felelhetett volna Zach Fren Tom Marixnek, mikor az így szólt hozzá:

- Két ember elpusztult, hogy egyet kiszabadítsunk, nem beszélve azokról, akik majd ezután fognak elhullani!

Mrs. Branican szabad folyást engedett őszinte fájdalmának, és mindnyájan vele éreztek. Megsíratta az elhunytakat. Sírjukat egy kis fakereszttel megjelölték, bár a pusztító hőség rövid idő alatt a fát is elporlasztja.

A karaván ismét útra kelt.

A három megmaradt tevét a legelcsigázottabb emberek felváltva használták, hogy ne hátráltassák a menetet, és Mrs. Branican nem volt hajlandó elfogadni, hogy az egyik teve csak az ő rendelkezésére álljon. A pihenők alatt az egyik állattal elmentek vizet keresni, hol Godfrey, hol Tom Marix. Egyetlen bennszülöttel se találkoztak, akitől újabb felvilágosításokat kaphattak volna. Ebből arra lehetett következtetni, hogy a törzsek továbbvándoroltak a Tasmanföld északkeleti tájaira. Ha ez valóban így történt, akkor az indák nyomát messze a Fitzroy folyó felső völgyéig kell követni, ami igen rossz újság volna, hiszen az útvonalat további száz mérföldekkal megnövelte volna.

Április elején Tom Marix kénytelen volt tudomásul venni, hogy csekély konzervkészletüknek a végén járnak. Így újra szükségessé vált egy teve feláldozása. Ha néhány napi élelmet biztosítani tudnak, ezalatt minden bizonnyal eljutnak a Fitzroy folyóhoz, melytől a karaván már csak tizenöt útszakasznyira járhatott.

Az áldozat elkerülhetetlen volt, bele kellett nyugodni. A további szolgálatra legalkalmatlabbnak tűnő állatot választották ki. Lelőtték, szétdarabolták, felszeletelték. Ha a napon megszáritják, és utána alaposan megsütik, a tevehús még igen nagy tápértéket jelent. Az állat egyéb részeit, így a májat és a szívet is gondosan becsomagolták.

Időközben Godfreynek sikerült néhány pár galambot ejtenie, bár meg kell hagyni, hogy húsz ember számára ez nem nagyon fedezte az élelmiszer-szükségletet. Tom Marix nagy örömmel fedezte fel, hogy egyre több akáccsoport tűnik fel újra a pusztaságon, mert a bogyójukat, ha tűzön megpirítják, ételként is fel lehet használni.

Bizony, legfőbb ideje volt, hogy beérjenek a Fitzroy folyó völgyébe, és ott megtalálják azokat az élelmezési lehetőségeket, melyeket ezen az elátkozott vidéken hiába keresnének. Ha még sokáig időznek itt, az embereknek már nem lesz annyi erejük, hogy továbbmenjenek.

Április 5-re egyetlen konzerv se maradt, egy darab hús se a feláldozott tevéből. Mrs. Branican és a többiek már csak néhány szem akáchajtást szopogattak.

Most már Tom Marix komolyan töprengett azon, hogy feláldozza-e a megmaradt két tevét. Nem tudta magát rászánni, ha a hátralevő hosszú útra gondolt. Végül mégis ráállt, ahogy rájuk köszöntött az este, mert tizenöt órája egy falat se volt a szájukban.

Amint pihenőre tértek, egyik embere hangos kiáltással odafutott:

- Tom Marix, Tom Marix, a két teve összeesett!

- Próbáljátok megint talpra állítani!

- Nem bírjuk.

- Akkor késedelem nélkül végezni kell velük!

- Végezni velük? - kérdezte a kísérő. - Hiszen rögtön kiszervenvednek, ha máris nem holtan hevernek ott.

- Csak nem döglöttek meg? - kiáltott fel izgatottan Tom Marix.

Kétségbeesetten kapott a fejéhez, hiszen a döglött állat húsát már nem lehet megenni.

Mrs. Branican Zach Fren, Godfrey és Jos Meritt társaságában odasietett, ahol a két állat az imént összeesett.

Ott feküdtek a földön, görcsben rángatózva, habzó szájjal, merevedő tagokkal, ziháló lélegzettel. Tüstént kiszenvednek, de ezt nem lehet természetes végelgyengülésnek tekinteni.

- Mi bajuk történt? - kérdezte Dolly. - Ezt nem a fáradság okozza vagy a kimerültség.

- Nem hát - felelte Tom Marix -, én attól tartok, hogy ez valami mérges növénynek a hatása.

- Úgy van, ez az, ez remek! - szólt most Jos Meritt. - Én sejtem, mi történhetett. Láttam már ilyet a keleti tartományokban, odaát Queenslandben. A tevék mérgezés áldozatai lettek.

- Mérgezés? - csodálkozott Dolly.

- Úgy van - mondta Tom Marix -, ez a méreg hatása.

- Nos hát - szólalt meg újra Jos Meritt -, minthogy most már az utolsó eleség is megsemmisült, nincs más hátra, mint hogy a kannibálok példáját kövessük, hacsak nem akarunk éhen halni. Miért ne? Minden népnek megvannak a maga szokásai, és a leghelyesebb ezekhez alkalmazkodni.

Az úriember mindezt ironikus fintorral mondta el, szemei az éhezéstől szinte kiugrottak, soványabb volt, mint valaha is - szinte félelmetes látványt nyújtott.

Így végül is a két teve mérgezésben pusztult el. A méreg - Jos Meritt nem tévedett - az északnyugati vidéken egyébként elég ritka mérges csalánból származott. Ez az úgynevezett moroides laportea, melynek szamócaszerű termése van, levelein pedig savval telt tüskék találhatók. Már érintésre éles és tartós fájdalmat okoz. A termése pedig halálos méreg, csak a colocasia macrorhiza levélvel lehet hatástalanítani; ez a növény rendszerint ugyanott terem meg, ahol a mérges bozót.

Az az ösztön, mely az állatokat visszariasztja az ártalmas növényektől, az elcsigázott állatoknál eltompult, és éhségükben nekiestek a mérges növénynek. Szörnyű kínlódások közepette kellett elpusztulniok.

A következő két nap története kitörlődött Mrs. Branican és a többiek emlékezetéből. A két döglött állatot messzire el kellett kerülni, mert egy óra múlva már a teljes bomlás tüneteit mutatták, olyannyira rohamosan hatott a méreg. Másnap a karaván továbbvándorolt a Fitzroy folyó felé, azt kémelve, feltűnnek-e már azok a dombok, melyek a folyó völgyét szegélyezik. Elérhetik-e valamennyien? Úgy tűnik, nem. Néhányan máris azért könyörögtek, hogy lőjék le őket ott helyben, és legalább a szörnyű haláltusától szabadítsák meg őket.

Mrs. Branican körbejárt, egyiktől a másikig. Megpróbált beléjük lelket önteni. Kérlelte őket, szedjék össze magukat még egyszer, utoljára. Itt vannak a cél közelében. Már csak néhány szakaszt kell megtenniük. Ott a völgyben mindnyájan megmenekülnek. De ezektől a szerencsétlen emberektől már nem számíthatott semmire.

Április 8-án este már egyiküknek sem volt annyi ereje, hogy felállítsa a sátrakat. A boldogtalanok a spinifexcsomók tövéhez másztak, és a poros leveleket rágcsálták. Beszélni se tudtak már, se tovább vándorolni akár egyetlen lépéssel is. Ennél az utolsó pihenőnél mind ott maradtak.

Mrs. Branican még nem adta meg magát. Godfrey ott térdelt mellette, és szinte földöntúli tekintettel nézte. Többször is szölongatta: anyám, ó, anyám, ahogy a gyerek könyörög szülő-anyjának, ne hagyja elpusztulni.

Dolly ott állt az elkínzott, földre bukott emberek között, a messzi láthatárt kémlelte és kiáltozott:

- John, drága John!

Mintha csak John kapitány menthetné meg őket a végveszélyben.

XIII. AZ INDÁK KÖZÖTT

Az inda törzs, mely több száz tagot számlált a gyerekekkel és az asszonyokkal együtt, ez idő tájt a Fitzroy folyó partjain tartózkodott, mintegy száznegyven mérföldnyire a torkolattól. A Tasmanföld északibb tájairól jöttek ide, melyeket a folyó felső folyása öntöz. Néhány nappal ezelőtt a vándorló életmód véletlenei során éppen huszonöt mérföldnyire voltak a Nagyhomoksivatagnak attól a részétől, ahol a karaván az utolsó pihenőre megállapodott a tenger sok szenvedés során, mely már minden emberi erőt meghaladt.

Ezeknél az indáknál tartózkodott kilenc éven át John kapitány és Harry Felton. A nemsokára elkövetkező események jóvoltából lehetővé válik, hogy megismerjük életük e hosszú időszakát és kiegészítsük Harry Felton közléseit, melyeket halálos ágyán mondott el.

1875 és 1881 között, mint emlékezünk rá, a *Franklin* személyzete az Indiai-óceán egy szigetén talál menedéket, a Browse-szigeten, mely körülbelül kétszázötven mérföldre fekszik York Sundtól, az ausztrál szárazföld északnyugat felé ívelő partszakaszának legközelebbi pontjától. Miután két matróz elpusztult a nagy viharban, a megmaradt tizenkét hajótörött hat évet töltött a szigeten, a távozás legkisebb lehetősége nélkül, míg végül az áramlás egy csónakot sodort a partra.

John kapitány mindnyájuk megmenekülésének az eszközét látta a csónakban, ezért olyan állapotba hozták, hogy nekiindulhassanak vele az ausztrál partok felé, néhány hétre elegendő élelemmel felszerelve. A csónakban azonban csak heten fértek el, így John kapitány és Harry Felton öt emberrel indult el. A többi öt a Browse-szigeten maradt, s várniok kellett, míg hajót küldenek értük. Tudjuk, mint pusztultak el ezek a szerencsétlenek, mielőtt megtalálták volna őket, s milyen körülmények között bukkant a maradványaikra Ellis kapitány a *Dolly-Hope* második útja alkalmával, 1883-ban.

Miután sikerült az Indiai-óceán veszélyes vizein átkelniök, a csónak a Leveque-foknál ért partot Ausztráliában, végül pedig bejutott abba az öbölbe, melybe a Fitzroy folyó torkollik. A balsors ekkor úgy intézte, hogy John kapitány kis csapatát megtámadják a bennszülöttek, és a csatározásban négyen is meghaltak, bár bátran védekeztek.

A bennszülöttek, akik az inda törzs tagjai voltak, John kapitányt, Harry Feltont és a mézár-lásból megmaradt egyetlen matrózt magukkal hurcolták a szárazföld belseje felé. A súlyosan sebesült matróz nem gyógyulhatott már meg. Néhány héttel később már csak John kapitány és Harry Felton volt életben a kicsiny expedíció tagjai közül.

Így kezdődött életük új szakasza, melynek első napjaiban az életükért is rettegniök kellett. Elmondtuk már, hogy az indák, éppen úgy, mint Észak-Ausztrália valamennyi vándorló vagy megtelepedett bennszülötte, igen vadak és vérengzők. A törzsek szüntelen háborút viselnek egymás ellen, a foglyokat pedig könyörtelenül megölik, sőt meg is eszik. Ez itt az egyik legrégebbi és legmegrögzöttebb szokása a valóságos erdei vadakként élő bennszülötteknek: a kannibalizmus, vagyis az emberevés.

Nos, akkor miért kímélték meg John kapitány és Harry Felton életét? Ez csak a körülményeken múltott.

Mint tudjuk, a part menti és a beljebb élő törzsek között örök harc folyik nemzedékről nemzedékre. A falvakban élő törzsek faluról falura támadnak, megfogyatkoznak, de jóllaknak a fogságba esett ellenséges harcosokkal. Ugyanígy cselekszenek a vándor törzsek is: tábor-

helyről táborhelyre üldözik egymást, és ha győznek, náluk is elkövetkezik az emberevés szörnyű szertartása. Ezek a mézszárlások elkerülhetetlenül az ausztrál őslakosság kipusztulásához fognak vezetni, éppoly bizonyossággal, mint az angolok módszerei, melyek egyes esetekben bevallhatatlan barbárságról tanúskodnak. Nemigen lehetne tetteiket másnak nevezni. A fehérek néha úgy vadásznak a bennszülöttekre, mint a vadállatokra, eltelve mindazokkal a bonyolult érzésekkel, melyeket a sportnak ez a fajtája szül; óriási területeket égetnek fel, hogy a lakásul szolgáló kéregviskókat se kíméljék jobban, mint magukat a lakókat. A megszállók még arra is vetemedtek, hogy tömegesen felhasználják a mérgező sztrichnint; ezzel a kiirtás még gyorsabban történik, így már érthető a tartalma ennek a mondatnak, mely egy ausztrál fehér telepes tollából szaladt ki: „Minden bennszülöttet, akit a legelőimen megpillantok, egy puska lövéssel leterítek, mert ezek mind megölik a jószágot, lelövök minden asszonyt, mert jószágölőket hoz világra, és minden gyereket, mert felnőve mindegyik jószágölővé válik.”

Ily módon érthető az az ádáz gyűlölet is, melyet a bennszülöttek hóhéraik iránt éreznek, és ez a gyűlölet apáról fiúra öröklődik. Nagyon ritka eset, ha a kezükbe került fehér embert nem mézszárolják le irgalmatlanul. Így újra felmerül a kérdés: vajon a *Franklin* hajótörötteinek mért kegyelmeztek meg az indák?

Nagyon valószínűnek tűnik, hogy a szerencsétlen matróz, ha rövidesen meg nem hal a fogságba kerülés után, kénytelen lett volna az általános sorsban osztozni. De minthogy a törzsfőnök, egy Willi nevű bennszülött valamennyire kapcsolatban állt a part menti telepésekkel, volt annyi tapasztalata, hogy felismerje: John kapitány és Harry Felton - tiszték, akikből talán kettős hasznot húzhat. Mint hadviselő, felhasználhatja tudományukat az ellenséges törzsekkel vívott csatákban, mint kereskedő pedig, mert értett valamit a kereskedéshez is, busás hasznot remélt, vagyis jókora váltságdíjat, melyért hajlandó lenne a foglyait szabadon bocsátani. Így maradhatott meg életük, de kénytelenek voltak beletörni a kezdetleges vándorló életmódba, melyet számukra még az is súlyosbított, hogy az indák állandó őrizet alatt tartották őket. Éjjel-nappal rajtuk tartották a szemüket, a tábor el nem hagyhatták. Két-három ízben megpróbálkoztak a szökéssel, de eredménytelenül, sőt majdnem az életükkel kellett fizetniök.

Időnként, a más törzsekkel való összecsapások alkalmával arra kényszerítették őket, hogy legalább tanácsaikkal nyújtsanak segítséget. A tanácsok sokat értek, Willinek igen nagy hasznára váltak, hiszen ezentúl biztos lehetett övéi győzelmében. A hadi sikerek következtében ezekben az években az inda törzs lett a legtekintélyesebb mindazok közül, melyek Nyugat-Ausztrália óriási térségein kóborolnak.

Ezek az északnyugati törzsek valószínűleg ausztrál és pápua bennszülöttek keveredéséből származnak. Mint a rokon törzsek, az inda férfiak is hosszú csomóba fogott hajat viselnek; bőrük színe kevésbé fekete, mint a déli tartományokban élő bennszülötteké, akik erősebb testalkatúak; az indák termetre sokkal szerényebbek, átlag testmagasságuk egy méter tizenhárom és egy méter harminc centiméter között váltakozik. A férfiak teste erősebb felépítésű, mint az asszonyoké. Bár homlokuk kissé szűk, a szemöldökcsontok meglehetősen kidomborodnak, ami fejlett értelmi képességekre utal, ha hihetünk a néprajztudósoknak. Sötét árnyalatú szemükben tüzesen izzik a pupilla, sötétbarna hajuk nem göndörödik, mint az afrikai feketéké. Mindezzel együtt a koponyájuk elég kicsiny, és a természet nem nagyon bőkezűen látta el őket agyvelővel. Feketének nevezik őket, pedig nem érik el a núbiaiak koromfekete színét, inkább csokoládék, ha szabad ezt a szót használni, mert ez a színárnyalat fejezi ki pontosan bőrük színét.

Az ausztráliai bennszülötteknek kitűnő a szaglásuk, a legjobb szimatú vadászkutyaival is állják a versenyt. Egy ember vagy állat ottjártát úgy is meg tudják állapítani, hogy végigszimatolják a talajt, vagy megszagolják a fűvet és a faleveleket. Hallásuk is különlegesen érzékeny, szinte

úgy tűnik, hogy a hangyabolyban nyüzsgő hangyák nesztét is képesek meghallani. Az se volna teljesen jogosulatlan, ha ezeket a bennszülötteket a kapaszkodók rendjébe sorolnánk, mert nincs olyan magas vagy olyan sima kérgű gumifa, melyre ne tudnának felmászni, az úgynevezett kamin, vagyis a nádpálma hajlékony szálának segítségével, de azért is, mert a nagy lábujjuk is alkalmas a kapaszkodásra.

Amint azt már megjegyeztük a Finke folyó menti bennszülöttekről, az ausztráliai asszony nagyon gyorsan megöregszik, és általában a negyvenedik életévét sem éri meg. Queenslandben a férfiak ennél általában tíz évvel tovább élnek. A szerencsétlen asszonyok kötelesek a legdurvább munkát elvégezni a család körül. Valóságos rabok a könyörtelen és durva férfiak hatalmában. Ők cipelik a súlyos tárgyakat, mindenféle eszközt, még a fegyvereket is; nekik kell begyűjteni az ehető gyökereket, a gyíkokat, férgekét, kígyókat, mindazt, amivel az egész törzs táplálkozik. De azért emlegetjük őket itt ismételtén, hogy újra elmondhassuk, milyen nagy szeretettel gondozzák kicsinyeiket, akikkel az apjuk alig törődik, pedig a gyerek teher is az asszonyoknak, mert megakadályozza, hogy minden idejét a kóborló törzs ellátására fordítsa, amiért minden felelősség az asszonyokat terheli. Emiatt lehetett egyes törzseknél olyan szörnyűséget tapasztalni, hogy levágatták az asszonyok mellét, hogy ne szoptathasson több csecsemőt. Emellett fennáll az a másik szörnyű szokás is, melynek egyébként ellentmond az előbb említett szigorúság, mellyel a gyerekek számát igyekeznek csökkenteni, szóval az is megtörténik, hogy nagy éhínségben még gyerekeket is felfalnak egyes törzseknél - ez már igazán a kannibalizmus teteje.

Mindez abból fakad, hogy az ember nevet alig kiérdemlő ausztrál törzseknél az életnek szinte egyetlen fontos eseménye az evés. Ammeri! Ammeri! - szinte mindig ez a szó visszhangzik a bennszülöttek beszédében, és azt jelenti: éhes vagyok. Ezeknek az embereknek leggyakoribb mozdulatuk az, hogy a hasukra csapnak, hiszen hasuk túlságosan is gyakran üres. Ezen a vidéken, ahol nincs vadászni való állat, ahol nem természetnek eleségnövényt, minden adandó alkalommal nekilátnak az evésnek, nappal vagy éjszaka, még hozzá olyan megszállottan, mintha rögtön egy új és hosszú böjtölés következne. És valóban, miféle enivalójuk akad ezeknek a bennszülötteknek, akik valószínűleg a legnagyobb nyomorúságban élnek mindazok közül, akiket a természet a különböző földrészekeken szórt szerteszt? Az utazók által gőzöltnek elnevezett kezdetleges lepény, amit gabonalisztból készítenek kovász nélkül, és nem kemencében sül, csak parázson; a mézet úgy szerzik, hogy kidöntik az egész fát, melynek tetején a méhek kaptárt rendeztek be; itt van ez a kadszerának nevezett fehér leves, amit mérges pálmák terméséből őrléssel készítenek, miután a mérges részeket előzőleg nagyon ügyesen eltávolítják; a dzsungeltyúk tojása, melyet a földbe rejt, és a nap melegére bízza a kiköltést; a különleges ausztrál galamb, mely a legmagasabb gallyakra rakja fészket. Megeszik néhány bogárfaj lárváját is, hol az akácgallyak közül piszkálják ki őket, hol a rothadó gyökerek közül ássák ki, melyek a sűrű bozót aljzatán tömörülnek össze. Körülbelül ez minden.

Ezek alapján a megélhetésért óráról órára folyó küszködésben némileg érthető minden szörnyűsége ellenére a kannibalizmus szokása. Nem valami ősi vadság okozza, hanem a szükség kegyetlen parancsa, melyet az emberi természet ösztönzésére igyekeznek a bennszülöttek kielégíteni, hiszen különben éhen halnának. De mit is csinálnak valójában?

A Murray folyó alsó folyásánál és az északra élő népeknél az a szokás, hogy a kisgyerekeket gyilkolják le és eszik meg. Az anya kezén annyi ujjpercet vágnak le, ahány gyereket kell kiszolgáltatnia az emberlakomához. Az is szörnyű, hogy az éhező anya sokszor maga eszi meg újszülött csecsemőjét. Az utazók előtt minderről a kegyetlenségről úgy beszélnek, mint a legtermészetesebb dologról.

A későbbiek folyamán már nemcsak az éhség ösztönzi emberevésre a bennszülötteket. Ma már kifejezetten ízlik nekik az emberhús, melyet hátborzongató valóságossággal talgorónak, beszélő húsnak neveznek. Ha erre irányuló étvágyukat fékezik is az azonos törzsbeliek között, annál inkább vadásznak az idegenekre. A folytonos háborúskodás során fő céljuk, hogy minél több talgorót szerezzenek, melyet aztán vagy rögtön, frissen fogyasztanak, vagy későbbre tartalékolnak. Karl Lumholtz orvos leírja, hogy az északkeleti vidékeken folytatott, veszélyekkel teli utazása során a csapatában levő bennszülöttek szinte állandóan szóba hozták az evést, és azt állították, hogy egy ausztrál bennszülött szemében az emberhús mindennél többet ér. Csak lehetőleg ne fehér ember legyen, mert szerintük valami kellemetlen sós mellékíze van a húsának.

Vannak egyéb okok is, melyek e vad törzseket szinte egymás folyamatos kiirtására ösztönzik. Az ausztráliai bennszülöttek is igen hiszékenyek. Borzadnak például a „rossz szellem”, ahogy mondják, a kvingan hangjától, mely felharsan a mezőn vagy főként a hegyvidékek szorosaiban, pedig ez az ausztrál madárvilág egyik legérdekesebb fajtájának, egy igen kedves kis madárnak a bánatos siránkozó éneke. Hisznek egy rosszindulatú felsőbb lény létezésében, bár ha hinni lehet a közöttük megfordult utazóknak, nem szoktak imádkozni, és nem látható, hogy vannak-e vallásos szokásaik.

De az biztos, hogy nagyon babonásak, és minthogy abban hisznek, hogy az ellenség varázslással el tudja őket pusztítani, sietnek megelőzni, és leölni az ellenséget. Mindez az emberevéssel párosulva szüntelen és határtalan pusztítást idéz elő ezeken a vidékeken.

Azt is meg kell jegyeznünk, hogy e bennszülöttek tisztelik saját halottaikat. Nem temetnek közvetlenül a földbe; a halottat levelek és faháncs szövedékébe burkolják, így fektetik alig bemélyedő sírjába, lábukat kelet felé fordítva. Van, hogy állva temetik el néhány törzs szokása szerint. E törzseknél a főnökök sírja fölé kis kunyhót is emelnek, melynek keletre nyílik az ajtaja. Mindehhez hozzátehetjük, hogy egyes kevésbé vad törzseknél él az a különös hiedelem, hogy a holtak majd fehér ember képében feltámadnak, úgyhogy - legalábbis Karl Lumholtz állítása szerint - ezeknek a népeknek a nyelvében ugyanaz a szó szolgál a lélek és a fehér ember jelölésére. Van aztán egy olyan hiedelem is, hogy az állatok előző életükben emberek voltak, ami tulajdonképpen a lélekvándorlás hitének visszafordítása.

Így élnek az ausztrál szárazföld vad népei, melyek minden bizonnyal arra a sorsra vannak ítélve, hogy kipusztuljanak, ahogy egy napon eltűntek Tasmania őslakói is. Így éltek az indák is, akik John Branican és Harry Felton a fogságukban tartották.

Miután a sebesült matróz meghalt, John Branican és Harry Felton kénytelenek voltak az indákkal tartani a közép-területeken és északnyugaton folytatott szüntelen kóborlásban. Akár ők támadtak más törzsekre, akár őket támadták meg, mindig vitathatatlan fölénybe kerültek, mert Willi mindig kikérte és megfogadta foglyainak tanácsát. Száz és száz mérföldet jártak be a King-öböl és a Van Diemen-öböl közt, a Fitzroy folyó és a Victoria folyó völgye között, még az Alexandra-föld síkságait is. Így történt, hogy John kapitány és másodtiszteje járt olyan vidékeken is, melyeket a földrajztudósok még nem ismernek, a térképeken csak fehér foltként szerepelnek; így a Tasmanföld keleti vidékein, az Arnhem-föld és a Nagy-homoksivatag egyes részein.

Nekik ez a szüntelen vándorlás és utazás végtelenül fárasztónak tűnt, az indák meg egész természetesen vették. Ez az életformájuk, idővel és távolsággal nem törődnek, igaz, hogy nincsenek is e tekintetben pontos fogalmaik. Egy bennszülött például teljes nyugalommal mondja valamiről, ami csak öt-hat hónap múlva következhet be, hogy azonnal meglesz, egy-két nap múlva, esetleg a jövő héten. Nem tudják saját életkorukat, mint ahogy azt sem, hány

óra van. Az emberi civilizáció lépcsőzetén az ausztrál bennszülöttek elég alacsony fokon állnak, szinte teljes egészében természeti lények.

John Branican és Harry Felton kénytelen volt az új életmódhoz hozzászokni. Kénytelenek voltak a mindennapos vándorlás fáradalmait elviselni. Meg kellett elégedniük a hiányos és legtöbbször ízlésük ellen való táplálékkal. És mindemellett el kellett viselniük a szörnyűséges emberevési jeleneteket, mert megakadályozni nem tudták, s melyekre minden csata után sor került, ahol százszámra hullottak el a harcosok.

Miközben ily módon megpróbáltak alkalmazkodni, John kapitány és Harry Felton szilárdan eltökélték, hogy igyekeznek a törzsbeliek éberségét elaltatni, és az első kínálkozó alkalommal megszöknek. Mi már tudjuk a *Franklin* másodtisztjének történetéből, mivel jár együtt ezeken a nyugati sivatagokon egy szökés. A két foglyot azonban oly szorosan őrizték, hogy alkalom csak elvétve adódott, és kilenc év alatt John és bajtársa nemigen jutott oda, hogy egy ilyen alkalmat megpróbáljanak kihasználni. Egyetlenegy esetben volt komoly esély a szökésre, egy évvel Mrs. Branican ideutazása előtt. Hogyan is zajlott le ez az esemény?

A belső területek törzseivel vívott néhány csata után az indák az Amadeus-tó partján vertek tábort, az Alexandra-föld délnyugati végein. Ritkán fordult elő, hogy ennyire mélyen behatoljanak a kontinens középső területeire. John kapitány és Harry Felton tudta, hogy csak háromszáz mérföldnyire vannak a kontinentális távíróvezetéktől, és úgy érezték, elérkezett a nagy alkalom, és most kell cselekedni. Úgy látták némi fontolgatás után, hogy jobb külön-külön megszökni, és inkább a tábortól messze bevárni egymást. Miután sikerült az örök éberségét kijátszani, Harry Felton elindult, és el is jutott arra a helyre, ahol be kellett társát várnia. Szerencsétlenségükre Johnt éppen akkor magához kísértette Willi, a törzsfőnök, hogy orvosolja a legutóbbi csatában kapott sebét. Így Johnnak nem sikerült megszöknie, és Harry Felton hiába várt rá napokon keresztül. Ekkor úgy gondolta, hogyha sikerül eljutnia egy parti vagy egy beljebb fekvő településhez, összeállít egy kis csapatot a kapitány kiszabadítására, és ezért elindult délkeleti irányba. De annyi fáradalmat, nélkülözést, nyomorúságot kellett útközben elszenvednie, hogy négy hónappal a szökés után a végét járva összeesett a Parru folyó partjainál, Új-Dél-Wales Ulakarara nevű körzetében. Miután rátaláltak, és egy sydneyi kórházba szállították, heteken át pislákolat még benne az élet, és csak azután halt meg, hogy átadhatta még Mrs. Branicannek a John kapitányra vonatkozó közléseit.

Borzasztó csapás volt John számára, hogy hűséges társa nem volt már mellette, és a legnagyobb testi-lelki erőfeszítésre volt szüksége, hogy át ne engedje magát a kétségbeesett érzéseknek. Kivel beszélgethet ezentúl mindarról, ami szívének kedves, szülővárosáról, San Diegóról, azokról a drága teremtésekről, akiket otthon hagyott, erős lelkű feleségéről, Wat fiáról, aki a messze távolban apja nélkül nő fel, és akit talán ő már soha többé nem láthat viszont, Mr. William Andrew-ról és többi jó barátjukról? Kilenc hosszú évet töltött már John az indák rabságában, és hány esztendő fog még eltelni, míg visszanyerheti szabadságát? Mégsem adta fel a reményt, abban bízott csak, hogy Harry Felton, ha eljut a parti városok valamelyikébe, mindent meg fog tenni, ami emberileg lehetséges, hogy kapitányát megmentse.

John mindjárt a fogság első hónapjaiban megtanulta a bennszülöttek nyelvét, mely ésszerű nyelvtani szabályaival, pontos megnevezéseivel és árnyalatos kifejezéseivel arra enged következtetni, hogy az ausztráliai őslakosság műveltsége egykor magasabb fokon állt. Így gyakran tudott értekezni Willivel, és azt bizonygatta neki, milyen előnyös volna a törzsnek, ha elengedné a foglyokat, és azok Queenslandbe vagy Dél-Ausztráliába visszatérve akkora váltságdíjat küldenének számára, amekkorát csak kíván. De Willi nagyon bizalmatlan volt, és hallani se akart erről. Ha itt lesz a váltságdíj, szívesen szabadon engedi John kapitányt és helyettesét.

De minthogy valószínűleg saját magát vette mércéül, hallani se akart arról, hogy ígéretekre hagyatkozzék.

Nem csoda hát, hogy Harry Felton eltűnése nagyon felbőszítette Willit, és még nagyobb szigort kezdett John kapitánnyal szemben tanúsítani. Megtiltotta, hogy bárhová menjen a pihenő alatt és vándorlás közben, és egy őrt is állított melléje, aki fejével felelt a fogolyért.

Hosszú hónapok teltek el, de a fogoly semmi hírt se hallhatott megszökött társáról. Alapos oka volt, hogy feltételezze: Harry Felton útközben elpusztult. Hiszen ha a szökevénynek sikerült volna Queenslandbe vagy Adelaide-be jutnia, bizonyára megkísérelte volna, hogy kiragadja őt az indák kezéből.

1890 első hónapjaiban, tehát az ausztrál nyár időszakában a törzs már a Fitzroy folyó völgyében tartózkodott. Willi rendszerint itt táborozott a legforróbb nyárban, mert itt elegendő élelmet találtak az egész törzs számára.

Itt tartózkodtak az indák április első napjaiban is. Táborhelyüket a folyó egy kanyarulatánál választották meg, ahová az északi sík föld felől érkező kis patak is torkollott.

Mióta a törzs itt élt, John kapitány, aki tudatában volt annak, hogy a partvidék nincs nagyon messze, azon töprengett, hogyan juthatna el oda. Ha odajutna, talán sikerülne továbbmenekülnie egy délebbre fekvő településhez, amerre Warburton ezredes nagy utazása véget ért.

John el volt szánva: mindent kockára tesz annak érdekében, hogy kikerüljön a gyűlölt rabságból, még ha életével kell is fizetnie.

Szerencsétlenségére az indák megváltoztatták szándékukat, és ez egy csapásra halomra döntötte a fogoly reményeit. Április második felében nyilvánvalóvá vált, hogy Willi fel akarja szedni a sátorfát, és téli szállásra a folyó felső folyásának vidékére akar vonulni.

Mi történhetett, hogy a törzs így fölborította megszokott életrendjét?

John kapitány végül, bár nem egykönnyen, megtudta: a törzs azért akar a folyó mentén keletebbre vonulni, mert hírül vették, hogy a fekete rendőrség a Fitzroy folyó alsó szakaszához érkezett.

Bizonyára nem felejtettük el, mit mondott Tom Marix a fekete rendőrségről, vagyis hogy amióta Harry Felton John kapitányra vonatkozó közléseit közzétették, parancsot kaptak, hogy vonuljanak az északnyugati területekre.

A bennszülöttek nagyon félnek ettől a rendőrségtől, mert minden képzeletet felülmúló kegyetlenséggel járnak el, ha üldözőbe vesznek valakit. Parancsnokuk egy százados, akit maninak neveznek; egy őrmester áll a rendelkezésére, továbbá mintegy harminc fehér származású rendőr és nyolcvan bennszülött rendőr, mindnyájan kitűnő lóval, puskával, karddal, pisztollyal felszerelve. Ez a testület, melyet hazai rendőrségnek is neveznek, biztosítani tudja a lakosság nyugalma azokon a vidékeken, mely hatáskörébe tartozik. Minthogy könnyörtelen megtorlást gyakorol a bennszülöttekkel szemben, sokan elítélik az emberiesség nevében, míg mások dicsérik a közbiztonságra való tekintettel. Nagyon fürgén látják el a szolgálatot; sokszor hihetetlen gyorsasággal teremnek elő messzi vidékekről is. Így aztán a bennszülött törzsek nem szívesen találkoznak velük; ezért határozta el Willi is, mikor megtudta, hogy a közelben járnak, hogy feljebb vonul a Fitzroy folyó mentén.

De ami az indák számára veszélyt jelentett, John kapitány számára a megmenekülést jelenthette volna. Ha sikerülne a rendőrség egy osztagával felfedeztetnie magát, ez meghozná a biztos szabadulást, a rég várt hazatérést. Talán a tábor felszedésénél mód adódik majd a bennszülöttek figyelmét kijátszani.

Azt hihetnénk, hogy Willi megsejtett valamit a fogoly szándékából, mert április 20-án reggel a Johnt őrző kunyhó ajtaját nem nyitották ki a szokásos időpontban. A bennszülött őr ott állt a kunyhó mellett. John türelmetlen kérdésére nem is válaszolt. Amikor azt követelte, vezessék Willi elé, leintették, és a főnök se volt hajlandó odajönni.

Mi történt? Talán az indák siettetik a tábor felszedésének munkáját? Így lehetett, mert John nagy sürgés-forgás zaját hallotta a kunyhó környékéről. Willi közben némi táplálékot küldött neki.

Így telt el egy teljes nap, majd még egy másik. A helyzet nem változott. A foglyot a legszorosabb őrizetben tartották. Viszont az április 22-ről 23-ra forduló éjszaka azt kellett tapasztalnia, hogy a zajok odakint megszűntek, és alig mert arra gondolni, hogy az indák talán végérvényesen elhagyták a táborhelyet a Fitzroy folyó mellett.

Másnap hajnalban a kunyhó ajtaja hirtelen feltárult.

Egy fehér ember állt John kapitánnyal szemben.

Ez az ember Len Burker volt.

XIV. LEN BURKER JÁTSZMÁJA

Harminckét nap telt el március 22-e éjszakája óta, mikor Len Burker megszökött Mrs. Branican és a karaván többi tagja elől. A többiekre nézve oly végzetes kimenetelű homokvihar neki meghozta az alkalmat, hogy végrehajtsa tervét. Magával hurcolta Jane-t, és a kísérő csapat bennszülött tagjaival szövetkezve elhajtotta a legerősebb tevéket, köztük a John kapitány váltságdíját hordó állatokat is.

Len Burker sokkal kedvezőbb helyzetben volt, mint Dolly és emberei, a tekintetben, hogy eljusson a Fitzroy folyó völgyébe, az indákhoz. Bujkálásai során sokszor került kapcsolatba nomád törzsekkel, megtanulta nyelvüket, megismerte a szokásaikat. Az elrabolt váltságdíj segítségével kedvező fogadtatásra számíthatott a táborban. És ha John kapitányt sikerül kihoznia a kezük közül, már minden csak rajta múlik, és ez egyszer...

Amint otthagyta a karavánt, Len Burker sietve haladt északnyugat felé. Napkeltekor már jó néhány mérfölddel maga mögött hagyta cimboráival Dolly csapatát.

Jane sírva könyörgött a férjének, kérve kérte, hogy ne hagyja ott Dollyt és a többieket minden nélkül a sivatag közepén, hiszen ezzel újabb gátsággal tetézi azt a másikat, melyet Godfrey születésénél már egyszer elkövetett. Megpróbálta rávenni, hogy gyalázatos viselkedését legalább most próbálja jóvátenni, adja vissza anyjának a fiút, és segítse ő is Dolly szándékát, hogy megkeressék John kapitányt.

De nem ért el semmit. Minden hiába volt. Senki sem bírta volna Len Burkert saját útjáról letéríteni. Már csak néhány nap, és minden az ölébe hullik. Dolly és Godfrey elpusztul az éhezéstől és a szenvedésektől, John Branican végleg eltűnik, és Edward Starter vagyona Jane-re száll, vagyis az ő kezébe kerül, és ő tudni fogja, mit kezdjen a milliókkal!

Így tehát semmi jót nem lehetett várni ettől a nyomorulttól. Hallgatást parancsolt az asszonynak, aki kénytelen volt összehúzni magát a durva fenyegetések súlya alatt, mert azt is jól tudta, hogy ha a férfinak nem volna rá szüksége Dolly vagyonának megkaparintásához, már rég elhagyta volna, talán még rosszabb is történt volna. Arra nem is gondolhatott, hogy visszafusson, és megkeresse a karavánt. Egymagában semmire se jutott volna. Egyébként is két bennszülött állandóan rajta tartotta a szemét.

Nem sok említésre méltó dolog történt Len Burker további útja során. Volt elegendő teherhordó állatuk, volt elegendő ennivalójuk. Ilyen körülmények között hosszú útszakaszokat tettek meg a Fitzroy folyó felé vezető úton, az emberei hozzá voltak szokva a nehéz viszonyokhoz, és kevésbé viselte meg őket az utazás, mint a fehéreket, mióta Adelaide-ből elindultak..

Tizenhét nap alatt, április 8-án érte el Len Burker a folyó bal partját, éppen azon a napon, mikor Mrs. Branican és a többiek összeestek az utolsó pihenőn.

Len Burker itt már bennszülöttekkel is találkozott, akik pontos felvilágosítással szolgáltak az indák tartózkodási helyéről. Miután ebből kiderült, hogy a törzs továbbment a folyó mentén nyugat felé, elhatározta, hogy ő is utánuk megy, és felveszi a kapcsolatot a Willi nevű törzsfőnökkel.

Ez az út már nagyon egyszerű volt. Április hónapban Észak-Ausztrália vidékein már nem elviselhetetlen az időjárás, bármily közel is fekszik az Egyenlítőhöz. Nyilvánvaló, hogy ha Mrs. Branican karavánja eljutott volna a folyóhoz, véget ért volna nyomorúságuk. Néhány

napon belül az indákkal is találkozhatott volna, hiszen Johnt és Dollyt így is csak mintegy nyolcvanöt mérföldnyi távolság választotta el egymástól.

Mikor Len Burker megbizonyosodott arról, hogy már csak két-, legfeljebb háromnapos járásra van a törzstől, úgy döntött, hogy itt pihenőt tart. Azt nem vállalhatta, hogy Jane-t magával viszi az indák közé, és megengedi, hogy találkozzék John kapitánnyal, és leleplezze őt a kapitány előtt. Úgy rendelkezett, hogy a bal parton üssenek tábort, és a szegény asszony megint csak hiába esdekelt, ott hagyta őt két bennszülött őrizete alatt.

Mindezek után folytatta társaival az utat nyugat felé. Ott lépdeltek a hátastevék és az értékes ajándékokkal megrakott málhás állatok.

Len Burker április 20-án érkezett az indákhoz, aznap, hogy olyan nyugtalanság fogta el őket a fekete rendőrség közelsége miatt, amely mintegy tíz mérföldnyire a folyás irányában tartózkodott. Willi már nagyban készülődött, hogy felszámolja a tanyájukat, és feljebb meneküljön az Arnhem-föld vidékére, mely már Észak-Ausztrália tartományhoz tartozik.

John kapitány ezen a napon Willi parancsára be volt zárva a kunyhójába, hogy megakadályozzák esetleges szökési kísérletét. Így sejtelve se volt, hogy Len Burker odaérkezett, és rögtön tárgyalásba kezdett az indák főnökével.

A tárgyalások egyébként nagyon simán folytak. Len Burkernek már régebben is volt kapcsolata ezzel a törzssel. Ismerte a kapzsi főnököt is, tudta, hogy az alku kizárólag John kapitány váltságdíjának mértéke körül fog folyni.

Willi láthatólag kész volt örömmel átadni a foglyot megfelelő váltságdíj ellenében. A sok vászon, csecsebecse és különösen a tekintélyes dohánymennyiség, melyet Len Burker kirakott eléje, és cserébe kínált, nagyon jó kedvre derítette. De ravasz kereskedőként azt hangoztatta, hogy nem válhat meg egykönnyen egy olyan fontos embertől, mint John kapitány, aki hosszú évek óta együtt élt már a törzssel, és oly sok hasznos szolgálatot tesz nekik. Egyébként azt is tudta, hogy a kapitány amerikai származású, sőt már arról is hallott, hogy egy expedíció alakult a kapitány kiszabadítására, amit Len Burker is megerősített, azt állítva, hogy éppen ő ennek az expedíciónak a vezetője. Mikor aztán Len Burker rájött, hogy Willit módfelett nyugtalanítja a Fitzroy alsó szakaszánál tartózkodó fekete rendőrség közelsége, kihasználta ezt a körülményt, és gyorsan dülőre vitte a vásárt. Burkernek az is fontos volt, hogy a kapitány kiszabadulása titokban maradjon, ezért az indák sietős távozásával minden valószínűsége megvolt annak, hogy üzelmei nem kerülnek napvilágra. Így John Branican végleges eltűnését sohase fogják az ő számlájára írni, ha a vele levő kísérők hallgatni fognak; hallgatásukról pedig ő fog gondoskodni.

Így történt, hogy Willi elfogadta a váltságdíjat, és a cserét április 22-én nyélbe ütötték. Az indák még aznap este elhagyták a táborhelyet, és elindultak felfelé a Fitzroy folyó mentén.

Íme ez volt Len Burker nagy tette, így érte el célját, és most csak az a kérdés, hogyan oldja meg saját hasznára a kialakult helyzetet.

Április 23-án reggel nyílt meg a kunyhó ajtaja. John Branican ott találta magát Len Burkerrel szemben.

Tizenöt év telt el azóta, hogy a kapitány utoljára kezet fogott vele San Diego kikötőjében, a *Franklin* indulásakor. Így nem ismerte fel, de Len Burker meg volt döbbenve, hogy John aránylag mily kevésbé változott. Éltesebb lett nyilvánvalóan - negyvenharmadik évében járt most -, de sokkal kevésbé, mint hinni lehetett volna a bennszülöttek között való hosszú tartózkodás után. Férfias vonásai szemernyi se változtak, határozott tekintetében most is az a régi tűz csillogott, haja dús maradt, ha itt-ott meg is fehéredett. John olyan erős és egészséges

volt, hogy ő bizonyára kibírta volna az ausztrál sivatagon át vezető menekülés megpróbáltatásait, azokat a megpróbáltatásokat, melyeknek szegény bajtársa áldozatul esett.

Amint Len Burkert megpillantotta, John egy pillanatra visszariadt. Most először találkozott fehér emberrel, mióta az indák fogságában volt. Most először történik meg vele, hogy egy idegen szoba áll vele.

- Kicsoda ön? - kérdezte.

- Egy amerikai San Diegóból.

- San Diegóból?

- Én vagyok Len Burker.

- Ön az?

John kapitány odarohant Len Burkerhez, kezét szorongatta, átölelte. Hogyan? Ez az ember Len Burker volna? Hiszen ez lehetetlen. Ez csak lázalom lehet. Nem jól érthette a nevet. Valami képzelődés űz vele játékot. Hogy Len Burker, Jane férje...

E pillanatban eszébe se jutott John kapitánynak, milyen ellenszenvet váltott ki belőle Len Burker annak idején, milyen gyanús volt szemében ez az ember.

- Ön az, Len Burker?

- Én magam, John.

- De itt, ezen a vidéken? Ó, biztos ön is fogságba esett...

Hát igen, máskülönben mivel volna magyarázható Len Burker feltűnése az indák táborában?

- Nem, John - válaszolt sietve Len Burker -, én kizárólag azért jöttem ide, hogy kiváltsam önt a törzsfőnöktől, hogy önt megmentsem.

- Engem jött kiszabadítani!

John kapitány csak igen nagy erőfeszítéssel tudott hirtelen felzúduló érzéseinek uralkodni. Úgy érezte, rögtön megbolondul, hogy gondolatait többé nem sikerül összeszednie.

Amint lassan lecsillapodott, az volt az első vágya, hogy kirohanjon a kunyhóból. De aztán nem mert. Len Burker szabadulásról beszélt. De hát hol szabad ő? Mit szól ehhez Willi? És a többi inda?

- Beszéljen, Len, mondjon el mindent - kérte, és karjait összefonta a mellén, mintha azt akarná megakadályozni, hogy szíve kiugorjon.

Ekkor Len Burker, híven ahhoz az elhatározott szándékához, hogy az igazságnak csak egyes részeit mondja el, és magának tulajdonítsa a mentőexpedíció minden érdemét, hozzákezdett, hogy a saját szája íze szerint elmesélje a történeteket. John a sírástól fojtogatva egyszer csak felkiáltott:

- És mi van Dollyval?

- Megvan, él.

- És a kisgyerek, az én Watom?

- Ő is él, mindketten ott vannak San Diegóban.

- A feleségem és a fiam él - suttogta John, és szemei hirtelen megteltek könnyel.

Majd így szólt:

- Most már beszélhet, Len, csak beszéljen, most már lesz eröm odafigyelni.

Len Burker még arra az arcátlanságra is képes volt, hogy egyenesen John szemébe nézett, mikor elkezdte a szövegét:

- John, néhány évvel ezelőtt, mikor már senki sem kételkedett abban, hogy a *Franklin* teljesen elpusztult, feleségemmel el kellett jönnünk San Diegóból és egész Amerikából. Fontos érdekek Ausztráliába szólítottak. Így Sydneybe jöttem, és megalapítottam ott az új céget. Elutazásunk óta Dolly és Jane sokat leveleznek, mert mint bizonyára emlékszik rá, a két asszonyt igazi nagy szeretet köti össze, és ezt az érzelmet se az idő, se a távolság nem kezdte ki.

- Persze hogy emlékszem - felelte John. - Dolly és Jane igen jó barátok voltak, és az elválás nagyon kegyetlennek tűnhetett számukra.

- Nagyon is kegyetlennek, John - folytatta Len Burker -, de hát néhány év múltával eljött az a nap, melyen az elválásnak vége kellett hogy szakadjon. Körülbelül tizenegy hónappal ezelőtt már arra készülődtünk, hogy elhagyjuk Ausztráliát, és visszatérünk San Diegóba, mikor egy váratlan hír miatt elhalasztottuk az utazást. Egyik napról a másikra kiderült, mi történt a *Franklin*nel, melyik tengeren pusztult el, és ugyanakkor kapott szárnyra az a hír is, hogy a hajótörés egyetlen életben maradt tagja fogoly egy ausztráliai törzsnél, s hogy ez éppen ön, John.

- De hogyan szereztek erről tudomást? Talán Harry Feltontól?

- Úgy van, a hírt Harry Felton hozta. Már útja vége felé tartott, mikor félholtan találtak rá a Parru folyó partján, Queensland déli határánál, s úgy szállították Sydneybe.

- Ó, Harry, te hűséges barát! - kiáltott fel John kapitány. - Ó, tudtam, hogy nem feledkezik meg rólam. Szóval amint Sydneybe ért, máris megszervezett egy mentőexpedíciót!

- Harry Felton meghalt - mondta Len Burker. - Belehalt a szörnyű megpróbáltatásokba, melyeket útközben kellett végigszenvednie.

- Meghalt! - dadogta John. - Ó, istenem, ő is halott, Harry Felton, a drága Harry!

Szemét elfutotta a könny.

- De mielőtt meghalt - folytatta elbeszélését Len Burker -, Harry Felton még be tudott számolni mindarról, ami a *Franklin* pusztulása után történt. Magáról a Browse-szigetnél bekövetkezett hajótörésről és arról, hogyan jutottak át ide a kontinensre. Halálos ágya mellett... én magam hallottam mindezt az ő szájából. Aztán szeme végleg becsukódott, ajkán az ön neve volt.

- Ó, Harry, drága Harry - suttogott John, miközben arra a tengernyi szenvedésre gondolt, mely végül sírba vitte hűséges társát, akivel többé már nem találkozhat.

- John - folytatta elbeszélését Len Burker -, a *Franklin* pusztulása, minthogy tizennégy éven keresztül semmi biztosat nem lehetett tudni az ön hajójáról, szóval az új hír igen nagy visszhangot váltott ki. Képzelteri, milyen hatást keltett utána az az újabb hír, hogy ön még életben van. Harry Felton néhány hónappal azelőtt önnel együtt volt fogoly a bennszülöttek között. Rögtön táviratoztam Dollynak, és értesíttem, hogy késedelem nélkül útnak indulok, és megpróbálom önt kiszabadítani az indák rabságából, annál is inkább, mert Harry Felton közlése szerint ez csak a váltságdíjon fog múlni. Így saját irányításom alatt összeállítottam egy kis karavánt, és Jane-nel együtt útnak indultam Sydneyből. Ennek már hét hónapja. Ennyi

időre volt szükségünk, hogy ideérjünk a Fitzroy folyóhoz. De az ég segítségével végül is idejutottunk az indák táborába.

- Köszönet érte, Len, ezer köszönet - kiáltott John kapitány. - Amit ön tett értem...

- Azt ön is megtette volna értem, ha úgy alakulnak a körülmények - mondta Len Burker.

- Minden biztonnal! És hol van most a felesége, Len, ez a bátor Jane, aki nem riadt vissza a sok viszontagságtól?

- Háromnapi járásra tőlünk, a folyó mentén fölfelé, két emberem kíséretében - válaszolt Len Burker.

- Tehát őt is viszontlátom.

- Persze, John, hiszen ő azért nincs itt velünk, mert nem akartam, hogy ide is velünk jöjjön. Nem tudtam előre, milyen fogadtatásban részesülünk a bennszülöttek részéről.

- De nem egymagában érkezett? - kérdezte John kapitány.

- Nem, nem, tizenkét bennszülött van a kíséretemben. Két napja értünk ide a völgybe.

- Már két napja?

- Igen, bizony, és ennyi ideig tartott, míg az alkut megkötöttem. Ez a Willi ugyancsak ragaszkodott önhöz, John. Tisztában volt az ön jelentőségével, helyesebben értékével. Hosszan kellett vele alkudozni, míg végül ráállt, hogy önt szabadon engedje a váltságdíj fejében.

- Most hát szabad vagyok?

- Éppen úgy, mint én magam.

- És a bennszülött törzs?

- A főnökkel együtt eltávozott, már csak mi vagyunk itt a táborhelyen.

- Elmentek? - kérdezte izgatottan John.

- Győződjön meg róla saját szemével!

John kapitány egyetlen ugrással kinn termett a kunyhóból.

A folyó partjain csak a Len Burker csapatához tartozó bennszülöttek heverésztek. Az indák eltűntek.

Láthattuk, mint keverte össze Len Burker egész elbeszélésében az igazat a hazugságokkal. Egy szót se szólt Mrs. Branican megháborodásáról. Nem említette, mekkora vagyonszállt Dollyra Edward Starter halálával. Egy szóval se említette a *Dolly-Hope* 1879-ben és 1882-ben folytatott kutatóútjait a Jáva-tenger környékén, majd a Torres-szoros vidékein. Eltitkolta, hogy Mrs. Branican ott állt Harry Felton halálos ágyánál. És hogy a rettenthetetlenül bátor asszony szervezte az expedíciót, melynek érdemét ő kisajátítja, míg az asszonyt pusztulásra ítélte a Nagy-homoksvivatag belsejében! Ő tett mindent, életét is kockára téve ő szabadította meg John kapitányt.

John kapitány pedig miért kételkedett volna elbeszélésének hitelében? Mért ne árasztotta volna el halálának túlradó érzéseivel azt az embert, aki vállalva a veszélyes utazást eljött érte a bennszülöttek közé, és akinek köszönheti, hogy újra megláthatja feleségét és kisfiát?

Hálája nem ismert határt, oly őszintén beszélt, hogy mindenkit meghatott volna, kivéve ezt az elfajzott emberi lényt. De Len Burker nem ismerte a lelkiismeret-furdalást. Semmi se képes visszatartani, hogy végrehajtsa gonosz tervét. John Branican egy percig se fog késlekedni,

hogy vele együtt Jane táborhelyéhez siessenek. Mért is tétovázna? A rövid, pár napos úton pedig Len Burker meg fogja találni az alkalmas pillanatot, hogy eltegye láb alól, méghozzá úgy, hogy a kísérő bennszülöttek előtt ő maga tisztán álljon, nehogy a későbbiekben esetleg rávalljanak.

John kapitány égett a türelmetlenségtől, hogy mielőbb induljanak, ezért úgy döntöttek, hogy még aznap útra kelnek. Égett a vágytól, hogy viszontlássa Jane-t, felesége leghűségesebb barátnőjét, hogy szót váltson vele Dollyről, a gyermekről, Mr. William Andrew-ról és mindazokról, akik ott várják San Diegóban.

Április 23-án délután indultak útnak.

Len Burker néhány napi élelmiszerkészlettel rendelkezett. A folyó mellett az egész karaván bőven kielégíthette vízszükségletét. A két teve segítségével, melyre John és Len Burker felszállt, adott esetben jó néhány szakasszal megelőzhetik a gyalogos kíséretet. Ez pedig jó alkalmat teremt Len Burkernek gonosz terve kivitelezésére. John kapitánynak már nem szabad Jane táborhelyére megérkeznie. Nem is fog.

Este nyolc órakor Len Burker pihenőt rendelt el a bal parton, hogy ott töltsék az éjszakát. Ahhoz még túl messzire voltak a tábortól, hogy elszakadási tervét megvalósítsa, mert ezen a vidéken még ugyancsak tartani kellett az ellenséges támadástól.

Így másnap reggel újra útnak indult az egész csapat.

Ezen a napon két nagy szakaszt akartak megtenni, közben csak kétórányi pihenőt tartottak. A folyó partján nem volt nagyon könnyű a menetelés, mert néhol komoly szakadékok barázdáltak a magas partot, másutt az eukaliptuszok és a gumifák áthatolhatatlan, sűrű szövevényt alkottak, így néhol nagy kerülőre kényszerültek.

Az egész nap igen kimerítő volt. A bennszülöttek a vacsora után rögtön mély álomba zuhantak.

Néhány perc múlva John kapitány is elaludt.

Talán ezt az alkalmat kell kihasználni - gondolta Len Burker, mert ő nem aludt. Johnt le kell szúrni, a holttestet húsz lépéssel arrébb a folyóba kell lökni. Mintha minden kedvező körülmény összejött volna, hogy megkönnyítse bűnös szándékának végrehajtását. Másnap az indulásnál hiába keresik már John kapitányt.

Hajnali két óra felé Len Burker nesztelenül felkelt, és törrel a kezében áldozata felé kúszott. Éppen szúrásra emelte a kezét, mikor John hirtelen felébredt.

- Mintha ön hívott volna - szólt gyorsan Len Burker.

- Ó nem, kedves Len - felelte boldog mosollyal John. - Amikor felébredtem, éppen az én drága Dollymről álmodtam és a fiúmról.

Reggel hatkor Len Burker csapata ismét útnak indult a Fitzroy partján.

A déli pihenőn Len Burker elszánta magát a végső leszámolásra, hiszen aznap este már visszaérnek a táborhelyre, és ezért azt javasolta Johnnak, hogy előzzék meg a kísérőket.

John örömmel ráállt, hiszen már alig várta, hogy Jane-t szívére ölelhessen. Vele sokkal bizalmasabban elbeszélgethet, mint Len Burkerrel.

Már éppen indulni akartak, mikor az egyik bennszülött felkiáltott, mert egy fehér embert pillantott meg néhány száz lépésnyire, aki óvatosan, de határozottan közeledett feléjük.

Len Burker óriásit káromkodott.

A közeledő fehér ember Godfrey volt.

XV. AZ UTOLSÓ PIHENŐHELY

Valami ösztöntől vezérelve, meg sem gondolva, mit tesz, John kapitány az ifjú felé rohant.

Len Burker csak mozdulatlanul állt ott, mintha lábai a földbe gyökereztek volna.

Itt áll vele szemben Godfrey. Dolly és John fia, Godfrey. Tehát Mrs. Branican karavánja nem pusztult el. Itt van a karaván is néhány mérföldnyire, talán csak néhány száz lépésre. Hacsak nem Godfrey maradt egyedül életben mindnyájuk közül, akiket ő rútol ott hagyott, és pusztulásra ítélt...

Bárhogy is volt, a fiú váratlan feltűnése halomra dönthette Len Burker terveit. Ha a fiatal matróz beszélni kezd, rögtön megmondja, hogy Mrs. Branican vezette idáig a karavánt. Hogy Dolly szállt szembe az ausztrál sivatag ezernyi veszélyével és viszontagságával, hogy segítséget hozzon férjének. Biztosan meg fogja mondani, hogy Dolly is itt van a közelben, hogy itt jön nyomában a Fitzroy partjain.

Pontosan így is volt.

Március 22-én, mint emlékszünk, Len Burker árulása után a megfogyatkozott kis karaván továbbindult északnyugati irányba. Azt is tudjuk, hogy április 8-án az éhségtől és szomjúságtól gyötört, végsőkig kimerült szerencsétlenek félholtan estek össze.

Mrs. Branican, akit szinte emberfölötti erő töltött el, megpróbált társaiba lelket önteni. Könnyögött, esdekelt, hogy induljanak tovább, egy utolsó erőfeszítéssel hatoljanak el a folyó völgyéig, ahol a biztos megmenekülés várja őket. De mintha csak élettelen testekhez beszélt volna. Godfrey maga is eszméletlenül hevert előtte.

Ekkor mindnyájuk lelke Dollyba költözött, és Dolly egymagában megtette azt, amire hű társai már nem voltak képesek. Minthogy mindig északnyugati irányban haladtak, és a halódó Tom Marix és Zach Fren mintha még most is arrafelé mutattak volna lankadó karjukkal, Dolly elindult ebbe az irányba.

Mire számíthatott ez a bátor asszony itt a hatalmas sivatagban, mely napnyugat felé is a végtelenbe veszett szeme előtt, élelem nélkül, teve nélkül? Netán a folyóhoz akart eljutni, s annak mentén egész a tengerpartig, hogy a fehérektől vagy az ott talált bennszülöttektől kérjen segítséget? Nem tudta pontosan, mit akar, csak vonszolta magát előre, mérföldről mérföldre; húsz mérföldet haladt három nap alatt. Végül erői őt is cserbenhagyták, ő is félholtan rogyott le a kimerültségtől, és ott is kellett volna elpusztulnia, ha a sors kegyeibe nem fogadja, és váratlan segítség nem érkezik.

Ezekben a napokban a fekete rendőrség a Nagy-homoksivatag peremvidékén portyázott. Egy harmincfőnyi osztagot a Fitzroy folyó mellé rendelt a főnök, a mani, és ő maga mintegy hatvan emberrel behatolt a vidék belsejébe, hogy alaposan átfürkéssze.

Ők találtak rá Mrs. Branicanre. Amint az asszony magához tért, sietve elmondta, hol hagyta társait, és visszakísérték hozzájuk. A mani és csapata sikeresen életre támasztották a szerencsétlen kimerült embereket, akik közül többen is elpusztultak volna, ha egy nappal később érkezik az életmentő segítség.

Tom Marix, aki annak idején még Queenslandben jó ismeretségbe került a manival, részletesen beszámolt neki, mi történt velük, mióta Adelaide-ből elindultak. A rendőrpáncsnok tudott arról, hogy a Mrs. Branican által felszerelt karaván errefelé tart az északnyugati

sivatagon át, és a fogoly megmentésére készül. Ha a sors már úgy intézte, hogy ők mentették meg a karavánt a pusztulástól, készségesen felajánlotta, hogy továbbra is velük tartanak. Amikor Tom Marix az indák törzse felől érdeklődött, a mani pontosan meg tudta mondani, hogy a Fitzroy folyó partján táboroznak, alig hatvan mérföldnyire onnan.

Egy perc veszteni való idejük se volt, ha keresztezni akarják Len Burker terveit. A mani csapatának egyébként elfogatási parancsa is volt ellene, még abból az időből, mikor a Queenslandben garázdálkodó rablóbandához tartozott. Nem volt kétséges, hogy ha Len Burkernek sikerül kezét John kapitányra rátennie, aki egyébként teljes gyanútlanysággal fog vele szemben viselkedni, akkor már igen nehéz lesz őket megtalálni.

Mrs. Branican mellett tehát már ott találjuk a manit és embereit, akik készségesen megosztották velük az eleségüket, és lovat is adtak nekik. Még aznap délután elindultak, és április 21-én délután feltűnt előttük a völgyet szegélyező dombor, körülbelül a tizenhetedik szélességi kör vonalában.

Itt találkozott a mani azzal a rendőrosztaggal, melyet őrsegül hagyott a Fitzroy völgyében. Közölték, hogy az indák körülbelül száz mérfölddel feljebb táboroznak a folyó mentén. Úgy ítélték, hogy a lehető leggyorsabban el kell jutni hozzájuk, még ha Mrs. Branicannek nincsenek is már birtokában a John kapitány váltságdíjául szánt holmik. A mani egyébként el volt szánva rá, maga mellett látva teljes csapatát s azonkívül Tom Marix, Zach Fren, Godfrey, Jos Meritt vezérletével az egész karavánt, hogy ha kell, harcra száll az indákkal, és úgy szabadítja ki Johnt. Mikor a folyó völgyében eljutottak a bennszülöttek táborhelyére, ezek már továbbálltak. De szakasról szakaszra követték a nyomaikat, és így történt, hogy április 25-én délben Godfrey, aki fél mérfölddel a csapat előtt járt, egyszerre csak ott állt szemtől szemben John kapitánnyal.

Len Burker néhány pillanat alatt összeszedte magát, némán nézte Godfreyt, és várt, mit tesz a fiú, mit fog mondani.

Godfrey őt észre se vette. Szeme a kapitányra tapadt. Bár soha életében nem látta, arcvonásait jól ismerte arról a fényképről, melyet Mrs. Branican ajándékozott neki. Nem lehetett kétség. Csak John kapitány állhat előtte.

John maga is különös érzelmektől áthatva nézte Godfreyt. Bár fogalma sem volt, ki lehet ez a fiatalember, majd elnyelte a tekintetével. Kitérte felé karjait. Elcsukló hangon szólította, úgy szólt hozzá, mintha édes fiát szólítaná.

Godfrey odarohant a kitért karok közé, és boldogan kiáltott:

- John kapitány!

- Igen, én vagyok - mondta John kapitány. - De te, fiam, ki vagy te? Hogy kerülsz ide? Honnan tudod a nevem?

Godfrey nem felelt. Kísérteties sápadtság vonta be arcát, mert most pillantotta meg Len Burkert. Nem tudta elnyomni irtózatát, ahogy végignézett a nyomorult gazemberen.

- Len Burker is itt van! - kiáltott elkeseredetten.

Len Burker közben végiggondolta, mit kezdjen a váratlanul felbukkanó fiúval, és örömeben szinte a markát dörzsölte. Hisz ez a legnagyobb szerencse, hogy a véletlen egyszerre játssza kezére Johnt és Godfreyt. Valóban váratlan fordulat, hogy egyszerre intézheti el az apát és a fiút. Megfordult, intett a bennszülötteknek, hogy válasszák el a két embert, és kötözzék meg őket.

- Len Burker, ó, ez a gyalázatos! - kiáltott újra Godfrey.

- De gyermekem - felelte John -, Len Burker szabadított ki engem!

- Kiszabadította önt? - kiáltozott újra Godfrey. - Azt nem, John kapitány, ő aztán nem. Len Burker nem a szabadságot hozza önnek. Ő el akarja önt pusztítani, ahogy minket is elárult, ahogy elrabolta a váltságdíjat Mrs. Branicanról.

Erre a névre John kiáltott fel, és megragadta Godfrey kezét.

- Dollyról beszélsz? Dollyról? - ismételte.

- Igenis, John kapitány, Mistress Branicanról, az ön feleségéről, aki itt jön nem messze mögöttem.

- Dolly is itt van? - John kapitány szinte fuldoklott izalmában.

- Ez a fiú megőrült - mondta most Len Burker, és közelebb lépett Godfreyhez.

- Úgy van - mormolta John kapitány -, ez a szegény fiú megháborodott.

- Ide figyeljen, Len Burker - mondta Godfrey, akit majd szétvetett a méreg -, ön egy hitvány áruló, egy gyilkos! Ha ez a gyilkos itt van önnel, John kapitány, ez csak annyit jelenthet, hogy önt is el akarja tenni láb alól, ahogy ott hagyta pusztulni Mrs. Branican és minden társunkat.

- Dolly, ó, drága Dollym! - kiáltott fel John kapitány. - Te valóban nem lehetsz őrült, fiam. Hiszek neked, neked hiszek. Jöjj, és vezess hozzá!

Ekkor Len Burker és emberei rárohantak Johnra és Godfreyre, aki előkapta övéből revolverét, és egy lövéssel leterített egy bennszülöttet. De a többiek megragadták és a folyó felé hurcolták őket.

Szerencsére a lövés zaja messzire elhangzott. A folyó mentén pár száz lépésről kiáltás felelt rá, és szinte ugyanabban a pillanatban ott rohant már a mani az embereivel, ott jött Tom Marix összes társával, ott jött Mrs. Branican, Zach Fren, Jos Meritt és Zsin Gi.

Len Burker és bennszülöttjei képtelenek lettek volna a legkisebb ellenállást is kifejteni. Még egy pillanat, és Dolly szíve ott dobogott John kapitány ölelő karjai közt.

Len Burker elvesztette a játszmat. Ha elfogják, nem számíthat kegyelemre. Embereivel a nyomában futni kezdett felfelé a folyó mentén.

A parancsnok, Zach Fren, Tom Marix, Jos Meritt és tizenkét rendőr azonnal az üldözésükre indult.

Ki volna képes leírni az érzéseket, melyek John és Dolly szívét elárasztották! Csendben peregték könnyeik; Godfrey is ölelte, csókolta őket, ő is velük sírt.

Az elképzelhetetlen boldogság képes volt arra, amire a sok szenvedés nem volt képes. Dollyt cserbenhagyta ereje, és ájultan esett össze.

Godfrey máris ott térdelt mellette, és Harriettel együtt élesztgette. John nem tudhatta, de a többiek tudták, hogy Dollynak az emberfölötti fájdalom hatására egyszer már elborult az elméje. És ha ez most újra megtörténik, ezúttal a túlzott és váratlan öröm miatt!

- Dolly, drága Dolly! - szölongatta John kapitány.

Godfrey Mrs. Branican kezét szorongatta, és sírva kiáltott:

- Anyám, ó, anyám!

Dolly szeme lassan kinyílt, végtelen szerelemmel szorította John kezét, aki úgy érezte, hogy szíve majd kiugrik nagy boldogságában. Magához ölelte Godfreyt, és így szólt hozzá:

- Ölelj meg, Wat, drága kisfiam!

Dolly nem tarthatta egy pillanatra sem tévedésben, hogy azt higgye, Godfrey az édes gyermeke.

- Nem, John, sajnos Godfrey nem a mi gyermekünk. A mi kis Wat fiúnk meghalt, nem sokkal azután halt meg, hogy te elutaztál.

- Meghalt! - kiáltott fel iszonyodva John, de szemét nem tudta levenni Godfreyről.

Dolly éppen hozzákezdett, hogy elbeszélje mindazt a bajt, mely tizenöt évvel azelőtt rászakadt, mikor lövés hangzott abból az irányból, amerre a rendőrpáncsnok és a többiek Len Burker üldözésére indultak.

Vajon végeztek a nyomorulttal, vagy éppen Len Burker követett el újabb gaztettet?

Néhány perc múlva az egész csapat feltűnt a folyó partján. Két rendőr a karján hozott egy asszonyt, akit egy széles seb éktelenített el, melyből pirosan folyt a vére egészen a földre.

Jane volt az.

Íme így történt:

Hiába menekült lázas gyorsasággal Len Burker, az üldözők nem vesztették szem elől, és már csak néhány száz lépéssel voltak mögötte. Ekkor Burker hirtelen megállt, mert ott látta maga előtt Jane-t.

A szerencsétlen asszonynak sikerült az este elszöknie, és azóta lefelé iparkodott a folyó mentén. Csak érzésből követte az utat. Mikor az első lövés elhangzott, már csak negyed mérföldre volt attól a helytől, ahol John és Godfrey összetalálkozott. Meggyorsította lépteit, és így találta magát hirtelen szemben a férjével, aki arrafelé menekült.

Len Burker megragadta a karját, és magával akarta hurcolni. Ha arra gondolt, hogy Jane ismét találkozik Dollyval, és most már nem fogja előtte eltitkolni Godfrey születésének titkát, szinte eszeveszett düh szállta meg. Mivel Jane ellenkezett, mellébe dőfte a kését.

Szinte ugyanabban a pillanatban eldőrdült egy puska, és a lövést e szavak kísérték, meg kell adni, ezúttal teljes joggal:

- Ez az, ó, ez remek!

Persze hogy Jos Meritt volt az, aki miután egy mesterlövéllyel teljes nyugalommal elintézte Len Burkert, testét letaszította a folyóba.

Így végezte ez a nyomorult, szívében egy angol gentleman golyójával.

Tom Marix odarohant Jane-hez, akinek még fel-feltört a lélegzete. A két rendőr gyengéden tartotta karjában, és odavitték Mrs. Branicanhez.

Mikor Jane-t ilyen szörnyű állapotban megpillantotta, Dolly fájdalmasan felsikoltott. Oda-hajolt a sebesült fölé, hallgatta gyengülő szívdobbanásait, töredező leheletét. De Jane sebesülése halálos volt, a kés átszúrta a tüdejét.

- Jane, kedves Jane! - szólította erős hittel Dolly.

Erre a hangra, mely életének egyetlen állhatatos érzését idézte fel, Jane kinyitotta szemét, Dollyra nézett, és szelíden elmosolyodott, miközben azt suttogta:

- Ó, Dolly, drága Dolly!

Tekintete hirtelen felélénkült. John kapitányt pillantotta meg.

- Ön az, John! - szólította, de oly halkán, hogy alig lehetett megérteni.

- Igen, Jane - felelt a kapitány -, én vagyok, az én Dollym értem jött és megszabadított.

- Ó, John is itt van - suttogta a sebesült.

- Igen, itt van már velünk, drága Jane - mondta Dolly. - És már sohase fog minket elhagyni. Visszamegyünk veled, hazamegyünk, és te is ott leszel velünk.

Jane most nem figyelt rá. Szeme körbejárt, mintha keresne valakit. És egy nevet suttogott:

- Godfrey! Hol van Godfrey?

Szörnyű rémület tükröződött arcán, melyet a közeledő halál árnyékolt már.

Mrs. Branican egy gyengéd kézmozdulattal előhívta Godfreyt, aki odasietett.

- Ó, hát végre ő is ott van! - próbált Jane kiáltani, és utolsó erejével feltámaszkodott.

És megragadta Dolly kezét.

- Gyere közelebb, Dolly - mondta. - Hallgassatok meg, te is és John is, hallgassatok rám, valamit el kell mondanom.

Mindketten följe hajoltak, hogy egyetlen szavát se veszítsék.

- John és Dolly - szólt ünnepélyesen -, ez a fiú, aki itt áll, ez Godfrey, a ti gyermeketek.

- A mi gyermekünk! - suttogta Dolly.

Ő is olyan sápadt lett, mint a haldokló, minden vér kifutott az arcából.

- Nincs nekünk már fiúnk - mondta John. - Hiszen ő meghalt.

- Igen - felelte Jane -, a kis Wat meghalt, ott veszett a San Diegó-i kikötő vizében. De lett egy másik gyermeketek, és ez a fiú lett Godfrey!

Bár a közeledő halál meg-megszakasztotta hangját, Jane-nek volt annyi ereje, hogy néhány töredékes mondatban elmondja, mi történt John kapitány távozása után, hogyan született meg Godfrey a Szépkilátó házban, miután az elborult elméjű Dolly tudtán kívül ismét anya lett, hogyan tetette ki Len Burker az újszülöttet, akit néhány óra múlva szerencsére megtaláltak, hogyan nevelkedett később Godfrey néven a Wat Házában.

Végül azt mondta Jane:

- Azért a bűnömért, hogy nem volt bátorságom mindezt már előbb elmondani, bocsáss meg nekem, édes Dolly. Ó, John, öntől is kérem bocsánatát!

- Nincs mit neked megbocsátanunk, kedves Jane, hiszen te adtad vissza nekünk a fiunkat!

- Igen, ő a ti fiatok - próbált Jane kiáltani. - Esküszöm az égre, John és Dolly, hogy ő a ti igazi fiatok!

És amint szeme láttára mindketten szívükre szorították Godfreyt, Jane arcán boldog mosoly suhant át, és egybeolvadt utolsó leheletével.

XVI. A TÖRTÉNET VÉGE

Nem volna érdemes részletesen beszámolni arról, hogyan fejeződött be a nagy utazás, mely átszelte szinte a teljes ausztrál kontinenst, és mennyire más körülmények közt zajlott le a visszaút Adelaide-be.

Egy kérdésben rögtön dönteniök kellett. Nem az volna-e a legjobb, ha a tengerparti települések irányába, például Roebourne felé indulnak tovább, követve a Fitzroy folyó medrét, esetleg kissé északabbra, a Frederick-kikötő felé a York-öbölben? De minden bizonnyal igen sok időbe telt volna, míg ezeken a helyeken megfelelő hajót találnak, és ezért mégis a már ismert utat választották visszafelé is. Velük tartott néhány fegyveres rendőr. A gondos mani bőségesen ellátta őket élelmiszerekkel, visszakapták a Len Burker által elrabolt nyerges és málhás tevéket, így a karavánnak semmiféle váratlan felbukkanó veszedelemtől nem kellett már tartania.

Mielőtt útnak indultak, Jane Burker tetemét egy facsoport tövében illendően eltemették. Dolly hosszan térdelt a sír előtt, és igaz szívvel elsíratta sokat szenvedett barátnőjét.

John kapitány, felesége és kíséretük április 25-én kelt útra a Fitzroy folyó mellől, ezúttal a rendőrpáncsnok vezérlésével, aki felajánlotta, hogy elkíséri őket egészen a kontinentális távíróvezetékig.

Olyan boldogok voltak mindannyian, hogy oda se hederítettek az út kisebb-nagyobb fáradsáimaira. Zach Fren szertelen jókedvében újra és újra rákérdezett Tom Marixre:

- Nos, Tom, ugye hogy megtaláltuk a kapitányt?

- Úgy van, Zach, de minek köszönhetjük?

- A jó irányba fordított kormányznak, melyet a sors a kellő időben ragadott meg, Tom; ezért kell mindig a sorsra is számítani!

Csupán Jos Meritt szemhatárát árnyékolta be egy sötét pont. Mrs. Branican visszaszerezte John kapitányt, de a neves gyűjtő nem jutott hozzá a kalaphoz, melyért már annyi szenvedést és áldozatot vállalt. Micsoda balszerencse, hogy bár eljutottak az indák közelébe, mégsem sikerült összeköttetésbe lépnie a főnök Willivel, akinek fején talán ott ékeskedik a történelmi nevezetességű fejfedő! Némileg megvigasztalódott azért, mikor a manitól megtudta, hogy ezekhez az északnyugati törzsekhez még nem ért el az európai kalapok divatja, szemben az északkeleti népekkel, akiknél Jos Meritt ezt személyesen is tapasztalta. Így hát leghőbb vágya az északi népek közt nem is teljesülhetett volna. Viszont boldoggá tette, hogy az ő mesteri lövése szabadította meg véglegesen John kapitány családját az átkozott Len Burkertől, ahogy Zach Fren szokta emlegetni.

A visszaút a lehető leggyorsabb ütemben folyt. A karavánnak ezúttal nemigen kellett a vizet nélkülöznie, mert a bőséges őszi esőzések feltöltötték a kutakat. A hőmérséklet is elviselhető volt. Egyébként a mani tanácsára igyekeztek a legrövidebb úton eljutni a távíróvonalhoz, mert ott mindenütt elegendő élelem állt rendelkezésükre, és üzenetet is küldhettek Dél-Ausztrália fővárosába. A távíró révén rövid idő alatt az egész világ értesült arról, hogy Mrs. Branican veszélyes vállalkozása teljes sikerrel járt.

A Woods-tó közelében érte el a karaván a távíróvezeték legközelebb eső állomását. A mani és lovasai itt elbúcsúztak Johntól és Dollytól, akik újra és újra legforróbb köszönetüket fejezték ki nekik addig is, míg a kapitány Adelaide-be érkezve el tudja küldeni megérdemelt jutalmukat.

Innét már az Alexandra-föld körzetein utaztak végig egészen Alice Springsig, ahová június 19-én érkeztek meg, hétheti úttal a hátuk mögött.

Tom Marix mindent hiánytalanul megtalált, amit Mr. Flintnek, az állomás vezetőjének a gondjaira bízott: ökröt, szekeret és lovat, melyekre a hátralevő útszakaszon volt szükségük.

Így aztán július 3-án az egész csapat gond nélkül eljutott a vasúti állomáshoz Farina városába. Másnap pedig már Adelaide pályaudvarán szálltak ki a vonatból.

Micsoda lelkes fogadtatás köszöntötte John kapitányt és a bátor karavánt! Az egész város látni akarta őket, és mikor John kapitány feleségével és fiával megjelent a King William Streeten fekvő hotel erkélyén, olyan mennydörgő hip, hip, hurrá zúgott fel, hogy Zsin Gi szerint a Mennyei Birodalom legtávolabbi szegletébe is elhallatszott.

Adelaide-ben csak kevés időt akartak eltölteni. John is, Dolly is égett a vágytól, hogy hazatérjen San Diegóba, viszontláthassa barátait, újra ott legyen a Szépkilátó házban, ahová velük együtt végre a béke és boldogság is visszaköltözhet. Tom Marixtól és embereitől szerető búcsút vettek, miután átadták a megérdemelt jutalmakat, és biztosították őket, hogy szolgálataikat soha nem fogják elfelejteni.

Ne feledkezzünk el a furcsa Jos Meritről se, aki szintén rászánta magát, hogy hűséges inasával együtt itthagya Ausztráliát. De ha az áhított kalapot nem itt kellett volna keresnie, végül is hol rejtőzik?

Hogy hol? Egy királyi palotában, ahol mindig is nagy becsben tartották. Úgy bizony! Jos Meritt rossz nyomra tévedt, mikor ezért a kalapért végigjárta mind az öt világrészt. Az pedig mindvégig a windsori kastélyban volt, amint hat hónap múlva végül is megtudta. Arról a kalapról volt ugyanis szó, melyet Őfelsége viselt 1845-ben, Lajos Fülöp királynál tett látogatásán. Csak egy megszállott hihette azt, hogy a párizsi kalaposoknak ez a remekműve valahol Ausztráliában, egy vadember göndör fején fejezi be pályafutását.

Így történt, hogy Jos Meritt Zsin Gi határtalan öröme végül is abbahagyta kutatásait, míg maga a közismert gyűjtő igencsak bánatos volt, mikor hazatért Liverpoolba, hiszen nem sikerült gyűjteménye számára megszereznie ezt az egész világon pártját ritkító kalapot.

Három héttel azután, hogy Adelaide-ből útnak indultak az *Abraham Lincoln* fedélzetén, John, Dolly és Godfrey, a Branican család mindhárom tagja és velük Zach Fren és Harriet asszony megérkezett San Diegóba.

Elsőként Mr. William Andrew és Ellis kapitány üdvözölték őket, de ott volt szinte valamennyi lakó a nemes városból, mely oly büszke volt arra, hogy John kapitány hazatért, és személyében egyik legdicsőbb fiát köszönheti.

-&-